

Maccoby H. - The Mythmaker. Paul and the Invention of Christianity

TAM METİN EKSİKSİZ TÜRKÇE TERCÜME (252 Sayfa)
Gnostik Araştırma Kütüphanesi Arşivi

--- SAYFA 1 [Görsel / Boş] ---

--- SAYFA 2 [Görsel / Boş] ---

--- SAYFA 3 ---

Efsane Yaratan Paul ve Hristiyanlığın İcadı

--- SAYFA 4 [Görsel / Boş] ---

--- SAYFA 5 ---

Cii istiaıty Hyam'ın M aker aulan'ı!

--- SAYFA 6 ---

Telif hakkı 0 1986, Hyam Maccoby Bu basım, HarperCollins Publishers, Inc.'in bir bölümü olan HarperSanFrancisco ile birlikte Arnnngernent tarafından Barnes & Noble, Inc. tarafından yayımlanmıştır. Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın hiçbir bölümü, Yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir şekilde değiştirilemez veya çoğaltılamaz. 1998 Barnes & Noble Books ISBN 0--76070-787-1 Birimde astarlanmış ve ciltlenmiştir. Amerika Slates M 9 8 7 6 BVG

--- SAYFA 7 [Görsel / Boş] ---

--- SAYFA 8 [Görsel / Boş] ---

--- SAYFA 9 ---

İÇİNDEKİLER Teşekkür ix Önsöz xi BÖLÜM 1: SAUL 1 Pavlus'un Sorunu 2 Bu Kitabın Bakış Açısı 14 3 Ferisiler 19 4 İsa bir Ferisi miydi? 29 5 İsa Neden Çarmıha Gerildi? 45 6 Pavlus Ferisi miydi? Pavlus'un Mektuplarında İddia Edilen Haham Stili 62 8 Pavlus ve Stephen 72 BÖLÜM II: PAUL g Şam'a Giden Yol 85 Şam'a Giden Yol ve Sonrası 1 1 Pavlus ve Efkaristiya 12 'Kudüs Kilisesi' 1 19 •3 Bölünme 139 14 Pavlus'un Yargılanması 156 15 Ebionitlerin Kanıtı 172 16 M. ythmaker 184 Yöntem Hakkında Not 206 Notlar 212 Kaynakça 222 Dizin 229 Alıntılar Dizini 235

--- SAYFA 10 [Görsel / Boş] ---**--- SAYFA 11 ---**

ŞİMDİ ÖNERİLERİ TEŞEKKÜR EDERİM Uzun bir süre boyunca bu kitapla ilgili çeşitli konuları tartıştığım Dr. Francis T. Glasson'a teşekkür etmek isterim. Ben onlara katılmasam bile onun sözleri son derece düşündürücüydü. Cömert ve teşvik edici yorumlarından dolayı Profesör E. P. Sanders'a da teşekkür etmek isterim. Ayrıca Profesör A.R.C. Leaney'e, Profesör P.R. Ackroyd'a, Canon J.W. Packer'a ve Haham Jonathan Sacks'a çalışmamın hahamlık yönlerini teşvik ettikleri için çok minnettarım. Desteğinin cömertliği ve sıcaklığı için Bay Jack Eisner'a özel teşekkürler. Profesör Roy Eckhart ve Dr. Robert Everett'in Yahudi-Hristiyan çatışmasının kökenlerine dair gösterdiği derin anlayış ve onların cesur desteği beni çok cesaretlendirdi. Çalışmamı teşvik ettiği için Profesör Yehuda Bauer'e ve bir bağışla çalışmanın devamını desteklediği için Kudüs İbrani Üniversitesi'ndeki Uluslararası Antisemitizm Çalışmaları Merkezi'ne çok minnettarım. Ayrıca Leo Baeck Koleji'ndeki meslektaşlarıma ve öğrencilerime, bilimsel araştırmalardaki sürekli teşvikleri ve arkadaşlıkları için teşekkür etmek isterim. Şair Samuel Menashe yorulmak bilmez ve ilham veren bir dost ve danışmandı ve burada kendisine derin şükranlarımı sunmaktan mutluluk duyuyorum. Ancak esas teşekkürümü, keskin eleştirileri ve tavsiyeleriyle bu kitabın her sayfasına katkıda bulunan ve sürekli, sevgi dolu desteğiyle kitabın tamamlanmasını mümkün kılan sevgili eşim Cynthia'ya borçluyum. H.M. ix

--- SAYFA 12 [Görsel / Boş] ---**--- SAYFA 13 ---**

ÖNSÖZ Bir Talmud bilgini olarak, Talmud ve diğer hahamlarla ilgili bilgilerin Yeni Ahit'teki birçok kafa karıştırıcı pasajın anlamını açıkladığını keşfettim. İsa hakkındaki daha önceki kitabım /Uvolution injudata'da, Sinoptik İncillerde İsa'nın nasıl bir Ferisi gibi konuştuğunu ve davrandığını göstermişim, ancak İncil editörleri, sözleri Ferisi öğretisine en uygun olduğu halde onu Ferisiliğe karşı çıkan biri olarak sunarak bunu gizlemeye çalıştılar. Bu kitapta, karşıt bir iddiayı ortaya koymak için hahamların kanıtlarını kullandım: Yeni Ahit'in eğitimli bir Ferisi olarak tasvir etmek istediği Pavlus hiçbir zaman öyle olmadı. Bunun erken Hristiyanlığın anlaşılması açısından sonuçları çok büyüktür. Haham yazılarına ek olarak, eski tarihçilerden eSJM=özellikle Josephus, Epiphanius ve Eusebius'tan da büyük ölçüde yararlandım. İfadeleri, kendi özel çıkarları ve önyargıları dikkate alınarak değerlendirilmelidir; ancak bu tür bir önyargı belirlenip dikkate alınmadığında geriye değerli bilgiler kalır. Tamamen aynı şey Yeni Ahit'in kendisi için de geçerlidir. Buradaki bilgiler genellikle yazarın veya editörün önyargısı nedeniyle çarpıtılır, ancak bu önyargının doğasına ilişkin bilgi, olayların gerçek şeklinin ortaya çıkmasını mümkün kılar. Modern zamanların Yeni Ahit yorumuna ilişkin çeşitli okullarla ilgili duruşumun bir açıklaması için okuyucu, Yöntem Üzerine Not, s. 06. Mektupları Pavlus'un yaşamının, görüşlerinin ve 'mitolojisinin' kanıtı olarak kullanırken, kendimi Yeni Ahit bilginlerinin büyük çoğunluğu tarafından Pavlus'un gerçek eseri olarak kabul edilen Mektuplarla sınırladım. Koloseliler gibi ihtilaflı mektuplar, her ne kadar benim argümanımla ilgili olsa da göz ardı edildi. Yeni Ahit'ten alıntı yaparken genellikle Yeni İngilizce İncil versiyonunu kullandım, ancak zaman zaman xi'yi de kullandım.

--- SAYFA 14 ---

ÖNSÖZ Yetkili Versiyon veya Revize Edilmiş Versiyon, orijinaline sadık kalma açısından bunların tercih edildiğini düşündüğümde. Yeni İngilizce İncil genel olarak modern okuyucular için eski versiyonlara göre daha anlaşılır olsa da, modern İngilizce üslubuna yönelik kaygısı bazen orijinal Yunancanın önemli özelliklerini gizler; ve başka kelimelerle ifade etmeye hazır olması bazen çevirmenin ön varsayımlarının çevirisini renklendirmesine olanak tanır. Metinde bunun birkaç örneğini belirttim. Pavlus'un geçmişini değerlendirirken, Epiphanius'un bildirdiği gibi, Ebionitler tarafından verilen, Pavlus'un var olan en eski anlatımlarından birine geri döndüm. Bu açıklama bilim adamları tarafından oldukça yetersiz ve taraflı nedenlerden dolayı ihmal edilmiştir. Robert Graves ve Joshua Podro, Tlu Na-(.artm Gospel RtsWrted) Ebionit anlatımını ciddiye aldılar; ancak bu konuda bazı inandırıcı açıklamalarda bulunmalarına rağmen konuyu ele alışları kısıydı. Umarım bu kitap, bu büyüleyici ve önemli antik topluluğun kanıtlarına yönelik hakim küçümseyen tutumu değiştirmek için daha fazlasını yapar. xii

--- SAYFA 15 [Görsel / Boş] ---**--- SAYFA 16 [Görsel / Boş] ---****--- SAYFA 17 ---**

1. BÖLÜM PAVLUS SORUNU Hristiyanlığın başlangıcında iki figür vardır: İsa ve Pavlus. İsa, Hristiyanlar tarafından kendi dinlerinin kurucusu olarak kabul edilir, çünkü hayatındaki olaylar Hristiyanlığın kuruluş öyküsünü oluşturur; ancak Pavlus, İsa'nın misyonunun büyük yorumcusu olarak kabul edilir ve İsa'nın kendisinin asla yapmadığı bir şekilde, İsa'nın yaşamının ve ölümünün, Adem'in yaratılışından zamanın sonuna kadar uzanan kozmik bir kurtuluş planına nasıl uyduğunu açıkladı. Paul ve Sus arasındaki ilişkiyi nasıl anlamalıyız? Bu soruya inanç açısından değil, İncilleri ve Yeni Ahit'in geri kalanını dikkatli bir eleme ve eleştiri gerektiren önemli bir kanıt kaynağı olarak gören tarihçilerin bakış açısıyla yaklaşacağız, çünkü yazarları tarafsız tarihsel bilgiler aktarmak yerine dini inançların propagandasını yapıyor. Ayrıca Josephus, Talmud, Kilise tarihçileri ve Gnostik yazılar gibi diğer kaynaklardan elde edilen ilgili tüm kanıtları da dikkate alacağız. İsa'nın kendisi Pavlus hakkında ne düşünürdü? İsa'nın Pavlus'u hiç tanımadığını hatırlamalıyız; iki adam bir kez bile tanışmadı. Petrus, Yakup ve Yuhanna gibi İsa'yı en iyi tanıyan havariler, arkalarında İsa'nın kendilerine nasıl görüldüğünü veya onun misyonunun ne olduğunu düşündüklerini açıklayan hiçbir yazı bırakmadılar. Pavlus'un akıcı ve anlaşılır yazılarında yaydığı yorumlara katılıyorlar mıydı? Yoksa belki de sahneye yeni çıkan bu kişinin, İsa'nın olaylar düzenindeki yeri hakkında karmaşık teoriler ortaya atarak her şeyi yanlış anladığını mı düşünüyorlardı? Paul, yorumlarının yalnızca kendi icadı olmadığını, kendisine kişisel ilham yoluyla geldiğini iddia etti; dirilen İsa'yı yaşamı boyunca hiç tanımamış olmasına rağmen onunla kişisel olarak tanıştığını iddia etti. Böyle bir tanışıklığın vizyonlar ve deneyimler yoluyla kazanıldığını iddia etti.

--- SAYFA 18 ---

MİT YARATICI'nın taşıması, aslında İsa'nın yaşamı boyunca, yani İsa'nın amaçları konusunda çok daha ketum olduğu dönemdeki tanışıklığından daha üstündü. Pavlus'u yalnızca kendi mektuplarından değil, aynı zamanda onun yaşamını tam olarak anlatan Elçilerin İşleri kitabından da biliyoruz. Aslında Pavlus, kendisinin bir hayranı ve takipçisi olan, aynı zamanda aynı isimli İncil'in de yazarı olan Luka tarafından yazılan Elçilerin İşleri kitabının kahramanıdır. Elçilerin İşleri'nden, Pavlus ile İsa'nın hayatta kalan arkadaşları olan 'Kudüs Kilisesi'nin liderleri arasında bazı sürtüşmelerin olduğu anlaşılıyor; ancak bu sürtüşme çözüldü ve hepsi ortak amaç ve amaçlara sahip çok iyi arkadaşlar oldular. Pavlus'un bazı mektuplarından, özellikle de Galatyalılara, sürtüşmenin Elçilerin İşleri'nde verilen resimden daha ciddi olduğu anlaşılıyor; dolayısıyla bu, kısmen erken dönem Kilise'deki birliği tasvir etmeyi amaçlayan bir propaganda uygulaması gibi görünüyor. Soru tekrarlanıyor: İsa Pavlus hakkında ne düşünürdü ve Havariler onun hakkında ne düşünürdü? Şunu unutmamalıyız ki, elimizdeki Yeni Ahit, ilk bakışta görüldüğünden çok daha fazla Pavlus'un egemenliği altındadır. Okudukça, kahramanı İsa olan Dört İncil'le karşılaşırız ve Elçilerin İşleri'nin İsa sonrası anlatımına başlayana kadar bir karakter olarak Pavlus'la karşılaşmıyoruz. Sonra nihayet mektuplarında Paul'ün kendisiyle temasa geçiyoruz. Ancak bu izlenim yanıltıcıdır, çünkü Yeni Ahit'teki en eski yazılar aslında MS 600'lerde yazılan Pavlus'un mektuplarıdır, İnciller ise MS 70-110 dönemine kadar yazılmamıştır. Bu, Pavlus'un teorilerinin zaten İncil yazarlarından önce olduğu ve onların İsa'nın faaliyetlerine ilişkin yorumlarını renklendirdiği anlamına gelir. Pavlus bir anlamda Yeni Ahit'in ilk kelimesinden itibaren mevcuttur. Elbette hikayenin tamamı bu değildir, çünkü İnciller, Pavlus'un etkisinden önceki bir zamana kadar uzanan geleneklere ve hatta yazılı kaynaklara dayanmaktadır ve bu ilk gelenekler ve kaynaklar, son versiyonda tamamen yok edilmemiştir ve Paulinist editörler onu son şekline sokmadan önce hikayenin nasıl olduğuna dair değerli ipuçları vermektedir. Bununla birlikte, İncillerin baskın bakış açısı ve şekillendirici perspektifi Pavlus'unkidir; bunun basit nedeni, tarihte geliştikçe Kilise'de muzafer olanın, İsa'nın Dünya'daki konukluğunun neyle ilgili olduğuna dair Paulinist görüş olmasıdır. Bir zamanlar ortodoks olan ve Pavlus'un bireysel görüşlerine karşı çıkan rakip yorumlar artık sapkın hale geldi ve Pauline Kilisesi tarafından Yeni Ahit'in ilham verici kanonu olarak kabul edilen yazıların son versiyonundan çıkarıldı. Bu, İncillerde İsa'nın arkadaşlarına, yani on iki havariye verilen kafa karıştırıcı ve belirsiz rolü açıklamaktadır. Onlar gölgeli

--- SAYFA 19 ---

şematik tür dışında çok az kişiliğe izin verilen figürler. Ayrıca aptal olarak da tasvir ediliyorlar; İsa'nın neyin peşinde olduğunu asla tam olarak anlamıyorlar. Bunların Hristiyanlığın kökenlerindeki önemi dikkate değer bir şekilde küçümsenmiştir. Örneğin, İsa'nın ölümünden hemen sonra Kudüs Kilisesi'nin liderinin İsa'nın kardeşi Yakup olduğunu öğreniyoruz. Ancak İncillerde bu Yakup'un İsa'nın misyonu ve hikayesiyle hiçbir ilgisi olduğu söylenemez. Bunun yerine, İsa'nın yaşamı boyunca ona karşı çıktığı ve onu deli olarak gördüğü iddia edilen kardeşlerinden biri olarak kısaca bahsediliyor. Yaşamı boyunca İsa'ya düşman olan bir kardeşin, nasıl olup da İsa'nın ölümünden hemen sonra birdenbire Kilise'nin saygı duyulan lideri haline geldiği açıklanmamaktadır, ancak bazı açıklamaların gerekli olduğu düşünülebilir. Daha sonraki Kilise efsaneleri, elbette, İsa'nın ölümünden sonra Yakup'un mucizevi dönüşümü ve onun bir azize dönüşmesiyle ilgili hikayelerle boşluğu doldurdu. Ancak daha sonra tartışılacağı gibi en olası açıklama, İsa'nın kardeşi Yakup'un (ve diğer kardeşlerinin) İncil öyküsündeki herhangi bir önemli rolden silinmesinin, İsa ile yakın temas içinde olan ve bedende hiç tanışmadığı İsa'nın yorumlanmasında yepyeni vizyonlarını sergileyen, sonradan ortaya çıkan Pavlus'un Kristolojik teorilerine büyük şüphe ve dehşetle bakan ilk liderlerin karalanmasının bir parçası olduğudur. O halde Paul kimdi? Burada oldukça fazla bilgiye sahip olduğumuz görülüyor; ancak daha yakından incelendiğinde sorunlarla dolu olduğu ortaya çıkacaktır. Pavlus'un kişisel olmaktan uzak ve çoğu zaman otobiyografik bir dönüş alan mektuplarında kendisi hakkında verdiği bilgilere sahibiz. Ayrıca Pavlus'un baş rolü oynadığı Elçilerin İşleri kitabında verilen bilgilere de sahibiz. Ancak herhangi bir kişinin kendisi hakkında verdiği bilgilere her zaman belirli bir ihtiyatla yaklaşılması gerekir, çünkü herkesin kendisini mümkün olan en iyi şekilde ortaya koyma konusunda güçlü güdöleri vardır. Ve Elçilerin İşleri kitabında Pavlus hakkında verilen bilgiler de yakından incelenmeyi gerektirir, çünkü bu eser Pavlus'un davasına kendini adanmış biri tarafından yazılmıştır. Paul'un biyografisi için başka kaynaklarımız var mı? Aslına bakılırsa, çeşitli beklenmedik yerlere dağılmış olsalar da, bunları araştırmak bizim görevimiz olacak: arayışımız için büyük önem taşıyan bir mezhep olan Ebionitlerin normalde kaybolan yazılarından tesadüfen korunmuş bir alıntı; Ortodoks Hristiyan otoritesine ait bir metinde Pavlus'a yönelik gizli bir saldırıda bulunuldu; ve Pavlus'un muhalifleri olan ilk Yahudi Hristiyanların bir metninin beklenmedik bir koşullar zinciriyle korunmuş olduğu Arapça bir elyazmasında. Önce daha açık ve iyi bilinen kaynaklarda bulunan kanıtları inceleyelim. Elçilerin İşleri'nden Pavlus'a ilk başta 'Saul' denildiği anlaşıyor.

--- SAYFA 20 ---

ve onun doğduğu yer: Küçük Asya'da bir şehir olan Tarsus'tu (Elçilerin İşleri g: 11 ve 2 1:39 ve 22:3). Ne tuhaftır ki, Pavlus'un kendisi de mektuplarında, en otobiyografik haliyle bile, Tarsus'tan geldiğinden hiç söz etmez. Bunun yerine kökenleri hakkında şu bilgiyi veriyor: 'Ben de İbrahim'in soyundan, Benyamin oymağından bir İsrailiyim' (Romalılar 1 1:2); ve '...sekizinci günümde sünnet edildim, ırk itibarıyla İsraili, kabileden: Doğup büyüyen bir İbrani olan Benjamin'in; Benim kanuna karşı tutumum bir Ferisi. . . . ' (Filipililer 3:5). Görünüşe göre Pavlus, Ferisiliğin güç merkezi olan Kudüs'ten, Tarsus kadar uzak bir yerden geldiğini mektuplarını alıcılara anlatmaya pek hevesli değildi. Onun, suçlanamaz bir Ferisi geçmişinden geldiğine dair vermek istediği izlenim, aslında Ferisi öğretmenlerinin çok az olduğu ve Ferisi eğitimi almanın zor olduğu Tarsus'tan geldiğinin kabul edilmesiyle büyük ölçüde zarar görürdü. O halde, Pavlus'un geçmişine ilişkin araştırmamızın hemen başında şu soruyla karşılaşırız: Mektuplaştığı kişilere söylediği gibi, Pavlus gerçekten gerçek bir Ferisi aileden miydi, yoksa bu sadece onların gözündeki statüsünü yükseltmek için söylediği bir şey miydi? Bu sorunun neredeyse hiç sorulmamış olması, Pavlus'un araştırmalarında geleneksel dinsel tutumların etkisinin hâlâ ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Akademisyenler, araştırmalarının ne kadar nesnel olması gerektiği gerekse de, her zaman Pavlus'a karşı derin bir hürmet tutumunu korumaları gerektiğini ve onun zaman zaman gerçeği çarpıtmış olabileceğini öne süren hiçbir şey söylememeleri gerektiğini düşünüyorlar; ancak, onun yaşam öyküsünün çeşitli kısımlarında, koşulların gerektirdiğini hissettiğinde aldatmanın ötesinde olmadığına dair yeterince güçlü kanıtlar var. Şunu belirtmek gerekir ki (konunun tam bir tartışması öncesinde), modern bilim, o dönemde Ferisilerin, Roma ve Part imparatorlukları boyunca, tiranlık karşısında dini idealleri savunan, yasaların uygulanmasında hoşgörü ve merhameti destekleyen ve zenginlerin baskısına karşı yoksulların haklarını savunan adanmış bir grup olarak yüksek itibara sahip olduğunu göstermiştir. Orta çağda ve modern zamanlarda 'Ferisi' ismine atfedilen ikiyüzlülük konusundaki hak edilmemiş şöhret, İncillerde Ferisilere karşı yürütülen kampanyadan kaynaklanmaktadır; bu kampanya, İncillere son düzenlemelerinin yapıldığı dönemde, İsa'nın ölümünden yaklaşık kırk ila seksen yıl sonra, siyasi-dini düşünceler tarafından dikte edilen bir kampanyadır. Dolayısıyla Pavlus'un Ferisi yetiştirilmiş bir kişi olarak görülme arzusu, Ferisilerin Pavlus'un yaşadığı dönemdeki gerçek itibarı ışığında anlaşılmalıdır; Paul, muhabirlerinin gözünde statüsünü büyük ölçüde artıracak olan yüksek bir onura sahip olduğunu iddia ediyordu.

--- SAYFA 21 ---

Pavlus'un Sorunu Pavlus'un Ferisi kökenli olduğu yönündeki iddiasını daha derinlemesine incelemeden önce, daha erişilebilir kaynaklarda Pavlus'un kariyeri hakkında bize söylenenler hakkındaki araştırmamıza devam edelim. Bize söylenene göre genç Saul Tarsus'tan ayrılarak İsrail topraklarına gelmiş ve burada Gamaliel'in Ferisi akademisinde eğitim görmüştür (Elçilerin İşleri 22: g). Mişna gibi haham yazılarında son derece saygı duyulan bir figür olan ve kendi zamanının önde gelen bilgisi olarak 'Rabban' unvanını alan Gamaliel hakkında diğer kaynaklardan biliyoruz. Onun tüm Ferisi partisinin lideri olduğunu biliyoruz. Bu aynı zamanda Yeni Ahit'in kendisi tarafından da doğrulanmaktadır, çünkü Elçilerin İşleri kitabındaki bir sahnede (bölüm 5) önemli bir rol oynamaktadır - daha sonra göreceğimiz gibi, bu rolü Ferisilerin İncillerde verilen genel tablosuyla bağdaştırmak zordur. Ancak Pavlus, bir Ferisi olarak niteliklerini vurgulamakla en çok ilgilendiği zamanlarda bile, mektuplarında kendisinin Gamaliel'in öğrencisi olduğundan asla bahsetmez. Şöyle ifade etmek gerekirse: Pavlus gerçekten Gamaliel'in öğrencisi miydi, yoksa bu iddia Luka tarafından anlatısını süslemek için mi ortaya atılmıştı? Daha sonra göreceğimiz gibi, Pavlus'un konu hakkında herhangi bir şey söylememesini bir yana bırakırsak, Pavlus'un Gamaliel'in öğrencisi olmasını pek ihtimal dışı kılan bazı düşünceler vardır. Ayrıca genç Saul'un şehit İstefanos'un ölümüne bir dereceye kadar karıştığı da söylendi. Bize, İstefanos'a karşı sahte deliller veren ve aynı zamanda masum kurbanlarının taşlanmasıyla başrol oynayan kişilerin 'ceketlerini Saul adındaki genç bir adamın ayaklarının dibine serdikleri' anlatılır. İstefanos'un ölümü anlatılır ve şunu eklenir: 'Ve Saul onun öldürülmesini onaylayanlar arasındaydı' (Elçilerin İşleri 8:1). Bu detayda ne kadar gerçek var? Pavlus'un dönüşümden önceki ve sonraki arasındaki zıtlığı vurgulayan tarihsel bir gerçek mi yoksa dramatik bir süsleme olarak mı görülmeli? Stephen'ın ölümü, sorunlarla ve çelişkilerle dolu olduğundan başlı başına derinlemesine analiz gerektiren bir olaydır. İstefanos'un neden ve kim tarafından öldürüldüğüne ve hangi görüşler uğruna öldüğüne dair daha iyi bir fikre sahip oluncaya kadar, daha ileri bir araştırma konusu olarak yalnızca Saul'un meseleye dahil edildiği iddiasını not edebiliriz. Şimdilik, Saul'un iddia edilen imasının Ferisiliğe bağlılığın İsa'nın takipçilerine şiddetli bir düşmanlık anlamına geleceği izlenimini güçlendirdiğini de not ediyoruz. Elçilerin İşleri kitabında Saul hakkında bize söylenen bir sonraki şey onun 'Kiliseyi rahatsız ettiği; ev ev girdi, erkekleri ve kadınları yakalayıp hapse gönderdi' (Elçilerin İşleri 8: g). Bu zulmü hangi makam tarafından veya kimin emriyle gerçekleştirdiği şu anda bize söylenmiyor. Açıkça görülüyor ki bu sadece bireysel bir eylem meselesi değildi.

--- SAYFA 22 ---

İnsanları hapisaneye bulmak için kendisine düşen görev ancak bir tür resmi görevli tarafından yapılabilir. Saul bir otorite adına hareket ediyor olmalı ve bu otoritenin kim olduğu, Saul'un Başkâhin adına hareket ettiği daha sonraki olaylardan öğrenilebilir. Bu dönemde Yahudiye'deki dini ve siyasi ortam hakkında bilgi sahibi olan herkes burada önemli bir sorunun varlığını hisseder: Başkâhin bir Ferisi değil, bir Saduki idi ve Sadukiler Ferisilere şiddetle karşı çıkıyorlardı. Nasıl oluyor da coşkulu bir Ferisi ("Ferisilerin Ferisi") olduğu iddia edilen Saul, Başkâhinle el ele hareket ediyor? Yeni Ahit kaynaklarında Saul'un İsa'ya dönüşmesinden önceki günlerde bize sunulan tablo çelişkili ve şüphelidir. Saul'la ilgili bir sonraki haberimizde (bölüm g) 'Rab'bin öğrencilerine karşı hâlâ öldürücü tehditler savurduğu' söyleniyor. Başkâhine gitti ve Şam'daki sinagoglara, yeni yolu izleyen erkek veya kadın bulduğu herkesi tutuklayıp Kudüs'e getirmesi için kendisine yetki veren mektuplar yazılması için başvurdu.' Bu olay gizemlerle doludur. Eğer Saul'un işleri Yahudiye'deki 'kiliseyi taciz etmekle' bu kadar meşguldüyse, neden aniden Şam'a gidip oradaki Kiliseyi rahatsız etme fikri aklına geldi? Şam ziyaretinin özel aciliyeti neydi? Dahası, Yahudi Başrahibinin, Yahudi olmayan Şam şehri üzerinde, o şehirde tutuklama ve iadelere izin verebilecek ne tür bir yargı yetkisi vardı? Dahası, Saul'un Baş Rahip ile ilişkisinin anlatılma biçiminde çok kafa karıştırıcı bir şey var: Sanki kendisi, vatandaşların tutuklanmasını kendi planına göre yapmak isteyen ve gerekli yetkiyi almak için Baş Rahip'e yaklaşan sıradan bir vatandaşmış gibi. Baş Rahip ile Saul arasında, yalnızca Baş Rahip'in Saul'un projesini üstlenmesi için çağrılmış olması değil, elbette çok daha kesin bir resmi bağlantı olması gerekirdi. Planın Saul'un değil Baş Rahibin planı olduğu ve Saul'un Baş Rahibin ajanı veya elçisi olarak hareket ettiği daha muhtemel görünüyor. Olayın bütünüyle olasılıklar ve güncel koşullar ışığında değerlendirilmesi gerekiyor. Elçilerin İşleri kitabı daha sonra Saul'un Şam yolunda İsa'ya dair bir vizyon aracılığıyla din değiştirmesinin ve İsa'nın bir takipçisi olarak hayatındaki sonraki olayların anlatımıyla devam ediyor. Bununla birlikte, Saul'un yaşamının Hristiyanlık öncesi dönemi, Elçilerin İşleri kitabının daha sonraki bölümlerinde, hem 22. hem de 26. bölümde, bazı ilginç ayrıntıların ve ayrıca bazı bulmacaların eklendiği daha fazla bilgi alır. 22. bölümde Saul (şimdiki adı Pavlus). Romalı komutanın kendisini sorgulamasının ardından halka yaptığı bir konuşmada, erken yaşamına dair kendi hikayesini anlatırken gösteriliyor. Paul şöyle konuşuyor:

--- SAYFA 23 ---

PAUL'UN SORUNU Ben doğuştan bir Yahudiyim, Kilikya'daki Tarsus'un yerlisiyim. Ben bu şehirde büyüdüm ve Gamalid'in bir öğrencisi olarak atalarımızdan kalma kanunun her noktasında kapsamlı bir eğitim aldım. Bugün hepinizin olduğu gibi, ben de her zaman Tanrı'nın hizmetinde tutkulu oldum. Ve böylece bu harekete ölümüne zulmetmeye, erkek ve kadın takipçilerini tutuklayıp zincirlemeye başladım. Bunun için Baş Rahip ve tüm İhtiyarlar Konseyi'nin tanıkları var. Onlardan bana Şam'daki Yahudi Yahudilerimize mektuplar verildi ve oradaki Hristiyanları ceza için esir olarak Kudüs'e getirmeye başlamıştım; ve olan da bu. . Pavlus daha sonra İsa'nın Şam yolundaki vizyonunu anlatmaya devam ediyor. Daha önce kendisini komutana 'bir Yahudi, Kilikyalı bir Tarslı, sıradan bir şehrin vatandaşı' olarak tanımlamıştı. Bu pasajdan Pavlus'un memleketi Tarsus'u ve onun Gamaliel yönetimindeki iddia edilen çalışmalarını öğreniyoruz. Tarsus'ta doğmuş olmasına rağmen 'bu şehirde (yani Kudüs'te) büyüdüğünü söylediğine dikkat edin, bu da onun çocukluğunu Kudüs'te geçirdiğini gösteriyor. Bu, anne ve babasının Tarsus'tan Kudüs'e taşındığı anlamına mı geliyor? Ya da çocuğun Kudüs'e tek başına gönderildiği ki bu pek olası görünmüyor? Paul, Tarsus'ta yalnızca birkaç çocukluk yılını geçirmiş olsaydı, kendisini gururla 'hiçbir şehrin vatandaşı' (Tarsus) olarak tanımlamazdı. Yaşamlarının çoğunu Kudüs'te geçirmiş olan Yahudiler, kendilerini Kudüs vatandaşı olarak tanımlamaya çok daha yatkındır. Pavlus'un zaten yetişkin bir adamken Kudüs'e taşınmış olması ve anne babasını Tarsus'ta bırakmış olması muhtemeldir; bu da Pavlus'un Kudüs'teki deneyimlerinden hiçbir şekilde söz edilmemesi nedeniyle daha da muhtemel görünmektedir. Pavlus'un Gamaliel yönetimindeki iddia edilen eğitim dönemine gelince, bunun yetişkinlikte olması gerekirdi, çünkü Gamaliel bir çocuk öğretmeni değil, ileri düzeydeki çalışmaların öğretmeni idi. Yalnızca sağlam temellere sahip ve hahamlığa uygun görülen birini öğrenci olarak kabul ederdi. O halde soru, eğer varsa, Pavlus'un bu kapsamlı temeli nereden ve nasıl aldığıdır. Yukarıda işaret edildiği ve aşağıda tamamıyla tartışıldığı gibi, Pavlus'un hiçbir zaman Gamaliel'in öğrencisi olmadığını düşünmek için güçlü nedenler vardır. Elçilerin İşleri'nin bu bölümünde de ortaya çıkan önemli bir soru, Pavlus'un Roma vatandaşlığıdır. Bundan ilk olarak 16. bölümde bahsediliyor. Pavlus bir Roma vatandaşı olarak doğduğunu iddia ediyor, bu da babasının bir Roma vatandaşı olduğu anlamına gelir. Bu bağlamda tartışılması gereken pek çok sorun vardır ve bu sorulardan bazıları Pavlus'un Ferisi kökenli olduğu iddiasını etkilemektedir. Pavlus'un Hristiyanlık öncesi yaşamına ilişkin başka bir açıklama, Elçilerin İşleri kitabının 26. bölümünde, Pavlus'un Kral Agrippa'ya yaptığı bir konuşmada bulunur. Pavlus şöyle diyor: Gençliğimden beri hayatım, kavmımın arasında hayat baştan beri yalandı

--- SAYFA 24 ---

MİT YARATICI ve Kudüs'te, tüm Yahudiler tanıdık geliyor. Aslında beni yeterince uzun zamandır tanıyorlar ve eğer isteselerdi dinimizin strietl'St grubuna ait olduğumu kanıtlayabilirlerdi: Bir Ferisi olarak yaşadım. Ve bugün kürsüye çıkmam, Tanrı'nın atalarımıza verdiği sözün alevlendirdiği bir umut içindir. İki kabilemiz bu sözün yerine getirildiğini görmeyi umuyor. . . . Ben, Nasıra'lı İsa'nın ismine karşı aktif olarak çalışmanın görevim olduğunu düşündüm; ve bunu Kudüs'te yaptım. Başrahiplerden aldığım yetkiyle Tanrı'nın halkının çoğunu hapse atan bendim; ve ölüme mahkum edildiklerinde oyum doğuda onlara karşıydı. Bütün havralarda defalarca cezalandırarak onları inançlarından vazgeçirmeye çalıştım; gerçekten de öfkem o kadar arttı ki, zulmümü yabancı kuruluşlara kadar genişlettim. Bir davada, başrahiplerden gelen yetki ve görevle Damaseus'a seyahat ediyordum. . Anlatı yine Şam yolundaki vizyonla devam ediyor. Bu konuşma elbette Pavlus'un Kral Agrippa'ya söylediği orijinal sözler olarak kabul edilemez; daha ziyade Elçilerin İşleri kitabının yazarı Luka'nın eski tarihçilerin tarzında yazdığı retorik bir konuşma olarak kabul edilebilir. Bu nedenle konuşmada ileri sürülen, Pavlus'un yüksek itibarlı bir Ferisi olarak kariyerinin 'tüm Yahudiler' tarafından bilindiği iddiası, görüldüğü gibi kabul edilemez. Pavlus'un, İsa'nın takipçilerine karşı 'oy kullandığını' ve böylece onların ölüme mahkûm edilmesine yardımcı olduğunu söylerken temsil edilmesi ilginçtir. Bu yalnızca önemli davaları yargılamak için toplanan Sanhedrin veya İhtiyarlar Konseyi'nin oylamasına atıfta bulunabilir; yani Luka'nın burada kahramanı Pavlus için iddia ettiği şey onun bir zamanlar Sanhedrin'in bir üyesi olduğudur. Bu pek olası değildir, çünkü eğer bu doğru olsaydı, Pavlus bir Ferisi olarak yetki belgesi hakkında yazarken mektuplarında kesinlikle bu iddiayı dile getirirdi. Bununla birlikte, hem bu anlatımda hem de yukarıda alıntılanan anlatımlarda Sanhedrin'in yanı sıra Başkâhin veya 'başkâhinlerin' İsa'nın takipçilerine yapılan zulme katılıp katılmadıkları konusunda bazı karışıklıklar vardır. Bazen yalnızca Başrahipten söz edilir, bazen Sanhedrin sanki ikisi birbirinden ayrılamazmış gibi onunla birleştirilir. Ancak Elçilerin İşleri'nde iki kez alıntı yapıldığını görüyoruz ki, Sanhedrin'de Ferisiler Başkâhinin oylarını boşa çıkardı; Her iki durumda da Ferisiler, İsa'nın takipçilerine zulmetme girişimine karşı çıkıyorlardı; dolayısıyla Baş Rahip ve Sanhedrin'in aynı amaçlara sahip olarak temsil edilmesi bu anlatımların şüpheli özelliklerinden biridir. Elçilerin İşleri kitabında Pavlus'un geçmişi ve erken yaşamıyla ilgili yukarıdaki pasajların bir araya getirilmesiyle birlikte, Pavlus'un mektuplarındaki geçmişine yaptığı göndermelerle birlikte aynı güçlü tablonun ortaya çıktığı görülecektir: Pavlus ilk başta oldukça eğitilmiş bir Ferisi hahamdı, kutsal yazılar hakkındaki haham yorumlarının tüm inceliklerini öğrenmişti ve 10

--- SAYFA 25 ---

PAVLUS'UN SORUNU Hukuki gelenekler (daha sonra hahamların derlemeleri olan Talmud ve Midraş'ta toplandı). Bir Ferisi olarak Pavlus, İsa'yı takip eden ve onun çarmıha gerildikten sonra dirildiğine inanan yeni mezhebe şiddetle karşı çıkıyordu. Pavlus bu mezhebe o kadar karşıydı ki, ona karşı şiddete başvurdu ve taraftarlarını hapse sürükledi. Bu güçlü tablo ortaya çıkmış olsa da, şu ana kadar sadece hafifçe özetlenen bazı şüpheler de ortaya çıktı: örneğin, nasıl oluyor da Pavlus, Sanhedrin önünde canları pahasına yargılanan Hristiyanlara karşı oy kullandığını iddia ediyor, oysa aslında Petrus'un Sanhedrin önündeki grafiksel olarak anlatılan duruşmasında (Elçilerin İşleri 5), Gamaliel liderliğindeki Ferisiler Petrus'un serbest bırakılması yönünde oy kullandı? Eğer Pavlus, ilk Hristiyanlara karşı, aynı Elçilerin İşleri kitabında yer alan kanıtlara göre, Ferisilere özgü olmayan bir tutum takındıysa, ne tür bir Ferisi idi? Ve nasıl oluyor da bu Elçilerin İşleri kitabı kendi içinde bu kadar tutarsız oluyor ki, Pavlus'u Ferisiliğe olan derin bağlılığı nedeniyle Hristiyanlığa şiddetle karşı çıkan biri olarak tanımlıyor ve aynı zamanda Ferisileri de ilk Hristiyanlara karşı dost canlısı, onların yanında duran ve onların hayatlarını kurtaran biri olarak tanımlıyor? Pek çok bilim adamı, Elçilerin İşleri kitabının genel olarak Ferisiler lehine, onların hoşgörülü ve merhametli olduğunu gösteren şaşırtıcı miktarda kanıt içerdiğine dikkat çekti. Hatta bazı akademisyenler Elçilerin İşleri kitabının Ferisi yanlısı bir eser olduğunu bile ileri sürmüşlerdir; ama bunun sürdürülmesi pek mümkün değil. Çünkü, Ferisiler lehine olan tüm kanıtlardan daha ağır basan şey, Pavlus'la ilgili olan ve her yönüyle Ferisiler için olumsuz olan materyaldir; Lu'nun bir Pluzrise olduğu dönemde Pavlus'un kendisi şiddetli bir zalim olarak tasvir edilmekle kalmıyor, aynı zamanda Pavlus kendisinin 'Yahudiler' (genellikle Ferisiler anlamında alınır) tarafından beş kez kırbaçlanarak cezalandırıldığını (11 Korintliler 11:24) açıklıyor. Dolayısıyla Elçilerin İşleri'ni okuyan hiç kimse Ferisiler hakkında iyi bir izlenime sahip değil, İncillerden edinilen olumsuz izlenimlerin pekiştirilmesiyle kurtulur. Öyleyse Pavlus neden her zaman Ferisi kökenli olduğunu vurgulamaya bu kadar önem veriyor? Pek çok saik ayırt edilebilir, ancak burada belirtilmesi gereken bir şey var: Yahudilik ile Pavlus'un Hristiyanlığı arasındaki iddia edilen sürekliliği vurgulama arzusu. Pavlus, Ferisi iken yanlışlıkla ilk Hristiyanları gerçek Yahudilikten ayrılan sapkınlar olarak görürken, din değiştirdikten sonra Hristiyanlığın gerçek Yahudilik olduğu yönünde tam tersi bir görüşe sahip olduğunu söylemek ister. Bir Ferisi olarak aldığı tüm eğitimin - kutsal metinler ve gelenekler üzerine yaptığı tüm çalışmanın - gerçekten de İsa'nın Eski İI'de peygamberlik edilen Mesih olarak kabul edilmesine yol açtığını söylemek ister.

--- SAYFA 26 ---

Efsaneyi Yaratan Ahit. Dolayısıyla Pavlus Ferisi geçmişini açıkladığında, yalnızca kendi günahlarını ilan etmiyor: 'Bakın, bir Ferisi zulmü olmaktan, İsa'nın sadık bir takipçisi olmaya nasıl değiştim!' - aynı zamanda - kimliğini beyan ediyor - 'Eğer benim kadar bilgili biri İsa'nın Tevrat'ın gerçekleşmesi olduğuna inanabiliyorsa, orada buna karşı çıkacak kadar korkusuz kim var?' Görünüşte Pavlus'un İsa öğretisi Yahudilikten cüretkar bir sapmadır. Pavlus, Yahudilikten ziyade pagan mitleriyle çok daha fazla ortak noktaya sahip gibi görünen bir doktrini savunuyordu: İsa, insanlığı kurtarmak amacıyla göklerden Dünya'ya inmiş ve ölümü deneyimlemiş ilahi-insan bir kişiydi. Yahudilerin bu doktrini yeni ve şok edici bulmaları gerçeği, bunun Yahudi kutsal kitaplarında hiçbir rol oynamadığını, en azından hiçbir şekilde kolayca fark edilemeyeceğini gösteriyor. Ancak Pavlus öğretisinin yeni olduğunu söylemekle yetinmedi; tam tersine, Yahudi kutsal kitabının her satırının kendi anladığı şekliyle İsa olayının bir habercisi olduğunu ve kutsal kitabı başka bir şekilde anlayanların Yahudiliğin her zaman neyle ilgili olduğunu anlama konusunda başarısız olduklarını söylemek istiyordu. Dolayısıyla onun Ferisi eğitimi konusundaki ısrarı, süreklilik konusundaki ısrarının bir parçasıydı. Pavlus'un öğretisini kabul edenler vardı ama bunu, Yahudi kutsal yazılarında buna gölge düşüren hiçbir şey olmaksızın, radikal ve yeni bir sapma olarak değerlendirenler vardı. Bu türden en iyi bilinen kişi, Pavlus'tan yaklaşık yüz yıl sonra yaşayan ve Paul'u ana ilham kaynağı olarak gören Marcion'du. Ancak Marcion, Pavlus'un öğretisinde Yahudi bir şey görmeyi reddetti ve bunu yeni bir vahiy olarak değerlendirdi. Yahudi kutsal kitaplarını Şeytan'ın işi olarak görüyordu ve Eski Ahit'i kendi İncil versiyonunun dışında tutuyordu. Pavlus'un kendisi bu görüşü reddetti. Her ne kadar Eski Ahit'in çoğunu eskimiş, İsa'nın gelişiyi ortadan kaldırılmış olarak görse de, onu hâlâ yeni Hristiyan Kilisesi'ne kehanet eden ve ona yetki veren Tanrı'nın Sözü olarak görüyordu. Dolayısıyla onun bir Ferisi olarak kendisine dair resmi, eski din ile yeni arasındaki sürekliliği sembolize ediyor: Yahudiliğin Hristiyanlığa dönüştüğü dönüm noktasını kendi kişiliğinde oluşturan bir figür. Hristiyan yüzyıllar boyunca, Pavlus'un Ferisi geçmişine ilişkin iddiasını bu açıdan gören Hristiyan bilginler olmuştur. Hristiyanların Yahudileri din değiştirmek için düzenlediği Orta Çağ Tartışmalarında, yalnızca Yahudi kutsal metinlerinin değil, aynı zamanda haham yazıları olan Talmud ve Midraş'ın da Hristiyanlığın İsa'nın İsa'nın 12.

--- SAYFA 27 ---

PAUL MESİH'İN SORUNU: O, tanrısal ve insanlık uğruna ölümün acısını çekmek zorundaydı! Her ne kadar bu Tartışmalarda Pavlus'tan pek sık bahsedilmese de, proje onun onaylayacağı projelerden biriydi. Modern zamanlarda bilim adamları, Pavlus'un Mesih ve ilahi acı hakkındaki öğretilerinin, İncil'de, Apocrypha'da ve Pseudepigrapha'da ve haham yazılarında (bu nitelikteki en iyi bilinen çaba, W. D. Davies tarafından yazılan Pavlus ve Rabbinik Yahudiliktir) görüldüğü gibi Yahudilik ile devam ettiğini iddia etmeye çalıştılar. Dolayısıyla Pavlus'un Ferisi öğrenimi konusunda uzman olduğu iddiası çok önemli ve merkezi bir meseleyle ilgilidir - Hristiyanlığın, Pavlus tarafından kendisine verilen biçimde, gerçekten Yahudilik ile devam edip etmediği, ya da Yahudilikte kökleri olmayan, ancak tarihsel bir arka planı olduğu sürece ölen ve dirilen tanrılara ilişkin pagan mitlerinden ve cennetten inmiş kurtarıcılara ilişkin Gnostik mitlerden türeyen yeni bir doktrin olup olmadığı. Pavlus gerçekten Yahudi geleneğine mi bağlıydı, yoksa temelde Helenistik dinsel tipte bir kişi miydi, ancak Yahudiliğin temsil ettiği her şeye gerçekten karşı olan bir kurtuluş kültüne Yahudilik rengi vermeye mi çalışıyordu? 1 3

--- SAYFA 28 ---

2. BÖLÜM BU KİTABIN TANK NOKTASI Son bölümde özetlenen Pavlus'un geleneksel resmine karşı, bu kitap tamamen farklı ve alışılmadık bir bakış açısına sahiptir. Pavlus'un bu görüşü yalnızca kendi içinde alışılmadık olmakla kalmıyor, aynı zamanda Pavlus'un doğru bir şekilde değerlendirilmesi için alakalı ve gerçekten de gerekli olan diğer konularla ilgili pek çok alışılmadık bakış açısını da içeriyor; örneğin: Ferisiler kimdi ve neydi? Sadukilerin ve zamanın diğer dini ve siyasi gruplarınıninkiyi karşılaştırıldığında onların dini ve siyasi görüşleri nelerdi? İsa'ya karşı tutumları neydi? İlk Kudüs Kilisesi'ne karşı tutumları neydi? İsa kimdi ve neydi? Kendisini gerçekten çarmıha gerilmek için gökten inmiş bir kurtarıcı olarak mı görüyordu? Yoksa kendi zamanının Yahudi düşüncelerine ve umutlarına daha uygun, tamamen farklı amaçları mı vardı? Tarihsel İsa, Pavlus'un vizyonlarına ve translarına dayanan ideolojisindeki İsa'dan oldukça farklı bir kişi miydi? İsa'nın ilk takipçileri olan Kudüs'ün ilk Kilisesi kim ve neydi? Onların görüşleri daha sonraki Kilise tarafından doğru bir şekilde temsil edildi mi? Kudüs Kilisesi'nin liderleri Yakup ve Petrus, Pavlus'un görüşlerine katılıyorlar mıydı (Ortodoks Hristiyanlığın iddia ettiği gibi) yoksa onu bir sapkın ve İsa'nın amaçlarına ihanet eden biri olarak görerek ona şiddetle karşı mı çıkıyorlardı? Fikirleri ve yazıları Ortodoks Kilisesi tarafından bastırılan Ebionitler kim ve neydi? Pavlus'u neden suçladılar? Neden İsa'ya olan inancı Yahudiliğin uygulamalarıyla birleştirdiler? 14

--- SAYFA 29 ---

BU KİTABIN GÖRÜŞ NOKTASI Neden İsa'ya Tanrı olarak değil de Mesih olarak inandılar? Onlar daha sonraki bir 'Yahudileştirici' grup muydu, yoksa iddia ettikleri gibi İsa'nın gerçek takipçilerinin, Yakup ve Petrus'un kilisesinin kalıntıları mıydılar? Her konu birbiriyle bağlantılı olduğundan bu kitaptaki argümanlar kaçınılmaz olarak karmaşık hale gelecektir. Yukarıdaki soruların herhangi birine diğer soruları dikkate almadan cevap vermek mümkün değildir. Bu nedenle, bu noktada bu kitaptaki tüm argümanların birleştiği noktanın ana hatlarını vermek uygun olacaktır. Bu, meseleye ön yargıda bulunma girişimi değildir. Bu kitabın bulgularının aşağıdaki özeti bu aşamada dogmatik görünebilir, ancak yalnızca sonraki argümanların sonuçlarına yönelik bir rehber ve kitaba kuşbakışı bir bakış açısı getirmeyi amaçlamaktadır ve bu nedenle argümanların ikna ediciliğine göre ayakta kalacak veya düşecektir. O halde, bu kitapta ileri sürülen önermeler şunlardır: 1 Pavlus hiçbir zaman bir Ferisi haham olmadı, fakat seçkin bir geçmişe sahip bir maceracıydı. O, İsa'ya iman etmeden önce, Başrahabin yetkisi altında bir polis memuru olarak Sadukiler'e bağlıydı. Ferisilerle ilişkilendirilen öğrenim türü üzerindeki ustalığı pek iyi değildi. Misyonerlik faaliyetlerinin etkinliğini artırmak için kasıtlı olarak kendi biyografisini yanlış temsil etti. 2 İsa ve onun yakın takipçileri Ferisilerdi. İsa'nın yeni bir din kurmaya niyeti yoktu. Kendisini, terimin normal Yahudi anlamında Mesih, yani Yahudi monarşisini yeniden kuracak, Romalı işgalcileri kovacak, bağımsız bir Yahudi devleti kuracak ve tüm dünya için ("Tanrı'nın krallığı" olarak bilinen) barış, adalet ve refah çağını başlatacak bir insan lider olarak görüyordu. İsa, İbranice İncil'de kehanet edilen ve tüm bunları yapacak kişinin kendisi olduğuna inanıyordu. O bir militarist değildi ve Romalılarla savaşmak için bir ordu kurmamıştı çünkü Tanrı'nın Roma'nın gücünü kırmak için büyük bir mucize gerçekleştireceğine inanıyordu. Bu mucize, Zekeriya kitabında önceden bildirildiği gibi Zeytin Dağı'nda gerçekleşecekti. Bu mucize gerçekleşmeyince görevi başarısız oldu. İnsanlığı fedakarlığıyla sonsuz lanetten kurtarmak için çarmıha gerilmeye hiç niyeti yoktu. Kendisini hiçbir zaman ilahi bir varlık olarak görmedi ve böyle bir fikri pagan ve putperestlik olarak, On Emir'in ilkinin ihlali olarak görürdü. 3 Yakup ve Petrus yönetimindeki İsa'nın ilk takipçileri 15.

--- SAYFA 30 ---

MİT YARATICI İsa'nın ölümünden sonra Kudüs Kilisesi. Onlara Nasıralı deniyordu ve İsa'nın dirilişine ve İsa'nın hâlâ vaat edilen Mesih olduğuna inanmaları dışında tüm inançlarında Ferisilerden ayırt edilemezlerdi. İsa'nın ilahi bir kişi olduğuna inanmıyorlardı, fakat onun çarmıhtaki ölümünden sonra Tanrı'nın bir mucizesi sayesinde hayata geri döndürüldüğüne ve Romalıları devirip Mesih krallığını kurma görevini tamamlamak üzere çok geçmeden geri döneceğine inanıyorlardı. Nasıralılar, İsa'nın Yahudi dinini veya Tevrat'ı yürürlükten kaldırdığına inanmıyorlardı. İsa'yı şahsen tanıdıklarından, onun tüm hayatı boyunca Yahudi dini kanunlarına uyduğunu ve ona asla isyan etmediğini biliyorlardı. Onun Şabat tedavileri Ferisi kanunlarına aykırı değildi. Nasıralıların kendileri de Yahudi dini kanunlarına çok uyuyorlardı. Sünnet yapıyorlardı, yasak yiyecekleri yemiyorlardı ve Tapınak'a büyük saygı gösteriyorlardı. Nasıralılar kendilerini yeni bir dine mensup saymıyorlardı; dinleri Yahudilikti. Kendilerine ait sinagoglar kurdular, ama aynı zamanda zaman zaman Nasıralı olmayan sinagoglara da katıldılar ve tüm dindar Yahudiler tarafından uygulanan ibadetin aynısını kendi sinagoglarında gerçekleştirdiler. Nasıralılar, Pavlus'un, İsa'nın yeni bir dinin kurucusu olduğunu ve Tevrat'ı yürürlükten kaldırdığını vaaz ettiğini duyduklarında ondan şüphelenmeye başladılar. Pavlus'la bir anlaşmaya varma girişiminden sonra, Nasıralılar (yani Yakup ve Petrus'un yönetimindeki Kudüs Kilisesi) Pavlus'tan geri dönülemez biçimde ayrıldılar ve onu reddettiler. 4 Hem normal Yahudilikten hem de Yahudiliğin Nasıralı çeşidinden uzaklaşan yeni bir din olarak Hristiyanlığın kurucusu İsa değil Pavlus'tu. Bu yeni dinde Tevrat geçici bir geçerliliğe sahip olduğundan nesih edilmiştir. Yeni dinin ana efsanesi, ilahi bir varlığın kefareti niteliğindeki ölümüydü. Bu kurbanı olan inanç ve tanrının ölümünün mistik bir şekilde paylaşılması, kurtuluşa giden tek yolu oluşturuyordu. Pavlus bu dini Helenistik kaynaklardan, esas olarak Gnostisizm'den alınan kavramlarla gizem dinlerinden, özellikle Attis'inkinden alınan kavramların birleşiminden elde etti. Bu unsurların Yahudilikten türetilen özelliklerle birleşimi, özellikle de yeni mite kutsal tarihin arka planını sağlamak üzere yorumlanan Yahudi kutsal yazılarının dahil edilmesi benzersizdi; ve bu karışımın yaratıcısı yalnızca Paul'dü. İsa'nın kendisinin bu konuda hiçbir fikri yoktu ve acı çeken bir tanrı olarak Pavlus'un kendisine verdiği rol karşısında hayrete düşer ve şok olurdu. Her ne kadar daha sonraki mitolojiler bu rolü İstefanos'a atfetmeye çalışsa da, Pavlus'un Nasıralılardan herhangi bir öncüsü de yoktu ve modern bilim adamları bu rolü 16 kez üstlendiler.

--- SAYFA 31 ---

BU KİTABIN GÖRÜŞ NOKTASI, 'Helenistler' olarak adlandırılan bir grupta Pavlus'un aynı derecede efsanevi öncüllerini keşfetti. Hristiyan mitinin kişisel yaratıcısı olan Pavlus'a, özgünlüğü konusunda hiçbir zaman yeterince itibar edilmemiştir. Yüzyıllar boyunca büyük Aziz Pavlus'a gösterilen saygı, onun kişiliğinin daha renkli özelliklerini oldukça gizlemiştir. Birçok Evanjelik lider gibi o da samimiyet ve şarlatanlığın bir karışımıydı. Bu dönemde Greko-Romen dünyasında bu türden Evanjelik liderler yaygındı {ör. Simon Magus, Tyana'lı Apollonius}. 5 Pavlus hakkında hiçbir zaman yeterince ciddiye alınmayan bir bilgi kaynağı da Ebionitler adı verilen bir gruptur. Yazıları Kilise tarafından bastırıldı, ancak bazı görüş ve gelenekleri muhaliflerinin yazılarında, özellikle de Epiphanius'un Heresies üzerine yazdığı devasa incelemede korundu. Bundan, Ebionitlerin, Pavlus'un geçmişi ve erken yaşamı hakkında Yeni Ahit'te bulunan ve bizzat Pavlus tarafından geliştirilenlerden çok farklı bir açıklamaya sahip oldukları anlaşılıyor. Ebionitler, Pavlus'un Ferisi geçmişi veya eğitimi olmadığını ifade ettiler; o, Yahudi olmayanların oğluydu, Tarsus'ta Yahudiliğe geçmişti, yetişkinen Yeruslaim'e geldi ve kendisini başrahibe bir uşak olarak bağladı. İlerleme umutları hayal kırıklığına uğrayarak Baş Rahip'ten ayrıldı ve yeni bir din kurarak şöhret peşinde koştu. Bu hesap, tüm ayrıntılarıyla güvenilir olmasa da büyük ölçüde doğrudur. Pavlus'un öyküsündeki tüm kafa karıştırıcı ve çelişkili özellikler, Kilise'nin resmi belgelerinden çok daha anlamlıdır. 6 Ebionitler, Kilise tarafından, İsa'nın ilahi bir kişi olduğunu anlayamayan ve onun yerine, İncil'deki Yahudi peygamberlerin kehanet ettiği gibi, yeni bir dünya çağını başlatmak için gelen bir insan olduğunu iddia eden sapkınlar olarak damgalandı. Üstelik Ebionitler, Pavlus'tan türetilen, İsa'nın Yahudi yasası Tevrat'ı yürürlükten kaldırdığı veya yürürlükten kaldırdığı yönündeki Kilise doktrinini kabul etmeyi reddettiler. Bunun yerine Ebionitler Yahudi kanunlarına uyuyorlardı ve kendilerini Yahudi olarak görüyorlardı. Ebionitler, Kilise'nin iddia ettiği gibi sapkınlar ya da modern bilim adamlarının adlandırdığı gibi 'rei Yahudileştiriciler' değillerdi; ancak İsa'nın doğrudan öğrencileri ve takipçilerinin gerçek halefleriydi; onların görüşlerini ve öğretilerini sadakatle aktardılar ve bunların İsa'nın kendisinden türetildiğine doğru bir şekilde inandılar. Bunlar, daha önce Nasıralı olarak adlandırılan, İsa'yı yaşamı boyunca tanıyan ve amaçlarını bilmek konusunda, İsa'yı yalnızca rüyalarda ve görümlerde karşılayan Pavlus'tan çok daha iyi bir konumda olan Yakup ve Petrus'un önderlik ettiği aynı gruptu. Bu nedenle, Ebionitlerin Pavlus hakkında benimsediği görüş olağanüstü ilgi çekicidir ve bir kenara atılmak yerine saygılı bir şekilde ele alınmayı hak etmektedir.

--- SAYFA 32 ---

MİT YARATICI 'küfürlü' propaganda - antik dönemden modern çağa kadar Hristiyan bilim adamlarının tepkisi. Yukarıdaki açıklama, "Paul bir Faris miydi?" sorusuna keskin bir bakış açısı getiriyor. O zaman bu bir biyografi meselesi ya da boş bir merak meselesi değil. Bu, Hristiyanlığın kökenleriyle ilgili tüm soruyla bağlantılıdır. Bu soruya çok büyük önem verilmektedir, çünkü eğer Pavlus, kökleri Yahudi öğretisine ve geleneğine dayanan bir Ferisi değilse, bunun yerine Yahudiliği yakından tanıyan ve yüzeysel olan bir Cehennem maceracısı olsaydı, onun kitaplarında geliştirdiği mit ve teolojinin inşası çok farklı bir şey olurdu. Sistemini Yahudilikle devamlılık işaretleri bulmak için araştırmak yerine, onun ne olduğunu tanıyabileceğiz; bu, kendisine bir tarih ve otorite havası vermesini sağlayan Yahudi kutsal metinleri ve geleneğiyle yapay olarak bağlantı kuran, Helenizm'in parlak bir karışımıdır. Hristiyanların Ferisilere ve dolayısıyla Pavlus'un bir Ferisi resmine karşı tutumu her zaman çarpıcı biçimde ikircikli olmuştur. İncillerde Ferisiler, ikiyüzlü ve sözde katiller olarak saldırıya uğrarlar: hatta İnciller aynı zamanda Ferisilerin muazzam otorite ve saygınlığa sahip kişiler olduğu izlenimini de aktarır. Bu kararsızlık, Hristiyanlığın Yahudiliğe karşı tutumunu yansıtıyor; bir yandan sözde modası geçmiş bir ritüelcilik, diğer yandan güzel bir tarih panoraması, bir otorite ve bereket kaynağı, böylece Kilise ne pahasına olursa olsun kendisini yeni İsrail, gerçek Yahudilik olarak sergilemelidir. Dolayısıyla Pavlus, Ferisi olarak, değişen tutumların öznesidir. On dokuzuncu yüzyılda, (R'nın tarafından 'örnek' olarak) Ferisi Yahudiliğinin otoriterliğine karşı çıkan Romantik bir liberal olarak kabul edilen Pavlus, teoloji bulutları ve zor formülasyonlar içinde İsa'nın hızlı sadeliğini 'doktorlayan' tipik bir Ferisi olarak değerlendirildi. Yirminci yüzyılda, Hristiyanlığın temel arzularını keşfetmeye daha fazla ilgi duyulduğunda, Pavlus'un Farisi yönü, Paulin'in doktrininin haham yazılarıyla ilişkilendirmeye alışkındır - yine Pavlus'un esasını kaybetmediği kabul edilir. Ferisilik, ama bu artık iyi bir şey olarak ve Hristiyanlığı Yahudilikten soyutlanmaktan kurtarmanın bir yolu olarak görülüyor. "Yahudi olmak" ama yine de "Yahudi olmamak", Hristiyanlığın temel ikilemidir ve Pavlus'un, kurtuluşa bir engel olduğu iddia edilen Ferisiliği terk eden ve buna rağmen bir şekilde otoritenin bir garantisi olarak ona tutunan Pavlus figürü semboliktir. 18

--- SAYFA 33 ---

3. BÖLÜM FARİZİLERİN GÖRÜŞLERİ Eğer Pavlus'un Ferisi olup olmadığı sorusuna cevap vermek, hatta onun Ferisi olduğu yönündeki iddiasının önemini anlamak için, Ferisilerin kim olduğuna ve neyi temsil ettiklerine dair daha kapsamlı bir açıklamaya sahip olmak gerekir. Burada, Ferisilerin son derece düşmanca olduğu İncil tablosuna güvenmemeliyiz. İnciller, Ferisileri İsa'nın baş muhalifleri olarak tasvir eder, onu Şabat'ta insanları iyileştirdiği için eleştirir ve hatta bu tedaviler yüzünden onu öldürmeye yönelik komplolar kurar. İnciller ayrıca İsa'nın Ferisileri en sert biçimde eleştirdiğini, onları ikiyüzlü ve zalim olarak nitelendirdiğini anlatır. Bu Gospd resmi nedeniyle, 'Ferisi' kelimesi Batı zihninde 'ikiyüzlü' ile eşanlamı hale geldi ve Ferisilere atfedilen kusurlar - kendini beğenmişlik, kötü niyetlilik, otoriter sertlik ve dışlayıcılık - Yahudi karşıtı stereotipe katkıda bulundu ve genel olarak Yahudilere atfedildi. 1 Son yıllarda birçok Hristiyan bilim adamı, İncil'de Ferisiler hakkındaki bu tasvirin gerçek değil, propaganda olduğunu fark etmeye başladı. 2 Ferisiler hakkında asıl bilgi kaynağımız, dualar, ilahiler, bilgelik kitapları, kanun kitapları, vaazlar, Kutsal Kitap yorumları, mistik incelemeler, tarih kitapları ve diğer birçok türü içeren kendi ciltler dolusu literatürüdür. Kurak ritüelciler olmak şöyle dursun, tarihteki en yaratıcı gruplardan biriydiler. Dahası, Ferisiler, dinsel yasaları uygulama konusunda katı ve esnek olmayan bir tutum sergilemek bir yana, (birinci yüzyıl tarihçisi Josephus'un işaret ettiği3 ve Ferisi hukuk kitaplarında fazlasıyla doğrulandığı gibi) hukuki kararlarındaki hoşgörüyle ve Kutsal Kitap yasalarını değişen koşullara ve gelişmiş ahlaki anlayışlara uyarlamaya çalışırken gösterdikleri insani ve esneklikle dikkat çekiyorlardı. Bunu yapabildiler çünkü Mukaddes Kitabı Tanrı'nın ilham edilmiş sözü olarak görmelerine rağmen, Mukaddes Kitabın yorumlanması konusunda gerçek bir bakış açısına sahip değillerdi. 1 9

--- SAYFA 34 ---

MİT YARATICI Onların dini öğreti için kullandıkları kelime Tevrat'tı ve Yazılı Tevrat'ın yanı sıra, Yazılı Tevrat'ı temel alan ve onu tanımlama, yorum, sorgulama ve tefsir biçimini genişleterek yaşayan bir gerçek haline getiren bir de Sözlü Tevrat'ın olduğuna inanıyorlardı. Sözlü Kanunlardan bazılarının Yazılı Kanun kadar eski olduğuna, Tanrı tarafından Musa'ya verildiğine inanıyorlardı; ancak bu eski köken yalnızca Sözlü Kanun'un belirli temel unsurları için iddia edildi. Çoğu zaman içinde yeni tarihsel koşullara tepki olarak ortaya çıkmıştı; örneğin, Onsekiz Kutsama gibi ayinlerin yönlendiricilerinin Musa veya İbranice İncil'deki peygamberlerden herhangi biri tarafından bestelendiği iddia edilmedi; bu duaların, zaman zaman bu dualara ekleme veya çıkarma yapan, hatta bayram veya oruç takvimine uygun görülen önde gelen Ferisiler tarafından yazıldığı kabul ediliyordu. Ferisiler, dini öğretide insani bir unsuru (hiçbir ilahi ilhamın iddia edilemeyeceği bir unsur) kabul ettiklerinden, aynı zamanda anlaşmazlık veya fikir ayrılığı hakkını da kabul ettiler. Dolayısıyla Ferisilerin yazıları, kaydettikleri farklı görüşlerin çeşitliliği açısından dikkat çekicidir: Mişna ve Talmud, büyük ölçüde, güneş altındaki her hukuki konu hakkındaki bu anlaşmazlıkların kayıtlarıdır. Rastgele bir konuyu ele almak için, Tractate Sanhedrin'in (hukuk sisteminin yapısını tartışan) başlangıcında şunu görüyoruz: Kırbaçla cezalandırılabilen suçlarla ilgili davalar, üç kişilik bir mahkeme tarafından karara bağlanır. Haham İsmail adına şöyle dediler: Yirmi üçe kadar. Ayın eklenmesi ve yılın eklenmesi üç kişilik bir mahkeme tarafından kararlaştırılır. Yani Haham Mcir. Ancak Rabban Simeon ben Gamaliel şöyle diyor: Konu üç kişi tarafından başlatılıyor, beş kişi tarafından tartışılıyor ve yedi kişi tarafından karara bağlanıyor; ancak üç kişiyle karar verilirse ara verme geçerlidir. Bu görüş alışverişinde yer alan kişiler, İsa'nın zamanından yaklaşık yüz yıl sonrasına aittir; fakat onların hareketleri, İsa'nın ve Pavlus'un zamanındaki Ferisilerin hareketleri ile süreklilik arz etmektedir. Bahsedilen şahsiyetlerden biri, Yeni Ahit'in Elçilerin İşleri kitabında Pavlus'un zamanında Ferisilerin lideri olarak yer alan Gamaliel'in doğrudan soyundan geliyordu. Ferisiler kendi aralarında sadece dini hukuk meseleleri hakkında değil aynı zamanda teoloji meseleleri hakkında da tartışıyorlardı. Ancak hukuk meselelerinde bazı kararlara varılması gerektiğini hissettiler ve bu tür meseleleri tartışmak ve tartışmak dışında karara bağlamak için bir yöntemleri olmadığından kararlar çoğunluk oyu ile verildi. Çoğunluk kararı alındıktan sonra muhalif hahamların sayısı 20 idi.

--- SAYFA 35 ---

FERİSİLER, reddedilmiş olarak kabul edildikleri için değil, hukukun üstünlüğü ilkesi nedeniyle, çizgiye uymaları ve oylama sonucunu kabul etmeleri gerekiyordu; bu, günümüz parlamenter demokrasilerdekiyle tamamen aynı terimlerle tasarlanmıştı; burada muhalefet partisi, oylama yapılmadan önce istediği kadar güçlü bir şekilde tartışabilir ve oylamadan sonra kararın mantıksızlığı hakkında aynı güçlü şekilde konuşabilir, ancak yine de bir fırsat bulana kadar kararı ülkenin kanunu olarak kabul etmelidir. kararı başka bir çoğunluk oyu ile tersine çevirmek. Ferisiler arasında çoğunluk oyu o kadar ciddiye alınıyordu ki, aralarında Tanrı'nın bir zamanlar bu çoğunluk kararlarından birini tersine çevirmek için müdahale etmeye çalıştığı ('Gökten gelen bir ses' aracılığıyla azınlık görüşünün doğru olduğunu söyleyerek) ancak O'nun düzensiz olduğu söylendi, çünkü Kendisi bilgelere oylamayla karar verme yetkisini vermişti ve Kendisi Tevrat'ında '[Tevrat] Cennette değil' demişti (Tesniye 30: 12), bilgeler Tora'nın mucizeler veya ilahi müdahalelerle değil, insan zekasının süreçleri tarafından uygulanması ve yönetilmesi gerektiğini anladılar. Efsaneye göre, Tanrı'nın buna tepkisi gülmek ve şöyle demekti: 'Çocuklarım beni yendi!'4 Böylece bilgelerin meclisleri (MS 70'te Kudüs Tapınağının yıkılmasından önce Ferisi liderlere bu ad veriliyordu, daha sonra 'hahamlar' olarak tanındılar) kararlar aldılar, ancak bu kararları ilahi otoriteyle donatmadılar. Muhalif azınlıkların görüşleri dikkatlice kaydedildi ve Mişna gibi kayıtlara dahil edildi, böylece (Mişna'nın kendisinin Eduyot 1: 5'te açıkladığı gibi) gelecekte yeni bir kararın temeli haline gelebilir, gerekirse muhalif yargıçların görüşleri bugün olduğu gibi şiddetli rüzgar: Yüksek Mahkeme'de kaydedilir ve daha sonraki bir tarihte yeni bir karar getirilmeye çalışılırsa destek olarak gösterilir). Böylece Ferisiler, ilahi olarak ilham edildiğine inanılan bir kutsal yazıya dayanan tüm dinlere açık olan ve kutsal yazıların yanılmazlığına Kilise'nin yanılmazlığını ekleme seçeneğinden kaçındılar. Bunun yerine, insanın dikkatinin merkezi olan ve sürekli olarak insan zekasının ışığında incelenen kutsal metinlerden oluşan bir kanon kavramını geliştirdiler; ve daha da önemlisi, Tanrı'nın Kendisinin bu insani muhakeme sürecinin Kendisi tarafından kesintiye uğramadan devam etmesini dilediği ve O'nun, insan zihninin evren için olan tasarımını yorumlama çabalarını onayladığı fikrine sahiptiler; bu çabalar hatasız olmasa bile: 'Çabaya göre ödülüdür.'). Böylece Ferisiler, tartışmadan ve muhalif görüşlere zulmetmeden birbirleriyle anlaşamayabildiler; çünkü görüş farklılığı başlı başına bir 21'di

--- SAYFA 36 ---

dini hayat kavramının temel bileşenidir, ona yönelik bir tehlike değildir. Ancak zaman zaman hahamlara (büyük Haham Eliezer gibi) karşı disiplin önlemlerine başvurdular; bunun nedeni muhalif görüşleri değil, kendilerine karşı olan çoğunluk oyu kabul etmeyi reddetmeleriydi. Ancak bu tür disiplin tedbirleri (esasen suçlunun bir süreliğine sosyal olarak dışlanmasını içeren) yalnızca dini hukuk alanında alındı. Acilen pratik bir karara ihtiyaç duyulmayan teoloji alanında ise böyle bir önlem alınmadı. Bilgeler ve onların halefleri olan hahamlar, çok çeşitli görüşlere herhangi bir sapkınlık suçlaması olmaksızın hoşgörü gösterdiler. Böylece, Mesih'in geleceğine olan inanç ya da onun saltanatının doğasının tanımı konusunda, kutsal kitaptaki tüm Mesih kehanetleri Hizkiya'nın şahsında yerine gelmiş olduğundan saygın bir hahamın gelecekte kişisel bir Mesih olmayacağı görüşünü benimsemesi mümkündü. Bu olağandışı, hatta eksantrik bir görüştü, ancak söz konusu haham6 hiçbir şekilde bir kafir olarak görülüyordu. Bu, Hristiyanlığın, İsa'nın doğası (İbranice Mesih kelimesinin yalnızca Yunanca biçimi olan bir isim) doğası hakkında olağandışı görüşlere sahip oldukları için insanları tehlikeye atan sapkınlık avları ve acı hizipçiliğiyle güçlü bir tezat oluşturuyor. Ferisiler ho.lakhah ('gitme') ve aggadah ('söyleme') dedikleri şeyler arasında ayırım yaptılar ve ho.lakhah'da tam bir tartışmanın ardından uygunluk talep ederken, teolojiden ziyade şiir olarak kabul ettikleri aggadah'ta bireysel düşünce tarzlarına tam kapsam sağladılar. Sapkınlık avcılığına bağımlı olmasalar da, Ferisiler belirli grupları sapkın olarak görüyorlardı; bunun büyük ölçüde nedeni, bu grupların Sözlü Kanun kavramını kabul etmemeleriydi. Ferisiler tarafından sapkın olarak kabul edilen en güçlü grup, İncillerde sık sık bahsedilen, Ferisilerin muhalifleri olarak tanımlanan ve çatışmanın amacına dair herhangi bir açık açıklama yapılmayan Sadukiler'di. Ferisiler ve Sadukiler arasındaki ilişki, hem İsa'yı hem de Pavlus'u ve yaşadıkları dönemi anlamak açısından son derece önemlidir. Ferisiler ve Sadukiler arasındaki asıl tartışma konusu Sözlü Kanunun geçerliliği idi; ancak bu nokta akademik olmaktan çok uzaktı çünkü dinin uygulanmasının yanı sıra sosyal ve politik sorular üzerinde de büyük bakış açılarına yol açmıştı. Sözlü Kanunu reddeden Sadukiler, kutsal yazıları yeni fikirlere ve koşullara uygun olarak açıklamakla meşgul olan bir tercümanlar, bilgeler veya hahamlar sınıfına ihtiyaç duymadılar. Sadukiler ile 22 arasındaki fark

--- SAYFA 37 ---

FERİSİLER Ferisiler böylece sırasıyla saygı duydukları dini lider tipini açık bir şekilde ortaya çıkarıyorlar. Sadukiler liderlik için rahiplere ve özellikle de Başkâhine yönelirken Ferisiler, karakterleri Sözlü Kanunun talepleriyle belirlenen çok farklı kişilikler tarafından yönetiliyordu. Rahipler, Musa'nın kardeşi Harun'un soyundan gelen kalıtsal bir kastedti. Tapınağın hizmetinde yerine getirmeleri gereken özel bir görevleri vardı ve zorunlu olmasa da tüm nüfustan alınan ondalık vergilerle destekleniyorlardı. Dolayısıyla liderlik için rahipliğe bakmak, Tapınağı kişinin dini yaşamının merkezine koymak anlamına geliyordu. Dolayısıyla Saduki dininin odak noktasını üç kurum oluşturuyordu: İncil, Tapınak ve rahiplik. Öte yandan Ferisiler için rahipler ve Tapınağın yalnızca ikincil bir önemi vardı. Rahipleri liderler veya ruhani rehberler olarak değil, yalnızca Tapınak kurbanlarının devamını sağlama ve genel olarak Tapınağın bakımını yönetme görevi olan tören görevlileri olarak görüyorlardı. Baş Rahip bile yalnızca bir görevli olarak görülüyordu ve din konularında karar verme yetkisi yoktu. 'Bilgili bir piçin cahil bir Baş Rahipten üstün olduğunu' söyleyen bir Ferisi'ydi ve aslında çoğu Baş Rahip, Ferisiler tarafından cahil olarak görülüyordu. Ferisiler, rahiplerin yerine, kalıtsal bir sınıf olmayan ancak en yoksullar da dahil olmak üzere toplumun her düzeyinden gelen kendi liderleri olan hakhamim'e (bilgelere) rehberlik arıyorlardı. Hakhamimler veya hahamlar, bir Ferisi'nin eğitimini oluşturan kapsamlı materyallere hakim olma yetenekleriyle otoritelerini elde eden, gerçekte sıradan liderlerdi. Bu, yalnızca eğitimde ilk adım olarak kabul edilen İbranice İncil'in tamamını değil, aynı zamanda Ferisi akademilerinde biriken hukuk, tarih, bilim ve vaaz niteliğindeki tefsirlerin (midraş) tüm üst yapısını da içeriyordu. Bir Ferisi liderin hem uzman bir hukukçu hem de ilham veren bir vaiz olması gerekiyordu; çünkü İncil'in kendisi hem yasal bir anayasanın ana hatlarını hem de Yahudi halkının ruhani misyonuna ve bunun Tanrı'nın insanlıkla ilgili amaçları içindeki yerine ilişkin bir teoriyle birlikte tarihin bir özetini içerir. Dolayısıyla bir Ferisi bilge bir gün tazminat yasalarını içeren karmaşık bir davada yargıç olarak hareket ediyor olabilir ve ertesi gün sinagogda Tanrı'nın tövbe eden günahkarlara olan sevgisi hakkında vaaz veriyor olabilir; vaazı için sadece İncil'den alınmış örnekler değil, aynı zamanda kendi hayal gücünden veya Ferisilerin homilklik malzeme stokundan alınmış etkileyici, basit benzetmeler de kullanıyor olabilir. Bu görevleri yerine getirirken bilgeler tarihin bu aşamasında profesyonel bir sınıf haline gelmediler; genel model 23

--- SAYFA 38 ---

Efsane yaratan, her bilgenin geçimini sağladığı kendi mesleğinin olması, bu mesleklerden bazılarının mütevazı statüde olması ve topluma hizmetlerini ücretsiz olarak ya da en fazla kendi mesleğinden kaybettiği saatlerin telafisi ile vermesiydi. Yetkinin rahiplerden bilgelere geçmesinin bir sonucu olarak, Ferisilerin dünyasında Tapınağın yeri, Sadukiler için işgal ettiği yerden farklıydı. Tapınak bir çalışma yeri değil, tören ve kurban yeri ve Ferisiler hayvan ve sebze kurbanlarının önemini kabul ederken (İncil bunları tesis ettiğinden beri), bu törenleri kendi dini yaşamlarının merkezi olarak görmüyorlardı; bu törenler daha çok insanların toplumda nasıl birlikte yaşaması gerektiğine dair bilgi edinmeye ve adalet ve sevgi ilkelerini uygulamaya koymaya odaklanıyordu. Bu toplumsal eğitim sürecinin yürütüldüğü kurum Tapınak değil, sinagogdu. Ferisiler cemaatçiliğin yaratıcılarıydı: yerel dini topluluğun desteklenmesi. Dinin bu ademi merkeziyetçiliği ve çeşitli yerel merkezlere yayılması, Ferisiliğin tipik bir örneğiydi ve bu, sıradan insanların Kudüs'teki rahipliği, sorunlarıyla başvurabilecekleri ve onlara sinagogda düzenli eğitim veren yerel bilgeleriyle karşılaştırıldığında oldukça uzak ve gerçek dışı figürler olarak gördükleri anlamına geliyordu. Onların kendi saflarından geliyordu ve onlara karşı hiçbir aristokratik üstünlük iddiasında değildi; ne de herhangi bir büyü ya da mistik otorite iddiasında bulundu, ancak yalnızca onları edinmeye teşvik ettiği daha geniş bir bilgi yelpazesine sahipti, çünkü öğrenme her Yahudinin görevi ve tüm yararlı ve erdemli yaşamın temeli olarak görülüyordu. Dolayısıyla Ferisiler sadece cemaatçiliğin kurucuları değil, aynı zamanda evrensel eğitim fikri ve uygulamasının da kurucularıydı; ancak burada sadece birçok pasajda eğitimin görevini vurgulayan İncil'in emirlerini yerine getirdiklerini iddia ediyorlardı.⁸ Ferisiler, rahipliğin otoritesine karşı savaşırken kendilerini yenilikçiler veya devrimciler olarak değil, daha ziyade gerçek Yahudiliğin savunucuları olarak görüyorlardı. İncil'de dinde baş öğretme rolü rahiplere değil, kalıtsal iddiaları olmayan ve halkın herhangi bir kesiminden gelebilen peygamberlere verilmiştir. İsrail dininin kurucusu Musa, kendisini Baş Rahip ilan etmedi ancak bu rolü göreceli bir hiçlik olan kardeşi Harun'a verdi. Hahamlar bu nedenle kendilerini peygamberlerin ve özellikle Musa'nın mirasçıları olarak görüyorlardı ve Yahudi uygulamalarında ve dininde her zaman dikkatle ayrılan öğretme rolüne sahipti.

--- SAYFA 39 ---

kutsal rol. Ancak hahamlar kendilerinin kehanet armağanlarına sahip olduklarını iddia etmediler; İncil'deki peygamberlerin sonuncusuyla birlikte kehanetin sona erdiğini ve ancak Mesih çağında yenileneceğini düşünüyorlardı. Onların anladığı şekliyle onların görevi, kutsal yazıların ilham verici sözlerini ortak bir çabayla yorumlamaktı; bu, her hahamın kendi düşünce ve yorum stokunu ortak bir havuza kattığı modern biliminkinden pek de farklı değildi. Sonuç olarak, Talmud'da insan zekasının en büyük başarılarından birini ortaya koyan mantıksal analiz ve analoji yoluyla tartışma yöntemlerini geliştirdiler; ahlak, iş etiği ve hukuk yönetimi gibi konuları en büyük zeka ve mesleki yetenekle kendi çağlarının çok ilerisinde tartıştılar. Öte yandan Sadukiler kendilerini Ferisilerin yeniliklerine karşı statükoyu savunan kişiler olarak görüyorlardı. Kutsal Kitap, rahiplik ve Tapınak onların saygı duyduğu kurumlardı: Kutsal Kitap'ın karmaşık bir yorum aygıtına ihtiyacı yoktu, rahipliğin onu destekleyecek işgüzar bir bilim adamı sınıfına ihtiyacı yoktu ve Tapınak, dua, çalışma ve vaaz için sinagogların çoğalmasından önceki tüm kefareti sağlıyordu. Pek çok modern bilim adamı Sadukileri, Ferisi yeniliklerine karşı duran eski Yahudiliğin temsilcileri olarak kabul etmiştir; ama bu resimde ciddi kusurlar var. Sadukiler gerçekten de statükoyu savunuyorlardı, ancak bu, Yahudiye'nin Mısır'daki Ptolemaios Yunanlıları tarafından yönetildiği M.Ö. üçüncü yüzyıldan kalma oldukça yakın bir zamana ait bir statükoydu. Bu rejim altında, Baş Rahibe, Büyük İskender'in gücünün bölgedeki halefleri olan Yunan derebeyleri tarafından merkezi statü ve güç verildi. Bu çağda Yüksek Rahiplik, yabancı yönetimin aracı haline getirildi ve bu rol, Romalılar dönemine kadar da sürdürülecekti. Ferisiler, yabancı yönetime karşı (bu arada Mısır'daki Ptolemaik Yunanlılardan Suriye'deki Seleukos Yunanlılarına geçmiş olan) Yahudi isyanı döneminde (c. 1000'ler) farklı bir hareket olarak ortaya çıktıklarında, rahipliğe yalnızca dini nedenlerle değil, aynı zamanda siyasi nedenlerle de karşı çıktılar. Sadece eski kehanet niteliğindeki sıradan liderlik idealine geri dönmek için değil, aynı zamanda rahipliği bir siyasi güç merkezi olmaktan ziyade tören görevlileri loncası olarak Kutsal Kitap'taki uygun rolüne geri döndürmek için Yahudileri rahipliğin baskısından kurtarmak istiyorlardı. Ferisilerin Yüksek Rahipliğe karşı siyasi muhalefeti, Yahudilerin yabancı Yunan yöneticilere karşı kazandığı zaferden sonra bile devam etti; Çünkü daha sonra Yahudi kardeşleri üzerinde iktidarı ele geçiren Hasmon hanedanı, monarşiyi Yüksek Rahiplik ile birleştirdi, böylece 25

--- SAYFA 40 ---

Yüksek Rahipliğin siyasi gücünü daha da artırmak. Ferisiler bu anayasal gelişmeye şiddetle karşı çıktılar ve sonuç olarak Hasmon krallarının zulmüne maruz kaldılar. Ferisiler hakkındaki fikirlerini İncillerde verilen önyargılı ve yetersiz resme dayandıranlar, Ferisilerin iktidar karşıtları olarak kayıtlarını tamamen bilmiyorlar. Ferisiler zalim olmak şöyle dursun, sürekli olarak muhalefet partisidiler. Siyasi açıdan bakıldığında, onlara dair çok daha iyi bir tablo, aslında siyasi otoritelerin baş belası ve dikenini olarak onlara karşı çıkan Josephus'un yazılarından elde edilebilir.9 Şunu da belirtmek gerekir ki, Sadukiler'in dini konumu rahiplere en yüksek otorite rolünü vermiş olsa da, rahipliğin genel olarak Sadducee bakış açısını desteklediğini söylemek doğru olmaz. Sıradan rahiplerin çoğu Ferisiydi ve dolayısıyla Başkâhinin hem siyasi hem de dini açıdan muhalifleriydi. Yahudi halkının çoğunluğu gibi, bu sıradan rahipler de Ferisi liderleri, bilgeleri ruhsal rehberleri olarak kabul ettiler ve yalnızca Harun soyundan gelmeleri nedeniyle kendilerini rakip otoriteler olarak sunmaya cüret etmediler. Rahipler olarak kendilerinin din öğretmeni değil, yalnızca Tapınak görevlisi olduklarını kabul ettiler; Hatta bazıları Ferisi akademilerine girdiler ve kendileri de bilge olmak üzere eğitim aldılar; çünkü hiç kimse bilge olmaktan, hatta rahip olmaktan alıkonulmamıştı. Rahipler arasında, Sadukiler esas olarak, büyük zenginliğe ve iktidarda siyasi nüfuza sahip birkaç aileden oluşuyordu. Saduki partisi aslında Yahudi halkı arasında zengin toprak sahiplerinden ve zengin rahiplerden oluşan küçük bir azınlığı körükledi. Bu gibi insanlar, ister Ptolemaik Yunanlılar, ister Seleukos Yunanlıları, Hasmonlular, Herodianlar veya Romalılar olsun, iktidarda olan otoritenin doğal müttefikleriydi. Böylece Sadukiler'in halktaki huzursuzluk kaynaklarından bağlantısı kesildi. Yahudiliğin Görünür merkezi olan Tapınak, herhangi bir yönetici güç tarafından ele geçirilebilir ve işbirlikçilerden oluşan bir rejimle donatılabilir. Ancak Yahudi dini otoritesinin gerçek merkezleri, Ferisi liderlerin başkanlık ettiği sinagoglar, Romalı yetkililer Yahudileri kontrol etmenin yolunun burası olduğunu bilseler bile, ele geçirilemeyecek kadar mütevazı ve merkezsizdi. İsa ve Pavlus'un zamanında işgalci güç, tıpkı Hirodes'in onlardan önce yaptığı gibi, Başkâhinleri atayan Romalıları. Başrahip görevine itaatkar bir kişiyi atayarak, Yahudi dininin kontrolünü ele geçirdiklerini hayal ettiler; Yahudiliğin görünürde ruhani lider olan Baş Rahip'in gerçekte çok az dikkate alındığı bir din olduğunun pek farkında değillerdi.26

--- SAYFA 41 ---

FERİSİLER, Yahudilerin çoğunluğu tarafından kişisel olarak küçümseniyor ve hatta resmi sıfatlarıyla bile gerçek bir yetkiye sahip değillermiş gibi görülüyorlardı. Başrahibin Yahudi toplumundaki belirsiz rolü ve konumu hakkında net bir anlayışa sahip olmadan, İsa ve Pavlus zamanının olaylarını anlamak imkansızdır - bir yanda Tapınağın görkemli törenine liderlik eden muhteşem bir debdebeli figür, diğer yanda otoritesi olmayan bir kişi. İncillerin sıradan okuyucusu, doğal olarak, Baş Rahibin, Yahudi dininde, Katolik Kilisesi'ndeki Pol'ya veya İngiltere Kilisesi'ndeki Canterbury Başpiskoposuna karşılık gelen bir figür olduğunu varsayar. Bu hata, Hristiyan dininde törensel rolün her zaman öğretme rolüyle birleştirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır: Hristiyan rahip ayini gerçekleştirir ve aynı zamanda vaazlar ve dersler aracılığıyla halka eğitim verir. Bu nedenle Hristiyanlar, Yahudilikte bu iki rolün her zaman farklı olduğu gerçeğine yabancıdırlar: Kurbanları gerçekleştiren kişi, teoloji veya dini yasa hakkında beyanda bulunmaz veya ilham veren veya peygamber rolünü üstlenmez. Yahudilerin rol dağılımı, Yahudi dininin hayatta kalmasına paha biçilmez faydalar sağladı; çünkü bu, dinin görünürdeki merkezlerinin yozlaşmasının veya yok edilmesinin, onun devamı üzerinde çok az etkisi olduğu anlamına geliyordu. Yüksek Rahiplik sık sık umutsuzca yozlaşmaya uğradı, ancak Ferisilik gibi halk arasında otorite kaynaklarını canlandırmaya yönelik hareketler olduğu sürece din ciddi bir şekilde etkilenmedi. Yahudi olmayan gözlemcilerin gözünde Yahudiliğin ölümü anlamına gelen Tapınağın yıkılması bile böyle bir sonuç doğurmadı çünkü dinin canlılığı Tapınak ibadetine veya onun uygulayıcılarına bağlı değildi. İsa ve Pavlus'un zamanında Yüksek Rahipliğin yozlaşması, Ölü Deniz mezhebi veya Essenelerin literatüründe de kanıtlanmıştır. Ancak bu mezhep, Tapınak ve Yüksek Rahiplik'teki yolsuzluk algılarına verdikleri tepki açısından Ferisilerden çok farklıydı. Ferisiler Yüksek Rahiplikle işbirliği yapabildiler çünkü onu önemli görmediler. Onlara göre Baş Rahip, ruhsal bir güç figürü değil, bir tören görevlisi olduğu için, törensel görevlerini bir nebze olsun verimlilikle yerine getirdiği sürece onun bir kişi olarak ne kadar yetersiz olabileceği onlar için önemli değildi. Böylece Başrahibin, hem yasayı bilmemesini önlemek hem de Saduki uygulamalarını Tapınak hizmeti düzenine sokma yönündeki herhangi bir girişimine karşı korumak amacıyla, görevlerini yerine getirirken Ferisiler tarafından denetlenmesini sağladılar; bu önlemler alındıktan sonra tatmin oldular, çünkü Tapınak hizmeti ahlaki veya teorik ne olursa olsun geçerli olacaktı.

--- SAYFA 42 ---

MİT YARATICI Hakemlerin eksiklikleri. (Uygulamada, Baş Rahip, kamuoyunun baskısı nedeniyle neredeyse her zaman bu Ferisi denetimine boyun eğdi.10) - Ancak Ölü Deniz Parşömeni mezhebi, Baş Rahiplik görevini bundan çok daha ciddiye aldı ve sonuç olarak, Yüksek Rahipliğin umutsuzca yozlaştığına ikna olduklarında, Yahudi toplumundan tamamen çekildiler ve saf bir Tapınak hizmetinin yeniden başlayacağı Son Günler için rüya görerek ve dua ederek bir manastır topluluğu oluşturdular. Ölü Deniz Parşömenleri mezhebi aslında Tapınağın ve rahipliğin rolü konusunda Ferisilere göre çok daha yüksek bir tahmine sahipti ve son araştırmalar onların muhtemelen Sadukiler'den (kendilerine 'Zadok'un oğulları' diyorlardı) ayrılan bir kolu olduklarını gösteriyor. Onlar, Saduki mezhebinin siyasallaşmadan ve yozlaşmadan önceki dini ideallerini temsil ediyorlar; bu mezhep, İncil'in, Tapınağın ve rahipliğin merkezi önemine gerçekten inanıyordu ve Ferisilerin din dışı hareketine karşı çıkıyordu. Yeni Ahit'te Baş Rahibin İsa'yla ya da Pavlus'la ilgili olarak yer aldığı olayları okuduğumuzda, Baş Rahibin rolüne ilişkin önyargılarımızdan kurtulmalı ve meseleleri tarihsel gerçeklerin ışığında anlamaya çalışmalıyız. Özellikle, Ferisi hareketi ile sadece bir Saduki değil aynı zamanda Romalılar tarafından atanan ve Roma gücünün işbirlikçisi olan o dönemin Baş Rahibi arasındaki derin düşmanlık akılda tutularak Yeni Ahit öyküsüne ışık tutulabilir. 28

--- SAYFA 43 ---

4. BÖLÜM İSA FERİSİ MİYDİ? Önceki bölümün ışığında şu soru pekâlâ sorulabilir: 'Eğer Ferisiler gerçekten bu kadar aydınlanmış, ilerici bir hareketse, İsa neden onları bu kadar sert bir şekilde eleştirdi?' Bunun yanıtı daha önce verilmişti: İsa'nın tarihsel gerçekte Ferisileri İncillerde anlatıldığı şekilde eleştirmede; o gerçekten de bir Ferisi idi. İsa'nın Ferisilerle kavgalı olduğu resminin tamamı, İsa'nın ölümünden bir süre sonra, Hristiyan Kilisesi'nin Yahudiliğin yerini aldığı iddiası nedeniyle Ferisilerle çatışma halinde olduğu bir dönemin yaratılışıdır. İnciller bu daha sonraki dönemin bir ürünüdür; daha doğrusu İnciller, Ferisi karşıtı bir anlayışla düzenlenmiş, bazıları daha önceki bir dönemden kalma materyallerden oluşur. Böylece, İncillerin kendilerindeki Ferisi karşıtı tabloyu çürütmek mümkündür; bunlar, yeniden düzenlendikten sonra bile, İsa'nın Ferisilerle çatışma içinde olmadığını ve kendisinin bir Ferisi olduğunu gösteren daha önceki anlatımlardan birçok ayrıntıyı muhafaza etmektedir. Yeniden düzenleme süreci yalnızca bir hipotez değildir; Çeşitli İncillerin aynı olayı ele alma biçimleri karşılaştırılarak İncillerde açıkça görülebilir. Sadece bir tane yerine dört İncil'in olması, özellikle İncillerin hangi sırayla yazıldığını gösteren modern bilimin sonuçları akılda tutulduğunda, orijinal hikayeyi yeniden oluşturma görevini çok daha kolay hale getirir. En sağlam temellere dayanan araştırmalara göre Markos, en eski İncildir, bu yüzden çoğu zaman sadece Markos'un versiyonunu daha sonraki herhangi bir İncille karşılaştırarak aydınlanabiliriz. Sadece bir ön örnek vermek gerekirse, Markos'ta İsa ile belli bir 'avukat' (bu terim avukat olarak kullanılır) arasında geçen bir konuşmayı buluyoruz.

--- SAYFA 44 ---

Hem İncillerde hem de daha sonraki Hristiyan literatüründe 'Ferisi' kelimesinin alternatifi olan MYTHMAKF.R): Daha sonra bu tartışmaları dinleyen ve onun ne kadar iyi yanıt verdiğini fark eden hukukçulardan biri öne çıkıp ona şunu sordu: 'Her şeyden önce hangi emirdir?' İsa cevap verdi: 'Birincisi, "Dinleyin ey İsrail: Tanrımız Rab tek Rab'dir; Tanrınız Rab'bi bütün yüreğinizle, bütün canınızla, bütün aklınızla ve bütün gücünüzle sevin." İkincisi ise şudur: "Komşunu kendin gibi sev." Bunlardan daha büyük başka emir yoktur.' Avukat ona şöyle dedi: 'İyi söyledin usta. Allah'ın bir olduğunu ve ondan başkasının bulunmadığını söylerken haklısın. Ve onu tüm yüreğinizle, tüm anlayışınızla ve tüm gücünüzle sevmek ve komşunuzu kendiniz gibi sevmek; bu, yakmalık sunulardan veya kurbanlardan çok daha fazlasıdır.' İsa onun ne kadar mantıklı yanıt verdiğini görünce ona şöyle dedi: 'Sen Tanrı'nın Krallığından çok uzakta değilsin.' (Markos 12:28-34) Bu hikayenin daha sonraki İncil olan Matta'da bulunan versiyonu şöyledir: Onun Sadukiler'i susturduğunu duyan Ferisiler toplandılar; ve içlerinden biri onu şu soruyla sınıadı: 'Usta, Kanundaki en büyük emir hangisidir?' Şöyle cevap verdi: "Tanrın Rab'bi bütün yüreğinle, bütün canınla, bütün aklınla sev." Bu en büyük emirdir. Önce gelir. İkincisi ise şöyle: "Komşunu kendin gibi sev." Kanun'da ve peygamberlerde her şey bu iki emre bağlıdır.' (Matta 22:34-40) Hikayenin bu ikinci versiyonunda, alışverişin dostluğu yok edilmiştir. Soruyu soran Ferisi, ilk versiyonda olduğu gibi ("ne kadar iyi cevap verdiğini belirtti") hayranlıkla hareket etmiyor, yalnızca İsa'yı "sınamak", yani onu yakalamaya çalışmak istiyor. İlk versiyonda, Ferisi soru soran kişiye İsa'ya uzun bir yanıt verilir, onu över ve sevginin fedakarlıklara üstünlüğü hakkında kendi açıklamasını ekler ve İsa buna nazik bir saygıyla yanıt verir ve soru soran kişinin 'Tanrı'nın krallığından uzak olmadığını' söyler. Kıskanç bir Ferisi'nin İsa'nın üstün bilgeliği tarafından susturulmasıyla ilgili bir hikaye daha olan ikinci versiyonda tüm bunlar atlanmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki, İsa'nın İbranice İncil'deki bu iki ayetten (biri Tesniye'den ve diğeri Levililer'den) emirlerin en büyüğü olarak seçmesi, kendisine ait orijinal bir fikir değil, Ferisi düşüncesinin yerleşik bir parçasıydı. Ferisiler tarafından yaratılan (ve bugün hala Yahudiler tarafından kullanılan) ayinlerin merkezi özelliği, İsa'nın Tesniye'den aktardığı pasaj olan ştma olarak adlandırılan şeydir: 'Dinleyin Ey İsrail: Tanrımız Rab 30'dur.

--- SAYFA 45 ---

İSA BİR FERİSİ MİYDİ? yalnızca Rabbim; Tanrınız Rab'bi bütün yüreğinizle, bütün canınızla ve bütün gücünüzle sevin.' Bu emir Ferisiler tarafından o kadar önemli görüldü ki, bu ayetleri günde iki kez okumanın temel ibadet olan duanın yerine getirilmesi için yeterli olduğunu ilan ettiler. 1 İlginç bir şekilde, İsa'nın 'avukat'a yaptığı son yorum göz önüne alındığında, hahamlar bu ayetlerin 'Tanrı'nın krallığı' ile güçlü bir bağlantısı olduğunu düşünüyorlardı (bu ifade İsa tarafından uydurulmamış, Ferisi söyleminin bir parçasıydı). Bu ayetleri okumanın 'Tanrı'nın krallığının boyunduruğunu kabul etmek' anlamına geldiğini ilan ettiler. Ferisi düşüncesinde 'Tanrı'nın krallığı'nın iki anlamı olduğuna dikkat edilmelidir: Tanrı'nın mevcut krallığı veya hükümdarlığı anlamına geliyordu ya da Tanrı'nın Mesih çağında tüm dünya üzerindeki gelecekteki hükümdarlığı anlamına gelebilirdi. İsa'nın aynı ifadeyi sık sık kullanmasında aynı iki yönlü anlamı görmek mümkündür: Bazen o, peygamberlik etmeye geldiği gelecekteki bir durumu kastediyor (örneğin, 'Tövbe edin, çünkü Tanrı'nın krallığı yakındır'), bazen de her ölümünün kabul etmek zorunda olduğu Tanrı'nın mevcut krallığına atıfta bulunuyor (örneğin, 'Tanrı'nın Krallığı aranızdadır'). Bu pasajda, en önemli olanın ikinci anlam olduğu görülmektedir. İsa'nın Levililer'den alıntılardığı diğer ayet, 'Komşunu kendin gibi sev', Ferisiler tarafından da merkezi bir öneme sahip olarak görölüyordu ve Ferisiliğin en büyük iki figürü Hille¹² ve Haham Akiba³ tarafından, diğer her şeyin bağlı olduğu Yahudiliğin büyük ilkesi olarak ele alınıyordu. Bu, elbette, yasanın geri kalanının, sırf yasanın en önemli ilkesi olduğu için göz ardı edilmesi veya bir kenara atılması anlamına gelmiyordu; tam tersine, yasa, komşu sevgisi ilkesinin geliştirilmesi ve pratik olarak uygulanması olarak görölüyordu; komşu sevgisinin günlük yaşamın karmaşıklıklarında nasıl ifade edilebileceği konusunda rehberlik sağlıyordu; Böyle bir detaylandırmanın olmadığı bir ilke, önermeler olmadan Öklid'in aksiyomları kadar kullanışlı olacaktır. Daha sonraki Hristiyan yazarlar bu noktayı yanlış anlayarak, İsa'nın Tanrı sevgisini ve komşu sevgisini öne çıkarmasıyla Tevrat'ın geri kalanını göz ardı ettiğini düşündüler. İsa'nın kastettiği şeyin bu olduğunu düşünmek için herhangi bir neden yoktur, özellikle de Ferisi avukatla çok samimi bir anlaşma içinde olduğu için (en azından Markos'un daha önceki ve daha özgün anlatımında). 'Avukat'ın kurbanlarla ilgili görünüşte aşağılayıcı sözleri de yanlış anlaşılmalıdır. Kurbanların ya da genel olarak Tapınak ibadetinin kaldırılması gerektiğini düşündüğünü kastetmiyordu; sadece İbrani peygamberlerin kurbanların sihirli bir araç olarak görülmesine karşı uyarıda bulunan sözlerinin akılda tutulması gerektiğini kastetmişti.

--- SAYFA 46 ---

gerçek tövbenin ve Tanrı'yla barışmanın simgeleri olmaktan ziyade, kefareti üretmek. Yahudi yılının en muhteşem günü, Tapınakta kurbanların sunulduğu ve günah keçisinin çöle gönderildiği Kefaret Günüydü; yine de Ferisi doktrini, gerçek bir tövbe meydana gelmedikçe ve kişinin hemcinslerine verilen herhangi bir zararın tazmini yapılmadıkça, bu hayranlık uyandıran törenlerin hiçbirinin bir etkisi olmadığını söylüyordu. Yani Ferisi, (kutsal kitapta emredilen) kurban sunulmasına karşı çıkmıyor, onları kendi yerlerine koyuyordu; tıpkı Ferisilerin genel olarak Tapınak ibadetini ve görevlerinde rahipliği desteklemeleri gibi, fakat Sadukiler'in yapma eğiliminde olduğu gibi tüm bunları Yahudi dininin tamamı ve sonu olarak görme eğilimine şiddetle karşı çıkıyordu. Burada yine İsa'nın Tapınak ibadetine karşı tutumunun farklı olduğunu varsaymak için hiçbir neden yoktur. Dolayısıyla İsa ve 'avukat' hakkındaki bu olayın analizi iki şeyi gösteriyor: İsa ile Ferisiler arasında hiçbir anlaşmazlık yoktu ve İncillerde varmış gibi görünmesi için bir düzenleme süreci sürüyordu. Çünkü İncil'in daha sonraki versiyonu dostane bir konuşmayı düşmanca bir yüzleşmeye dönüştürüyor. Bu, Ferisilerin tarafsız bir tablosu için en eski İncil olan Markos İncili'ne başvurabileceğimiz anlamına gelmez; tam tersine, Markos İncili Ferisilere karşı önyargılarla doludur, ancak en eski İncil olarak, Ferisi karşıtı yeniden düzenleme sürecini sonraki İnciller kadar kapsamlı bir şekilde gerçekleştirmemiştir, böylece orijinal hikayenin daha fazlası hala görünür durumdadır. Burada İncillerin yorumlanmasına ilişkin önemli bir ilkeye rastlıyoruz: Anlatının doğasına aykırı olan bir pasajla karşılaştığımızda, bunun sansürün operasyonlarından kurtulan orijinal, özgün anlatının bir parçası olduğundan emin olabiliriz. Genel eğilim Ferisi karşıtı olduğundan ve anlatı art arda yeniden düzenlendikçe giderek daha fazla Ferisi karşıtı hale geldiğinden, Ferisilere dost olan herhangi bir pasaj metne sonradan eklenenler olamaz (çünkü editörün motivasyonu bu pasajları kesmek, onlara ekleme yapmak değil); bunun yerine editörün gözünden kaçan hayatta kalanlar olmalıdır. Bu, daha sonraki bir İncil'in her zaman ve her olayla ilgili olarak daha önceki bir İncil'e göre daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmiş ve daha az orijinal olması gerektiği anlamına gelmez, çünkü çeşitli İnciller tek bir kaynaktan alınmış aynı materyali sunmamaktadır. Her İncil, daha önceki bir İncil'e borçlu olmadığı ve ilk kez editör olarak ele aldığı materyaller içerir; bu farklı materyal kaynakları modern bilim adamları tarafından Q, L vb. gibi büyük harflerle etiketlenmiştir.³²

--- SAYFA 47 ---

İSA BİR FERİSİ MİYDİ? Sonuç olarak, böylesine bağımsız bir kaynak söz konusu olduğunda, daha sonraki bir İncil, daha önceki bir İncil'de bulunmayan orijinal erken dönem materyali muhafaza edebilir. İncillere ilişkin herhangi bir bilimsel çalışma, yukarıdaki hususları her zaman akılda tutmalıdır. Bundan şu sonuç çıkıyor ki, önyargıyı veya eğilimi daha ileri götüren daha sonraki bir İncil'den bahsettiğimizde, bunun her iki İncil'in de aynı kaynaktan alınan materyali ele alması durumunda meydana geldiğini kastediyoruz. Yukarıda verilen örnekte durum budur; burada İsa ile 'avukat' olayının anlatımının ilk olarak Markos'ta, daha sonra Matta'da geçtiğinde ise Matta yazarının İncilini yazarken önünde bulunan Markos'taki habere dayanarak Matta yazarı tarafından üretilmiş uyarlanmış bir versiyon olduğu açıktır. Bu elbette sadece bir ön örnek. Şimdi, İsa'nın Ferisiliğin düşmanı olmadığını, kendisinin bir Ferisi olduğunu gösteren daha kapsamlı bir argüman geliyor. Bu argüman, bu kitabın ana konusu olan Pavlus konusundan bir sapma değildir, çünkü İsa'nın bir Ferisi olup olmadığı sorusu, Pavlus'un bir Ferisi olup olmadığı sorusuyla en alakalı olanıdır. Çünkü İncillerdeki İsa'nın Ferisiler tarafından takip edilmesi resmi, Elçilerin İşleri'nde daha sonra yer alan, Pavlus'un (ya da daha doğrusu Saul'un) İsa'nın halefleri olan 'Kudüs Kilisesi'nin peşine düşen Ferisi resmine güven veren şeydir. Eğer İsa hiçbir zaman Ferisiler tarafından takip edilmediyse ve kendisi de bir Ferisi idiyse, Pavlus'un 'Kudüs Kilisesi'ni takip ederken aslında bir Ferisi olması daha da inanılmaz hale gelir. Pavlus'un zamanındaki Ferisilerin lideri olan Gamaliel'in 'Kudüs Kilisesi'ne karşı hoşgörülü ve hoşgörülü tutumu, Ferisilerin İsa'ya karşı olan dostluğunun sadece bir devamı olarak anlaşılır hale gelir. Bu kitabın iddiası, genellikle bir Ferisi dışında herhangi bir şey olarak temsil edilen İsa'nın bir olduğu, oysa yenilenmemiş günlerinde her zaman bir Ferisi olarak temsil edilen Pavlus'un hiçbir zaman olmadığıdır. Gerçeklerin bu tuhaf şekilde tersine çevrilmesinin neden Yeni Ahit yazarları tarafından ortaya çıkarıldığı, İncillere göre, İsa'nın Şabat'ta şifa konusunda ısrar etmesiydi; bu iddiaya göre Ferisi kanununa aykırıydı. İnciller, Ferisilerin İsa'yı sadece Şabat'ta şifa verdiği için eleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda bu nedenle onun ölümüne yol açmayı planladıklarını da iddia eder (Markos g: 6; Matta). 12:14) İsa'nın, Şabat'ta şifa uygulamasını savunmak için Ferisilere sunduğu bazı argümanlarla da itibar edilmektedir: örneğin, Şabat'ta sünnete izin verildiğine göre, şifanın neden yasaklanması gerektiği Uohn 7:23) Ferisilerin ne yaptığını öğrenmek için Ferisi yasa kitaplarına başvurduğumuzda bu şaşırtıcı bir gerçektir.

--- SAYFA 48 ---

MVTHMAKER aslında Şabat'ta kutlanmayı öğretmişti, onların bunu yasaklamadıklarını görüyoruz ve hatta onlar buna izin verildiğini göstermek için kullandığımız argümanların aynısını bile kullandılar. Dahası, İsa'nın övdüğü, İsa tarafından ilan edilen, çığır açıcı yeni bir anlayış olarak pek çok kez selamlanan, 'Şabat insan için yaratıldı, insan Şabat için yaratıldı' sözü, bir Ferisi kaynağında neredeyse kelimesi kelimesine bulunur; burada hayat kurtarmanın Şabat yasasından önce geldiği şeklindeki Ferisi doktrinini desteklemek için kullanılır. Öyle görünüyor ki, İsa'nın Şabat şifasını savunurken karşı çıktığı kişi her kimse, Ferisiler olamaz. Bu rakiplerin gerçekte kim olduğuna dair bir gösterge Şabat hikâyelerinden birinde bulunabilir. Burada, İsa'nın Şabat'ta iyileşmesine öfkelenen Ferisilerin, 'Onu nasıl ortadan kaldıracaklarını öğrenmek için Hiroides'in yandaşlarıyla birlikte ona karşı komplo kurmaya başladıkları' belirtiliyor (Markos 3:6). Rodos'un partizanları (yani Romalılar tarafından Galil'e atanan hükümdar Herod Antipas) tüm Yahudiler arasında en Helenleşmiş ve en siyasallaşmış olanlardı; bu nedenle motivasyonları hiç de dinsel değildi, sadece iktidar kaygılarıyla harekete geçiriliyordu. Farisler (Roma işgaline karşı muhalefet nasıldır) ile Herodianlar arasında bir ittifak oldukça imkansızdır. Fakat Herodianlar ile Sadukiler arasında bir ittifak sadece mümkün değil aynı zamanda gerçektir. Yukarıda açıklandığı gibi Sadukiler, görünüşte dindar bir parti olmalarına rağmen, statükoyu korumaya o kadar önem veriyorlardı ki, Romalıların adamları haline gelmişlerdi. Romalı bir kişi olan liderleri Yüksek Pri_st, işgalin çıkarlarına hizmet etme göreviyle görevlendirildi. O halde, büyük olasılıkla, bir editoryal müdahaleyle, 'Fesisiler' adı, orijinal 'Sadukiler' yerine burada ikame edilmiştir ve bu muhtemelen, İsa'nın, Fesisilere karşı Şabat hakkında açıklanamaz bir şekilde Ferisi bakış açısını tartıştığı diğer öykülerde de geçerlidir. Sadukiler'in Şabat hakkında Fesisilere göre daha katı bir bakış açısına sahip olduklarını biliyoruz ve (her ne kadar hiçbir Saduki belgesi günümüze ulaşmadığından bu belgelenemese de) Fesisilerin aksine Şabat'ta şifayı yasaklamış olabilirler. Her halükarda bu mantıklı bir hipotezdir, oysa Fesisilerin Ferisi doktrinini vaaz ettiği için İsa'yı öldürmek istemesiyle ilgili hikayeler mevcut haliyle hiçbir anlam ifade etmiyor. İsa, bir Saduki olan kendi zamanının Başkâhini ile kesinlikle çatışmaya girdiğinden, göreceğimiz gibi, İsa ile Sadukiler arasındaki temel çatışma noktası dinsel olmaktan ziyade siyasi olmasına rağmen, İsa'nın Saduki dini doktrinlerinin bir muhalifi olarak resmedildiği hikayelerin korunması oldukça doğal olacaktır. 34'te

--- SAYFA 49 ---

İsa bir Ferisi miydi? Ferisi literatüründe, Sadukilerle tartışan Ferisi öğretmenler hakkında birçok hikaye bulunur. Bu tartışmaların sık sık konusu olan, Ferisilerin inandığı, ancak Sadukilerin inanmadığı ölülerin dirilişi sorunu idi. Nitekim İncillerde İsa hakkında böyle bir hikaye korunmuştur (Markos a: 18-27 ve paraleller). İsa'nın Sadukilere verdiği cevaplar, Ferisilerin tartışmalarında verdikleri cevapların tipik bir örneğidir. Yahudi olmayanlar arasında bile Ferisilerin dirilişe inandıkları ve bu hikayelerin İsa ile Ferisiler arasındaki yüzleşmeler olarak yeniden düzenlendiği çok iyi biliniyordu, bu yüzden değiştirilmeden bırakıldılar - İsa'nın bir Ferisi olarak statüsüne dair ilginç bir kanıt, ancak elbette İnciller İsa'yı tartışırken, bir Ferisi olarak değil, sadece görüşleri bir kez olsun Ferisilerinkilerle örtüşen biri olarak tasvir ediyor. İsa ile Sadukiler arasındaki çatışmayla ilgili hikayelerin, onun yerine Ferisilerle çatışan biri olarak tasvir edilecek şekilde yeniden düzenlenmesinin nedeni neydi? Nedeni basit. Ferisilerin, Sadukiler değil, Yahudilerin baş dini otoriteleri olduğu biliniyordu. Aslına bakılırsa, İncillerin yayımlandığı dönemde Sadukiler bir zamanlar sahip oldukları en küçük dinsel önemleri bile kaybetmişlerdi ve Ferisiler dinsel otoritenin tek kaynağıydı. Birazdan daha detaylı olarak göreceğimiz gibi, İncil editörleri için İsa'yı Roma işgaline karşı değil, Yahudi dinine karşı bir asi olarak göstermek son derece önemliydi. Bu nedenle, İsa ile Ferisiler arasındaki çatışmanın bir resmini vermek amacıyla malzemenin toptan yeniden düzenlenmesi çok önemliydi. Ayrıca, Sadukiler'in Roma'nın işbirlikçileri olduğu bilindiğinden, İsa'nın Sadukiler'e karşı olduğuna dair herhangi bir önemli resim, tamamen dini gerekçelerle bile olsa, İsa'nın Roma'nın bir rakibi olduğu izlenimini verebilirdi; tam da İncil editörlerinin kaçınmak istediği izlenim. Gerçekte İsa ile Ferisiler arasında hiçbir çatışmanın olmadığı, anlatıda kalmasına izin verilen bazı anlatısal özelliklerle gösterilmiştir. Önemli bir örnek şudur: 'O sırada bir grup Ferisi ona gelip şöyle dediler: 'Burayı terk etmeli ve yoluna gitmelisin; Hırodes seni öldürmeye çalışıyor" (Luka 1 3:31). Bu pasaj tüm yorumcuları şaşırttı. Daha önceki hikayelerde, Şabat'taki şifalar nedeniyle İsa'nın ölümünü özleyen kişiler olarak temsil edilen Ferisiler neden öne çıkıp ona hayatını kurtarmak amacıyla bir uyarıda bulunsunlar? Kötü niyetli Ferisiler tablosunu korumaya hevesli bazı dindar Hristiyan yorumcular, Ferisilerin de dahil olduğu ayrıntılı bir senaryo uydurdular. ikili oyun oynuyorlardı: 35

--- SAYFA 50 ---

MİT YARATICI İsa için Yerus alim'de Celile'den daha fazla tehlike olduğunu bilerek, İsa'yı Yerus alim'deki   l me kaçmaya ikna etmek için Hirodes hakkında sahte bir uyarıda bulundular. Bunun sadece bir fantezi olduğu gerçeğinden ayrı olarak, eğer Ferisiler daha önce kendilerini İsa'nın ölümcül düşmanları olarak göstermiş olsalardı, İsa'nın kendilerinden gelen ve en dostane amaçlarla harekete geçirilen bir mesajı kabul etmesini bekleyebilecekleri pek olası değildir. Bu hik ye gerçekten de İsa ile Ferisiler arasındaki dostane ilişkilerin değerli bir kanıtıdır; Böyle bir uyarıda bulunmak için Ferisiler İsa'yı kendilerinden biri olarak görmüş olmalılar. Bu  yk n n, İsa'nın İncillerdeki Ferisilerle ilişkilerinin genel tablosuyla bu kadar tutarsız olması, onun tarihsel doğruluğunu garanti eder; Böyle bir hikaye, materyalin düzenlenmesi sırasında geç bir aşamada eklenmiş olamaz; ancak bazı dikkatsizlikler nedeniyle düzenlenmemiş olan erken bir aşamadan kalma bir hikaye olmalıdır. şabat şıfası konusunda Ferisilerin İsa'ya muhalefetiyle ilgili hikayelerin g r nd   gibi ele alınmaması gerektiğinin önemli bir göstergesi, İsa'nın duruşmasında bu suçlamadan hiç bahsedilmemesidir. Eğer İsa, İncillerin temsil ettiği gibi, şabat faaliyetleri nedeniyle Ferisilerin gözünde gerçekten idam cezasına  arptırıldıysa, neden bu, hayatı için yargılandığı bir dönemde ona karşı getirilmedi? Aslında neden Ferisiler tarafından İsa'nın duruşmasında özel olarak ortaya atılan 'V' suçlamalarından bahsedilmiyor? Bir sonraki bölümde göreceğimiz gibi, İsa'nın yargılanması kesinlikle dini suçlamalarla ilgili değil, siyasi suçlamalarla ilgiliydi; ancak İnciller, İsa'nın amaçlarını depolitize etme genel amacını takip ederek, siyasi suçlamalara dini bir hava vermeye  alışıyor. Ancak, eğer duruşma gerçekten dini bir dava olsaydı, duruşmada en önemli rolü İsa'nın amansız din düşmanları olduğu iddia edilen Ferisilerden daha iyi kim oynayabilirdi? Sorunun aslında tam tersi bir uca kaydırılması ve şu şekilde ortaya konması gerekir: Ferisilerin lideri Gamaliel'in, İsa'nın   rencisi Petrus'un dindar Sanhedrin önünde yargılanması sırasında İsa'yı savunması gibi, Ferisiler de İsa'yı duruşmasında neden savunmadılar? Cevap şu: Ferisiler, İsa'nın duruşmasında bile hazır bulunmuyorlardı; bu duruşma, dini Sanhedrin'in önünde değil, Başrahabin, Romalıların temsilcisi ve uşa ı olarak, kendi yandaşlarından oluşan bir mahkemeye başkanlık ettiği siyasi mahkemenin önünde idi. Eğer şabat şıfası konusu İsa ile Ferisiler arasındaki bir çatışmanın temeli olarak kanıtlanamıyorsa, İsa'nın öğretisinin, İncillerin devrimci ve zamanın Yahudi dini otoritelerine karşı saldırgan olarak temsil ettiği diğer özellikleri ne olacak? 36

--- SAYFA 51 ---

İsa bir Ferisi miydi? Peki ya İsa'nın Mesih olduğu iddiası? Ferisilerin gözünde bu küfür değil miydi? Peki ya İsa'nın, duruşmasında kendisine yöneltilen bir iddia olan Tapınağı yok etme tehdidine ne dersiniz? Peki onun Musa'nın kanununu düzeltme ve hatta yürürlükten kaldırma arzusu ne olacak? Cevap, bu konuların hiçbirinin Ferisilerin dini görüşlerine herhangi bir tehdit oluşturmadığıdır ve incelediğimizde, tüm bu konularda İsa'nın görüşünün saf Ferisilik olduğunu ve kendisinin Ferisi hareketinin bir üyesi olduğunu doğrulayan bir görüş olduğunu göreceğiz. İsa'nın Mesih olduğu iddiası, Ferisilerin veya aslında diğer Yahudilerin gözünde hiçbir şekilde küfür değildi, çünkü 'Mesih' unvanı hiçbir tanrısallık veya tanrısallık çağrışımı taşımıyordu. 'Mesih' kelimesi basitçe 'meshedilmiş kişi' anlamına gelir ve bir krallık unvanıdır; Davut hanedanının her Yahudi kralı bu unvana sahipti. Mesih olduğunu iddia etmek, yalnızca İsrail tahtına sahip çıkmak anlamına geliyordu ve bu, Romalılar Yahudi monarşisini ortadan kaldırdığında pervasızca ve çılgınca bir davranış olsa da, Yahudi hukukunda herhangi bir suç teşkil etmiyordu. Tam tersine Yahudilerin hepsi, kendilerini yabancı işgalinin acılarından kurtaracak ve ulusal bağımsızlıklarını geri verecek olan Mesih'in gelişi umuduyla yaşadılar. Davut'un sevgili hanedanını yeniden canlandıracak vaat edilen Mesih (İbranice İncil'deki peygamberler tarafından kehanet edilen) olduğunu iddia eden herkes, sempatik bir takipçiye sahip olacağından emin olacaktır. Bu dönemde Mesih'le ilgili bir iddiada bulunan tek kişi kesinlikle İsa değildi ve bu iddiada bulunanların hiçbirisi küfürle suçlanmadı. Mesih olduğunu iddia edenlerin hepsi aynı tipte değildi: Bazıları Bar Kokhba veya Celileli Yahuda gibi savaşçılardı, bazıları ise inananlardan oluşan bir kalabalık toplayan ve kendinden emin bir şekilde Romalıların devrileceği bir mucizeyi bekleyen Theudas veya 'Mısırlı' (her ikisi de Yeni Ahit'te ve Josephus 4'te adı geçen) gibi militarist olmayan coşkulu kişilerdi. Başka bir yerde tam olarak tartıştığım gibi, İsa ikinci türdendi; 'Mısırlı' gibi o da Zekeriya'nın kehanet ettiği gibi büyük mucizenin Zeytin Dağı'nda gerçekleşmesini bekliyordu.¹ Bazı Mesihlerin amacı yalnızca Yahudileri Roma'dan kurtarmak gibi sınırlı bir amaçtı; İsa'nın da aralarında bulunduğu diğerleri ise bu kurtuluşun, peygamberlerin sözleriyle, kılıçların sabana dönüştürüleceği ve kurdun yan yana yatacağı, tüm dünya için bir barış ve kurtuluş çağının habercisi olmasını bekliyorlardı. kuzu. Ancak bu özelemlerin hiçbirinde en ufak bir küfür yoktu; tam tersine, Mesih umudunun, hükümdarlığı bir gün tüm insanlığa yayılacak olan Tek Tanrı'ya olan inancın mantıksal sonucu olduğu Yahudiliğin ayrılmaz bir parçasıydılar. 37

--- SAYFA 52 ---

MİT YARATICI Ancak daha sonraki Hristiyanlıkta, İsa'nın ölümünden sonra, İbranice Mesih (yani 'Mesih') kelimesinin Yunanca çevirisi bir tanrı ya da ilahi varlık anlamına gelmeye başlamıştı. Sonuç olarak, bu anlamı İsa'nın yaşadığı dönemde okuyan Hristiyanlar, İsa'nın Mesihlik iddiasının Yahudi kardeşlerini çok edeceğine ve onu küfür suçlamasına maruz bırakacağına inanmayı kolay buldular. Aslında İnciller, İsa'nın kendi Mesih'inin kalçası hakkındaki anlayışının Yahudi kardeşlerinden farklı olduğunu söyler; ancak durum böyle olsa bile, kendisi için 'Mesih' sözcüğünü kullandığından, Yahudi kardeşlerinin onun bununla anormal bir şey kastettiğine inanmaları için hiçbir neden olmayacaktı; özellikle de İncillere göre, bu sözcüğe yüklediği iddia edilen özel anlam konusunda o kadar suskundu ki, kendi öğrencileri bile onun anlamını anlamamıştı. Dolayısıyla hiçbir zaman ifşa edilmemiş bir kavramdan küfür suçlaması getirilemez. Bununla birlikte, tarih biliminde, açıklanmayan bir Mesih kavramı ("Mesih sırrı") fikri, daha sonraki Hristiyanların, gerçekte onun ölümünden sonra ortaya çıkan bir fikri İsa'ya atfetme girişiminden başka bir şey değildir. Yine ilginçtir ki Sinoptik İncillerde İsa'yı Mesih gerekçesiyle küfürle suçlayanlar asla Ferisiler değil, yalnızca Baş Rahiptir. Bu, İsa'ya Mesih olduğunu iddia ettiği için yöneltelen suçlamanın kesinlikle dini değil, siyasi bir suçlama olduğunu gösteriyor. Mesih olduğunu iddia etmek Ferisi kanunlarının ihlali değildi, ancak 'Mesih' 'kral' anlamına geldiğinden ve Romalılar Yahudi monarşisini ortadan kaldırdığından, Mesih olduğunu iddia eden herkes Roma işgaline karşı yıkıcı bir davranışta bulunuyordu ve görevi Roma karşıtı faaliyetlere karşı koruma sağlamak olan Roma tarafından atanan Quisling olarak Baş Rahip, Mesih'i talep eden herhangi bir kişiyi, onları teslim etmek amacıyla onlarla ilgilenmek zorundaydı. ceza için Romalılar. Ancak İnciller, İsa'yı Yahudi dinine karşı bir asi olarak temsil etme politikaları uyarınca, Başrahabin isyandan çok küfürle ilgilendiğini tasvir eder. Benzer şekilde, İsa'ya, Tapınağı yıkmak ve yeniden inşa etmekle tehdit ettiği yönündeki suçlama, yalnızca duruşmasında kendisine yöneltilmiştir ve Ferisiler bu suçlamayla ilişkilendirilmemiştir. Bu aslında dinsel değil siyasi bir suçlamadır, çünkü Ferisiler, Hirodes tarafından inşa edilen Tapınağın Mesih çağına kadar dayanmasını beklemiyorlardı. İsa büyük olasılıkla Tapınağı yıkıp yeniden inşa etme niyetini açıklamıştı, çünkü bu, ciddi olarak Mesih olduğunu iddia eden herkesin yapacağı şeydi. Ferisilerin Tapınağa karşı hiçbir batıl inançları yoktu ve İsa'nın, 38. yüzyılda olduğu gibi, yeni bir tapınak inşa etme niyetinde olduğu fikri karşısında dehşete düşmezlerdi.

--- SAYFA 53 ---

İSA BİR FERİSİ MİYDİ? atası Süleyman. Böyle bir niyetten ciddi şekilde rahatsız olacak tek kişi, kendilerini öngörülen Mesih rejimi tarafından sürüklenmeyi bekleyebilecek olan Baş Rahip ve maiyeti olacaktır. Aslında AP 66'daki Yahudi Savaşı sırasında, Roma'ya karşı isyancıların yaptığı ilk şey, Baş Rahibi görevden almak ve Roma ile işbirliği nedeniyle kirlenmemiş bir aileden yenisini atamaktı. Yine de bu suçlama, İncillerde, Başrahip ve Tapınağın Roma'nın araçları olduğu statükoya karşı siyasi bir isyan suçlaması yerine, dini bir küfür suçlaması olarak temsil ediliyor. İsa'nın savunduğu iddia edilen Yahudilik reformlarına gelince, bunların hiçbirinin, incelendiğinde Ferisi fikirlerine aykırı olduğu ortaya çıkmaz. Böylece bize İsa'nın, İbranice İncil'in hukuk kanununda bulunan 'göze göz' kavramına karşı çıktığı ve intikam kanununun yerine sevgi kanununu koyduğu söylendi. Bu Ferisilikteki durumun bir taklididir. Ferisiler 'göze göz' ifadesini gerçek bir yasal emir olarak görmediler. Böyle bir fikri tuhaf ve medeniyetsiz bularak küçümsediler (örneğin, 'Tek gözlü bir adam birinin gözünü kırarsa ne olur?' diye sordular). 'Göze göz' ifadesinin, prensipte, kişinin hemcinslerine karşı işlenen herhangi bir yaralanmanın, yaralanmanın ciddiyetine uygun olarak tazmin edilmesi gerektiği anlamına geldiğini düşünüyorlardı. Aslında, İbranice İncil'in yasal kanunu, iş kaybının ve doktor masraflarının yaralanmadan sorumlu kişi tarafından ödenmesi gerektiğini belirttiğinde böyle bir tazminat öngörmektedir (Çıkış 2 1: 19). Açıkça görülüyor ki Ferisiler, 'göze göz' ifadesini vahşi bir cezadan ziyade parasal tazminat olarak anladıklarında, İbranice İncil'e herhangi bir zorlama yorum getirmiyorlardı. İsa'nın, kişinin yaralanması durumunda tazminat istememesi, diğer yanağını uzatması gerektiği yönündeki tavsiyesine gelince, o kesinlikle bu fikri, kişinin yapmış olabileceği yaralanmaları tazmin etme yükümlülüğünden özgürleşmeyi kapsayacak şekilde genişletmedi. Mükemmellik öğüdü6 olarak (pratik bir yasa olarak değil), tazminat almayı reddetme fikri Ferisi düşüncesinde de bir seçenektir; ancak bu, herhangi bir hukuk yolu olmaksızın, cezasızlıkla yaralanmaların işlenebileceği anlamına gelmiyordu; tam tersine, kendi yasal tazminat hakkından feragat etmeye hazır olan kişi, özellikle de kendisi onlara zarar vermişse, başkalarının haklarını ilk savunan kişi olacaktır. Bu, düşünce karışıklığının yaygın olduğu bir alandır ve İsa'nın, tamamen saçmalık olan ve baskı ve şiddetin kontrolsüzce hüküm süreceği bir toplumla sonuçlanacak olan 'sevgi yasası' tanımını desteklediği kabul edilir. Ferisiler 39

--- SAYFA 54 ---

Tanrı sevgisi ve insan sevgisinin Tora'nın temel ilkeleri olduğu doktrininin de gösterdiği gibi, 'sevgi yasasına' da inanıyorlardı; ancak kişinin hemcinslerine olan sevgisi, tüm hakların toptan ortadan kaldırılmasından çok, onun haklarını güvence altına alma kararlılığıyla gösterilir. İsa'nın bu kadar aptalca bir öğretiye sahip olduğunu ya da görüşlerinin diğer Ferisilerinkinden farklı olduğunu varsaymak için hiçbir neden yok. İsa'nın Yahudi yasalarındaki bireysel 'reformlarına' gelince, bunlar mevcut değildi. Markos 7:19'da, İsa'nın 'tüm yiyecekleri temiz ilan ettiği' anlamına gelen bir ifade buluyoruz, ancak bu çeviri çok tartışıldı ve birçok bilim adamı bu ifadeyi zaten editoryal bir ekleme olarak görüyor. Başka bir pasajda, İsa'nın, iyileştirdiği cüzamlıya "Git, kendini rahibe göster ve arınman için Musa'nın sunduğu sunuyu sun" (Markos 1:43) derken Yahudi saflık yasalarını açıkça onayladığını görüyoruz. Doğru, İsa'nın Dağdaki Vaaz'da bir reformcu ses tonuyla şöyle söylediğini görüyoruz: 'Atalarımıza söylendiğini öğrendin. . . Ama sana şunu söylüyorum.' Burada, bir 'reformcu' tanımını haklı çıkaracak bir otorite tarzını ve önceki öğretilerden bağımsızlığını üstleniyor gibi görünüyor. Bununla birlikte, Dağdaki Vaaz'ın tüm bölümü Matta'nın uydurması olduğundan (sözler, vaazın sade bir şekilde aktarıldığı ve görkemli otorite notunun eksik olduğu Luka hariç, diğer İncillerde çeşitli bölümlere dağılmış olarak bulunur), en basit açıklama, reformcunun tonunun, İsa'nın diğer Ferisi öğretmenlerle aynı tür otoriteyle öğrettiği fikrinin hoş karşılanmadığı daha sonraki Hristiyan editörler tarafından hikayeye aktarılmış olmasıdır. İsa'nın Tevrat'ta acımasız bir reformcu ve onun kanunlarına uyma konusunda umursamaz olduğu resmini destekleyen ilginç bir olay, ilk kez Markos 2'de ortaya çıkan mısır toplama olayıdır: Bir Şabat'ta mısır tarlalarından geçiyordu; ve öğrencileri giderken mısır başaklarını yolmaya başladılar. Ferisiler ona, 'Bak, neden Şabat'ta yasaklanan şeyi yapıyorlar?' dediler. Şöyle cevap verdi: 'Davut'un ve adamları açken ve yiyecek bir şeyleri olmadığında Davut'un ne yaptığını hiç okumadın mı? Baş Rahip Abiathar'ın zamanında Tanrı'nın Evi'ne gitti ve kutsanmış ekmekleri yedi; ancak bunları bir rahipten başka kimsenin yemesine izin verilmiyor, hatta onları adamlarına bile veriyordu.' Ayrıca onlara şöyle dedi: 'Şabat günü insan içindir, insan Şabat için değil; bu nedenle İnsanoğlu Şabat gününe de egemendir.' Bu olayın başlangıçta Sadukiler ile bir tartışma olduğu şeklinde açıklanamaz, çünkü Ferisiler gerçekten de 40.

--- SAYFA 55 ---

İSA BİR FERİSİ MİYDİ? diğer tüm tarımsal emek biçimleriyle birlikte Şabat'ta mısır toplanması. Yani İsa, öğrencilerinin Şabat günü mısır başaklarını koparmasına izin vererek, Ferisilerin çok sevdiği bir kanununu hiçe sayıyordu, ya da öyle görünüyor. Ancak her şeyin görüldüğü gibi olmadığının bir göstergesi İsa'nın sonunda şunu söylemesidir: 'Şabat insan için yapılmıştır, insan Şabat için değil.' Bu, daha önce de belirtildiği gibi, Ferisilerin bir düsturudur⁷ ve tüm olayın anahtarını verir. Çünkü Ferisiler bu özdeyişi, tehlike durumlarında insanın kalkması durumunda Şabat yasalarının göz ardı edilebileceğini ve göz ardı edilmesi gerektiğini göstermek için kullandılar. Hikayeye göre, öğrencilerin Şabat yasasını görmezden gelmelerini mazur görmenin insan hayatı için bir tehlikesi yoktu; ancak hikayeyi daha derinlemesine incelediğimizde, koşulların gerçekten de aşırı tehlike içerdiğine dair giderek daha fazla işaret buluyoruz. İsa, Ferisilere yaptığı açıklamada, gerçek Ferisi tarzında, mısır toplama konusundaki tutumunun temeli olarak kutsal yazılardan bir bölümü aktarıyor. Bu, Davud'un ve onun gösteri ekmeğinin kutsallığını ihlal etmesinin durumudur; ve bu durum Ferisi literatüründe⁸ (asıl metinden iyi bir destek alınarak) Davut ve adamları Kral Saul'dan kaçarken açlıktan ölmeleri nedeniyle hayati tehlike içeren bir durum olarak açıklanmaktadır. İşte bu nedenle, Ferisi teorisinde, Davut ve adamlarının kutsal şev ekmeğini yemeleri haklıydı, ancak insan hayatı için herhangi bir tehlikenin olmadığı koşullarda bu, iğrenç bir günah olarak görülüyordu. Davut'un durumu son derece acil bir durum olduğundan, mısır toplama olayı sırasında kendisinin ve havarilerinin koşulları eşit derecede çaresiz olmadığı sürece, İsa'nın vermesi saçma bir örnek gibi görünebilir. Anlatının da gösterdiği gibi, onlar sadece Şabat günü mısır tarlalarında yavaş bir yürüyüşle meşgul olsalardı ve öğrenciler yapacak daha iyi bir şey bulamadıkları için tembelce mısırları toplayıp çiğneselerdi, Davut olayı (Şabat ile hiçbir ilgisi olmaması dışında) oldukça alakasız olurdu. Ancak anlatıya acil durum unsurunu geri getirirsek, birdenbire mükemmel bir anlam kazanır. Hiroides Antipa ve Romalılardan kaçan İsa ve takipçileri, yorgunluk ve açlığın son sınırında bir mısır tarlasına varırlar. Bugün Şabat günüdür, ancak İsa, durumun, Davud'un durumu gibi, ister Şabat ister Tapınak olsun, tüm ritüel törenlerinin Ferisi kanunları tarafından yürürlükten kaldırıldığı bir acil durum olduğuna karar vererek, öğrencilerinin açlıklarını mısır toplayarak gidermelerine izin verir. Daha sonra bazı Ferisi arkadaşları olayla ilgili sorular sorduğunda, Şabat yasasının çiğnenmesi gerektiğine nasıl hükmettiğini açıklıyor. Bu açıklama aynı zamanda kafa karıştırıcı başka bir noktaya da ışık tutmaktadır. Tarladan mısır başaklarını koparmak yalnızca Şabat yasasının ihlali değildi, 41

--- SAYFA 56 ---

MİT YARATICI ama aynı zamanda hırsızlığa karşı yasanın ihlali. Bazı Hristiyan bilginler Tesniye 23:25-6'daki yasaya atıfta bulunarak bu noktayı kapatmaya çalışmışlardır: 'Komşunun dikilen ekinlerine el koyduğunda, o zaman ellerinle başaklarını koparabilirsin.' Ancak bu, Ferisi literatürünün gösterdiği gibi (örneğin, Mişna Bava Metzia 7:2) yalnızca tarla sahibi için çalışan işçiler için geçerlidir; Yoldan geçen her kişinin mısırla doymasına izin verilseydi, çiftçiler için hayat çok geçmeden imkansız hale gelirdi. Ancak hayati tehlike söz konusu olduğunda, hırsızlık kanunları hükümsüz ve hükümsüz kabul ediliyordu - aslında Ferisi kanunu bunu hayat kurtarmak için çalmayı bir görev olarak görüyor.⁹ Bu nedenle, Ferisi düşüncesinde İsa'nın bu gibi durumlarda hem hırsızlık kanununu hem de Şabat kanununu göz ardı etme hakkı vardı. O halde neden İncillerde olduğu gibi acil durum unsuru hikayeden çıkarıldı ve böylece tüm bölüm saçmalık haline getirildi? Cevap şudur: Yahudiye ve Celile'yi, o zamanın tarihsel gerçekliğinde şiddetli huzursuzluk ve Romalıların vahşi baskısına ve mültezimlerin (ya da meyhanecilerin) yağmalarına karşı sürekli isyan alanları yerine, iyi huylu Roma yönetimi altındaki barışçıl bölgeler olarak tasvir eden İncillerin tamamından acil durum unsuru kaldırıldığıyla aynı nedenden dolayı. Eğer hikayede aciliyet duygusu korunsaydı, sadece İsa'nın Ferisi yasasını ihlal etmediğinin değil, aynı zamanda onun Hirodes ve Romalılar tarafından aranan ve onlara karşı isyan halinde olan, avlanan bir adam olduğunun da ortaya çıkması gerekecekti. Dolayısıyla, bu karmaşık olay, İsa'nın bir Ferisi olduğu görüşüne karşı çıkmak şöyle dursun, İsa'nın bir Ferisi olduğu hipotezi dışında anlaşılamaz. İstisnai koşulların kanunun ihlalini gerektirdiğini tespit etmek için İncil'deki emsalleri ve bir Ferisi düsturunu kullanması tamamen Ferisi uygulama ve ilkelerine uygundur ve kanuna karşı isyan anlamında bir yorumu haklı çıkarmaz. İsa'nın son sözü olan 'Bu nedenle İnsanoğlu Şabat'ta bile egemendir' genel olarak İsa'nın Yahudi yasalarından yüce bağımsızlığını ve bu yasanın hükümlerini istediği zaman yürürlükten kaldırma hakkını ilan ettiği anlamına gelir. Ancak bu mutlaka cümlelerin anlamı değildir. Aramice'deki 'insan oğlu' ifadesi yalnızca 'insan' veya 'insan' anlamına gelir. Bu nedenle anlam, tüm Ferisilerin kabul edeceği bir duygu olan 'İnsanlar Şabat'tan daha önemlidir' olabilir. Yeni Ahit'teki kafa karıştırıcı 'İnsanoğlu' sözlerinin çoğu benzer çizgilerle açıklanabilir, ancak İsa'nın kendi rolünü ifade eden bir başlık olarak 'İnsanoğlu' ifadesini kullandığı bir kalıntı kalmıştır. Başlık olarak kesinlikle 42

--- SAYFA 57 ---

İSA BİR FERİSİ MİYDİ? ilahi statüyü ima eder, daha ziyade kehanet statüsünü ima eder; Hezekiel kitabının tamamında bu anlamda kullanılmıştır. İsa ile Ferisiler arasında, O'nun 'günahkârlar ve vergi tahsildarları' ile olan ilişkisi konusunda iddia edilen çatışma da bazı yorumlara ihtiyaç duymaktadır. Genellikle yapılan hata, bu insanların ciddi anlamda günahkar olmadıklarını, yalnızca saygınlıktan yoksun olduklarını veya ritüel saflık yasalarını ihmal etme eğiliminde olduklarını düşünmektir. Aslında mesele ne saygınlık ne de ritüel saflıktı; 'kamu görevlileri', Romalı iltizamcılar Yahudi kardeşlerinden zorla mal ve para almalarına yardım eden, birçoğunun yoksulluk veya kölelikle karşı karşıya kalmak yerine intihar ettiği veya kanun kaçağı haline geldiği noktaya kadar yardım eden gangsterler, işkenceciler ve katillerdi. Bununla birlikte, İsa, Roma'dan ulusal kurtuluşun Mesihsel mucizesine hazırlık olarak ülke çapındaki 'tövbe' kampanyasına tamamen güvenerek, bu çaresiz günahkarlara, arkadaşlarını sevdiği için değil, onları kötü yollarından döndürme umuduyla yaklaştı. İsa'nın çağrısından etkilenen bu 'meyhaneciler' veya vergi toplayıcıları meyhaneci olarak kalmadılar. Bunun bir örneği, tüm yaşam tarzından vazgeçen ve topladığı tüm ganimetleri geri kazanmayı ve ayrıca mal varlığının yarısını hayır kurumlarına bağışlamayı üstlenen Zacchaeus'tur (Luke 19). Bu, Tosefta'daki Ferisi işinde tövbe eden vergi toplayıcıları için öngörülen iade yöntemidir. Bazı bilginler Ferisilerin vergi toplayıcılarına tövbe etme umudu vermediklerini iddia ettiler. Bu doğru değildir ama onlar, elbette tövbeyi ve ıslahı kendilerine çok zor görmüşlerdir. 10 Bu örnekte, İsa ile diğer Ferisiler arasında gerçek bir anlaşmazlık noktası mevcut olabilir; diğer Ferisi öğretmenler gangsterlerle birlikteliğin, gangsterleri iyiye doğru çevirmektense, müstakbel kişiyi daha kötüye doğru etkileyeceğini düşünürken, İsa vergi toplayıcılarını dönüştüreceğinden emindi. Eğer diğer Ferisilerle hiçbir zaman anlaşmazlığa düşmemiş olsaydı, İsa'nın son derece sıra dışı bir Ferisi olacağı unutulmamalıdır. Daha önce açıklandığı gibi, dostane anlaşmazlık Ferisilikte temel bir unsurdu ve Ferisi literatürü, hareketin çeşitli bilgeleri arasındaki anlaşmazlıklarla doludur. Bazı durumlarda Yeni Ahit, 'Sadukiler'i 'Ferisiler' olarak değiştirerek ya da hikayeden bazı önemli unsurları çıkararak değil, yalnızca başlangıçta dostane bir tartışmayı düşmanca bir yüzleşmeye dönüştürerek İsa ile Ferisiler arasında çatışma yaratmıştır. Böylece, İsa İncillerde çeşitli şekillerde ait olduğu hareket olan Ferisilerden izole edilmiştir. Ancak onu izole edilmiş bir figür haline getirmeye yönelik her türlü çabaya rağmen, Ferisi kimliği 43

--- SAYFA 58 ---

MVTHMAKER, vaaz verme tarzıyla onun üzerinde silinmez bir iz bırakıyor. Onun benzetmeleri kullanması (Ferisi edebiyatına aşina olmayan insanlar tarafından genellikle onun benzersizliğinin bir işareti olarak düşünülür) Ferisi vaazının tipik bir örneğiydi; ve hatta 'devenin iğne deliğinden geçmesi' veya 'kendi gözündeki ışını çıkar' gibi tuhaf ifadeleri bile Talmud'da bulunan Ferisi deyimleridir. Bu elbette yalnızca Sinoptik İncillerde bulunan İsa için geçerlidir (yani Markos, Matta ve Luka). Dördüncü İncil olan Yuhanna'da İsa tanınmaz hale gelmiştir. Hiçbir benzetme ya da kendine özgü haham ifadeleri kullanmaz; bunun yerine görkemli Helenistik mistisizmi haykırıyor ve kendisinin ilahi bir şahsiyet olduğunu ilan ediyor. Burada gerçek İsa, İsa sonrası mit içinde kaybolmuştur. Zamanının Yahudi dinine kök salmış ve Yahudi kardeşlerinin anlayabileceği amaçların peşinde koşan gerçek İsa'yı burada bulmuyoruz.

--- SAYFA 59 ---

5. BÖLÜM İSA'YI NEDEN ÖLDÜRDÜM? Eğer İsa bir Ferisi idiyse, küfür niteliğinde hiçbir iddiada bulunmadıysa ve Şabat'ı veya kabul edilen herhangi bir Yahudi dini kurumunu hiçbir zaman ortadan kaldırmaya çalışmadıysa, neden çarmıha gerildi? Bu sorunun, İsa ile dini otoriteler arasındaki geleneksel çatışma hikâyesinin işe yaramayacağını anlayacak kadar Ferisilik hakkında yeterli bilgiye sahip olan Hristiyan bilim adamları için son derece kafa karıştırıcı ve utanç verici olduğu ortaya çıktı. Bazıları Ferisi partisi içinde, örneğin Hillel Hanedanı ile Shammai Hanedanı arasında var olan bölünmelere bir çözüm bulmaya çalıştı. Bu görüşe göre, İsa bir Ferisi idi fakat Ferisilerin daha katı kanadı olan Şammailerle ters düştü. Ancak bu Ferisi gruplar arasında meydana gelen tartışmalar ve anlaşmazlıklar dostane bir düzeyde sürdürüldü ve çoğunluk oyuyla karara bağlandı; bu bazen Hillellerin lehine, bazen de Şammailerin lehine sonuçlandı. Şammayîlerin önde gelen bir Hillelcinin ölümüne neden olmaya kalkışmaları düşünülemez. Dahası, İsa'nın Hillelite'ye ya da Ferisilerin daha liberal kanadına ait olduğu bile görünmüyor, çünkü onun boşanma konusundaki katı görüşü, Shammai Hanedanı'nın görüşleriyle çok daha uyumlu görünüyor. Başka bir görüş ise İsa'nın, aşırı kuralcı davranış kuralları uygulayan ve şifacılar ve mucize yaratanlar olarak bilinen, Hasidim adı verilen Ferisilerin bir bölümüne ait olduğudur; Hanina ben Dosa, Çember yapıcı Honi ve Abba Hilkiah gibi adamlar. 'Karizmatik' bir Ferisi olarak İsa'nın 'yasalcı' Ferisilerle ters düşmüş olabileceği öne sürülüyor. 1 Yine, 'karizmatik' ve 'yasalcı' Ferisiler arasında ciddi bir çatışma olduğuna inanmak için hiçbir neden yok; tam tersine kanıtlar birbirlerini en yüksek 45'te tuttuklarını gösteriyor

--- SAYFA 60 ---

saygınlık. İsa pekâlâ, tüm Ferisiler arasında tip olarak İsa'ya en güçlü benzerliği gösteren Hasidim'e ait olabilir, ancak bu onun Ferisilerin çoğunluğu tarafından yalnızca daha fazla saygı görmesini sağladı. Diğer bilginler, İsa'nın görüşlerinin Ferisilerin öfkesini uyandırabileceği bir nokta bulmak için umutsuz girişimlerde bulundular: Hatta bir bilgin, sorunun kökeninin İsa'nın açık havada vaaz vermesi olduğunu öne sürdü. 2 Bu tür abartılı öneriler, İsa'nın öğretisiyle Ferisileri gücendirmesinin makul bir nedenini bulmanın ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Tarihsel gerçekte İsa'nın neden öldüğüne dair net bir fikre sahip olmamız bu kitabın argümanı açısından önemlidir, çünkü ana konumuz olan Pavlus, İsa'nın çarmıha gerilmesini düşüncesinin merkezine yerleştirmiştir. Pavlus'un İsa hakkındaki görüşü İncillerde anlatılan hikâyeye renk katmış ve dolayısıyla tüm Batı medeniyetinin hayal gücünü etkilemiştir. Dolayısıyla İsa'nın ölümüyle ilgili tarihsel gerçekleri araştırmak, Pavlus'un düşüncesinin kökeninin bulunduğu gerçek dünyayı ortaya çıkarmak ve Pavlus'un tarihsel bir olayı kozmik bir mite dönüştürmedeki motivasyonunu açıklamak anlamına gelir. İsa'nın ölümünden Ferisileri veya genel olarak Yahudi dinini suçlamak, bir adamın bir efsaneye dönüştürülmesinin yan ürünlerinden biriydi. İlk Pavlus'un (ya da Saul'un) zulmeden bir Ferisi olduğu tasviri, meselenin bu yönünü güçlü bir şekilde güçlendirdi. İsa Celile'deki Yahudi toplumunda doğmuş bir adamdı; o, insanlık adına ölümün acısını çekmek için uzaydan inen ilahi bir varlık değildi. İsa'nın neden öldürüldüğünü bilmek istiyorsak, o zamanlar Celileli bir Yahudi'nin neden Roma çarmıhında sonunun geldiğini sormamız gerekir. Bu dönemde Celileli birçok Yahudi de aynı şekilde öldü. Celileli Yahuda, Romalılara karşı silahlı bir isyana öncülük eden Yahudi bir vatanseverdi. Yüzlerce destekçisi Romalılar tarafından çarmıha gerildi. Bir zamanlar, İsa henüz çocukken, dört bin Yahudi, Roma vergilerine karşı çıkan bir ayaklanma nedeniyle Romalılar tarafından çarmıha gerildi. Çarmıha germe, Romalıların kendi yönetimlerine karşı çıkan isyancılar için kullandıkları acımasız infaz biçimiydi. Celile her zaman bir isyan merkeziydi; bunun nedeni kısmen doğrudan Roma yönetimi altında olmaması ve bu nedenle son Dünya Savaşı sırasındaki Vichy Fransası gibi direnişin örgütlenmesine bir miktar alan sağlamasıydı. Dolayısıyla çarmıhta ölen Celileli İsa'nın bunu diğerleriyle aynı nedenle yaptığı varsayımına göre: Çünkü o, Roma işgaline bir tehdit oluşturuyordu. İnciller gerçekten de kendisine yöneltilen suçlamanın bu olduğunu söylüyor. 46'ya göre gerçek ücret

--- SAYFA 61 ---

İSA NİYE ÇARMIHA GERDİRİLDİ? Luka şöyle dedi: 'Bu adamı milleti saptırırken ve kendisinin Kral Mesih olduğunu söyleyerek Sezar'a haraç vermeyi yasaklarken bulduk' (Luka 23:2). Çarmihında, Roma geleneğine göre, idam edilmesine yol açan suçlama iliştilmişti: 'Yahudilerin Kralı' olduğunu iddia etmesi, Romalıların Yahudi monarşisini kaldırdığı bir dönemde ölümcül bir suçtu. 'Milleti saptırmak', onların Roma'ya olan bağlılıklarını bozmak anlamına geliyordu. 'Mesih' (veya 'Mesih') teriminin burada orijinal siyasi anlamında kullanılması ilginçtir, çünkü bu, terimin hemen hemen her durumda apolitikleştirilmesini sağlayan İncillerin Hristiyanca düzenlenmesine rağmen, editoryal dikkatin ara sıra kayabileceğini göstermektedir. Ancak İnciller, İsa'nın siyasi bir suçlamayla idam edilmesine rağmen bunun yanlış bir suçlama olduğunu söylemek için tüm enerjilerini harcadılar. İncillerin iddiasına göre İsa'nın ölümüne götürülmesinin gerçek nedeni siyasi değil diniydi. Siyasi suçlamanın büyük bir gayretle takip edildiğini söylüyorlar; Hatta John, Yahudilerin Pilatus'a şöyle demesini sağladı: 'Eğer bu adamın gitmesine izin verirsen, Sezar'ın dostu olmazsın; Kral olduğunu iddia eden herkes Sezar'a meydan okuyor demektir' (Yuhanna 19:12). Ancak İnciller bunun aslında hiçbir anlamı olmadığını, çünkü İsa'nın herhangi bir siyasi hedefi olmadığını, aslında bir pasifist olduğunu, Roma yönetimini sona erdirmeye arzusu olmadığını ve 'Yahudilerin Kralı' olduğunu iddia ederken bunu Roma işgaliyle hiçbir şekilde çelişmeyen zararsız bir manevi anlamda yaptığını iddia ediyor. Bu anlatıma göre İsa çerçeveslendi; idam edilmesine neden olan siyasi suçlamalardan masumdu. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, bu anlatımda Romalılar onun ölümünde masumdu. İsa'yı idam etmeleri için kandırıldılar, kandırıldılar ve şantaja maruz kaldılar. Yahudiye'nin Romalı Valisi Pontius Pilatus'un, 'Ellerim bu adamın kanından temiz' diyerek ellerini yıkadığı sahne, Roma'nın masumiyetini simgelemektedir (Matta 27:24). Böylece İsa'nın ölümünün tüm suçu Yahudilere yükleniyor, hatta aynı sahnede 'O'nun kanı bizim ve çocuklarımızın üzerine olsun' sözleriyle suçu kabul ettiriliyorlar. Suçun Romalılardan Yahudilere aktarılması bundan daha canlı bir şekilde gerçekleştirilemezdi. O halde her şey, İsa'nın Yahudi dinine karşı bir isyancı olduğu yönündeki resmin doğrulanıp kanıtlanamayacağına bağlıdır. Ancak İsa'nın Mesih olduğu iddiasının Yahudi hukukunda küfür olduğu ya da Şabat şifasının Ferisiler için saldırgan olduğu ya da Tapınağı yok etme tehdidinin onlar için şok edici olduğu makul bir şekilde gösterilebilirse, İsa'nın idam edildiği suçlamanın - Roma işgaline tehdit oluşturma yönündeki siyasi suçlamanın - yanlış olduğunu söyleyebiliriz;

--- SAYFA 62 ---

MİT YARATICI, onu yanlış bir şekilde Roma Valisine siyasi baş belası biri olarak suçlayarak onu uzaklaştırdı. Eğer dini suçlamaların hiçbir kanıtlanamıyorsa, o zaman Yahudi dini yetkililerinin onu Romalılara teslim etmek için hiçbir nedeni yoktu. Geriye kalan tek suçlama görünürdeki suçlamanın kendisidir, siyasi yıkımdır ve İsa'nın ölümünün gerçek nedeni bu olsa gerek. Aslında, geçen bölümde gördüğümüz gibi, İncillerin İsa'nın bir şekilde Yahudi dinine karşı bir asi olduğunu göstermeye yönelik ümitsiz girişimleri, o dönemde Yahudi dininin gerçek anlamda anlaşılmasının ışığında tamamen mantık dışıdır. İncillerden yalnızca biri, Yuhanna'nın, İsa'yı, Yahudi dini otoritelerini ve genel olarak Yahudileri gerçekten şok edecek fikirleri ifade eden biri olarak tasvir eder - ancak Yuhanna'nın, İnciller arasında en son ve en az orijinal olanıdır ve Jacks, diğer İncillerde bulunan tüm Yahudi aromalarının, İsa'nın bir Yahudi öğretmeni olarak tasvirini doğruladığını gösterir. Sinoptik İncillerde İsa gerçekten de Ferisileri şok eden biri olarak tasvir edilir, ancak bunu yalnızca onları aslında şok etmeyecek ve yürekten onaylayacakları fikir ve ifadelerle yapmıştır. İsa'nın gerçek görüşleri ve öğretisi bu daha önceki İncillerde hâlâ korunmaktadır; tahrif edilen yalnızca onların etkisidir. O halde elimizde Roma'ya karşı isyanın siyasi suçlaması kalıyor. Burada Ferisiler ile Başkâhin arasındaki çok önemli ayrımı yapmalıyız. Baş Rahip, Mesihlik iddiası ve Tapınağa yönelik tehdidi nedeniyle gerçekten de İsa'ya karşı paniğe kapılmış ve ona düşman olmuş olurdu; çünkü Baş Rahip, Romalılar tarafından onların çıkarlarını gözetmek üzere atanmıştı. Mesih olduğunu iddia etmek, Yahudilerin Kralı olduğunu iddia etmek anlamına geliyordu. Eğer bu, İsa'nın kendisini Tanrı olarak gördüğü anlamına gelseydi, Baş Rahip İsa'yı yalnızca zararsız bir deli olarak görürdü; ama bundan çok daha acil ve pratik bir anlam taşıyordu: isyanın sinyaliydi. İsa'nın Tapınağa yönelik tehdidi Yahudi dinini yıkıcı değildi ancak Başrahabin sinsi rejimine yönelik gerçek bir tehditti. Öte yandan Ferisilerin, İsa'nın Mesih olduğu iddiasına siyasi gerekçelerle hiçbir itirazları yoktu. Ferisiler Roma'ya karşı direniş partisiydi. Zealotlar, Celileli Yahuda'yı liderleri olarak gören cesur gerilla savaşçıları, onların saflarından geliyordu. Ferisilerin çoğu, Romalıların yönetiminin muhtemelen oldukça uzun bir süre devam edeceğini düşünerek daha ılımlı bir görüşe sahipti; ancak onlar kurtuluş için umut etmeye devam ettiler ve bu nedenle herhangi bir Mesih girişimini sempatiyle karşıladılar. Onların tutumu Gamaliel'in konuşmasında mükemmel bir şekilde özetlenmiştir (Elçilerin İşleri 5): 48

--- SAYFA 63 ---

İSA NEDEN ÇARMIHA GERİLDİ? . . eğer onların bu düşüncesi veya uygulanışı insan kaynaklı ise çökecektir; ama eğer bu Cod'dan geliyorsa, onları asla elinizden bırakamazsınız ve kendinizi Cod'la savaşta bulma riskiyle karşı karşıya kalırsınız.' Her Mesih girişimiyle ilgili olarak bu bekle ve gör politikası temkinli ve mantıklıydı, ancak özünde sempatikti, çünkü Ferisiler vatanseverliğin partisiydi ve yüz yıl sonra Bar Kokhba'ya verdikleri desteğin de gösterdiği gibi, başarılı bir Mesih hareketi görmekten daha iyi hiçbir şeyi istemezlerdi. O halde İsa'nın çarmıha gerilmesinin nedeni onun Roma'ya karşı bir asi olmasıydı. Yahudiler tarafından kendisine siyasi bir suçlama yöneltilmedi; daha ziyade İnciller tarafından çerçevelenen Yahudilerdi ve onların kaygısı çarmıha gerilmenin suçunu Romalıların (ve onların Yahudi uşaklarının, Baş Rahip ve çevresinin) Yahudilere ve onların dinlerine kaydırmaktı. Elbette bu, İsa'nın modern zamanların Che Guevara'sı gibi laik, siyasi bir asi olduğu anlamına gelmiyor. Böyle bir siyaset anlayışı oldukça anakroniktir. İsa'nın asıl kaygısı siyaset değil dindi. Bir haham olarak vaaz verdi, yaklaşmakta olan Morina Krallığı'nı bir peygamber gibi ilan etti ve sonunda kendisini Davut, Süleyman ve Hizkiya'nın dini geleneğinin Kralı ilan etti. Yahudilikte din ile siyaseti birbirinden ayırmak imkansızdır çünkü Yahudilikte asıl mesele ahiretten ziyade bu dünyadır. Mezmur yazarının söylediği gibi, 'Gökler Rab içindir ve yer insan oğulları içindir'; bu, insanlığın görevinin dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek, onu adaletle, sevgiyle, merhametle ve barışla dolu kılmak - ondan göklerin ötesindeki 'daha iyi bir dünyaya' kaçmak değil anlamına gelir. İsa, hem peygamber hem de kurtarıcı olan Musa'nın geleneğini takip etti; ancak İsa, kendisini ezen amansız bir imparatorlukla çatışmaya girdi. 49

--- SAYFA 64 ---

6. BÖLÜM PAUL A PHARI SEE MİYDİ? İsa'yı kurtuluş misyonundan ayıran ve onu, misyonunun politikayla ya da Yahudi kardeşlerinin Romalılar yönetimi altında çektiği acılarla hiçbir ilgisi olmayan, başka bir dünyaya ait bir şahsiyete dönüştüren kişi Pavlus'tu. Bu dönüşüm, İsa'nın çarmıha gerilmesinden Romalılar yerine Yahudilerin sorumlu tutulması sonucunu doğurdu. İsa siyasetin üzerinde yükseldiği için Yahudiler, Hristiyan âleminin paryaları haline geldiklerinde, siyasi ve ekonomik haklardan mahrum bırakıldıkları ve sürekli zulme maruz kaldıkları zaman, dinsel olduğu kadar siyasi anlamda da gerçek kurbanlar haline geldiler. O halde Paul kimdi? İsa'nın yaşamının ve ölümünün anlamını, ana mitinde Yahudilerin kutsal tarihin kahramanları yerine kötü adamları olduğu yeni bir dinin temeli haline getirecek kadar değiştirebilen nasıl bir adamdı? İsa, Tanrı'nın Krallığının gelişini vaaz etmiş ve kendisini, Roma İmparatorluğu ve diğer askeri imparatorlukların ortadan kaybolduğu uluslararası barış dünyasında İsrail'in Kralı olarak tasavvur etmişti. Hiçbir zaman kendisinin ilahi bir figür olduğunu beyan etmemiş ya da ölümünün insanlığın günahlarına kefarete olacağını iddia etmemişti; Çarmıhtaki umutsuz çılgılığının da gösterdiği gibi, Tanrı'nın büyük bir mucizesiyle Romalıları alt edememesi tüm umutlarının sonuydu. İsa'nın gelecek senaryosu, Yahudileri, Kutsal Topraklarında yeniden bağımsızlığa kavuşan ve Tanrı'nın Krallığında tüm dünya için bir rahipler ulusu olarak hareket eden Tanrı'nın halkı olarak görüyordu. Pavlus'un, Yahudilerin artık oynayacakları büyük bir rolün olmadığı ve gerçekten de Tanrı'nın düşmanları rolüne gömüldükleri yeni senaryosu, İsa'yı korku ve dehşetle dolduracaktı. O, Pavlus'un 'Mesih' ya da 'Mesih' unvanına yüklediği yeni anlamı anlamazdı; bu unvan, geleneksel olarak 50 olarak kabul edilen isim yerine ilahi bir unvan haline geldi.

--- SAYFA 65 ---

Pavlus bir Ferisi miydi? Yahudi kraliyet ailesi. Bir Ferisi olan İsa, küfür ve putperestlik olarak gördüğü ve Yahudilerin tanrı-kralların muhalifleri ve insan kurban etme yoluyla vekaleten kefarete olarak tarihsel rolüyle çelişen bu yeni anlayışı asla anlamaz veya kabul etmezdi. Ancak İsa'nın hem tanrı-kral hem de insan kurbanı olduğu Pavlus, bir Ferisi olarak eğitildiğini ve yetiştirildiğini iddia ediyordu. Şimdi bu iddianın doğru mu yanlış mı olduğu sorusuna tam olarak girmemiz gerekiyor. Elçilerin İşleri kitabındaki Ferisilerin tasviri, İncillerde bulduğumuz aynı çelişkili modeli göstermektedir; tek fark, çelişkilerin daha da bariz hale gelmesidir. Bir yanda, Ferisilere zulmeden tablo, bizzat Pavlus'un karakteri aracılığıyla devam ettirilmektedir: tıpkı Ferisilerin İncillerde İsa'ya zulmettikleri tasvir edildiği gibi, Pavlus da Ferisilik iddiasının ilk günlerinde İsa'nın takipçilerine zulmetirken gösterilmektedir. Öte yandan metinde Ferisilerin ilk Nasıralılara karşı olmadıklarını, tam tersine onlara sempatiyle baktıklarını gösteren pek çok işaret de var. Aslında, Elçilerin İşleri kitabının yazarı Luka, İncilinde kullandığı Ferisi karşıtı yöntemleri sürdürme zahmetine girmez ve neredeyse dikkatsizce, ana eğilimi için gerekli olan Ferisi karşıtı notu sağlamak için Pavlus tasvirine güvenerek, anlatısında Ferisi yanlısı özellikleri korur. İsa'nın ilk takipçileri ile Ferisiler arasındaki temel anlaşmanın gösterilmesi, Elçilerin İşleri'nde Pavlus'un bir Ferisi olduğu yönündeki iddiaya dair en ciddi şüpheyi ortaya çıkaracaktır. Bu bağlamda çok önemli bir bölüm Gamaliel'in Petrus'u ve diğer havarileri savunduğu bölümdür. Bu konuya daha önce birkaç kez değinilmişti, ancak Elçilerin İşleri kitabının 5. bölümünde anlatıldığı gibi artık ayrıntılı bir analiz gerektirmektedir. Petrus, Başkâhin tarafından İsa hakkında vaaz vermemesi konusunda uyarılmıştır, fakat o ve diğer havariler vaazlarına devam etmektedirler. Bu, Baş Rahibi harekete geçiriyor: 'Sonra Baş Rahip ve meslektaşları, yani o zamanlar olduğu gibi, Saduki partisi kışkırtılarak harekete geçti. Havarileri tutukladılar ve resmi olarak gözaltına aldılar.' İncillerin aksine, Elçilerin İşleri kitabı Başkâhinin bir Saduki olduğu ve bu nedenle Ferisiler tarafından karşı çıktığı gerçeğini gizlemiyor; burada havarilerin tutuklanmasını sağlayanın Saduki partisi olduğu oldukça açık bir şekilde belirtiliyor. Havariler, 'İsrail milletinin tam senatosu' olarak tanımlanan Sanhedrin'in huzuruna çıkarılır ve vazgeçmeleri emredilmesine rağmen vaaz vermeye devam etmekle suçlanır. Petrus elçiler adına şöyle yanıt verdi: 'İnsanlardan çok Tanrı'ya itaat etmeliyiz.' Hikaye devam ediyor: 51

--- SAYFA 66 ---

Bu onların canına dokundu ve onlar da onları öldürmek istediler. Ama bir sürü konsey onun ayağına gitti, Gamaliel adında bir Faris, tüm halk tarafından büyük saygı duyulan bir hukuk öğretmeni. H, bir süreliğine dışarıda bırakılacağı için onu hareket ettirdi. Sonra şöyle dedi: 'Ey İsrailoğulları, bu adamlarla ne yapacağınıza karar verirken dikkatli olun. Bir süre önce Theudas birisi olduğunu iddia ederek öne çıktı ve yaklaşık dört yüz kadar adam ona katıldı. Ama öldürüldü ve tüm takipçileri dağıldı ve hayal kırıklığına uğradı. Arter, o sırada veya nüfus sayımında Celileli Yahuda geldi; kendi liderliği altında bazı insanları isyana teşvik etti, ama o da telef oldu ve tüm takipçileri dağıldı. Ve şimdi, bu adamlardan uzak durun, size söylüyorum; onları rahat bırakın. Çünkü eğer onların bu fikri veya uygulanması insan kaynaklıysa çökecektir; ama eğer Tanrım, onları asla bırakamayacaksınız ve kendinizi Tanrı'yla savaş halinde bulma riskiyle karşı karşıyasınız.' Onlar, elçileri çağırıp onları kaçırttılar; sonra onlara İsa adına konuşmaktan vazgeçmelerini emrettiler ve onları görevden aldılar. Adı: Bu pasajın tarihsel önemi bilim adamları tarafından yeterince takdir edilmemiştir. Bu, İncillerin ve aslında Elçilerin İşleri'nin önde gelen varsayımlarından bazılarıyla tamamen çelişmektedir. Yukarıda açıklanan, anlatının doğasına aykırı olan pasajlara özel dikkat gösterilmesi gerektiği ilkesine göre, bu pasajın bize zamanın gerçek tarihsel durumuna değerli bir bakış açısı sağladığını düşünmeliyiz. Yahudi dininin yerine onları Roma'ya karşı yönlendirilen bir Mesih hareketinin üyeleri olarak görüyor. Bunun kanıtı, onlar ile zamanın diğer hareketleri arasında yaptığı karşılaştırmadır. Theudas ve Celileli Yahuda hareketlerinden bahseder ve Josephus'un MS 45 hakkında yazılan ve olaylarla ilgili çağdaş kaynaklara dayanan tarihi yazılarında bu iki hareket hakkında bilgi sahibiyiz (Elçilerin İşleri kitabının yazılma tarihi de MS 45 ile ilgilidir). Bahsedilen hareketler Roma'ya yönelik Mesih hareketleriydi; bunların hiçbirisi hiçbir şekilde Yahudi dinine karşı değildi. Theudas, İncil'deki kehanete uygun olarak, Romalıları devirmek için Tanrı'nın mucizesine güvenen bir peygamber figürüydü. Gamaliel'in sözleri dönemin gerçek tarihsel koşullarına o kadar iyi uyuyor ki 52

--- SAYFA 67 ---

Pavlus bir Ferisi miydi? Elçilerin İşleri kitabındaki çeşitli karakterlere verilen diğer bazı konuşmaların aksine, bu konuşmanın bir gerçeklik havası taşıdığını. Bu, bazı ayrıntıların çarpık olmasından etkilenmez; örneğin, 'Theudas' gerçek adı doğru olamaz, çünkü Theudas bu konuşma için çok geç bir döneme aitti, çünkü ayaklanması MS 45 civarında gerçekleşti. Elçilerin İşleri kitabının yazarı açıkça, kaynağındaki orijinal ismin yerine 'Theudas' ismini koymuştu; bu, belirsizliğe gömülmüş ancak Theudas ile aynı Mesih tipinden olan ve adı okuyucuların hâlâ aşına olacağı bir şahsın ismiydi. Celileli Yahuda ise, faaliyetleri MS 6'da vergilerin toplanması ve Quirinius'un nüfus sayımı sırasında gerçekleştiği için doğru döneme aittir. Yahuda'nın ölümünden çok sonra da varlığını sürdüren büyük Zealot hareketinin kurucusu olarak onun adı, Elçilerin İşleri okuyucuları için hâlâ tanıdıktı ve bu nedenle değişmeden kalmasına izin verildi. Yahuda, Theudas'ın aksine silahlı gerilla faaliyetlerine katılan bir militaristti. O hiçbir şekilde Yahudi dinine karşı bir asi değildi; tam tersine bir Ferisi hahamdı. Gamaliel, İsa hareketini bu iki hareketle aynı kategoriye koydu. Theudas (veya orijinal kaynaktaki proto-Theudas) ile İsa arasındaki benzetme, İsa ile Celileli Yahuda arasındaki benzetmeden daha yakındır, çünkü İsa hiçbir zaman organize askeri faaliyetlere katılmamış, Theudas gibi Tanrı'nın bir mucizesine güvenmişti. İsa'nın isyanının doruğa ulaştığı an, öğrencilerine kılıçları olup olmadığını sordu ve aralarında yalnızca iki tane olduğu söylendiğinde, 'Bu kadar yeterli' dedi (Luka 22:38). Yalnızca bir müjdeci tarafından korunan bu olay, İsa'nın barış yanlısı olmadığını, ancak sembolik bir mücadele gösterisinin kendi adına yeterli olacağını ve gerisini Tanrı'nın halledeceğini düşündüğünü gösteriyor. Burada Gideon'un İncil'deki örneğini izledi. Ancak İsa'nın bu askeri olmayan duruşu, Theudas'ı onu öldürecek kadar ciddiye alan Romalıların rakibini azaltmadı.¹ Eğer İsa, İncillerin ifade ettiği gibi, aslında Yahudi dinine karşı bir isyancı olmuş, Tevrat'ın neshedildiğini ilan etmiş ve kendisi de onun hükümlerini dilediği zaman iptal edebilmişse, neden Tevrat'a bağlılığıyla ünlü bir dini partinin lideri olan Ferisi Gamaliel, görüşünü verirken bu konuda hiçbir şey söylemedi? İsa'nın yakın takipçilerine ne yapılması gerektiği konusunda fikriniz nedir? Eğer Ferisiler yaşamı boyunca gerçekten İsa'nın ölümcül düşmanları olmuşlarsa, neden liderleri İsa'nın ölümünden kısa bir süre sonra tüm bunları birdenbire unutup sağ kolu Petrus da dahil olmak üzere İsa'nın birlikte olduğu adamlara destek versin? İsa'nın havarileri Şabat'ı bozup diğer 53 günü görmezden gelseydi

--- SAYFA 68 ---

MİT YARATICI Yahudi kanunları, geleneksel Hristiyan inancının bizzat İsa'nın tutumlarının devamı olarak yapılmasını gerektirdiği gibi, Ferisi Gamaliel neden onların hareketinin 'Tanrı'dan geldiğini' söylüyor? Son olarak, eğer bu Ferisilerin liderinin hoşgörülü tutumuysa (her ne kadar geleneksel Hristiyan teorisiyle açıklanamazsa da), sözde Ferisi olan Pavlus neden tamamen farklı bir tavır sergiliyor, İsa'nın takipçilerine ateş ve gök gürültüsü püskürtüyor ve onları Gamaliel'in serbest bırakılmasını istediği hapishaneye götürüyor? Kilisenin Hristiyan yazarları bu sorularda kesinlikle zorlukla karşılaştılar ve cevapları Gamaliel'in tipik bir Ferisi olmadığı, aslında Hristiyanlığın, yani havarilerinkiyle aynı olduğunu düşündükleri Kilise Hristiyanlığının gizli bir sempatizanı olduğuydu. Gamaliel'in Ferisi kayıtlarını bilen herkes için bu çözüm gülünçtür, ancak Elçilerin İşleri'ndeki anlatının bir Ferisi Gamaliel'in ne kadar önemli olduğunu açıklamakta başarısız olması bir bakıma beklenen bir durumdur. Onu 'Gamaliel adında bir Ferisi, tüm halk tarafından büyük saygı duyulan bir yasa öğretmeni' olarak adlandırıyor, ancak onun kendi neslinin Ferisi lideri, Yahudi geleneği zincirinde hayati bir halka, Yahudiliğin gerçek Babalarından biri olduğunu açıkça belirtmiyor. Onun kastettiği anlamda gizli bir Hristiyan olduğunu söylemek, Aziz Thomas Aquinas'ın gizli bir Hindu olduğunu söylemek gibidir. Elbette Gamaliel, bu pasajın gösterdiği gibi, onlarda hiçbir zarar görmemesi ve onların 'Tanrı'dan gelmiş' olabileceklerini düşünmesi anlamında şüphesiz İsa'nın takipçilerinin sempatizanıydı; ancak daha sonraki Hristiyan inancının kendilerine ve İsa'ya atfettiği görüşlere sahip olsaydı, bu kadar sempati duymazdı. Gamaliel'in 'tüm halk tarafından büyük saygı duyulan' biri olarak tanımlanması da dikkat çekicidir. Bu, Ferisilerin Yahudi halkı arasındaki statüsünün Yeni Ahit'te nadir görülen bir göstergesidir. İncillerde bunu anlamamıza asla izin verilmez, ancak Ferisiler, insanlara ağır yükler yükleyen, gösterişli bir dindarlık gösterisi yapan, ama aslında ikiyüzlü olan, gururlu zalimler olarak gösterilir. Bütün bunlardan Ferisilerin gelenek ve göreneklerini Saduki saldırılarından korudukları ve halkın, yozlaşmış Yüksek Rahipler ve Krallara karşı doğal koruyucuları olarak sevdikleri halkın partisi olduğu asla tahmin edilemez. Gamaliel geçişliyle ilgili sorunlara daha modern bir çözüm, Ferisiler arasındaki bölünmelere bir kez daha başvurmadır. Bu teoriye göre Gamaliel, Ferisilerin hoşgörülü Hillel kanadına aitti, Pavlus ise daha fanatik ve katı Şammai kanadını temsil ediyordu.² Bu, iki Ferisi'nin neden bunu yapabildiğini açıklıyor.

--- SAYFA 69 ---

Pavlus bir Ferisi miydi? İsa'nın takipçilerine karşı böyle farklı tutumlar benimsemek. Ancak bu hiçbir şeyi açıklamıyor. Gamaliel'in bir Hillelite olduğu doğrudur, çünkü kendisi de Hillel'in soyundan gelmektedir. Fakat Hillelitler ile Şammailer arasında, onların İsa'nın ilk takipçilerine karşı bu kadar farklı bakış açıları benimsemelerine neden olabilecek hiçbir anlaşmazlık noktası yoktur. Bütün argüman, Nasıralıların öğretileri ve uygulamalarında bir şekilde sapkın oldukları, ancak gerçekte öyle olmadıkları görüşüne dayanmaktadır: onlar, sünnet uygulaması, beslenme yasalarına, Şabat ve festivallere ve Tapınak kültüne uyulması da dahil olmak üzere tüm yaşam tarzlarında Ortodoks Yahudilerdi. Onları sıradan Ferisi Yahudilerden ayıran tek şey, İsa'nın Mesih olduğuna inanmalarıydı ve bu, İsa'nın ilahi bir figür olarak inancını içermediğinden, bu doktrin, Celileli Yahuda veya Theudas gibi diğer figürler hakkında benzer Mesih inançlarına sahip olan diğer Yahudilerin hoşgörü eşliğindeydi. Bu nedenle, ister Hilleli ister Şammai olsun, herhangi bir Ferisi'nin, İsa'nın takipçilerine karşı öfkeli bir hoşgürsüzlük tutumunu benimsemesi için hiçbir neden yoktu. Aksine, Şammailer İsa'nın ilk takipçilerine Hillellerden daha fazla sempati duyuyorlardı, çünkü Şammailer Roma işgaline karşı Hillellerden daha aktivist bir çizgi benimseme eğilimindeydiler. Bu nedenle, Roma'ya boyun eğmekten hızlı bir şekilde kurtulma umudunu yükselten herhangi bir Mesih hareketi, ihtiyatlı Hillellerden ziyade onlardan daha sıcak bir yanıt alırdı. Dahası, daha önce de belirtildiği gibi, İsa'nın kendisinin de Şammai olduğuna inanmak için bazı nedenler var. Bu, Hillellilerin Roma'yla işbirliği yapmaktan vazgeçtikleri ve yakın gelecekte Yahudi bağımsızlığına dair tüm umutlarını yitirdikleri anlamına gelmiyor. Gamaliel'in konuşması bunun tersini gösteriyor, çünkü bunun eylemci bir siyasi konuşma olduğu açıktır ve aslında şöyle diyor: 'Hiçbir şey beni İsa'nın takipçilerinin umutlarının başarısından daha iyi memnun edemez, ancak bu tür grupların geçmişteki başarısızlıkları göz önüne alındığında, bekle ve gör tavrını benimsemeliyim.' Bu, gerçekten de, Mesih'in gelişine hararetle inanmaya devam eden ve daha önceki birçok hayal kırıklığından dolayı yumuşamış bir halde, herhangi bir Mesih iddia sahibine umutla bakan ılımlı Ferisilerin tutumunun tam olarak aynısıydı. Böylece, Bar Kokhba isyanı sırasında olduğu gibi, ılımlı Ferisiler bile siyasi pasiflikten aktivizme oldukça kolay bir şekilde geçiş yapabiliyorlardı ve Ferisi partisi, Roma karşıtı heyecanın daimi merkeziydi. Gamaliel'in konuşmasının siyasi karakteri, meseleleri sadece dini meseleler olarak sunmaya çalışan, İsa hareketi ile Ferisiler arasındaki ilişkilere ilişkin Yeni Ahit açıklamalarının olağan eğilimiyle güçlü bir tezat oluşturuyor.

--- SAYFA 70 ---

Elçilerin İşleri kitabının yazarı Luka'nın, Luka'nınki de dahil olmak üzere İncillerdeki sunum eğilimiyle büyük ölçüde çelişen bu aydınlatıcı olayı neden sakladığı sorulabilir. Cevap, Luka'nın diğer İncil yazarlarından daha fazla tarihçi yaklaşımına sahip olduğu ve çoğu zaman neredeyse bilgiçlik taslayan bir titizlikle aktarmayı sevdiği arşiv niteliğindeki yazılı kaynaklardan çalıştığı gibi görünüyor. Nitekim İncilinde İsa'nın Romalılara teslim edildiği dönemdeki iddianamesini, sahilik damgasını taşıyan ve şüphesiz resmi bir kaynaktan alınmış bir biçimde bize aktarmaktadır ("Bu adamı milletimizi alt üst ederken, Sezar'a vergi ödenmesine karşı çıkarken ve Mesih, kral olduğunu iddia ederken bulduk"). Kaynağını kelimesi kelimesine alıntılama eğilimi bazen siyasi gerçekliğin esintisinin esmesine neden olur ve Luke daha sonra bunu çeşitli araçlarla engellemeye çalışır, ancak her zaman pek başarılı olamaz. Dolayısıyla, mevcut pasajda, o, duruşma başlamadan önce Petrus'un sorgulandığı sırada ağzına verdiği konuşmayla, Havarilerin Sanhedrin önündeki duruşmasını siyasi tattan arındırmaya çalışmaktadır: 'İnsanlardan ziyade Tanrı'ya itaat etmeliyiz. Atalarımızın Tanrısı, senin darağacına asarak öldürdüğü İsa'yı diriltti. İsrail'e tövbeyi ve günahların bağışlanmasını sağlamak için Tanrı'nın kendi sağ eliyle lider ve kurtarıcı olarak yücelttiği kişi odur. Ve biz tüm bunların tanıklarıyız ve Tanrı'nın kendisine itaat edenlere verdiği Kutsal Ruh da öyle.' Bu konuşma Baş Rahip'e yöneliktir, bu da 'kimi öldürdüğünüz' suçlamasını uygunsuz kılmaz; ancak İsa'nın Roma'dan kurtarıcı olarak değil, yalnızca bağışlama misyonuna sahip olarak temsil edilmesi, İsa hareketini (veya Nasıralıları) Gamaliel'in sonraki konuşmasında ima ettiğinden oldukça farklı bir partiye dönüştürüyor. 'Kurtarıcı' terimi aslında Yahudilerin 'kurtarıcı' anlamında değil, daha sonraki Hristiyanların 'lanetlenmeden kurtarıcı' anlamında kullanıldı. Dolayısıyla bu konuşma, tutarlılık pahasına da olsa, sonraki Sanhedrin sahnesinde verilen izlenimi ortadan kaldırmak için tasarlanmıştır; çünkü Petrus ve Havarilerin görüşleri gerçekten bu türden olsaydı, Gamaliel onları hiçbir şekilde savunmazdı. Luka, İncil'inde alıntıladığı İsa'ya yönelik suçlamalara karşı koymak konusunda çok daha makul bir iş yaptı. Bununla birlikte, Gamaliel bölümünün sunumunda kullanılan başka bir yöntem daha etkilidir: Gamaliel'in yalnız bir ses olarak ve Ferisileri temsil etmeyen biri olarak tasvir edilmesi. Bu sadece Gamaliel'in Ferisi partisinin lideri olduğu gerçeğini gizleyerek değil, aynı zamanda havarilerin serbest bırakılmasının çoğunluk oyunuyla gerçekleştiği gerçeğini de gizleyerek yapılıyor. Bunun yerine basitçe şöyle söylenir: Gamaliel 56

--- SAYFA 71 ---

Pavlus bir Ferisi miydi? topluluğu kendi bakış açısına ikna etmeyi başardı; bu da onun, belagat becerisiyle Sanhedrin'i benzersiz bir merhamet eylemi gerçekleştirmeye ikna etmeyi başardığını gösteriyor. Bu, Gamaliel'i bir keresinde neredeyse bir ikna mucizesi gerçekleştirebilen, ancak genel olarak Ferisilere özgü olmayan tek başına bir figür olarak bırakır ve Hristiyan yazarlar konuyu her zaman böyle anlamışlardır. Dahası, Sanhedrin'in merhameti, Havarilerin serbest bırakılmadan önce kırbaçlandığı iddiasıyla çarpıtılıyor; bu, Gamaliel'in Konseyin kabul ettiği tavsiyesiyle pek tutarlı görünmüyor. Tarihsel gerçekte, Ferisilerin lideri olarak Gamaliel, Başkâhin tarafından yönetilen Saduki üyelerini değil, Sanhedrin'in tüm Ferisi üyelerini yanında taşırdı. Dolayısıyla bu, Sadukiler ve Baş Rahip'in Ferisiler tarafından geride bırakıldığı bir durumdu ve diğer kaynaklardan desteklenebilecek önemli noktaların kanıtıydı: Ferisilerin çoğunluğa sahip olduğu Sanhedrin'de Baş Rahibin sıklıkla kendi istediği gibi davranmadığı ve Baş Rahip ile Ferisilerin görüşlerinin, birçok bilim adamı tarafından hâlâ olduğu gibi eşitlenmemesi gerektiği. Nasıralılara karşı alışılmadık bir dostluk tutumu sergileyen yalnız bir figür olarak temsil edilen Gamaliel, böylece aynı türden diğer figürlerin yanında yerini alır: İncillerde yer alan A rima thea'lı Joseph ve Nicodemus. Bu adamların her ikisi de Ferisiler ve Sanhedrin'in üyeleri olarak tanımlanıyor; İsa'nın hareketine katılmadan sempatiyle ilgi gösterdiler ve İsa'nın çarmıha gerildikten sonra düzgün bir şekilde gömülmesini görmeye özen gösterdiler. Bu rakamlar aslında İsa ile kişisel bağları olan Ferisiler arasında hiçbir çatışma olmadığına dair güçlü bir kanıt olsa da, onların Ferisilere özgü olmadığı izlenimi veriliyor ve böylece Ferisilerin genel olarak düşmanca tablosu korunuyor. Ancak eğer İsa gerçekten bir kâfir, kendini putperest ve Tevrat'ın muhalifi olsaydı, hiçbir Ferisi ne ona ne de takipçilerine sempati duymazdı. Öte yandan, eğer öyle değilse, Arimathea'lı Joseph, Nicodemus ve Gamaliel'in dostane tutumunun bir bütün olarak Ferisiler tarafından paylaşılmadığını varsaymak için hiçbir neden yoktur. Yani, Elçilerin İşleri kitabında iki figür var: Her ikisinin de Ferisi olduğu sanılan ama zıt kutuplarda olan Gamaliel ve Pavlus. Gamaliel'de, İsa'nın bir Ferisi olduğuna ve onun hareketinin Ferisiler tarafından sempatiyle karşılandığına dair İncillerde (görünüşte olmasa da) bulunan tüm kanıtların devamına sahibiz. İncillerdeki ana Ferisi karşıtı eğilimin temsilcisini Pavlus'ta (Saul) buluruz; bu, İncillerin açıklaması için çok önemlidir.

--- SAYFA 72 ---

İsa'nın ölümünün MVTHMAKER'ı; o, İsa'nın mesajına öfkelenen ve onun hareketine yıkım getirmek isteyen çılgın, şiddet yanlısı Ferisi'dir. Gamaliel özgün, tarihsel bir karakterdir ve tavırları o dönemin bilgileri ışığında mükemmel bir şekilde anlaşılabilir: ancak Saul yalnızca bir karikatürdür, motivasyonları hiçbir şekilde anlaşılamayan bir öcü Ferisi'dir. En azından Saul'un gerçekten Ferisi olup olmadığı anlaşılabilir; ama o olmasaydı bunlar çok iyi anlaşılabilirdi. Ve burada Pavlus'un Başkâhinle olan ilişkisini incelememiz gerekiyor çünkü bu, gerçeğe dair sahip olduğumuz en iyi ipucudur. Gördüğümüz gibi (ve Yeni Ahit'in de tanıklık ettiği gibi) Başrahip, Sadukilerin lideriydi ve bu nedenle Ferisilerle yalnızca dini konularda değil, aynı zamanda Roma işgaliyle ne kadar işbirliği yapılacağına dair siyasi soru konusunda da sürekli çatışma içindeydi; burada aralarındaki temel fark, Sadukiler'in, sorun çıkaranları idam için onlara teslim etmek anlamına gelse bile, Romalılarla fiilen işbirliği yapmaya istekli olmalarıydı. Romalılar tarafından atanan bir kişi olarak Baş Rahip, yalnızca Tapınak üzerinde yargı yetkisine sahip bir tören görevlisi değildi; aslında o, kendi silahlı kuvvetlerine sahip bir polis şefiydi, siyasi suçlarla ilgilenen kendi polis mahkemesi ve hapishaneler ve suçluların kırbaçlanmasına yönelik düzenlemeler de dahil olmak üzere kendi ceza sistemi vardı. Ancak Roma'nın gücüne karşı ciddi bir ayaklanma gibi ölüm cezası gerektiren suçlarda, kendisi ceza vermeye kalkışmak yerine, suçluyu işgalci Roma gücüne teslim edecekti. Durum en iyi İkinci Dünya Savaşı sırasında işgal altındaki Fransa ile karşılaştırılarak anlaşılabilir. Bu nedenle, önde gelen bir Ferisi'nin ya da aslında herhangi bir Ferisi'nin, Saul'un yaptığına söylendiği gibi, Başkâhinin gözünde suç işleyen kişileri Başkâhinin hapishanelerine sürüklemek amacıyla Başkâhinle yakın ilişkiye girmesi inanılmazdır. Bu bir polis işiydi, çünkü Baş Rahip sapkınlığın peşinde koşan büyük bir engizisyoncu değildi (aslında bir Saduki olarak kendisi de Yahudi ulusunun çoğunluğu tarafından bir kafir olarak görülüyordu ve Yahudiler arasında bir Engizisyon olsaydı ilk acı çeken kişi olurdu). Baş Rahibin güç kullanabilmesinin tek nedeni, Romalılar tarafından kendi amaçları için gerekli araçların kendisine sağlanmış olmasıdır; ve Başrahipler bu mekanizmayı kendi çıkarları için kullanmaktan öteye gitmeseler de (kaynaklar, gönüllü oldukları varsayılmasına rağmen rahiplerin ondalıklarını zorla toplamak için polis memurlarını kullandıklarını doğruluyor), onların asıl kaygısı Romalı efendilerinin gerektirdiği sonuçları üretmektir. 58

--- SAYFA 73 ---

Pavlus bir Ferisi miydi? Bu nedenle, eğer İsa'nın hareketi, Yahudiliğin geleneksel ilkeleriyle çelişen teolojik doktrinleri benimseyen sapkın bir hareket olsaydı, Baş Rahip, bir teolog olmadığı için tamamen umursamaz olurdu. Eğer hareket din konularında Ferisilere karşı olsaydı, Başkâhin bundan bile memnun olurdu, çünkü onun konumu da buydu. (Aslında İnciller, sapkın öğretileri İsa'nın ağızına sokma kaygısıyla ara sıra ona Saduki karakterli şeyler söyler⁴ ve görünüşe göre herhangi bir sopanın bir köpeği dövmek için yeterince iyi olduğu ilkesine dayanarak Ferisilere karşı Sadukilerin polemiklerinden alınmıştır.) Başrahabin polis gücünü insanları tutuklamak ve hapsedmek için kullanacağı tek koşullar, kendilerini bir şekilde kendilerine siyasi bir tehdit olarak göstermiş olmaları olurdu. Roma rejimi. Eğer Saul, Baş Rahip tarafından insanları tutuklamak ve hapsedmek için görevlendirildiyse, bu yalnızca tek bir anlama gelebilir: Saul, Baş Rahibin polis gücünün bir üyesiydi ve görevi, işgale tehdit oluşturan herkesi tutuklamaktı. Başkâhin tarafından böyle bir sıfatla görevlendirilecek son kişi bir Ferisi olacaktır: dolayısıyla Saul bir Ferisi değildi. Bu sonuç o kadar kaçınılmazdır ki, Pavlus'un Ferisi olmadığı ihtimalini asla hayal etmeyen bilim adamları bile kendilerini bu sonuca çok yaklaştıran itiraflarda bulunurlar. Dolayısıyla, Johannes Munck, Elçilerin İşleri hakkındaki kitabında, Ferisilerin Nasıralılara karşı dost canlısı olduklarına dair kanıtlar göz önüne alındığında, harekete zulmetmek için Başkâhinle güçlerini birleştiren tek Ferisi'nin Saul olduğu sonucuna varılması gerektiğini söylüyor: 'Başrahiplerin hizmetindeki tek Ferisi, Gamaliel'den ayrılan ve daha da radikal bir değişiklik yapılmadan önce Hristiyanlara ateşli bir zulmeden olan Pavlus'tu. O, İsa'nın bir elçisidir.' Tartışma burada tam bir döngüye girdi. Geleneksel Hristiyan yorumuna göre, İsa'nın hareketini destekleyen tek Ferisi olan Gamaliel yerine (tekrarlanmayan bir ikna zaferine rağmen), şimdi elimizde izole edilmiş Ferisi olarak Pavlus var - gerçi geleneksel Hristiyan yorumunda Saul, Nasıralılara zulmettiğinde yalnızca tipik bir Ferisi modelini izliyordu. Hikayeyi bu şekilde tersine çevirmeye zorlanmak, hikayenin şu anki haliyle kökten yanlış bir şeyler olduğunu gösteriyor; ve bir olasılık dışılığı bir başkasıyla değiştirmek (benzersiz bir şekilde hoşgörülü Gamaliel'in yerine benzersiz bir şekilde zulmeden Saul) çözüm değildir. Tamamen mantıklı olan tek çözüm, Saul'un bir Ferisi olmaması, Hristiyanlara Başkâhinin onlara zulmetmesiyle aynı sebepten zulmetmesidir - çünkü onlar Roma'ya karşıydılar 59

--- SAYFA 74 ---

Kutsal Toprakların MYTLİMAKER hakimiyeti. Aksi takdirde, bir Ferisi'nin, başta saygıdeğer liderleri olmak üzere tüm Ferisiler topluluğunun dindar Yahudiler olarak kabul ettiği ve İsa'nın Mesih olduğuna olan inançlarının zamanla doğrulanabileceği bir grup insana zulmetmek için hangi olası nedeni olabilir? O halde ne tür bir Yahudi Başrahabin hizmetinde bu siyasi polis görevini üstlenmiş olabilir? Baş Rahibin polis gücü hiç şüphesiz, kısmen Saduki partisine bağlı olan veya Baş Rahibin geleneksel olarak seçildiği birkaç aileye mensup kідemsiz rahiplerden oluşan, Yahudi vatanseverliğine nispeten kayıtsız olan ve nefret edilen bir askeri işgalin çıkarları uğruna gücü elinde bulunduranların kaçınılmaz yazgısı olan sevilmemeye katlanmaya hazır olan Yahudiler ve hatta Yahudi olmayanlar da dahil olmak üzere çeşitli türden yabancı paralı askerlerle birleştirilmiş karışık bir ekipten oluşuyordu. Burada, Saul'u İsa'nın mesajını saptıran kişi ve İsa'nın kendisinin reddedeceği yeni bir dinin kurucusu olarak gören Yahudi Hristiyan topluluğu Ebionitler tarafından verilen, Saul'un kökenleri hakkındaki açıklamaya son kez dönebiliriz. Ebionitlere göre Saul bir Ferisi değildi, hatta doğuştan bir Yahudi bile değildi. Tarsus'taki ebeveynleri Yahudi olmayanlardandı ve kendisi de din değiştirmiş ve bunun üzerine Kutsal Topraklara seyahat etmiş ve orada Başrahabin hizmetinde iş bulmuştu. Bu, Saul'un önde gelen bir Ferisi olduğunu, Baş Rahibin hizmetine girmekten ziyade onunla ittifak kurmaya tenezzül ettiğini anlatan Yeni Ahit'teki hikayeden çok farklı bir hikayedir. Ebionlular tarafından verilen açıklamalar, hem Hristiyan yazarlar hem de modern bilim adamları tarafından, Pavlus'u karalamayı amaçlayan ve kin ve düşmanlıktan başka hiçbir şeye dayanmayan küfürlü polemikler olarak her zaman aşağılayıcı bir şekilde reddedilmiştir. Ancak Ebionitler bundan daha fazlasını hak ediyor. Ebionit hareketinin karakterini ve tarihini incelediğimizde göreceğimiz gibi, bu hareketin güvenilir geleneklere sahip olduğu iddia edilebilir (bkz. Bölüm 15). Bu bölümde ileri sürülen argümanlar, bizi, Saul'un kökenlerine ilişkin Ebionit anlatımına yönelik geleneksel küçümsemeyi bırakmaya ve bu konuyu ciddi bir şekilde düşünmeye sevk etmelidir. Saul'un bir Ferisi olduğu, hem Nazarenlere yaptığı zulüm hem de Başkâhinle olan ilişkisi nedeniyle pek olası görünmüyor. Ancak Yahudi kökenli olmayan yabancı bir kişinin, Başrahabin hizmetine girmesi ve Roma hegemonyasına ve Sadukiler'in quisling rejimine kızan yerli doğumlu bir Yahudi'nin düşmanlık ve küçümsemeyle karşılayacağı polis faaliyetlerine katılması beklenebilecek türde bir kişidir. Pavlus'un ilham kaynağı olduğu topluluklara yazması doğal olurdu.

--- SAYFA 75 ---

Pavlus bir Ferisi miydi? Kendisine gerçekte olduğundan daha gösterişli bir köken atfetmek ve Baş Rahibin polis teşkilatında hizmet etme aşamasını, bir göçmene açık olan her türlü kötü yollardan geçimini sağlamaya yönelik sıradan amaçlardan ziyade dini coşkuyla harekete geçirilen bir aşama olarak açıklamak. Pavlus'un yazdığı topluluklar Yahudiler'deki siyasi-dinsel durumun farkında değildi ve Ferisiler ile İsa'nın ilk takipçilerinin anlaşmazlığa düştüğünü düşünebilirlerdi ve dolayısıyla Pavlus'un harekete ilk muhalefetine Ferisilik tarafından harekete geçirilmiş olmasını mantıksız bulmayabilirlerdi. İlk olarak Pavlus'un bizzat kendisi tarafından mektuplarında ileri sürülen bu açıklama (ki burada Tarsus'ta doğduğunu bile açıklamamış, ancak gerçekte böyle söylemese de Yahudi doğumlu olduğu izlenimini dikkatle beslemiştir) daha sonra Luka tarafından Havarilerin İşleri'ne dahil edilmiştir. Fakat bu kadar çok bilim insanı, kendi yazılarında Pavlus'un Ferisi olarak eğitim gördüğüne dair tartışılmaz kanıtlar bulmuşken, böyle bir teoriyi nasıl değerlendirebiliriz? Bize defalarca söylendiği gibi, Pavlus'un Mektuplarındaki tartışma ve düşünce tarzı hahamlara özgüdür; Pavlus, haham düşüncesinin 'çok ötesine geçen' görüş ve argümanlar öne sürmesine rağmen, haham mantığını ve Kutsal Kitap tefsir yöntemlerini öyle bir şekilde kullanıyor ki, bir Ferisi olarak eğitimi açıkça görülüyor. Alimlerin bu görüşü çok sevilse de, hahamların tefsir ve mantığının cehaletine veya yanlış anlaşılmasına dayandığından tamamen yanlıştır. Bu nedenle, Pavlus'un Ebionit kaydının Yeni Ahit anlatımından gerçeğe daha yakın olduğu görüşüne yönelik diğer itirazları ele almadan önce bu noktayı kanıtlamak gerekli olacaktır. 61

--- SAYFA 76 ---

7. BÖLÜM Pavlus'un Mektuplarındaki İddia Edilen Haham Tarzı Pavlus'un Mektuplarındaki ana fikirler, daha sonra ayrıntılı olarak tartışılacağı gibi, Ferisi Yahudiliğinden çok farklıdır. Burada sadece Pavlus'un İsa'yı ilahi statüye yükseltmesinin Ferisiler ve diğer Yahudiler için paganizme bir geri dönüş olduğunu belirtmek gerekir. Yahudilik, kutsal kitaplarda insani kusurları vurgulanan en büyük peygamberi Musa'ya bile ilahi statü atfetmeyi kararlı bir şekilde reddetmişti. Yahudilik, tarihi boyunca Mısır'ın tanrılaştırılmış Firavunlarından Yunanistan ve Roma'nın tanrılaştırılmış imparatorlarına kadar bir dizi insan-ilahi figürle karşılaşmış ve bu tür ibadetlerin her zaman baskı ve kölelikle ilişkilendirildiğini görmüştü. Yahudiler, kendi meshedilmiş krallarını, eylemleri yakından incelenen ve gerekirse eleştirilen sıradan insanlar olarak görüyorlardı; böylece bir Mesih'in ("meshedilmiş olan") ilahi statüye yükseltilmesi, onlarda yalnızca putperestlik suçlamalarını uyandırmakla kalmadı, aynı zamanda normal eleştiri ve anayasal muhalefet süreçlerinin ötesinde bir iktidar konumunun gasp edilmesine karşı derin siyasi öfke duygularını da uyandırdı. Yahudiler Mesih'in gelişini sabırsızlıkla beklerken, onun ilahi bir şahsiyet ve dolayısıyla eleştiriye açık olacağını düşünmüyorlardı; tam tersine, Mesih'e, İlyas gibi, görevlerinde başarısız olursa ya da Tesniye'deki 'yüreği kardeşlerinin üstüne çıkması' (Tesniye 17:20) sözlerini görmezden gelirse, meshedilmiş kralı azarlamakta tereddüt etmeyecek bir peygamber eşlik edecekti. Pavlus'un ilahi bir unvan olarak 'Mesih' (İbranice 'Mesih' anlamına gelen Yunanca terim) terimini kullanmasının Yahudilikte emsali yoktur ve herhangi bir Yahudi tarafından Yahudilikten tamamen farklı bir durum olarak hissedilecektir.

--- SAYFA 77 ---

HAHAM İDDİASI.. PAVLUS'UN MESAJLARINDAKİ TARZ Mesih'i düşünüyor. Dahası, Pavlus'un mektuplarında sık sık ortaya çıkan 'Mesih'te olmak' fikrinin, ne Ferisiler'de ne de diğer mezheplerde Yahudi edebiyatında hiçbir benzeri yoktur. Bu, İsa'nın ilahi kişiliğiyle bir tür birlik veya bireyselliğin bu kişiliğin içine gömülmesi ve onun çarmıha gerilme ve diriliş deneyiminin paylaşılması anlamına gelir. İsa'nın ima edilen ilahi statüye yükseltilmesinin yanı sıra, bu kavram, bireysel insan kişiliğinin özerkliğine saygı duyulduğu ve garanti edildiği, Yahudiliğe yabancı olan İlahi Olanla bir ilişkiyi içerir. Ancak 'Mesih'te olma' fikrine, gizem kültürlerinde zorluk çekmeden paralellik gösterilebilir. Yahudi dini hassasiyetleri açısından daha da şok edici olan, Pavlus'un, tanrılaştırılmış İsa'nın unvanı olarak "Rab" (Yunanca, kurios}) kelimesini kullanmasıdır. Bu terim, İbranice İncil'in Yunanca tercümesi Septuagint'te, tetragrammaton'u veya Cennetin ve Yerin Yaraticısı, Her Şeye Gücü Yeten Tanrı'nın kutsal ismini tercüme etmek için kullanılmıştır. Kurios veya Rab adını, yakın zamanda Dünya'da yaşayıp ölen bir insana ilahi anlamında uygulamak, herhangi bir Ferisiye görünebilirdi. Ancak, Pavlus'un mektuplarını alan kişilere, İsa için 'Rab' teriminin kullanılması hiç de şaşırtıcı gelmemiştir, çünkü bu, adananların ortak ölüm ve dirilişte ruhlarını birleştirdiği kurtuluş tanrıları olan gizemli tarikatların tanrıları için kullanılan genel terimdi. Bu tür fikirleri Yahudi bağlamında yaşamış bir kişiye uygularken yeni ve şok edici bir şey yaptığını biliyor olmalı - aslında kendisi bunun farkında olduğunu açıkça söylüyor.² Bu, bazı bilim adamlarının, Pavlus'un tamamen Yahudi olmayan fikirleri benimsemesi sorununu, Yahudilik ile Pavlus'un fikirleri arasında bir süreklilik arayarak çözmeye çalışmaktan alıkoymadı. Bununla birlikte, Pavlus'un dini hayatına bir Ferisi olarak başladığı konusunda ısrar ettiler. Daha sonra, eğitilmiş ve ikna olmuş bir Ferisi olan Pavlus'un, Ferisilikten bu kadar uzak fikirlere nasıl bu kadar olağanüstü bir geçiş yapabildiği sorunuyla karşı karşıya kaldılar. Çözüm, Pavlus'un Şam'a giden yolda din değiştirmesinin doğasında bulunur: Bu, kademeli bir gelişme değildi, daha önceki tüm fikir ve öğretilerin silinip gittiği sarsıcı bir açıklamaydı; dolayısıyla, Pavlus'un kristolojisinde bir süreklilik bulmaya gerek yoktu; ve onun zıt kutupta yer alan önceki dini bakış açısı 63.

--- SAYFA 78 ---

Ancak bu yaklaşım bile, Pavlus'un din değiştirdikten sonra hala öncekiyle aynı kişi olduğunu ve yetiştirilme tarzının ve eğitiminin tüm izlerini silemediğini kabul etmek zorundadır. Dolayısıyla Pavlus'un yazılarının bu eğitimin güçlü izlerini taşıyacağı aksiyomatik olarak kabul edilir: Pavlus, Ferisi olduğu zamandan oldukça farklı düşünmesine rağmen, Ferisilik'e özgü ifade ve tartışma tekniklerini kullanmaya devam ederdi ve bir kişinin kendi parmak izlerini yok edemeyeceği gibi, başka türlü de yapamazdı. O halde, Pavlus'un mektuplarının, Ferisi üslubuyla ifade edilen Ferisi olmayan fikirleri gösterdiği ileri sürülür; bu, Pavlus'un erken yaşamına ilişkin Yeni Ahit anlatımının bir teyididir. Pek çok yazar, Pavlus'un Mektuplarının Ferisi ifadeleri ve argümanlarıyla dolu olduğunu kendinden emin bir şekilde iddia etse de, çok az yazar örnekler vererek bunu kanıtlamak için ciddi bir girişimde bulunmuştur. Bunu yaptıklarında (örneğin Schoeps veya Klausner) ne kadar inandırıcı olmadıklarını görmek oldukça şaşırtıcı. Aslında, rahatlıkla söylenebilir ki, eğer insanlar Pavlus'un bir Ferisi olduğuna zaten ikna olmasaydı (kendi iddiası ve Elçilerin İşleri'nde bu onun lehine yapılmıştı), hiç kimse sadece Mektupları inceleyerek onu bir Ferisi ya da 'haham' zihniyetine sahip bir kişi olarak adlandırmayı düşünmezdi. Bunun yerine, o, Philo gibi, İncil'in Yunanca tercümesine derinlemesine nüfuz etmiş, ancak Ferisi hahamların karakteristik yaklaşımına aşina olmayan Helenistik bir yazar olarak kabul edilirdi.³ Eğer kendimizi Pavlus'un bir Ferisi olduğu varsayımından kurtarırsak, o zaman Pavlus'un Mektuplarının üslubunu Ferisiliğiyle özdeşleştirmek zorunda kalmayız ve onlara Helenistik literatürde gereken yeri verebiliriz. Hem Hristiyan hem de Yahudi bilim adamlarının Mektuplarda Ferisi parmak izlerini bulma girişimleri, bilimin kaprislerinden biri olarak göz ardı edilebilir; bu, metnin kendisi girişime destek sağlasa da vermese de, her zaman bir metinde, yabancı nedenlerden dolayı orada olduğuna inanılan şeyi bulma girişiminde bulunacaktır. Daha sonra, Ferisi Pavlus'un düşüncesinin nasıl olduğunu göstermek için, örnek verme zahmetine girenler tarafından genellikle verilen örneklerden bazılarını inceleyelim. Ferisi düşüncesinin temelini oluşturan bir tefsir mantığı örneğiyle başlayabiliriz. Ferisi akıl yürütmenin en önemli araçlarından biri, kal va-homer argümanı olarak bilinen şeydi. Bu, Batı kültüründe a fortiori argüman olarak bilinir, ancak Aristoteles'in mantığına dayanan Batı düşüncesinde, Ferisiler ve Talmud'un düşüncesinde olduğundan çok daha az önemli bir rol oynar. Qal va-homer (kelimenin tam anlamıyla 'hafif ve ağır') şu şekildedir: Eğer bir şey hakkında bir şey biliniyorsa 64

--- SAYFA 79 ---

Pavlus'un Mektuplarında, nispeten 'hafif' bir biçimde belirli bir niteliğe sahip olduğu iddia edilen hahamsal üslup, o halde, nispeten 'ağır' bir biçimde aynı niteliğe sahip olan başka bir şey için de 'daha da doğru' olmalıdır. Bunun tipik bir örneğini İncil'de görüyoruz: Miryam'ın eleştirileri nedeniyle gücenip cüzamla cezalandırılmasından sonra Rab Musa'ya şöyle diyor ve Musa onun iyileşmesi için dua ediyor: 'Babası onun yüzüne tükürse, yedi gün utanması gerekmez mi? Yedi gün ordugahtan uzaklaştırılsın, sonra tekrar kabul edilsin' (Sayılar 12:14). Bu örnek aslında Pavlus hakkındaki tartışmamızda önemli olduğunu kanıtlayacak bir nedenden dolayı hahamların yazılarında bir paradigma olarak zikredilmektedir. Argüman şu şekilde açıklanabilir: Eğer bir babayı gücendirmek (nispeten hafif bir şey) yedi günlük sürgünle cezalandırılıyorsa, Tanrı'yı gücendirmek (nispeten ağır bir şey) böyle bir cezayı daha da fazla almalı (ve bu nedenle Miryam hemen affedilmemelidir). Modern hayattan daha kolay anlaşılır bir örnek vermek gerekirse; eğer bir insan belli bir miktar bira içtikten sonra araba kullanmıyorsa, aynı miktarda viski içtikten sonra da araba kullanmamalıdır. Şimdi, Pavlus, Mektuplarında a fortiori argümanını kullanmaktan oldukça hoşlanır ve bu, Ferisi eğitiminin tartışılmaz bir kanıtı olarak kabul edilmiştir; bu, ona, Ferisilerin şiddetle onaylayamayacağı bir öğretiyi savunurken bile bu şekilde tartışma yapma zevkini vermiştir. Pavlus'un kal va-homer sözcüğünü kullanmasına ilişkin örnekler şunlardır: Çünkü, eğer Tanrı'nın düşmanlarıyken, Oğlunun ölümü aracılığıyla onunla barışmış olsaydık, şimdi barıştığımıza göre, onun yaşamı sayesinde çok daha fazla kurtulacağız. (Romalılar 5: ila) Çünkü eğer ölüm, o tek adamın suçu sayesinde tek bir günahkar aracılığıyla egemenliğini kurduysa, Tanrı'nın lütfunu ve onun doğruluk armağanını çok daha büyük ölçüde alan kişilerin, bir tek adam, yani İsa Mesih aracılığıyla yaşayacak ve egemenlik sürecekleri çok daha kesindir. (Romalılar 5:1 7} Çünkü onların reddedilmesi dünyanın barışması anlamına geliyorsa, onların kabulü ne anlama gelecektir? Ölümden dirilişten başka bir şey değil! (Romalılar 1 1: •s) Çünkü eğer siz yerli yabani zeytininizden kesilip, tüm doğaya aykırı olarak kültür zeytinine aşılanırsanız, onların, yani doğal zeytin dallarının kendi yerli köklerine aşılanması ne kadar daha kolay olacaktır! {Romalılar 1 1:24) Bu dört kal'dan Romalılarda va-homer argümanları, üçü Ferisi mantığının kurallarına göre geçersiz argümanlardır, çünkü bu mantığın temel bir ilkesidir ki, bir qal va-homer argümanında, sonuç geçerli bir şekilde öncülde içerilenlerin ötesine geçemez. (Bu 65 olarak bilinir)

--- SAYFA 80 ---

DAYO'NUN MİT YARATICI ilkesi.4) Bu ilkeyi açıklamak için, ilk örneğimize, Miriam hakkındaki İncil'deki argümana dönebiliriz. Faris mantığına göre şu şekilde bir iddia geçersiz olacaktır: Eğer bir babayı bulursanız, n günlük sürgün cezası alırsanız, Tanrı da on dört günlük sürgün cezasından kurtulur. Böyle bir argümanın hiçbir kesinliği yoktur, çünkü bu sonuca varmak için projede verilen verilere ne kadar eklememiz gerektiğini nasıl bileceğiz? Bu iddianın tek temel biçimi şudur: Eğer bir baba bulmak yedi gün süreyle sürgüne gönderilirse, bundan sonra da Tanrı'ya yedi gün süreyle sürgün cezası verilir. Bu, Farislerin analizlerini desteklemek için işaret ettiği gibi, aslında Kitap'ta bulunmayan argümanın biçimidir. Yukarıda Romalılardan alıntılanan dört argümandan yalnızca dördüncüsü, kalva-homer argümanının doğru kalıbına uymaktadır; diğerleri, kendi öncüllerinin garanti ettiği sonucun çok ötesine geçmektedir. Paul'un bu tür argümanların geçerlilik koşulları hakkında hiçbir fikri olmadığı sonucuna varmak gerekir; on_corr_ct argümanı dörtte yalnızca rastgele bir başarı gösteriyor. Qal va-homer argümanı bir analogi biçimidir ve Yunan mantığında analoginin hiçbir zaman mantıksal biçime veya kesinliğe sahip olduğu düşünülmemiştir. Sonuç olarak, Yunan mantığı, bugünlerde "teoriyi belirlemek" olarak adlandırılan şeyle sınırlı kaldı ve bu, kıyasın biçimselleştirilmesini geliştirdi. Bu, sınıflandırmayla ilgilenen bilimde faydalıdır, ancak muhakeme biçiminin genellikle analogi olduğu insan ilişkilerinde yararlı değildir. Farisler, 'hukuk' olarak bilinen insan ilişkileri ağına olan keskin ilgileriyle, bir analogi mantığına ihtiyaç duydular ve böylece a fortiori argümanın resmileştirilmesine dayanan bir hukuk mantığı geliştirdiler. Dayo ilkesi, biçimsel kesinliğin elde edilmesini sağlayan temel yöntemdir. ancak bu onların daha da ileri gitmelerine ve bir va-homer argümanına ne tür resmi itirazların kabul edilemeyeceğini ve bu tür itirazlara nasıl yanıt verilebileceğini düşünmelerine olanak sağladı. !_gal mantığının bu güçlü aracı, Batı dünyasındaki !_gal teorisyenleri ve mantıkçıları tarafından ancak şimdilerde takdir ediliyor. Öte yandan Helenistik yazarlar, çoğunlukla daha güçlü bir akıl yürütme kullandılar, ancak bunu yalnızca gevşek, retorik bir şekilde, kesinlik veya biçimsel geçerlilik dikkate alınmaksızın kullandılar. Pavlus'un bu tür argümanları kullanma şekli tam da budur ve bu, onun hiçbir zaman Ferisi eğitimi almamış biri olduğuna damgasını vurur. Bir Ferisi eğitimini, Ferisilerin kesinlikleriyle övündüğü bir alanda belirsiz, belirsiz akıl yürütmeler üretecek kadar asla unutamaz; tıpkı bir Yunan mantıkçısının, akademiden ne kadar uzaklaşmış olursa olsun, geçersiz bir kıyas yaparken bulunmasından daha fazla. Pavlus'un daha güçlü argümanlarından 66'sı var

--- SAYFA 81 ---

PAVLUS'UN MESAJLARINDA İDDİA EDİLEN HAHAM üslubu, onun eğitim açısından bir Ferisi olduğunu göstermek için sık sık zikredilir, ancak gerçekte bu kanıt girişimi kendi kendine geri döner. Hiçbir şey, Pavlus'un Ferisi bilgisinden yoksunluğunu, Helenistik dünyanın popüler Stoacı vaizleriyle paralel olabilecek ama hahamlarla paralellik gösterebilecek retorik bir üslupla kullandığı a fortiori argümanını kullanması kadar açık bir şekilde gösteremez. Şimdi Pavlus'un argümanlarını güçlendirmek için sözde midraş veya İncil yorumunu kullanmasına dönelim. Pavlus'un haham tarzını göstermek için sıklıkla alıntılanan bir örnek şudur: 'Mesih, bizim uğrumuza lanetli bir şey haline gelerek bizi yasanın lanetinden özgür kıldı; Çünkü Kutsal Yazı şöyle der: "Darağacına asılan herkese lanet olsun" (Galatyalılar 3:13). Burada Pavlus, İsa'nın kurban edilmesinin ne kadar büyük olduğunu açıklamak için Tesniye'den bir ayeti ekliyor: O, insanoğlunun günahın lanetinden kurtulması için, ölüm şekliyle kendi isteğiyle bir laneti üstlendi. Pek çok bilim adamı, Pavlus'un Tesniye'deki ayete ilişkin yorumunun (yani darağacına asılan herkesin lanet altında olduğu) bu ayetin çağdaş Ferisi yorumunun bir parçası olduğu ve sonuç olarak Pavlus'un kendi yöntemiyle geliştirmesine rağmen argümanının temelini Ferisi düşüncesinden aldığı varsayılmıştır. Ancak bu bir hatadır. Darağacına asılan birinin lanet altında olduğu fikri Ferisi düşüncesine tamamen yabancıydı ve Ferisi öğretmenler Tesniye'deki ayeti bu şekilde yorumlamadılar. Ferisi mezhebinin pek çok saygın üyesi, tıpkı İsa gibi Romalılar tarafından çarmıha gerilmiş ve ölüm şekli nedeniyle lanetlenmek şöyle dursun, şehit sayılmıştır. Masum bir adamın sırf çarmıhta acı verici bir ölümle ölecek kadar talihsiz olduğu için Tanrı'nın lanetine maruz kalacağı fikri hiçbir zaman Ferisi düşüncesinin bir parçası değildi ve yalnızca Ferisilerin Yahudiliğine yönelik derin bir küçümseme, pek çok bilim insanının öyle olduğunu varsaymasına yol açtı. Ferisiler, Tanrı'nın ya aptal ya da adaletsiz olduğunu asla düşünmediler ve masum bir kurbanı lanetlemek için her ikisi de olması gerektiğini düşündüler. Asılan kişi büyük bir suç işlemiş olsa bile, lanetlenmiş sayılmazdı, tam tersine idam edilerek suçuna kefarete ödemiş sayılırdı.' Söz konusu ayet (Tesniye 21:23) hahamlar tarafından şu şekilde yorumlanmıştır: İdam edilen bir suçlunun cesedi kısa bir süre için bir direğe asılmalı, ancak daha sonra cesedin indirilmesi ve gece boyunca asılı bırakılmaması gerekir, çünkü bunu yapmak büyük bir cezaya yol açacaktır. Tanrı'nın laneti; yani lanet, idam edilen kişiye değil, cesedin aşağılanmasıyla sebep olan kişilere veriliyordu. Bir yorum 67

--- SAYFA 82 ---

MİT YARATICI şuydu: İdam edilen bir suçlunun cesedinin asılmasına izin vermek Tanrı'ya lanet etmek ya da küfürdür, çünkü insan vücudu Tanrı'nın suretinde yaratılmıştır.⁶ Yeni İngilizce İncil şu ayeti tercüme eder: 'Bir adam ölümcül bir suçtan hüküm giyip idam edildiğinde, onu darağacına asacaksınız; ama cesedi gece boyunca darağacında kalmayacak; onu aynı gün gömeceksin, çünkü asılmış bir adam Tanrı'nın gözünde çirkindir.' Bu, orijinal İbranice'nin anlamının doğru bir yansıması olan pasajın Ferisi yorumuyla uyumludur. Dolayısıyla Pavlus'un yorumu herhangi bir Ferisi kaynağından alınmamış olup, Yunanca Septuagint'te verilen oldukça belirsiz çeviriye karşı kendi kişisel tepkisidir. Pavlus, Ferisilerin midrtuh'una bir örnek vermek şöyle dursun, Galatyalılar'daki bu pasajda kendisini midrtuh'un yorumlarının ruhundan çok uzak olarak göstermektedir. Birinin ölüm şeklinin uğursuz büyü'lü etkisi nedeniyle ölümünden sonra bir lanet altında olmak gibi muğlak kavramlar, Yahudiliğe değil paganizme aittir; kişinin yaşam tarzını, özellikle de kişinin kontrolü altında olmadığı durumlarda, kişinin ölüm şekli değil, Tanrı'nın lütfunu elde etmenin veya Tanrı'nın hoşnutsuzluğuna uğramanın belirleyici aracı olarak gören Ferisi Yahudiliği şöyle dursun. İsa'nın kendi üzerine lanet alarak diğer insanlardan laneti kaldırdığı fikrine gelince, bu da Yahudi düşüncesine yabancıdır, ancak bu elbette Pavlus'un argüman tarzına değil merkezi teolojisine aittir ve daha sonraki bir bölümde tartışılacaktır. Pavlus'un Mektuplarındaki bazı pasajların tipik olarak Ferisilere özgü olduğu düşünülmüştür çünkü argümanları yasal bir havaya sahiptir. Bununla birlikte, bu pasajlar eleştirel bir şekilde incelendiğinde, hukuki anlatımın yüzeyselliği çok geçmeden ortaya çıkar ve hukuktan alınan örneklerin kullanımının, hukuki üslubun vaaz niteliğinde İncil tefsiri için kullanıldığında bile Ferisi yazılarında görüldüğü gibi, herhangi bir gerçek hukuki kesinlik içermeyen, yalnızca belirsiz, retorik bir araç olduğu açıktır. Romalılardan bir örnek şudur: Arkadaşlar, bir kişinin yaşadığı sürece hukuka tabi olduğunu, artık olmadığını, hukuk bilgisine sahip olanlarla konuşuyorum, habersiz olamazsınız. Örneğin evli bir kadın, kocası yaşadığı sürece kanunen ona bağlıdır; ancak kocası ölürse evlilik hukukunun yükümlülüklerinden kurtulur. Bu nedenle, eğer kocası hayattayken başka bir erkekle birlikte olursa, sadakat yükümlülüğü altına girecektir; ancak kocası ölürse kanundan muaftır ve başka bir adamla birlikte olarak zina yapmaz. Böylece siz dostlarım, Mesih'in bedeniyle özdeşleşerek yasa karşısında öldünüz ve buna göre, biz de 68'e katlanabilelim diye, ölümden dirilen O'nda başka bir koca buldunuz.

--- SAYFA 83 ---

PAVLUS'UN MEKTUPLARINDA İDDİA EDİLEN HAHAM üslubu Tanrı için meyvedir. Aşağı doğamızın seviyesinde yaşarken, yasanın uyandırdığı günahkar tutkular ölüme kadar meyve vermek üzere bedenlerimizde çalıştı. Ama şimdi, bizi bağlayan şeye karşı öldüğümüz için, eski yöntemin, yani yazılı kuralların yolunun aksine, Tanrı'ya yeni bir biçimde, ruhun yolunda hizmet etmek üzere yasadan kovulduk. (Romalılar 7: t-6) Yukarıdaki pasaj oldukça karmaşıktır. Pavlus, Tevrat'ın yürürlükten kaldırılmasını ve Hristiyanlığın yeni antlaşmasının ortaya çıkışını, dul bir kadınla yapılan ikinci evlilikle karşılaştırmaya çalışıyor. Ancak kimin karısına, kimin kocaya karşılık geldiğini, hatta kimin ölmüş olması gerektiğini, karı mı yoksa karı koca mı olduğunu aklında net tutamıyor. Görünüşe göre amaçlanan yazışma şu: karısı Kilise'dir; eski koca Tevrat'tır ve yeni koca Mesih'tir. Pavlus bize, kocasının ölümüyle bir kadının yeni bir kocayla evlenmek üzere serbest bırakıldığını anlatır; Dolayısıyla karşılaştırmada, Tora'nın ölümüyle Kilise'nin Mesih'le evlenmek üzere serbest bırakıldığı şeklinde okunmalıdır. Bunun yerine, ölen eş-Kilise'dir ('siz dostlarım, Mesih'in bedeniyle özdeşleşerek yasa karşısında öldünüz') ve hatta yeni koca Mesih'in öldüğü fikriyle bile oynanıyor. Karşılaştırmada öldüğünden bahsedilmeyen tek terim Tevrat'tır; ancak karşılaştırmayı geçerli kılacak tek şey budur. Öte yandan pasajda tamamen farklı bir fikir de var: Bir kişinin kendi ölümünden sonra hukuki yükümlülüklerden kurtulacağı fikri. Gerçekten de ilk açıklanan tema bu gibi görünüyor: 'Bir kişi yaşadığı sürece yasaya tabidir, artık değil.' Dul kadının ilk kocasının ölümünden sonra evlenmekte özgür olması teması bununla pek bağdaşmaz; yine de Pavlus bu iki temayı baştan sona karıştırıyor - öyle ki bir noktada hem dul hem de yeni koca öldüğü için birbirleriyle evlenmekte özgür olan ve kabul edilebilir çocuklara sahip olan bir dul kadın ve bir kocadan bahsediyormuş gibi görünüyor. Kafa karışıklığı bundan daha kötü olamaz. Dolayısıyla burada, hukuki bir benzetme kurmaya çalışan ve bir hukuk uzmanından beklendiği gibi mantıksal düşünme yeteneğinden yoksun olması nedeniyle sefil bir şekilde başarısız olan bir kişiyle karşı karşıyayız. Dolayısıyla bu pasaj, Pavlus'un Ferisi eğitimi aldığını kanıtlamaz; tam tersi. Ancak şunu söyleyebiliriz ki, Pavlus burada eğitilmiş bir Ferisi gibi görünmeye çalışıyor. Biraz meşum bir üslupla, söyleyeceklerinin yalnızca 'biraz hukuk bilgisi olan' kişiler tarafından anlaşılacağını duyuruyor ve açıkça hukuk uzmanlığı sergileme niyetinde. Bir Ferisi olarak eğitildiğini sık sık iddia eden Pavlus'un zaman zaman bu rolü oynamaya çalışması doğaldır.

--- SAYFA 84 ---

MİT YARATICI, özellikle performansında herhangi bir eksiklik tespit edemeyen kişiler için konuşurken veya yazarken. Olayda Ferisi düşüncesinin gülünç bir taklidini yaptı. Ferisi edebiyatının tamamında, bu tür sakat akıl yürütme sergisine paralel hiçbir şey yoktur. 7 Pavlus'un genel anlamda söylediği şey, ölümün yasal bağları ortadan kaldırdığıdır. Bu nedenle, İsa'nın ölümü ve Kilise üyelerinin kendilerini İsa'nın fedakarlığıyla özdeşleştirerek sembolik olarak ölmeleri, eski antlaşmayla bağların gevşemesine katkıda bulunur. Bu genel tema yeterince açıktır; Pavlus ancak evlilik ve yeniden evlenme yasasına dayanan bir tür hukuki kibir veya benzetme oluşturmaya çalıştığında düğüm atıyor. Böylece, eğer bir Ferisi eğitimi almış olsaydı, kendini gösterebileceği yerde, inandırıcılığını yitirir; Bir kez daha onun hahamların kısa mantığına değil, popüler Stoacılığın Helenistik vaizlerinin retorik üslubuna sahip olduğu gösterilmiştir.⁸ Bu bizi, üslup açısından Pavlus'un yazılarıyla ilgili en bariz olan şeye, yani bunların Yunanca yazılmış olduğuna geri getirir. Ne kadar açık olursa olsun, bu gerçek, Pavlus'un bir haham gibi yazıp düşündüğünü kanıtlamaya çalışanlar tarafından sıklıkla göz ardı ediliyor gibi görünüyor. Pavlus'un Yunancası, bu dili anadili olarak konuşan birine aittir. Elbette klasik Yunanca ya da hatta edebi Yunanca değil, hem kelime dağarcığı hem de ritim açısından o zamanın yaşayan konuşma dili (koine olarak bilinir). Helenistik dünyada kendini o kadar doğal bir şekilde evinde hissediyor ki, bir noktada Menander'den⁹, bir başka noktada ise çağdaş bir trajik şairden alıntı yapıyor. 10 Ferisi hareketindeki herhangi bir hahamın kaleminden böyle bir yazı çıkmamıştır; dolayısıyla eğer Pavlus bir Ferisi idiyse, o bu bakımdan benzersizdi. Pavlus'un bir Ferisi akademisinde öğrenim görece kadar İbranice bilgisine sahip olup olmadığı sorusu ortaya çıkıyor. Aramice konuşabildiğini biliyoruz (Elçilerin İşleri 2 1:40), ancak bu onun açısından herhangi bir çalışma gerektirmiyordu, çünkü bu dil, Yunanca'nın ticaret ve yönetim dili olduğu memleketi Tarsus'ta ortak yerel dil olarak konuşuluyordu. Ancak İbranice farklı bir konudur. Bu, hem İbranice İncil'de bulunan klasik biçimiyle hem de Mişna'da bulunan neo-İbranice biçimiyle bilimin diliydi. Kutsal Kitabın orijinal İbranice çevirisinin incelenmesi, tüm Ferisi çalışmalarının temelini oluşturuyordu. Kutsal Kitap'ın İbranice bilgisi, Pavlus'un zamanında nispeten nadirdi; bu, Kutsal Kitabı İbranice anlayamayan sıradan Yahudilerin yararı için yapılan, Kutsal Kitap'ın Aramiceye çevirisi olan Targum'un varlığının da gösterdiği gibi. Pavlus'un yazılarından çıkan belirtiler onun çok az şey bildiğidir.⁷⁰

--- SAYFA 85 ---

ALLEGED RABBINICAL STYLE IN PAUL'S EPISTLES Hebrew. His quotations from the Bible (which number about 60) are from the Greek translation, the Septuagint, not from the original Hebrew. This is shown by the fact that wherever the text of the Hebrew Bible differs from that of the Greek, Paul always quotes the text found in the Greek, not that found in the Hebrew. For example, there is the famous quotation (1 Corinthians 15: 55), 'O death, where is thy victory? O death where is thy sting?' This comes from the Septuagint of Hosea 13: 14, but the Hebrew text has a different reading: 'Oh for your plagues, O death! Oh for your sting, O grave!' It is most unlikely that any Pharisee would adopt a policy of quoting from the Septuagint rather than from the Hebrew Bible, which was regarded as the only truly canonical version by the Pharisee movement. 11 Thus there is nothing in Paul's writings to prove that he was a Pharisee, and much to prove that he was not. Great play has been made with certain references to legendary material in Paul's letters; it is claimed that this must have come from a Pharisaic source, but in fact this material was widely known throughout the Jewish world including the Greek-speaking Jewish areas of the Diaspora, and proves nothing. For example, Paul refers at one point to a legend about the miraculous well that followed the Israelites in their wanderings in the wilderness (1 Corinthians 10: 4). But this legend was by no means confined to the Pharisaic movement, being found in the compilation known as Biblical Antiquities (or Pseudo-Philo) which is extant now only in a Latin translation, but is known to have existed in a Greek version in the first century.¹² Paul could quite easily have come across this legend in a Greek book or even more probably from common conversation with the unlearned, just as a child today may be acquainted with one of Aesop's fables without having studied the Greek classics. We must conclude, therefore, that the allegedly profound Pharisaic style and atmosphere of Paul's writings is itself a legend. 7 1

--- SAYFA 86 ---

8. BÖLÜM PAUL VE STEPHEN Yeni Ahit'te Pavlus'un İsa'ya dönüşmeden önce kapsamlı bir Ferisi eğitimi almış olarak tasvir edilmesi, iki ana nedenden dolayı Hristiyanlığın nasıl başladığına dair Yeni Ahit resminin merkezinde yer alır: Pavlus'un zulmeden bir Ferisi olarak resmedilmesi, İncillerde Ferisilere zulmeden resmi güçlendirir; ve Pavlus'un, İsa'nın rolünün büyük yorumcusu olarak otoritesi, onun geleneksel Yahudi dininde bir uzman olduğu, yeni antlaşma ile eski arasındaki sürekliliği görebilmiş olduğu ve kendi boşluğunu kapatarak kendi İsa yorumunun Eski Ahit dininin gerçek anlamda gerçekleşmesini sağladığını garanti edebildiği inancıyla çok daha güçlenmiştir. Eğer Pavlus'un aslında hiçbir zaman bir Ferisi olmadığı kanıtlanırsa, Hristiyan kökenlerine ilişkin geleneksel görüşün büyük bir dayanak noktası yıkılmış olacaktır. Pavlus'u daha çok, İsa hakkında ne Yahudiliğe ne de İsa'nın yaşamı ve öğretilerine ilişkin gerçek tarihsel koşullara dayanmayan bir mit yaratan bir yenilikçi rolünde düşünmemiz gerekir. Pavlus'un aslında bir Ferisi olmadığına inanmak için nedenlerimiz var: İsa'nın takipçilerine karşı zulmetme rolü, Ferisilerin bu harekete hiçbir şekilde zulmetmediğine dair kanıtlarla çelişiyor; İncillerdeki Ferisilere zulmetme tablosunun devamı kum üzerine inşa edilmiştir, çünkü İncillerdeki ve diğer kaynaklardan gelen kanıtlar İsa'nın kendisinin bir Ferisi olduğu ve hiçbir zaman Ferisiler tarafından zulme uğramadığıdır; ve Pavlus'un yazılarında Ferisi eğitimi aldığına dair iddia edilen kanıtın, aradıklarını bulmaya kendilerini ikna eden bilim adamlarının sadece kendilerini kandırmalarından ibaret olduğu. Ayrıca Elçilerin İşleri kitabından, Pavlus'un İsa'nın takipçilerine zulmettiği sırada, bir Saduki ve Ferisilerin düşmanı olan Başkâhin adına hareket ettiğine dair tarihsel kanıtlar, Pavlus'un bir Ferisi olmadığını bir kez daha göstermektedir. Ayrıca şunu da gördük (gerçi bunun 72. yüzyılda daha ayrıntılı olarak kanıtlanması gerekiyor).

--- SAYFA 87 ---

PAUL A'OD STEPHEN sonraki bölümler) İsa'nın hareketinin, Pavlus'un gelişinden önceki haliyle, Yahudi dininin koruyucuları olan Ferisiler tarafından kendisine herhangi bir zulme yol açacak herhangi bir doktrin taşımadığını söyledi. Çünkü İsa'nın kendisi yalnızca Mesih olduğunu iddia etmişti ve bu iddia hiçbir şekilde küfür değildi; ve takipçileri, onun ölümünden sonra, aynı şekilde (bir mucizeyle hayata döndürüldüğüne inanarak) onun Mesihliğine inanmaya devam etmişlerdi, ama onu bir tanrı olarak görmemişlerdi. Ferisiler tarafından küfür olarak kabul edilebilecek tek Hristiyan doktrinleri, Pavlus'un din değiştirmesinden bir süre sonra tanıttığı öğretilerdi. Bu nedenle, Pavlus'un din değiştirmesinden önce, Nasıralılarla Ferisiler arasında dinsel gerekçelerle hiçbir ayrılık olamaz; Her ne kadar Nasıralılarla Baş Rahip arasında siyasi temelde bir çatışma olmuş olsa da, Roma çıkarlarının sinsi koruyucusu Baş Rahip, hâlâ çarmıha gerilmiş bir asi olan İsa'yı liderleri olarak ilan eden bir harekete kesinlikle şüpheyle yaklaşırdı. Ancak Elçilerin İşleri kitabında yukarıda özetlenen tüm sonuçlara meydan okuyan bir bölüm kayıtlıdır. Bu, ilk Hristiyan şehidi olan Stephen'ın ölümünün hikayesidir. Çünkü burada, Pavlus'un din değiştirmesinden önce, İsa'nın hareketinin bir üyesinin dini gerekçelerle idam edilen bir üyesinin öyküsüyle karşı karşıyayız. Üstelik İstefanos, Ferisilerin görüşlerine şiddetle karşı çıkan ve Pavlus'un din değiştirdikten sonra benimsediği görüşlerle pek çok ortak noktaya sahip olan görüşler ileri süren biri olarak temsil ediliyor. Dolayısıyla İstefanos vakası, ilgili herkes tarafından, Pavlus'un bildiğimiz Hristiyanlığın yaratıcısı olmadığını ileri sürmeye şiddetle teşvik edilmiştir; İsa'nın tanrılaştırılması ve Tevrat'ın yürürlükten kaldırılmasının, Pavlus sahneye çıkmadan önce İsa hareketinin savunduğu öğretiler olduğunu ve aslında İstefanos'un vakasının, tüm karşıt argümanlara rağmen, bu sapkın doktrinlerin İsa'ya kadar uzandığını, İstefanos'un İsa'yı Pavlus'a bağlayan bağlantı olduğunu gösterdiğini. Dahası, Pavlus'un İstefanos'un idamına kişisel katılımı, iddiaya göre Pavlus'un İsa'nın takipçilerine karşı muhalefetine dini temellere dayandığını kanıtlıyor ve Pavlus'un zulmeden bir Ferisi olduğu yönündeki geleneksel görüşü güçlendiriyor. Ancak İstefanos olayının dikkatli bir incelemesi, tarih dışı pek çok özelliği ortaya çıkarır ve bu bölümün, Elçilerin İşleri kitabının yazarı tarafından tam olarak Pavlus ile İsa arasında bir bağlantı sağlamak amacıyla nasıl oluşturulduğunu gösterir. Elçilerin İşleri'nde anlatılan hikaye, İstefanos'un, başarısız bir şekilde tartışan bir grup Yahudi tarafından Sanhedrin'e ihbar edildiğidir.⁷³

--- SAYFA 88 ---

MİT YARATICISI onunla birlikte. Kendisine yöneltilen suçlama, 'Musa'ya ve Tanrı'ya karşı küfür niteliğinde açıklamalarda bulunması'ydı. Daha sonra bize şöyle söylendi: 'Yalancı tanıklar çıkardılar ve şöyle dediler: "Bu adam sürekli olarak bu kutsal yere ve Kanuna karşı şeyler söylüyor. Çünkü onun, Nasıralı İsa'nın burayı yok edeceğini ve Musa tarafından bize aktarılan gelenekleri değiştireceğini söylediğini duyduk." ' 'Daha sonra Stephen'ın bir açıklama yapmasına izin verilir ve Yahudi tarihinin özeti olan uzun bir açıklama yapar. Bu konuşma çoğunlukla zararsız görünüyor ve tüm Yahudilerin aynı fikirde olacağı bir açıklama sunuyor. (Süleyman'ın Tanrı için bir ev inşa etmesine rağmen, 'Yüceler Yücesi insanlar tarafından yapılmış evlerde yaşamaz' sözü bile tamamen ortodokstur, çünkü bu tam olarak Süleyman'ın Tapınağın açılışında söylediği şeydir, 1. Krallar 8:27.) Ancak Stephen, konuşmasının sonunda Yahudi halkına ve onların tarihine karşı, Yahudilerin yapma alışkanlığında oldukları türden özeleştirinin çok ötesine geçen bir eleştiriye girişiyor. Bu eleştiri, Yahudilerin Tanrı'nın iflah olmaz düşmanları olarak reddedilmesi anlamına geliyor: 'Ne kadar inatçısınız, kafirler hâlâ kalbinizde ve gerçeğe karşı sağırsınız! Her zaman Kutsal Ruh'a karşı savaşıyorsunuz. Babalar gibi, oğullar gibi. Babanın zulmetmediği peygamber oldu mu? Adil Olan'ın geleceğini önceden bildirenleri öldürdüler; ve şimdi sen, Yasa'yı Tanrı'nın meleklerinin sana verdiği gibi alan ama yine de ona uymayan sen, ona ihanet ettin ve onu öldürdün.' Anlatılana göre bu konuşma dinleyicilerini çileden çıkardı. Ancak bunun, İstefanos'un Musa'ya, Tapınak'a ve yasaya karşı konuştuğu yönündeki daha önce dile getirilen suçlamalarla pek ilgisi yok. Stephen'ın 'İnsanın Oğlu' olarak adlandırdığı İsa'nın Tanrı'nın sağında durduğunu gördüğü sonraki bölümde de bu geçerli değildir. İddiaya göre bu, İstefanos'u dinleyenler tarafından küfür olarak görüldü; onlar da İsa'yı Tanrı'nın sağında İnsanoğlu olarak görmenin 'küfür'ün onun için yargılandığı şey olmadığı gerçeğinden habersiz hemen onu taşlamak üzere dışarı attılar. Yine de, İstefanos'un Musa'ya, Tapınak'a ve yasaya karşı konuştuğuna tanıklık eden ('yanlış' olduğu söyleniyor, ancak görünüşe göre Elçilerin İşleri kitabının yazarı İstefanos'un bu tür şeyleri söylerken haklı olacağını düşünmektedir) İstefanos'un Musa'ya, Tapınak'a ve yasaya karşı konuştuğunu söyleyen 'tanıklar', büyük bir çeşitlilikle rollerini değiştiriyorlar ve oldukça farklı bir suçlamayla, yani İsa'yı 'İnsanın Oğlu' olarak görmekle İstefanos'un taşlanmasıyla baş katılımcılar olarak hareket ediyorlar. Bu olağanüstü derecede karışık açıklamanın bize Stephen'ın ölümü veya görüşleri hakkında güvenilir bir tarihsel kayıt sağladığı düşünülemez. Sanhedrin, prosedür kuralları olan onurlu bir kurumdu ve linç eden bir grup gibi hareket etmiyordu. birdenbire olmaz 74

--- SAYFA 89 ---

PAUL VE STEPHEN, bir sanığa yönelik suçlamaları değiştiriyor ya da cezayı bile açıklamadan ya da ne suçlu bulunduğunu formüle etmeden onu idam için dışarı sürüklüyor. Bununla birlikte, İstefanos'un ölümüne yol açan olaylara ışık tutmanın bir yolu vardır; Elçilerin İşleri'nde anlatıldığı gibi İstefanos'un yargılanması ve idam edilmesi ile İncillerde anlatıldığı gibi İsa'nın yargılanması ve idam edilmesi arasındaki sayısız benzerliğe dikkat çekmektir. Böyle bir karşılaştırma, iki 'deneme' arasında, mantıksızlık ve karışıklık benzerlikleri de dahil olmak üzere çok sayıda benzerlik noktasını ortaya çıkarır. Genel benzerlik o kadar büyüktür ki, İstefanos'un 'yargılanması'nın, İsa'nın 'yargılanması'nın sadece bir kopyası veya tekrarı olduğu ve kafa karıştırıcı özelliklerinin, daha önceki 'duruşmanın' daha kapsamlı açıklamalarına referansla açıklanabileceği sonucuna varmamız gerekir; hayali yönlerin icat edilmesinin nedenleri her ikisinde de aynıdır. 1 İstefanos Tapınak aleyhinde konuşmakla suçlanıyor: ' . . . Nasıralı İsa'nın burayı yok edeceğini söylediğini duyduk. . . .' Aynı suçlama İsa'ya da yöneltildi: 'Bazıları ayağa kalktı ve ona karşı bu yönde yalan ifadelerde bulundular: "Onun, 'İnsan eliyle yapılan bu tapınağı yıkacağım ve üç gün içinde elle yapılmamış bir başka tapınağı yapacağım' dediğini duyduk" (Markos 14:59). Daha önce de iddia edildiği gibi (sayfa 48), Tapınağı yıkıp yeniden inşa etme niyetini beyan etmek, Mesih olduğunu iddia eden biri için doğal ve karakterli bir davranış olarak görülüyordu. Böyle bir Mesih iddiasında bulunmanın küfürü yoktu, çünkü Yahudilerin gözünde Mesih ilahi bir figür değildi; sadece bir insan kraldı, bir gün yabancı işgalcileri kovacak ve Yahudi halkının siyasi bağımsızlığını yeniden tesis edecek olan Kral Davut'un soyundan geliyordu; ancak bazıları bu kurtuluşun İşaya ve diğer peygamberler tarafından kehanet edilen dünya barışı çağına denk geleceğini düşünüyordu. Kötü Kral Herod tarafından inşa edilen mevcut Tapınağın Mesih zamanlarına kadar dayanması beklenmediğinden, Mesih doğal olarak yeni bir Tapınak inşa edecekti. Bu nedenle Yahudilerin çoğunluğu için İsa'nın yeni bir Tapınak inşa etme vaadi öfke ya da şok değil, umut getirdi; belki de bu adam gerçekten de vaat edilen Mesih'ti, çünkü bu şekilde konuşmaya cesaret etmişti. 1 Bununla birlikte, İsa'nın beyanından rahatsız olacak kişiler, Roma ile işbirlikçi olan, atamalarını Roma işgal kuvvetlerine borçlu olan ve Yahudiye'deki Romalıların işgalini tehdit edebilecek Mesih hareketlerinin ortadan kaldırılmasına yardım etme görevini üstlenen, hüküm süren Tapınak hiyerarşisiydi. İsa'nın Tapınağı yıkıp yeniden inşa edeceğini beyan etmesi, Roma'ya ve 75'e meydan okumasının bir parçasıydı.

--- SAYFA 90 ---

MİT YARATICI onun rahip yandaşları. Yalnızca Baş Rahip ve maiyeti bunun kendisini tehdit altında hissedebildi. (Seviyedeki rahipler, Tapınak ayinlerine her gün katılmalarına rağmen kendilerini tehdit altında hissetmezler çünkü yeniden inşa edilen Tapınaktaki rollerine devam etmeyi beklerlerdi.) Yani İsa'ya yönelik bu suçlama dini değil siyasi bir suçlamaydı; Baş Rahibi harekete geçirecek bir suçlamaydı ama Ferisileri veya Roma ile işbirliği yapmaya kararlı olmayan herhangi bir dindar Yahudiye ilgilendirmiyordu. Stephen, İsa'nın bu tehdidini tekrarlıyor olarak temsil ediliyor: ' . . . Nasıralı İsa'nın burayı yok edeceğini söylediğini duyduk. . . . İstefanos'un burada MS 70 yılında Tapınağın Romalılar tarafından yıkılacağı kehanetinde bulunduğunu düşünmek bir hatadır. Aslında Hristiyanlar bu yıkımı her zaman Yahudilerin İsa'ya sözde ihanetinin bir cezası olarak görmüşlerdir ve İstefanos'un buradaki sözleri bunun doğrulanması olarak yanlış okunmuştur. Fakat eğer durum böyle olsaydı İstefanos, İsa'nın Tapınağı yok edeceğini değil, Tanrı'nın onu İsa'nın ölümüne bir ceza olarak yok edeceğini söylerdi. İstefanos'un sözleriyle İsa'nın yaşamı boyunca dile getirdiği gerçek tehdit arasındaki paralellik İstefanos'un ne demek istediğinin ipucudur. Stephen, İsa'nın olay yerindeki yokluğunun yalnızca geçici olduğuna inanıyordu. Kısa bir süre sonra geri dönecek ve Romalıları kovmak ve Davut ile Süleyman'ın tahtında Tanrı'nın meshettiği görevini üstlenmek olan görevine devam edecekti. İstefanos, vaazında İsa'nın hayatına mal olan tehdidi tekrarlayarak, İsa'nın Roma işgaline ve onun destekçilerine, Başkâhin ve maiyetine karşı meydan okumasını yeniliyordu. 2 Orijinal suçlamanın unutulduğu ve yerine yeni bir özel suçlamanın konduğu tuhaf değişiklik, İsa'nın ve İstefanos'un duruşmasında tamamen benzerdir. İsa'nın duruşmasında elimizde şunlar var: Daha sonra Başkâhin onun yerine ayağa kalktı ve İsa'yı sorguladı: 'Bu tanıkların sana yönelttiği suçlamalara cevabınız yok mu?' Ama o sessizliğini korudu; cevap vermedi. Başkâhin ona tekrar soru sordu: 'Sen Kutsal Olan'ın Oğlu Mesih misin?' İsa şöyle dedi: 'Ben; İnsanoğlu'nun Tanrı'nın sağında oturduğunu ve gökteki bulutlarla geldiğini göreceksiniz.' Sonra Baş Rahip cübbesini yırttı ve şöyle dedi: 'Başka tanık çağırmamıza gerek var mı? Küfürleri duymuşsunuzdur. Fikriniz nedir?' Kararları oybirliğiyle vardı: o suçluydu ve idam edilmeliydi. (Markos 14:60-64) İstefanos'un duruşmasında, ilk suçlamadan ve İstefanos'un uzun, alakasız cevabından sonra şunu görüyoruz: Ama İstefanos, Kutsal Ruh'la dolu ve dikkatle göğe bakan 76

--- SAYFA 91 ---

Tanrı'nın yüceliğini ve İsa'nın Tanrı'nın sağında durduğunu gördü. 'Bakın' dedi, 'gökyüzünde bir yarık var; İnsanoğlu'nun Tanrı'nın sağında durduğunu görebiliyorum!' Bunun üzerine büyük bir çığlık attılar ve kulaklarını tıkadılar. Daha sonra ona hücum ettiler ve onu şehrin dışına atıp taşlamaya koyuldular. O halde her iki davanın da kalıbı, sanığın Tapınak aleyhinde konuşma suçuyla suçlanmasıdır, ancak davalının duruşma sırasında küfür olarak kabul edilen bir ifadeyle patlamasıyla bu suçlama unutulur. Daha sonra resmi prosedürler bir kenara bırakılır ve sanık, ilk derece mahkemesine getirildiği suçtan farklı olarak, duruşma sırasında işlendiği iddia edilen bir suçtan suçlu bulunur. Hukuki prosedürlerinin saygınlığı ve resmiyeti ile ünlü Sanhedrin gibi bir kurumdaki bu yasal prosedür gülünçlüğü, açıkça kurgusaldır. Bu sonuç, iddia edilen küfürün Yahudi hukukunda hiçbir şekilde küfür olmadığı düşüncesiyle desteklenmektedir. Mesih olduğunu iddia etmek yalnızca Davut'un tahtına sahip çıkmaktı ve Tanrı olma iddiasını içermiyordu. Her Yahudi, her gün Tanrı'ya 'Baba' olarak dua ederken Tanrı'nın oğlu olduğunu iddia ettiğinden, 'Tanrı'nın Oğlu' ifadesi de hiçbir küfür içermiyordu. Ancak Davut Kralı'nın bu unvan üzerinde özel bir iddiası vardı, çünkü Tanrı, Süleyman'ı ve haleflerini 'oğulları' olarak göreceğine dair özel bir söz vermişti (u Samuel 7:14): 'Ben onun babası olacağım, o da benim oğlum olacak. Eğer kötülük yaparsa, onu insan değneğiyle ve insançocuklarının sopasıyla cezalandıracağım.' 'Tanrı'nın Oğlu' unvanının beraberinde ilahi statü getirmesi bir yana, bunun Yahudi kralını günah işlediği takdirde özellikle ilahi cezaya maruz bırakacağını unutmayın. 'İnsanoğlu' olduğunu iddia etmek de küfür değildi, çünkü bu aynı zamanda Mesih'in bir unvanıydı (Daniel T 13'ten türetilmiştir) ve tanrısallığı ima etmiyordu. Ne 'gökteki bulutlarla gelmek', ne de 'Tanrı'nın sağında oturmak' küfür teşkil etmiyordu, çünkü bu sıfatların her ikisi de Yahudi geleneği tarafından Mesih'e, Mesih'in tanrısallığıyla ilgili herhangi bir öğretiyi gerektirmeden uygulanmıştı (Midraslr, Mesih'in Tanrı'nın sağında, İbrahim'in de solunda oturacağını söylüyor). Üstelik İsa ve İstefanos'un Sanhedrin önündeki duruşmaları, Petrus'un Gamaliel tarafından savunulduğu ve İsa'nın ve diğer Mesihlik iddiasında bulunanların Mesihlik iddialarına karşı hoşgörülü bir tutum sergilendiği Petrus'un Sanhedrin önündeki yargılanmasıyla ilgili anlatılanlarla (Elçilerin İşleri 5) oldukça tutarsızdır. Gamaliel, onların baş temsilcisi olduğundan kesinlikle tipik bir Ferisi değildi. O halde Gamaliel, İsa ve İstefanos'un sözde duruşmalarında neredeydi? Bu 'duruşmalar' neden duruşmadan bu kadar farklı olsun ki?

--- SAYFA 92 ---

Efsanevi Petrus, İsa'nın Mesihlik iddialarına karşı oybirliğiyle düşmanlık ve hoşgörüsüzlük gösterildiğini ve İstefanos'un davasının linç edilmeye dönüştüğünü mü söylüyor? Petrus'un yargılanması, Ferisiler ve onların Mesih hareketleri konusundaki düşünceleri hakkında bildiklerimizin ışığında tamamen inandırıcıdır; oysa İsa ve İstefanos'un "yargılanmaları" inanılmazdır, çünkü bunlar, zamanın Yahudi dininde var olmayan, ancak Hristiyan Kilisesi'nin daha sonraki doktrinlerinde var olan, her üç ifadeye de bir çağrışım verildiğinde var olan "Mesih", "Tanrı'nın Oğlu" ve "İnsanın Oğlu" terimlerinin tanımına dayanmaktadır. tanrısallık. Bu nedenle, İsa ve İstefanos'un duruşmalarının da tamamen aynı şekilde tahrif edildiği sonucuna varmalıyız: yani, başlangıçta siyasi olan bir suçlama, onu dinsel bir küfür suçlaması olarak göstermek için üzerinde çalışıldı. İstefanos vakasındaki gerçekler, onun, İsa'nın geri dönüşü ve Romalıları ve onların yandaşlarını yenilgiye uğratması üzerine Tapınağın yıkılmasının yaklaştığını ve kuruluşunun yaklaştığını açık sözlü beyanlarıyla Başrahabin maiyetinin öfkesini uyandırmış gibi görünüyor. Stephen, Baş Rahibin sindirme gücüne karşı bir tehdit oluşturduğundan, Baş Rahibin yandaşları tarafından yargılanmadan suikasta kurban gitti; İsa'nın aksine ceza için Romalılara teslim edilmedi. Böylece Stephen, Kudüs'teki 'Kilise'nin ilk şehidiydi; ancak Pavlus Hristiyan Kilisesi öncü rolü üstlendiğinde, onun Yahudi olmayan liderleri İstefanos'la ilgili olarak, İsa'nın mahkûm edilmesini depolitize etmeye ve bunu bir sapkınlık ve küfür davası olarak yeniden şekillendirmeye yönlendiren zorluklarla karşılaştılar. İstefanos'u ilk şehit olarak onurlu rolünden indiremediler, ancak onun Roma karşıtı motivasyonunu gizlemek ve bunun yerine onu Yahudi dini hoşgörüsüzlüğünün kurbanı haline getirmek için şehitlik nedenlerini değiştirdiler. Bu nedenle İstefanos, İsa'yı Tevrat'ı ortadan kaldırma yetkisine sahip ilahi bir figür olarak görme açısından Pavlus'un öncüsü olarak görülemez. İnciller ve Elçilerin İşleri kitabı, Pavlus'un öğretilerinde İstefanos'tan ve aslında bizzat İsa'dan önce geldiğini iddia etmekle ilgilidir; ancak yakından incelendiğinde bunun bir yanılsama olduğu ve Pavlus'un öğretilerinin İsa'nın ve 'Kudüs Kilisesi'nin iddialarından ve öğretilerinden kökten farklı, yeni bir hareket olduğu görülür. Şimdi, İsa'nın yaşamı ve ölümü hakkındaki yorumunun şaşırtıcı özgünlüğünün tam bilincinde olarak, Pavlus'u incelemeye dönebiliriz. İstefanos'un bakış açısına ilişkin yukarıdaki yorumun ışığında, İstefanos'un ölümünün hemen ardından Elçilerin İşleri 8'deki şaşırtıcı başlangıcın olası anlamını kavrayabiliriz: 'Bu, Kudüs'teki kiliseye yönelik şiddetli bir zulmün başlangıcıydı; 78

--- SAYFA 93 ---

Pavlus, Stephen ve havariler dışındaki herkes Yahudiye ve Samiriye'nin taşra bölgelerine dağılmıştı.' Elbette Je11us'un takipçilerinin zulme uğraması ve Kudüs'ten atılması, buna rağmen liderlerinin kalmasına izin verilmesi son derece kafa karıştırıcıdır. Böyle bir zulümde liderlerin ilk dışarı atılacakları düşünülebilirdi. Dolayısıyla bu ayet, 'Kudüs Kilisesi'nin o dönemde 'Yahudiciler' ve 'Helenistler' olmak üzere iki grup içerdiğine dair kanıt sağlamak için alınmıştır.² Bu teoriye göre 'Yahudileştiriciler', İsa'nın radikal, sapkın görüşlerinden uzaklaşan ve Tevrat'a ve geleneksel Yahudiliğe geri dönen Yakub ve Petrus tarafından yönetiliyordu. 'Helenistler' ise İsa'yı ölüme götüren Tevrat karşıtı görüşleri sürdürmeye devam ediyorlardı ve liderleri, Yahudiliğin katı taraftarlarının gazabına uğrayan Stephen'dı. Stephen'ın ölümünden sonra, 'Helenistik' partinin takipçileri, onları Kudüs'ten çıkmaya zorlayan bir zulme maruz kaldılar, ancak Yakub ve Petrus'u takip eden 'Yahudileştiriciler' bu zulümden etkilenmediler. Böyle bir 'Helenist' partisinin varlığı tamamen bu tek ayete bağlıdır; bu ayet, 'Helenistlerin' dullara yapılan dağıtım konusundaki şikayetlerini anlatan daha önceki ayetlerle birlikte ele alınır. Ancak 'Helenistler' sözcüğü herhangi bir Yahudi olmayan dini grubu ifade etmez, yalnızca grup üyelerinin öncelikli olarak konuştuğu dili ifade eder. Yunanca konuşan Yahudiler, Tevrat'a İbranice veya Aramice konuşan Yahudilerden daha az sadık değildi; Elçilerin İşleri'ndeki aynı bölümün, Yunanca konuşan sinagogların üyelerini İstefanos'a karşı bağnaz bir tutum benimsedikleri iddiasıyla öne çıkarırken gösterdiği gibi. Bu nedenle, 'Kudüs Kilisesi' arasında, yorumcular için bu kurgu kadar sevilen, 'Helenistik' özgür düşünceli bir grubun bulunduğunu varsaymak için gerçek bir neden yoktur. Havarilerin (ve muhtemelen onların en yakın takipçilerinin) zulme karşı dokunulmazlığının gerçek açıklaması muhtemelen budur. Stephen, İsa'nın yokluğunda bile Roma karşıtı propagandanın ve Mesih faaliyetinin sürdürüleceğine inanan 'Kudüs Kilisesi'nin aktivist bölümünün lideriydi. Ancak Havariler daha sakin bir bakış açısı benimsediler: İsa'nın geri dönmek üzere olduğuna inanıyorlardı, ancak bu arada umut içinde sessizce bekleyecekler ve onun kişisel yönlendirmesiyle meşgul olana kadar herhangi bir siyasi faaliyetten kaçınacaklardı. Sonuç olarak, Stephen'ın öldürülmesinin ardından aktivist üyeler Roma yanlısı Baş Rahibin partisi tarafından ihraç edildiğinde, Nasıralıların sessiz kesimi yalnız kaldı. İsa'ya olan inancın aslında 79'un sona ermesine yol açabileceği belirtilmelidir.

--- SAYFA 94 ---

Mesih faaliyeti; örneğin Yahudi Hristiyanlar, Bar Kokhba'nın Mesih isyanına desteklerini esirgediler; bunun nedeni pasifist olmaları değil, Bar Kokhba'nın İsa olmaması ve dolayısıyla onların gözünde yanlış Mesih olmasıydı. Şimdi Pavlus'un İstefanos'a yapılan zulümde kişisel olarak oynadığı rolü değerlendirmeye geçebiliriz. Bize şöyle söylendi: Tanıklar paltolarını Saul adında bir gencin ayaklarının dibine koydular. Böylece İstefanos'u taşladılar ve bunu yaparken o, 'Rab İsa, ruhumu al' diye seslendi. Sonra dizlerinin üstüne çöktü ve yüksek sesle, 'Rab, bu günahı onlara yükleme' diye bağırdı ve bununla birlikte öldü. Saul da onun öldürülmesini onaylayanlar arasındaydı. (Elçilerin İşleri 7: ss-tjo) Bazı bilim adamları bu pasajın tarihsel olarak doğru kabul edilemeyecek kadar fazla edebi ustalık içerdiğini düşünmüşlerdir. Daha sonra Elçilerin İşleri kitabının tamamının kahramanı olduğunu kanıtlayacak olan Saul karakterini dramatik bir şekilde tanıtıyor ve onun din değiştirmeden önceki ve sonraki kişiliği arasındaki zıtlığın altını çiziyor. Pavlus, Mektuplarında, İsa'nın hareketinin zulumü olarak daha önceki rolünden dolayı pişmanlık duyduğunu ifade etse de, Stephen'ın ölümüyle herhangi bir ilgisi olduğundan asla bahsetmez; aslında Stephen'dan hiç bahsetmiyor. Elçilerin İşleri kitabının yazarının, İstefanos'un ölümüne ilk Hristiyan şehidi olarak bu kadar önemli bir yer vermiş olması, bu noktada Saul'u senaryoya dahil etme teatral dokunuşuna karşı koyamadığı ileri sürülebilir. Çünkü eğer Saul gerçekten de İstefanos olayında anlatılan şekilde ikincil bir rol oynamış olsaydı ve eğer Pavlus'un kendisi konuya hiç değinmeseydi, Elçilerin İşleri kitabının yazarının Saul'un katılımı hakkında nasıl bilgi edindiğini anlamak zor olurdu ve bunu hikayeye çarpıcı bir ekleme olarak uydurmuş olması daha muhtemel görünüyordu. Öte yandan konunun gözden kaçan bir yönü var. Bu, Saul'un İstefanos olayındaki rolü nedeniyle bazı açılardan mazur görüldüğü anlamına geliyor. O zamanlar onun yalnızca bir 'genç' olduğu söyleniyor (Yunanca neanias kelimesi ergenlik çağındaki bir genç anlamına geliyor ve Yeni İngilizce İncil çevirisi 'genç adam' tarafından bir şekilde yetersiz bir şekilde çevriliyor). Bu onun sorumluluğunun azalması anlamına gelir; ve bu izlenim, Stephen'ın idamında kendisine hiçbir aktif rol verilmemesiyle pekiştiriliyor. Taş atmıyor, atanların sadece ceketlerine bakıyor. Katılımı Stephen'ın öldürülmesini 'onaylamakla' sınırlı. Öyle görünüyor ki, Elçilerin İşleri kitabının yazarı, Saul'un kan dökülmesinde aktif bir sorumluluğa sahip olabileceği ve bu nedenle onu içten bir katılımcıdan ziyade pasif bir seyirci haline getirebileceği fikrine dayanmıyor. 80

--- SAYFA 95 ---

PAUL VE STEPHEN Bu, Saul'un katılımıyla ilgili hikayedeki gerçek dışı havanın, Elçilerin İşleri kitabının yazarının saf uydurmasından ziyade, sulandırma sürecinden kaynaklandığını gösteriyor. Anlatıcı, Saul'u bir 'genç'e dönüştürerek ve tanıkların pelerinlerini ayaklarının dibine koyduğu kişi haline getirerek, Saul'un varlığını önemsiz ve neredeyse rastlantısal hale getirmiştir - Saul'un geleceği açısından ironik anlamlarla dolu bir tür sembolik tesadüf. Ancak Ebionluların anlatımına göre Pavlus yetişkin bir adam olana kadar Tarsus'tan Yahudiye'ye gelmedi. Bu aynı zamanda, görünürde herhangi bir aralık olmaksızın, Saul'un 'kiliseyi taciz etmesini' ve 'erkekleri ve kadınları yakalayıp hapse göndermesini' tasvir eden Elçilerin İşleri'ndeki anlatımla da kısmen doğrulanmıştır; bu pek de hassas bir gencin faaliyetleri değildir. Dolayısıyla, Başrahabin polis gücünün asli bir üyesi olan Saul'un, Elçilerin İşleri kitabının yazarının kendisine verdiği ikincil rolü değil, İstefanos olayında önemli bir rol oynaması muhtemeldir. Yukarıda tartışıldığı gibi Stephen'ın ölümü adli bir ceza değil, heterojen unsurlardan oluşan ve herhangi bir yüksek ideoloji veya hoş vicdanla karakterize edilmeyen bir polis gücü olan Baş Rahibin yandaşları tarafından gerçekleştirilen bir suikasttı. Pavlus'un, yaşamının ilerleyen dönemlerinde, Nasıralılara yönelik zulmünü Ferisi coşkusuyla motive edilen ideolojik bir olaya dönüştürmüş olması, kariyerinin bu aşamasının en kötü yönünü, tehlikeli bir Roma karşıtı kışkırtıcı olarak İstefanos'un ortadan kaldırılmasındaki önemli rolünü bastırması şaşırtıcı değildir. Elçilerin İşleri'nin anlatımında İstefanos'a zulmedenlere hiçbir zaman Ferisiler denmediğini de belirtmek gerekir; hikayenin bu aşamasında Saul'un kendisi de Ferisi olarak tanımlanmıyor. Nesiller boyu okuyucular, Saul'un daha sonra Ferisi olarak tanımlanmasının ışığında, Saul'un İstefanos'un öldürülmesine katılımının ve Nasıralıları rahatsız etmesinin Ferisilerin gayretinden kaynaklandığını varsaymışlardır. Elçilerin İşleri kitabının yazarının, öyküsünün ilk bölümlerinde, Saul'u henüz Ferisi olarak tanımlamayan kaynaklardan yararlandığı açıktır; ancak Pavlus'un mektuplarında bu yöndeki iddiaları Elçilerin İşleri kitabının sonraki bölümlerini renklendirdi. O halde Saul'un, ateş püskürten Ferisi fanatik geleneğinden oldukça farklı bir resmine ulaştık. O halde nasıl oldu da Saduki Başrahibinin hizmetinde olan paralı asker, geçmişleri şüpheli ve birkaç ideale sahip bir adam, İsa'nın hareketine dönüştü, önde gelen figürleriyle tartışmalara girdi ve sonunda onu İsa'nın kendisinin şaşkınlıkla karşılayacağı yeni bir dine dönüştürdü? 81

--- SAYFA 96 [Görsel / Boş] ---**--- SAYFA 97 [Görsel / Boş] ---****--- SAYFA 98 [Görsel / Boş] ---****--- SAYFA 99 ---**

9. BÖLÜM ŞAM'A GİDEN YOL Artık Hristiyan dininin başlangıcı olan büyük olayın anlamını düşünebilecek durumdayız: Pavlus'un Şam yolunda din değiştirmesi. Bu olay sayesinde İsa'nın hareketi Yahudiliğin bir çeşidi olmaktan çıkıp, Yahudilikten farklı bir teoloji ve mit içeren yeni bir dine dönüştü. Bu sonuç, bizzat Pavlus'un zihninde bile hemen gerçekleşmedi. Ancak daha sonraki tüm gelişmelerin tohumunu sağlayan Şam olayıydı. Pavlus (bu aşamada hâlâ Saul olarak anılıyordu) aşağıda anlatılan bir görev için Şam'a gidiyordu: 'Başkâhine gitti ve Şam'daki sinagoglara, yeni yolu izleyen erkek veya kadın bulduğu herkesi tutuklaması ve onları Kudüs'e getirmesi için yetki veren mektuplar almak için başvuruda bulundu.' (Elçilerin İşleri g: 2) Bu açıklama birçok soruna işaret ediyor: Başrahabin sinagoglar üzerinde yetkisi yoktu, çünkü Yahudi 1'-w'deki yetki alanı yalnızca Kudüs'teki Tapınak'ı kapsıyordu. Kutsal Topraklar'ın içinde ve dışında Yahudi nüfusunun olduğu her yerde kurulan sinagoglar, Tapınak organizasyonunun bir parçasını oluşturmuyordu, ancak bugüne kadar olduğu gibi, rahiplerin denetimi ve otoritesi altındaydı. kolzanimlere (Harun'un soyundan gelenlere) sinagog hizmetinde ilk olarak kanunun okunması ve bayram günlerinde rahibin kutsamasını söylemek gibi bazı onurlar verildi, ancak sinagog topluluğunda liderlik rolleri yoktu. Sinagogun sıradan yöneticileri, üyeleri tarafından seçiliyordu ve topluluğun ruhani rehberliği bir hahamın elindeydi, bu nedenle Başrahabin ücretli bir makama gönderme hakkı yoktu. Faaliyetlerini onaylamadığı kişileri tutuklamak için memurları sinagoglara gönderdi. Ancak Yahudiye'de Başkâhin bunu yapabili;

--- SAYFA 100 ---

MİT YARATICI dini haklarla, ancak yalnızca Roma işgal kuvvetleri tarafından kendisine verilen güç sayesinde. Başkâhin, İsa'nın hareketinin üyelerini tutuklayıp hapse attırmak için Saul gibi memurları sinagoglara göndermeyi dini bir duruşa sahip bir kişi olarak değil, bir polis şefi olarak başarabildi. Gördüğümüz gibi bunu onların teolojisini onaylamadığı için değil, onları Roma işgaline karşı bir tehdit olarak gördüğü için yaptı. Ancak Yahudiye dışında Başrahibin böyle bir polis yetkisi yoktu ve bu nedenle Saul'a İsa'nın takipçilerini 'tutuklama yetkisi' veren 'mektupların' nasıl bir geçerliliği olabileceğini anlamak zordur. Bu zorluk, Caligula'nın (MS 37) elinde bulundurduğu Şam'ın o dönemde Roma yönetimi altında bile olmaması nedeniyle daha da büyüktü. Kral Aretas tv'nin (g Bo-Ao 40) yönetimi altındaki bağımsız Arap krallığı Nabataea'ya aitti. Bağımsızlığını kışkırtan bu Kral, Roma yönetimindeki Yahudiye bölgesinin bir elçisinin kendi koruması altındaki vatandaşları ve hatta uzaylıları tutuklayıp sürüklemek amacıyla kendi topraklarına girmesini pek hoş karşılamazdı. O halde öyle görünüyor ki Saul'a Şam'da verilen görevin ayrıntılarının değiştirilmesi gerekiyor. İsa'nın Şam'daki hareketinin üyelerini ayırım gözetmeksizin tutuklaması için Başrahip'ten kendisine yetki veren mektuplar almış olamaz. Tam tersine, İsa'nın takipçilerinin Yahuda'yı terk edip Şam'a gitmeleri tam da Başrahibin ve Romalıların yetki alanından kaçmak içindi. Saul, belli önde gelen Nasıralıları kaçırıp onları hapsedmek veya Romalı yetkililere teslim etmek üzere Yahudiye'ye geri getirmek için gizli bir görevde bulunmuş olmalı. Gördüğümüz gibi, İstefanos'un lideri olduğu İsa hareketinin bir kanadı Roma işgaline karşı eylemci bir çizgi benimsiyordu ve sürgüne zorlanmıştı (bu arada İsa'nın muzaffer dönüşünü bekleyen sessiz kanadın rahatsız edilmeden kalmasına izin verilmişti). Hiç şüphe yok ki bazı eylemciler hâlâ Yahudiye'de yeraltında kalıyordu ve Başrahibin etine diken diken olduğunu kanıtlayan Şam'daki yoldaşlarından yardım ve tavsiye alıyorlardı. Bu nedenle Başrahibin güvendiği polis memuru Saul, Şam'a yasa dışı bir şekilde girerek ve yıkımın elebaşlarını kaçırarak bu tehdide son vermek için bir grup paralı askerle birlikte gönderildi. Bunun bir yankısı daha sonraki Hristiyan edebiyatında varlığını sürdürdü. Yahudi Hristiyan edebiyatından alınan bazı materyalleri içerdiği bilinen sözde Clementine Recognitions'da (i. 70 vd.) bize, Saul'un Şam'a gittiğinde bunun 86 kişiyi tutuklama niyetiyle olduğu anlatılır.

--- SAYFA 101 ---

ŞAM'A GİDEN YOL Yakup'un neredeyse öldürülmesine yol açan bir zulümden sonra oraya kaçan Peter'dan başkası değildi. Bu anlatım, Elçilerin İşleri'nin önde gelen havarilerin bu dönemde tacize uğramadığına dair ifadesiyle bağdaştırılamasa da, İstefanos'un grubunun önde gelen üyelerinin Şam'da olduğu ve Saul'un onları takip ettiği yönündeki gerçek tarihsel gerçeğin çarpıtılmış bir versiyonu olabilir. Olayların bu versiyonunun ilginç bir doğrulaması Pavlus'un kendi yazılarında bulunabilir. 11 Korintliler 1: 32-3'te şöyle yazıyor: 'Şam'dayken, Kral Aretas'ın komiseri beni tutuklatmak için şehri gözlem altında tuttu; ve ben duvardaki bir pencereden bir sepetin içine bırakıldım ve böylece onun pençesinden kurtuldum.' Bu, Pavlus'un Şam'a girmesinden, İsa'ya ilişkin vizyonu karşısında kör olduktan, Hananya tarafından iyileştirilip İsa'nın açık bir savunucusu haline gelmesinden sonraki dönemi ifade eder. Ancak aynı olayın Elçilerin İşleri kitabında anlatılanlar şaşırtıcı bir karşıtlık ortaya koyuyor: Ancak Saul giderek daha da güçlendi ve Yahudi'nin Mesih olduğuna dair ikna edici kanıtlarıyla Şam'daki Yahudileri susturdu. Günler ilerledikçe Yahudiler onun hayatına karşı bir komplo kurdular; ama onların planları Saul tarafından biliniyordu. Onu öldürmek için gece gündüz şehir kapılarında nöbet tuttular; ama din değiştirenler bir gece onu alıp duvarın yanına indirdiler ve bir sepete koydular. (Elçilerin İşleri g: 22-5) Pavlus'un versiyonu elbette gerçek olaylara çok daha yakındır (Pavlus mektuplarını MS 55'ten MS 60'a kadar yazıyordu, oysa Elçilerin İşleri MS 60'a kadar yazılmamıştı). Ve Pavlus bize Şam'dan gizlice kaçmak zorunda kalmasının nedeninin Kral Aretas'ın polis şefinin onu tutuklamaya çalışması olduğunu söylüyor. Ancak Elçilerin İşleri'nde, Pavlus'un hayatının, Pavlus'un İsa'nın Mesihliğini savunmasına karşı çıkan Şam'daki Yahudi sakinler tarafından tehdit edildiği söyleniyor. Bu son derece öğretici bir karşıtlıktır. Bu, İnciller ve Elçilerin İşleri'nde görülen, olayların siyasi anlatımından dini anlatımına geçişin, hikayenin kötü adamları olarak Yahudilerin karalanmasıyla nasıl sonuçlandığının mükemmel bir örneğidir. Ben, Yahudileri değil, Pavlus'u tutuklamaya çalışan 'Kral Aretas'ın komiseri'ydim; Pavlus'un bazı siyasi suçlardan suçlu olduğu düşünülmüş olmalı. Bazı akademisyenler komiserin Yahudiler adına hareket ettiğini öne sürmeye çalıştılar; ancak Nebati polis şefinin Şam'ın Yahudi sakinleri arasındaki dini tartışmalarla ilgilenmesi için hiçbir neden yoktu. Pavlus'un kendisinin Kudüs Başrahibinin polis ajanı olduğunu ve Nebati egemenliğini ihlal eden bir görev için Şam'da bulunduğunu keşfetmiş olması çok daha muhtemeldir. Durum 87 olmalı

--- SAYFA 102 ---

MİT YARATICI, Roma otoritesi altındaki bölgelerden kaçan siyasi muhaliflerin sığınağı olan Şam'da oldukça yaygın bir isimdi. Paul'un gönderildiği görevden vazgeçmiş olduğu gerçeğine, Paul'un din değiştirmesini yalnızca bir gizli ajan için bir paravan olarak gören komiser tarafından inanılmayacaktı. Bu nedenle komiser, Pavlus'un durumu hakkında aldığı bilgi üzerine derhal harekete geçecekti ve Pavlus tutuklanmaktan kaçınmak için Şam'dan aceleyle geri çekilmek zorunda kalacaktı. Şam Yahudileri, Pavlus'un sırf İsa'nın Mesih olduğu inancını benimsemiş olması nedeniyle onlara karşı hiçbir şey beslemezdi. Pavlus, din değiştirmesinin bu ilk döneminde, İsa'nın ilahi statüsü ve Tevrat'ın neshedilmesi hakkındaki yeni ve sapkın görüşlerini henüz formüle etmemişti; dolayısıyla o, İsa'nın basit bir takipçisi olarak kabul edilecekti; ve Şam'daki Nasıralılara, Yahudi anavatanının kurtuluşu için çalışan vatansever bir parti olarak tüm Yahudiler tarafından sempatiyle bakılacaktı. Şam'da Baş Rahibin işbirlikçi görüşlerine sempati duyan Yahudiler olmayacaktı, çünkü Roma yönetiminden uzaklaştırılmış bir şehirde yaşayan Yahudiler arasında Roma yanlısı bir parti olmayacaktı. Ancak Elçilerin İşleri kitabı, Saul'u bir polis ajanından fanatik bir Ferisi'ye dönüştürmüş olduğundan, Şam'daki misyonunu siyasi değil dini olarak temsil etmek zorundadır ve sonuç olarak Saul, İsa'nın hareketine geçtiğinde, Şam Yahudileri, tıpkı İncillerde Ferisilerin İsa'nın muhalifleri olarak gösterilmesi gibi, ona karşı çıkan zalim, hoşgörüsüz Ferisiler haline gelir. Hikayenin Pavlus'un Elçilerin İşleri'nde anlatılanlara ilişkin anlatımından değiştirilmesiyle gösterilen, gerçeklerle oynandığına dair açık kanıt, Yahudilerin zulmeden olarak tasvir edildiği her yerde benzer bir sürecin yaşanacağı konusunda bizi uyarmalıdır. Artık Pavlus'un Şam yakınlarında yaşadığı ve Batı dünyasının hayatını değiştiren deneyimine dönebiliriz. Elçilerin İşleri kitabında bu olayla ilgili üç anlatım vardır (g, 22 ve 26. bölümlerde) ve üç anlatım arasında bazı ilginç tutarsızlıklar vardır; ayrıca Galatyalılar kitabının ilk bölümünde bizzat Pavlus tarafından yazılan ve kendi sorunlarını gündeme getiren dördüncü bir anlatım daha vardır. İlk anlatımla başlayabiliriz (Elçilerin İşleri g: 1-3 1): Henüz yoldayken ve Şam'a yaklaşırken, birdenbire gökten etrafını saran bir ışık parladı. Yere düştü ve şöyle diyen bir ses duydu: 'Saul, Saul, neden bana zulmediyorsun?' 'Söyle bana, Tanrım' dedi, 'sen kimsin?' Ses şöyle cevap verdi: 'Ben sizin zulmettiğiniz İsa'yım. Ama kalk ve şehre git, sana ne yapman gerektiği söylenecek.' Bu arada onunla birlikte seyahat eden adamlar suskun kaldı; onlar 88

--- SAYFA 103 ---

ŞAM'A GİDEN YOL Sesi duydu ve kimseyi göremedi. Saul yerden kalktı ama gözlerini açtığında göremedi; Bunun üzerine elinden tutarak onu Şam'a getirdiler. Üç gün boyunca kördü ve hiçbir şey yemedi, içmedi. Bu açıklamaya göre Saul'un görümü şu özelliklerle karakterize edilir: (a) ani olması; (b) büyük bir ışığın varlığı; (c) Kendisinin İsa'ya ait olduğunu bildiren bir sesin duyulması; (d) daha fazla bilgi için şehre gitme talimatı; ve (e) geçici körlüğün başlaması. Ayrıntıların birçoğu diğer anlatımlarla çelişiyor: 22. bölümde bize Saul'un yanındaki adamların ışığı görmelerine rağmen sesi duymadıkları söylendi; ve 26. bölümde, İsa'nın çok daha uzun bir konuşma yaparak Saul'u Yahudi olmayanlara bir görev için atadığını söylediği anlatılıyor. Yukarıda aktarılan anlatıma göre, İsa, Saul için tasarladığı görev hakkında hiçbir ayrıntı vermedi, fakat ona Şam'da daha fazla bilgi verileceğini söyledi; burada aslında Ananias tarafından ziyaret edilmişti, o da körlüğünü iyileştirmiş, onu vaftiz yoluyla İsa'nın hareketine dönüştürmüş ve ayrıca (muhtemelen bu açıkça söylenmese de) Yahudi olmayanlara olan görevi hakkında onu bilgilendirmişti. 9. bölümdeki Ananias bir Hristiyandır, ancak 22. bölümde kanunun dindar bir Yahudi gözlemcisidir ve bu şekilde ve 'o yerdeki tüm Yahudiler tarafından iyi anılan' bir kişi olarak neden Saul'u vaftiz etmeye teşvik ettiği açıklanmamaktadır. (Eğer Ananias, İsa'nın takipçisi olmayı Yahudi dindarlığı ve diğer tüm Yahudilere karşı dostluğuyla birleştirebilirse, Saul'un Hristiyanlığa geçmesi neden Şam Yahudilerinin düşmanlığına neden oluyor?) Tek bir yazarın tek bir kitabı boyunca oldukça şaşırtıcı olan anlatıdaki yukarıdaki tutarsızlıklara rağmen, Saul'un deneyimine dair anlaşılır bir anlatımın parçalarını bir araya getirmek mümkündür. Aniden gelen ve karşı konulmaz bir saldırı geçirdi; burada yanıp sönen bir ışık gördü, yere düştü ve onu İsa'nın varlığına ikna eden bir ses duydu. Görünüşe göre İsa'nın yüzünü ve şeklini görmüyordu, sadece parlak ışığı görüyordu. Deneyim bittiğinde yerden kalktı ve kör olduğunu fark etti. Deneyimin içeriği belirsizdi: Bunun gelecekteki yaşamını nasıl etkileyeceğini henüz bilmiyordu, ancak yalnızca takipçilerine zulmettiği İsa'nın ona doğaüstü bir kılıkta görünüp onu kınadığını ve bu da kendisinin, yani Saul'un büyük bir rol için seçildiği anlamına geliyordu. Bazı yorumcular Saul'un deneyimine epilepsi gibi fiziksel bir neden atfetmeye çalıştılar. Bu tür açıklamalar aslında hiçbir şeyi açıklamıyor. Bu kadar ani bir dönüşüm deneyiminin psikolojik koşullarını araştırmak çok daha önemli ve burada William James ve diğer araştırmacıların çalışmaları değerlidir. 89 olduğunu gösterdiler

--- SAYFA 104 ---

MİT YARATICI böyle bir deneyimin arka planında 'bölünmüş benlik' vardır. Duyarlı bir kişi, büyük zorluklara karşı, ruhsal birliğe ulaşmak için mücadele ederken, şaşırtıcı bir ani birleşme deneyimi ortaya çıkabilir ve bunun ardından birey, amaç ve enerjiyle yeni bir hayata başlayabilir. Pavlus'un ruhsal ikilemine ilişkin kendi ifadesi, psikolojik çatışmanın klasik tasvirlerinden biridir: Yasanın ruhsal olduğunu biliyoruz; ama değilim: Ben ruhsal değilim, günahın satın alınmış kölesiyim. Kendi eylemlerimin benim olduğunu bile kabul etmiyorum, çünkü yaptığım şey yapmak istediğim şey değil, nefret ettiğim şey. Ancak yaptığım şey irademe aykırı ise bu, yasayı kabul ettiğim ve onu takdire şayan bulduğum anlamına gelir. Ama olaylar geliştikçe, eylemi gerçekleştiren artık ben değilim, içimde yerleşen günahıdır. Çünkü biliyorum ki içimde iyi olan hiçbir şey yok -ruhsal olmayan doğamda demek istiyorum- çünkü iyilik yapma isteği orada olsa da eylem yok. Yapmak istediğim iyiliği yapamıyorum; ama yaptığım şey irademe aykırı olan bir yanılsama; ve eğer yaptığım şey irademe aykırıysa, açıkçası artık fail olan ben değilim, günah bana yerleşiyor. O zaman şu prensibi keşfediyorum: Doğruyu yapmak istediğimde, yalnızca yanlış elimin altında olur. İçsel benliğimde Tanrı'nın kanunundan zevk alıyorum, ama bedenimin üyelerinde farklı bir kanunun olduğunu, mantığımın onayladığı kanuna karşı savaştığını ve beni organlarımdaki kanuna, yani günah kanununa mahkum ettiğini görüyorum. Ben zavallı yaratıkım, o halde beni ölüme mahkum bu bedenden kim kurtaracak? Rabbimiz İsa Mesih aracılığıyla yalnızca Tanrı! Tanrıya şükürler olsun! Kısacası ben, akıllı bir varlık olarak Tanrı'nın yasasına tabi olan ben, ruhsal olmayan doğam gereği henüz günah yasasının kölesiyim. Meselenin sonucu şudur: Mesih İsa ile birleşmiş olanlar için hiçbir mahkûmiyet yoktur, çünkü Mesih İsa'da Ruh'un hayat veren kanunu sizi günah ve ölüm kanunundan özgür kılmıştır. Bizim alt doğamız onun tüm gücünü elinden aldığı için yasanın asla yapamayacağı şeyi Tanrı yaptı: kendi Oğlunu göndererek. . . . (Romalılar 7:14-8:1) Pek çok Hristiyan yorumcu, özellikle de Alman okulundan, Pavlus'un burada özetlediği dinsel ikilemin Ferisiliğe özgü olduğunu ve dolayısıyla onun din değiştirmeden önceki arketipik Ferisi olduğunu ortaya koyduğunu öne sürdüler. Çünkü bu yorumculara göre Ferisiler, birçok karmaşık yasa içeren Tevrat'ın yükü altında suçluluk duygusuna kapılmışlardı ve yasayı bütünüyle yerine getirme konusunda başarısız olabilecekleri korkusunu taşıyorlardı. Böylece Pavlus (bu teoriye göre) bir Ferisi olarak kaygı dolu durumuna çözüm olarak İsa'yı gördü: insan doğasının itaat edemeyecek kadar alçaldığı bir yasayı yerine getirmek için başarısızlığın dırdırcı bilinciyle çabalamak yerine, artık kendi cılız çabalarına değil, Tanrı'ya güvenebilirdi.

--- SAYFA 105 ---

ŞAM'A GİDEN YOL, insanlığın manevi yükünü kaldırmak için Oğlunu gönderen Tanrı'nın inisiyatifidir. Aslında (her ne kadar bu okulun yazarlarından bazıları bunu fark etmemiş olsa da) bu pasajda Tevrat'ın kendisine, hatta ona yapılan hahamların eklemelerine yönelik herhangi bir eleştiri yoktur: Pavlus, Tevrat'ın taleplerinin adil olduğunu, ancak insan doğasının bedeninin zayıflığı nedeniyle bu taleplere uyum sağlayamayacağını söylüyor; ve bu nedenle Tora, ahlaki ikileminde insanlığa hiçbir yardımcı olmaz, çünkü yalnızca Tanrı'nın lütfunun telafi edebileceği ahlaki yetersizliğini açıklamaya hizmet eder. Ancak daha yeni araştırmalar, bazı küçük kanunlara uymayı ihmal ettiği için sürekli olarak lanetlenme korkusu içinde olan kasvetli, suçluluk duygusuna kapılan Ferisiliğin görüşünü tamamen çürütmüştür. Çünkü kanunun gereklerini yerine getirmekte insanın kaçınılmaz başarısızlığı gibi bir algı yoktur; Öte yandan Ferisilikte herhangi bir günah veya hata işlendiğinde tövbe etme ve bağışlanma olasılığı daimidir. Ferisilik'teki vurgu, Pavlus'un yukarıdaki pasajında bulunanın tam tersidir: yasanın talepleri makuldür ve insan doğasının yerine getirme gücünün ötesinde değildir; ve bu sadece İbranice İncil'deki şu vurgunun devamıdır: Bugün sana emretmekte olduğum bu emir senin için çok zor değil, ne de çok uzak. Sen cennette değil ki: 'Bizim için cennete kim çıkacak, onu bize getirecek ve bunu bize iştirecek ki bunu yapalım?' . . . Ama bunu yapabilmen için söz sana çok yakındır, ağzında ve yüreğinde. (Tesniye 30:1 1-14) Bununla birlikte, eğer insan doğası kuşkusuz zayıfsa, ayartma çok güçlüyse ve bir günah işleniyorsa, Ferisilik, tövbe ve telafi yoluyla Tanrı'nın bağışlamasının mevcut olduğunu vurgular; böylece dayanılmaz bir gerginlik hissi oluşmaz, çünkü hem burada hem de (daha açık bir şekilde) Galatyalılar 3: ila-12'de Pavlus'ta olduğu gibi her emre mükemmel bir şekilde uyulması gerekir. Aksine, Ferisilik her yerde Tora'nın, bireyin manevi ilerleme durumuna göre çeşitli düzeylerde yerine getirilebileceği kavramını vurgular: bu nedenle sıradan insanlar için asgari gereksinimler vardır, aynı zamanda aşırı erdem elde etmek isteyenler için 'azizlik ölçüsü' (middat lw.sidim) vardır, ancak hiç kimse bu düzeye ilerlemediği için suçlanmaz - ve hatta onu vaktinden önce aramakla suçlanabilir. Dahası, Pavlus'un ifadesinde bulunan psikolojik ikilik, Ferisiliğin en karakteristik özelliği değildir. Pavlus'un düşüncesindeki ikilem, 91

--- SAYFA 106 ---

Beden ile ruh arasındaki, kötülüklerin yalnızca yukarıdan dökülen bir ruhla kurtarılabileceği bedenden kaynaklanan MİT YARATICI, Hristiyan doktrini olan orijinal günahla ortaya çıkan insan doğası görüşünü yansıtır. Bu doktrin, insan doğasının temel birliğine ilişkin Ferisi kavramına kökten karşıdır. Ferisi düşüncesinde, insan ruhunda gerçekten de iki oluşum veya eğilim arasında bir çatışma vardır: 'iyi eğilim' (yetzer ha-tov) ve 'kötü eğilim' (yetzer ha-ra); ancak bu eğilimlerin hiçbirisi et veya bedenle özdeşleştirilmez ve her ikisi de eşit derecede insani kabul edilir. İyi ve kötü eğilimler arasındaki bu mücadelede insanın inisiyatifin kendi elinde olduğu ve doğaüstü bir yardıma ihtiyaç duymadığı kabul edilmektedir. Ancak Tevrat'ta bulunacak talimat, iyi eğilimin zaferine giden en büyük yardım olarak kabul edilir; fakat yine, bu talimat sadece kendisini Tora'yı inceleme ve onu kendi yaşamında uygulama görevine adanmış olan insanın inisiyatifiyle elde edilebilir. Bu temel eğitim ve öğrenim sürecine gösterilen çabanın kendisi, kötü eğilimin gücüne karşı etkili olarak kabul edilir. Bu nedenle, enerji ve çabanın ahlaki hayata uygulanması Ferisiliğin özüdür ve hiçbir şey ona, insan çabasının yarırsız olduğunu ve tek çarenin Tanrı'nın lütfunda yattığını ilan eden ahlaki umutsuzluktan daha yabancı olamaz. Ancak bu ahlaki umutsuzluk, tam olarak Pavlus'un kendi ikilemine ilişkin açıklamasında güçlü bir şekilde tanımlanan tutumdur. Dahası, Ferisi düşüncesinde ahlaki mücadele, kötü eğilimin yok edilmesine değil, onun yüceltilmesine ve yeniden yönlendirilmesine yöneliktir. Kötü eğilimin bencil enerjilerinin ruhun ve toplumun canlılığı için gerekli olduğu kabul edilmektedir, dolayısıyla aşağıdaki gibi ifadeler buluyoruz (Midrash Rabbah, Vaiz 3:11): Haham Samuel ben Nahman'ın oğlu Nehemya şöyle dedi: 'Ve işte, bu çok iyiydi' (Gem:sis 1:31) - bu, İnsanın yaratılışı ve İyi Eğilim, ancak 'çok' kelimesinin eklenmesi Kötü Eğilim'i ima ediyor. O halde Kötü Eğilim 'çok iyi' midir? Aslında size, Kötü Eğilim olmasaydı kimsenin ev yapmayacağını, evlenmeyeceğini ve çocuk sahibi olmayacağını öğretmek içindir ve bu nedenle Süleyman şöyle der: 'Bu, insanın komşusuyla rekabetidir' (Vaiz 4:4). Başka bir deyişle, saldırganlık ve rekabet dürtüsü tüm eylemler için psişik enerjiyi sağlar ve her ne kadar iyi eğilim bir işbirliği ruhu oluşturmakla meşgul olsa da, bunu bencil içgüdüleri bastırarak değil, yalnızca onlardan yararlanarak yapılabilir. 92

--- SAYFA 107 ---

THE ROAD TO DAMASCUS Thus the Pharisaic psychology of morality by no means sinks into an easy optimism about human nature, but declares morality to be a continual struggle; yet its theory not only unifies the psyche by giving it power over all its own processes, but also declares that the psyche becomes more and more unified as it progresses in the moral struggle. At the opposite pole to this is Paul's picture of the moral struggle, in which he portrays the psyche as hopelessly divided and unable to progress without direct supernatural intervention. There is thus no confirmation to be found in this passage of Paul's alleged Pharisaism; on the contrary, he seems, on this evidence, to have been in a spiritual situation entirely different from that of Pharisaism before his conversion to Jesus. If Paul was a Pharisee, he was a unique one. This is a result which we have reached in other contexts too- for example, in the context of Paul's alliance with the High Priest. When Paul repeatedly comes to appear so untypical as to be unique, it seems a more plausible hypothesis that he was not a Pharisee at all. But if we look for a parallel to Paul's analysis of the human condition among the philosophies and creeds of the ancient world, it is not hard to find. In style, terminology and content, Paul's declaration can be paralleled in the writings of the Gnostics. This will be shown more fully in a later chapter, but at present it is relevant to point out that Paul's psychological dualism, here expressed, is clearly grounded in a metaphysical dualism. Paul is saying that there are two laws in the world: the law of the spirit (pneuma) and the law of the flesh (sarx). If there are two independent and conflicting laws (or systems of organization) in the universe, it is clearly implied that there are two opposing forces, that of the spirit and that of the flesh. This is the doctrine characteristic of Gnosticism. It is also a doctrine to which the Pharisaic rabbis were utterly opposed, as the form of idolatry (or denial of the unity of God) that was endemic in their era. Thus Paul's espousal of this philosophy shows him to be not only unPharisaic, but unJewish, for not only Pharisaism but every variety of Judaism opposed it. Some recent writers have proposed a different interpretation of the passage under discussion. Aware of the fact that a knowledge of Pharisaism does not bear out the German interpretation of the passage (as a diagnosis of the spiritual dilemma of the typical Pharisee), they argue that Paul is here not discussing his own spiritual situation (before conversion to Jesus) at all. Being a Pharisee (as they assume) he could not possibly be starting from such a dilemma, since Pharisees were too confident in the efficacy of their covenant with God, and grateful for the instruction given to them in the Torah, to find themselves in such an

--- SAYFA 108 ---

MİT YARATICI çıkmaz. Üstelik bir Ferisi olarak Pavlus, işlenen her günah için tövbe ve telafi yoluyla Tanrı'nın bağışlamasının mevcut olduğunun kesinlikle farkındaydı; ancak Pavlus bundan durumun bir faktörü olarak söz etmiyor. Bu nedenle, bu yazarlar (Stendhal, Gager, Gaston), Pavlus'un burada yazdığı şeyin, Tora'nın kurtarıcı lütfunun farkında olan ancak kendisini bunun dışında hisseden Yahudi olmayan bir kişinin ruhsal durumu olduğunu ileri sürmektedirler. Pavlus, Yahudi olmayanların Havarisi olarak, Yahudi Tevrat'ını tanıdıkları için suçluluk duygusuna uyanan, ancak bu suçu hafifletecek hiçbir yolu olmayan Yahudi olmayanlara karşı özel bir sempati duyuyordu; İsa Mesih, Yahudiler için değil, onlar için Dünya'ya geldi ve acı çekti ve Yahudi olmayanlar, Yahudilerin Tora aracılığıyla elde edebileceği aynı lütuf durumuna onun aracılığıyla ulaşabildiler. Dolayısıyla bu yoruma göre Pavlus, Tevrat'ı kesinlikle yürürlükten kaldırmıyor, sadece Yahudi olmayanlara alternatif bir kurtuluş yolu sağlıyordu; İsa Mesih aracılığıyla kurtuluşun, Yahudiler için bile Tevrat'ın yürürlükten kaldırılması anlamına geldiği fikri, Pavlus'un yazılarının yanlış okunmasından kaynaklanan daha sonraki talihsiz bir sapmaydı. Bu okulun yazarlarının tümü, Yahudiliğin Yahudi olmayanlar için zaten bir kurtuluş yolu sağladığından ve dolayısıyla hiçbir Ferisi'nin (Pavlus'un bu argümanda varsayıldığı gibi) Yahudi olmayanların kurtuluştan dışlanmasına acımayacağından tamamen habersiz görünüyor. Ferisi düşüncesinde Yahudi olmayanlar için iki kurtuluş yöntemi vardı: Ya Yahudiliğe tamamen geçiş yoluyla; bu durumda, din değiştiren kişi tam bir Yahudi olacak ve İsrail ile yapılan antlaşmaya katılacak; ya da Tanrı tarafından Yahudi olmayanların atası Nuh'a vahyedilen Yahudi olmayanlar için bir antlaşma ve bir Tevrat oluşturan Nuhî Kanunlarına (bkz. sayfa 142) bağlı kalarak.² Her durumda, bu yorumun tamamı söz konusu pasajın son derece doğal olmayan bir okumasıdır ve her zaman büyük bir edebi ve psikolojik gerekçeyle Pavlus'un kendi kişisel ikileminin etkileyici bir ifadesi olarak kabul edilmiştir. Pavlus'un bu pasajda "Ben" derken kendisini yalnızca sempatik bir şekilde Yahudi olmayanların yerine koyduğu fikri, pasajın yankılarını anlayan bir kulakla okuyan biri için son derece inandırıcı değildir. Pavlus'un kendisinden bahsetmediği doğrudur; kendi durumunu evrenselleştiriyor ve insanlığın evrensel kötü durumunun bir temsilini kendi görüşüyle veriyor, ancak bu kötü durumu kendi ruhunda hisseden ve yaşamın normal dikkat dağıtıcı unsurlarının kendisi için etkisiz olduğu kanıtlanmış birinin özel duygu derinliğiyle. Ancak pasajın yeni okunması, en azından dikkatimizi, onun, Yahudi olmayanların, ustalaşmak konusunda umutsuz oldukları bir Tora karşısında içinde bulundukları kötü durumun bir ifadesi olduğu yönündeki şüphe götürmez gerçeğe çekme değerine sahiptir. Bu gerçekten de çok değerli bir anlayıştır; ama 94 olması lazım

--- SAYFA 109 ---

ŞAM'A GİDEN YOL, Pavlus'un kendisini, Yahudi olmayanlarla empati kuran bir Ferisi olarak kabul edilemeyecek kadar tanımladığı durumla tamamen özdeşleştirdiği, bunun yerine kendisi de Yahudi olmayan biri olarak, yani arayışında başarısız olan ve kendisini ancak bazı psikolojik devrimlerin kurtarabileceği bir umutsuzluk durumuna giren Yahudiliğe geçmiş bir Yahudi olmayan biri olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki daha fazla içgörüyle desteklenmiştir. Bu pasaj, bir Yahudi'yle yüzleşmeyi deneyen ve başaramayan birinin ruhsal durumunu o kadar mükemmel bir şekilde yansıtıyor ki, bunun gerçekten de Pavlus'un durumunun bu olduğunu gösteren (bu kitapta sunulan diğer kanıtlarla birlikte ele alındığında) yalnızca kanıt olarak kabul edilebilir. Bu, Pavlus'un mektuplarındaki, Pavlus'un hem kendisini hem de Yahudi olmayanları anlamak için 'biz'i kullanarak aslında kendisinden bir Yahudi olmayan olarak bahsettiği pasajlara ışık tutuyor. Bu pasajlar yorumcular için biraz kafa karıştırıcı oldu; ancak onlar, Ferisi eğitimi almasına rağmen Pavlus'un Gr-ntile'lere duyduğu sempatinin kendisini onlardan biri olarak görmesine yol açtığına dair hazır bir açıklama buldular. (Bir örnek Galatyalılar 3:14: '... öyle ki, Mesih'te İbrahim'in kutsaması Yahudi olmayanların üzerine gelsin, böylece Ruh'un vaadini iman yoluyla alabiliriz.') Bu kitapta sunulan kanıtların ışığında daha iyi bir açıklama, Pavlus'un burada, heyecanının hararetinde, Ferisi kişiliğini unutmuş ve gerçek kimliğine ve motivasyonuna düşmüş olmasıdır. Şimdi Pavlus'un Şam dışında yaptığı açıklamaya dönebiliriz. Böyle bir deneyimin psikolojik koşulları, ruhsal başarısızlık ya da felaket duygusunun neden olduğu aşırı zihinsel çalkantılardır. Böyle bir durumun, birine duygusal olarak bağlı olduğu, hırsları ve en yüksek arzularının ise diğerinde merkezde olduğu iki farklı kültür arasında kalan bir insanda ortaya çıkması muhtemeldir. Bu bir din değiştirenin durumudur; Pavlus'un Şam deneyimi, onun bir Ferisi yerine Yahudiliğe yeni geçmiş biri olduğunu düşündüğümüz anda psikolojik ve sosyolojik olarak anlaşılır hale gelir. Dolayısıyla Pavlus'un zihinsel durumu ile daha sonraki Kilise'deki en büyük takipçisi olan ve kendisi de pagan bir geçmişe karşı acı verici bir şekilde mücadele eden ve zihinsel bir patlamanın ardından dinlenmesini aynı tür sentezde ve Pavlus'un fikirlerine derin bir yakınlık duygusu içinde bulan Aziz Augustine'in zihinsel durumu arasında en güçlü benzerlik vardır. Öyleyse, Pavlus'un Yahudiliğe geçiş yaptığına dair Ebionluların anlatımını takip edersek, Şam'a giden yola giden biyografik olayların izini sürebiliriz. Yahudiliğe geçtikten sonra, Benyamin kabilesinden gelen talihsiz İsrail Kralının adı olan İbranice Saul adını aldı. Muhtemelen bu nedenle Pavlus daha sonra 95'te

--- SAYFA 110 ---

MİT YARATICI, kendisi için Benyamin kabilesinden bir soyağacı icat etti (Romalılar I I: Ij Filipililer 3= s). O dönemde herhangi bir Yahudinin kendisini doğru bir şekilde Benyamin kabilesinden olarak tanımlaması imkansızdı. On Kabile'nin Asurlu Şalmaneser tarafından sürgün edilmesinden sonra Benjamin kabilesinin bir kısmının Filistin'de hayatta kaldığı doğru olsa da, Benyaminliler daha sonra Yahuda kabilesi ile öyle bir evlilik yaptılar ki ayrı kimliklerini kaybettiler ve hepsi Yahuda veya Yahudi oldu. Yalnızca Levililer, rahip kabilesi ve Levililerin kohanım veya rahipler (Harun'un torunları) olarak adlandırılan bölümü kimliklerini korudu çünkü kült nedenlerinden dolayı bunu yapmaları gerekiyordu. Diğer tüm Yahudiler sadece dini amaçlarla (örneğin Tapınağın çeşitli bölgelerine girmek, terumah veya rahip yemeğini tüketmek veya tüketmemek) İsraililer olarak biliniyordu ve Yahudalılar veya Benyaminliler arasında herhangi bir dini amaç için hiçbir ayırım yapılmamıştı, dolayısıyla bu ayırımın korunmasına yönelik bir neden yoktu. Sonuç olarak, Pavlus'un kendisini 'Benyamin kabilesinden' olarak tanımlaması tam bir blöftü, ancak onun mektuplarını alan Yahudi olmayanlar Hristiyanlığa geçmiş olduğundan bunu bilecek konumda değildi.³ Saul'un Yahudiliğe geçmeden önceki adı neydi? Muhtemelen Solon gibi, Saul'a benzeyen ya da en azından aynı baş harfe sahip olan bir Yunan ismiydi. Onun asıl Yahudi olmayan ismi kesinlikle Pavlus değildi, çünkü bu isim kendisi tarafından daha sonra bir Hristiyan olarak kariyerinde ilk kez benimsenmişti.¹ Ebionitlere göre, Saul'un ebeveynleri Yahudiliğe dönmemiş Yahudi olmayan kişilerdi; O halde Saul, ailesinde din değiştiren ilk kişiydi. Bununla birlikte, Saul'un ebeveynlerinin 'Tanrı'dan korkanlar' olarak bilinen türden yarı din değiştirmiş kişiler olmaları oldukça muhtemeldir; yani Yahudiliğe ilgi duyan ve onun ana ilkelerine inanan, ancak erkeklerde sünnet ve Yahudi vatandaşlığının benimsenmesini içeren Yahudiliğe tam geçiş yönünde sert bir adım atmak istemeyen Yahudi olmayanlar. 'Tanrı'dan korkanlara' Ferisi teorisinde saygın bir statü verilmişti ve tam Yahudiliğe geçmeden bile kurtuluşa ulaşmış kişiler olarak görülüyorlardı, çünkü böyle bir tam dönüşüm bir zorunluluktan çok bir meslek meselesi olarak görülüyordu. Fakat 'Tanrı'dan korkan' ana-babaların çocuğunun tam dönüşüme geçmesi oldukça yaygın bir modeldi ve Saul'un da bu modele uyması pekala mümkündür. Ancak 'Tanrı'dan korkan' bir anne babanın oğlu olmasına rağmen Saul, erken çocukluk döneminde tamamen Yahudi bir çocuktan çok daha fazla pagan etkilerine maruz kalmıştı. Tarsus'ta eğitimi pagan çocuklarla birlikte olacaktı ve hayal gücü, 96. yılla ilgili güzel pagan yas ve sevinç törenlerinden etkilenmiş olacaktı.

--- SAYFA 111 ---

ŞAM'A GİDEN YOL Tarsus'ta tapınılan bazı pagan tanrıların ölümü ve dirilişleri. Elçilerin İşleri 23'te, Pavlus'un Kudüs'te yaşayan ve Pavlus'un Romalı komutana elçisi olarak hareket eden 'kız kardeşinin oğlundan' bahsedildiğini görüyoruz. Bu, Pavlus'un mektuplarındaki, ailesinin Kudüs'te doğmuş sakinler olduğu yönündeki iddiasının doğrulanması olarak kabul edilmiştir ve bu nedenle bilim adamlarının yazılarında sık sık 'Pavlus'un Kudüs'te yaşayan evli kız kardeşine' atıfta bulunulduğunu görüyoruz. Ancak Pavlus'un Yeruslaim'de bir yeğeninin olması, kız kardeşinin ve kocasının da orada yaşadığını kanıtlamaz. Pavlus'un yeğeninin, kendi örneğini izleyerek, ya din değiştirmiş ya da 'Tanrı'dan korkan' biri olarak Tarsus'tan ayrılıp Yeruslaim'e gelmiş olması daha muhtemeldir. Aslına bakılırsa, eğer Pavlus'un Yeruslaim'de çok sayıda akrabası varsa, yeğeni dışında hiçbirinin kariyeriyle olumlu ya da olumsuz herhangi bir ilgi gösterdiğinin belirtilmemesi şaşırtıcıdır. Pavlus'un ebeveynlerinin durumu neydi? Çoğu zaman zengin oldukları düşünülür, ancak durum böyle değildir. Paul zanaatkârdı ve bu, zengin bir ailenin oğlu olmakla pek tutarlı değil. Paul'un mesleği geleneksel olarak çadırcılık olarak tanımlanır; ancak daha doğru araştırmalar, söz konusu Yunanca kelimenin gerçekte 'deri işçisi' anlamına geldiğini göstermiştir. 5 Pavlus'un bu oldukça mütevazı ticaretle uğraşmasının zengin ebeveynlikle çelişmediği ileri sürülmüştür, çünkü Ferisi hahamların bağımsızlıklarını korumak ve hayatlarını Tora bilgisinden kazanmaktan kaçınmak için bu tür ticaretlerle meşgul olmaları bir uygulamaydı. Bu kitabın iddiasına göre Pavlus hiçbir zaman Ferisi bir haham olmadığı için bu konunun önemi yoktur; ve her durumda, büyük bağımsız gelirlere sahip olan Ferisi hahamlar bu tür ticaretlerle uğraşmıyorlardı. Bazen bir babanın 'oğluna bir zanaat öğretmesi' gerektiğini öne süren haham emri de konuyla ilgilidir, çünkü bu yine yalnızca oğullarına bağımsız bir gelir sağlayamayanlar için geçerliydi. Öte yandan, Pavlus'un babasının zengin bir adam olduğuna dair inkar edilemez kabul edilen deliller vardır: Bu, onun hem Roma vatandaşı hem de Tarsus vatandaşı olmasıdır. Kuşkusuz Pavlus, yalnızca kendisinin değil, babasının da Roma vatandaşı olduğunu iddia ediyormuş gibi temsil ediliyor (Elçilerin İşleri 22:28). Ancak daha sonra durumun böyle olmadığını gösterecek bir neden bulacağız; hata muhtemelen Elçilerin İşleri kitabının yazarı Luka'ya aittir. Pavlus Roma vatandaşlığını doğuştan değil, yetişkin olduğunda özel koşullar nedeniyle aldı (bkz. sayfa 161). Pavlus'un Tarsus vatandaşı olduğu iddiasına gelince, bu pek kesin değil. Bir noktada şöyle diyor: 'Ben bir Yahudiyim, Kilikya'dan gelen bir Tarslıyım, sıradan bir şehrin vatandaşıyım.' Başka bir noktada kendisini yalnızca 'Kilikya'daki Tarsus'un yerlisi' olarak adlandırıyor. 97 yaşında olabilir

--- SAYFA 112 ---

MİT YARATICI, kendisini "hiçbir şehrin vatandaşı" olarak adlandırdığında, teknik anlamda resmi olarak vatandaş olan biri yerine, "vatandaş" ile yalnızca "şehir sakini" anlamına gelirken gevşek bir şekilde konuşuyordu (veya gevşek bir şekilde konuşuyormuş gibi temsil ediliyordu). Eğer Pavlus gerçekten de Tarsus'un tam vatandaşıysa, bu kesinlikle babasının da ondan önce olduğu anlamına gelirdi; ve tam vatandaşlık yalnızca belli bir zenginliğe ve şöhrete sahip kişilere verildiğinden, bu belirli bir derecede zenginlik anlamına gelir. Bu aynı zamanda tesadüfen, Pavlus'un babasının bir Yahudi olma ihtimalini de ortadan kaldıracaktır, çünkü bir Yunan polisinin vatandaşlar topluluğuna üyelik, yerli bir filum veya kabileye üye olmayı ve pagan ibadetine katılmayı içermektedir. Buradan, Pavlus'un babasının, Roma vatandaşı olmasa da, muhtemelen bir Tars vatandaşı olduğu ve orta derecede varlıklı olsa bile, oğluna bağımsız bir gelir sağlayacak kadar zengin olmadığı sonucuna varıyoruz. Bu nedenle genç Saul, kendi becerisi ve zekasıyla yolunu bulması gerektiğini biliyordu. Her ne kadar Saul, Yahudiliğe geçtikten ve Tarsus'tan Yahudiye'ye göç ettikten sonra hiçbir zaman Ferisi bir haham olmadıysa da, daha sonraki yaşamında kendisini haham gibi göstermek için güçlü bir dürtü hissetmesi bile anlamlı olmalı. Bu, hayatının bir noktasında bunun onun hayali olduğu anlamına geliyor. Eğer ebeveynleri gerçekten 'Tanrı'dan korkanlar' idiyse, ona gençliğinde, Yahudi dini öğreniminin ve dindarlığının zirvesini işgal eden ve diasporadaki Yahudiler ve 'Tanrı'dan korkanlar' için neredeyse efsanevi kişiler olan Yahudiye'deki ünlü Ferisilerden bahsetmiş olmalılar. Genç Saul, en büyük Ferisi liderlerin, Hillel, Shammai ve Gamaliel'in isimlerini duymuş olmalıydı. Belki Tarsus'ta bile, zamanının tanınmış Ferisi figürlerinden bir veya ikisini görmüş olabilir; çünkü bilgelerin çoğu, Kudüs'teki Ferisiliğin merkezi otoritelerinden vaaz vermek ve mesajlar iletmek için hem Roma hem de Part İmparatorluklarındaki Yahudi topluluklarını kısa süreliğine ziyaret eden gezginlerdi. Tamamen din değiştirmeyi planlayan genç Saul, doğal olarak hırslı doğası nedeniyle, kendisini sıradan bir din değiştiren biri olarak görmemeye, ancak çalışmalarında ve dindarlığında büyük bir Ferisi lider olacak kadar iyi ilerleme kaydetmeye sevk edilecekti. Bu duyulmamış bir şey değildi, çünkü Yahudiliğe dönen bazı kişiler gerçekten de böyle bir saygınlığa ulaşmıştı: Örneğin, Pentateuch'un Aramiceye çevirisi Ferisi hareketinde standart bir eser haline gelen Mühtedi Onkelos vardı. Ferisiler arasında, İncil'deki peygamberlerden biri olan Obadya'nın din değiştiren biri olduğu bile öğretiliyordu; bu nedenle Obadiah adı, din değiştirenler tarafından pagan isimlerinin yerine sıklıkla benimseniyordu. Ne yazık ki genç Saul'un hayali hayal kırıklığına uğramaya mahkumdu. Onu Yahudiye'ye gelişinden bir süre sonra bulmamız gerçeği, 98

--- SAYFA 113 ---

Bir Sadduk'un Başrahibinin maaşıyla polis memuru olarak çalışan ŞAM'A GİDEN YOL, planlarının ters gittiğini gösteriyor. Ferisi hareketinde yükselmek için başarısız bir girişimde bulunduğunu, bir süre Ferisi bir öğretmen yanına kaydolduğunu (her ne kadar yalnızca ileri seviyedeki öğrencileri kabul eden Rabban Gamaliel'e olmasa da) ancak başarısız olduğunu kanıtladığını tahmin edebiliriz. Mektupları onun belagatli ve yaratıcı olduğunu, ancak mantıksal yetenekten yoksun olduğunu gösteriyor; ve bu, bir Ferisi akademisinde aşılmaz bir engel olurdu. Üstelik, onun eğitim temeli çok zayıftı; parlamak için öğrenmesi gereken çok şey vardı ve yükselen hırslı bir kişi olarak (sonraki kariyerinin gösterdiği gibi) sıradanlığa dayanamayacaktı. Rahibin silahlı haydut çetesi 99.

--- SAYFA 114 ---

10. BÖLÜM DAMAS CUS VE SONRASI O halde, Saul'un geçmişinde ve mevcut koşullarında aşırı zihinsel çalkantıya ve neredeyse çöküşe yol açacak tüm unsurları gördük. Zihni Tarsus'un pagan geçmişi ile Yahudi dini bakış açısı arasında bölünmüş olmakla kalmıyor, aynı zamanda kişisel hırsları acımasızca hüsrana uğruyor ve özgüveninde bir şok yaşıyor. Onun canlı hayal gücünde, İbranice İncil'in (Yunanca çevirisinde Septuagint) kahramanları ve peygamberleriyle birlikte kutsal tarihi, Tarsus'a adını veren, ölen ve dirilen tanrı gizemli tanrı Baal Taraz'ın kutsal alaylarının anılarıyla doludur. Onun özlemlerini heyecanlandıran Ferisi Yahudiliğinin prestiji o kadar ele avuca sığmaz ve hayal kırıklığı yarattı ki, zihni Yahudiliğin taleplerinden bir kaçış yolu arıyor; renkli ve dokunaklı yas ve sevinç törenleriyle gençlik çevresinin gizemli dininin tesellileri, ona sefaletinden kurtulma vaadi ile işaret ediyor, ama aynı zamanda onda dinden dönme, gerileme ve umutlarından vazgeçme korkusunu da uyandırıyor. Bu tür çatışma ve hayal kırıklığı koşullarında pek çok kişi zihinsel çöküntü yaşıyordu. Bununla birlikte, büyük yeteneklere ve psişik kaynaklara sahip bazı kişiler, ani bir psikolojik sıçramayla, karşı konulmaz bir sentezle veya çatışmanın tüm farklı unsurlarını tek bir çözümde birleştiren çoklu içgörüyü bu durumu karşılayabilirler. Böyle bir çözüm, görünürde akıl yürütme veya bilinçli çaba olmadan bilinçdışı zihinden çıkan ve dolayısıyla kişi için doğaüstü bir nitelik taşıyan bir vizyon biçimini almaya eğilimlidir. Saul'un Şam yolundaki vizyonu, ne kadar sarsıcı ve acı verici olsa da, tüm çatışmalarını çözdü ve onu kendinden nefret etme ve başarısızlık uçurumundan kurtardı. Bu sayede karmaşık doğasının tüm çatışan ihtiyaçlarını uzlaştırmayı başardı. Yahudi kutsal tarihinin panoraması, pagan gizeminin bireysel kurtuluşu ve tesellisiyle birleştirildi.

--- SAYFA 115 ---

din; Kendi ruhundaki bölünmeye, Gnostisizmin düalizminde bulunana benzer şekilde, evrendeki bir bölünme cevap verdi; ve son olarak, kişisel bakış açısına göre, kendisi için üstün bir rol arzusu, önceki tutkularının çok ötesinde bir şekilde tatmin edildi. Saul, siyasi amaçlarla hareket eden Baş Rahip tarafından İsa'nın takipçilerine yapılan iğrenç zulme katılmıştı. Şimdi kendisine, gizli şiddet içeren bir görev verilmişti; bazı kişileri oradan kaçırmak için. Bu görevin kendisine emanet edilmesi ve onu kaçırان çetenin lideri olması, Saul'un Başrahip tarafından bir miktar iltifatla karşılandığını gösteriyor. Saul, onun gizli polisteki terfisini karışık duygularla karşılamış olmalı: geldiğinde kendisi için hayal ettiği terfi türünden ne kadar farklıydı. Umutlu bir din değiştirme olarak Yahudiye. Bu duygu çatışması, araştırmak ve zulmetmekle görevlendirildiği hareketin doğası gereği daha da kötüleşti; çünkü bu hareketin inançlarının merkezinde, tutuklanma ve sorgulama görevleri sırasında, İsa'nın takipçilerinin İsa'nın dirilişine olan inancını araştırdığında, burada, yine pagan geçmişinden tanınmanın şokunu hissetmişti. Hiç beklemediği şey, 'Tanrı'dan korkan' ebeveynlerinin uyarılarına rağmen onu çocukken etkileyen kişiydi: Attis, Adonis, Osiris veya Baal Taraz olsun, tüm isimleri ve kılıkları altında her zaman aynı olan ve her yerde bulunan bu tanrıya tapınmayla birlikte ölen ve dirilen tanrı, derinden duygusal bir deneyimdi: acısı dramatik ve coşkulu bir şekilde canlandırıldığında, tanrıyla birlikte ölmek ve yeniden doğmak. Pagan geçmişinden dolayı, Saul, İsa'nın ölümü ve dirilişiyle ilgili hikayeyi, aslında Nasıralıların zihinlerinde bulunmayan anlamları okumuştı, çünkü İsa'nın bu takipçileri, genel olarak Ferisi geçmişine sahip insanlardı ve gerçekten de kendilerini hâlâ Ferisiler olarak görüyorlardı ve bu nedenle, İsa'nın dirilişine olan inançları, Yahudi düşüncesinin kalıpları içinde tasarlanmıştı; Diyelim ki, bunu Tanrı tarafından yapılan bir mucize olarak düşündüler, ancak İsa'nın kendisini insandan başka bir şey olarak düşünmediler. Kuşkusuz bu olayda bazı fedakar anlamlar okudular, çünkü azizlerin günahkar bir topluluk adına vekaleten acı çekmesi fikri Yahudiliğe yabancı değildi, 101'de İncil'de bulunuyordu.

--- SAYFA 116 ---

MİT YARATICI örneğin Musa'nın öyküsünü ya da İşaya'nın acı çeken hizmetkarının figürünü. Ancak bir tanrının kurban edilmesi fikri Yahudiliğin her çeşidine tamamen yabancıydı. İlk takipçilerine göre İsa bir tanrı değil, bir Mesih'ti: yani görevi İsrail'i yabancı yönetimden ve dünyayı askeri imparatorlukların egemenliğinden kurtarmak olan Davut Hanedanı'nın insan kralıydı. Bunu başarmak yerine çarmıha gerilmiş olması onlar tarafından, İsa'nın 'İsrail evinin kayıp koyunları' arasında yürüttüğü tövbe kampanyasıyla İsrail'in günahlarının yeterince kefaretilmediği ve bu nedenle bizzat İsa'nın muzafer bir fatih olarak mucizevi dirilişine hazırlık olarak zalim bir ölüme katlanarak kefaretil ölçüsünü doldurmak zorunda kaldığı anlamına gelecek şekilde yorumlandı. Ancak onun dirilmiş bir kişi olarak Dünya'ya dönüşü, Lazarus'un dirilişinin onu insan statüsünün üstüne çıkarmaması gibi, onun insan kral olarak statüsünü de değiştirmeyecektir. Ancak Saul'a göre, İsa'nın kurbanlık bir figür olduğu fikri oldukça farklı yankılara sahip olabilirdi. Gizem kültürlerinde tanrının ölümünün kişisel ve bireysel önemi onda, özellikle de son derece bireyselleşmiş kötü durumunda uyanmış olmalı; oysa genel olarak Nasıralılara göre İsa'nın ölümünün ve dirilişinin önemi, bireysel veya kişisel önemden ziyade toplumsal bir önem taşıyordu; bu, Yahudi toplumunun yeniden kuruluşunun ve Dünya üzerindeki evrensel Mesih çağının gelişinin habercisiydi. Gizem kültürleri, ulusal sadakatlerin bürokratik bir imparatorluğun devasa makinesi tarafından ezildiği bir Yunan-Romen ortamında ortaya çıkmıştı; sonuç olarak kabileden arınmış bireyler, tanrıyla birlikte ölüp dirilerek bireysel ölümsüzlüğü umut ederek bireysel kurtuluşu kendilerinde aramışlardı. Yahudiler arasında topluluk duygusunun bu şekilde parçalanması yaşanmamıştı; onlara göre kurtuluş hâlâ toplumun ve tüm insanlığın Tanrı'nın dünyevi krallığında kurtuluşu anlamına geliyordu, başka dünyaya ait bedensiz bir duruma kaçış değil. Saul, İsa'nın takipçilerine zulmetirken, İsa'nın kendisine garip bir şekilde tanıdık gelen, çocukluğundan beri Yahudiliğin rasyonelliği ve bilinçli gerçekleri tarafından bastırılan ruhundaki bir ihtiyaca cevap veren bir figür olduğunun farkına varacaktı. Özellikle onun güçlü hayal gücü, İsa'nın çarmıhta öldüğü resmine yansımıştı. Çünkü bu resim ona, Kilikya'da gördüğü çeşitli kılıklardaki tanrı Attis'in ikonlarını karşı konulamaz bir şekilde hatırlatacaktı; sular damlayan, derisi yüzülmüş bedeni tarlaları gübreleyen ve gizemleri çılgın müritlerinin ruhlarını yenileyen asılmış tanrı. Daha sonraki zamanlarda Pavlus'un hayal gücünün yukarıda lanet hakkında tartışılan Tesniye pasajı etrafında oynaması anlamlıdır (Pavlus 102'de olduğu gibi).

--- SAYFA 117 ---

anladım) asılanın bedenine yapışyordu. Ancak o sırada bu düşünceler henüz tam bilince ulaşmamıştı. Saul, laik bir polis memurununki gibi ruhani olmayan bir hayat yaşamaya çalışıyordu; Ferisi hareketinde ruhi itibar kazanma umutları hayal kırıklığına uğramıştı. Ama ruhundaki huzursuzluk dindirilemedi; ve sıkıntısı Şam yolunda psikolojik bir nöbete dönüştüğünde, rahatsızlığın merkezi bilinçdışı zihninde şekillenen figür tarafından işgal edilmişti; hem suçluluk hem de umudun odağı olan Asılmış Tanrı figürü. Saul, bu figürü, takipçilerine zulmettiği İsa ile özdeşleştirerek, hayatının yozlaştığı anlamsızlıktan bir anlam çıkardı. Çünkü sadece sinsi Başrahabin para karşılığında insanları rahatsız eden bir kiralık çalışanı olmak yerine, artık kendisini tarihsel açıdan önemli bir kişi olarak görüyordu; ölmekte olan ve dirilen tanrıya zulmeden ve kendi suçluluğu nedeniyle tanrının baş yardımcısının antitetik rolüne geçebilen kişi. Mutlak günahkârlıktan mutlak kurtuluşa ve günahsızlığa olan bu ani değişim, kendisini tüm insanlıktan ayıran vizyondan yola çıkarak geliştirmeye başladığı yeni dinin motifi haline geldi. Şimdi bizzat Pavlus'un hayatındaki krize, İsa hakkındaki görüşüne ve bunun sonucunda ortaya çıkan misyona ilişkin verdiği açıklamanın incelenmesine dönebiliriz: Hala ibadet eden bir Yahudi iken benim yaşam tarzımın nasıl olduğunu duydunuz: Tanrı'nın kilisesine ne kadar vahşice zulmettim ve onu yok etmeye çalıştım; ve ulusal dinimizin uygulanmasında atalarımın geleneklerine sınırsız bağlılığımla Yahudi çağdaşlarımın çoğunu nasıl geride bıraktığımı. Fakat daha sonra beni doğduğumdan beri ayrı kılan ve lütfuyla beni çağıran Tanrı, kendi iyi isteğiyle, Oğlunu uluslar arasında ilan edebilmem için, Oğlunu bana ve benim aracılığımla açıklamayı seçti. Bu olunca, hiç kimseye danışmadan, benden önceki elçileri görmek için Kudüs'e gitmeden, hemen Arabistan'a gittim, sonra da Şam'a döndüm. {Galatyalılar 1: •o-•7} Pavlus bu anlatımı şu şekilde tanıtıyor: 'Dostlarım, benim vaaz ettiğimi duyduğunuz müjdenin insan icadı olmadığını size açıkça belirtmeliyim. Bunu kimseden devralmadım; bunu bana kimse öğretmedi; Bunu İsa Mesih'in vahyi yoluyla aldım.' Buradan, Pavlus'un Şam yolundaki deneyiminden genellikle yapıldığı gibi bir 'dönüşüm' olarak bahsetmenin yanlış olduğu açıktır. Bu terimin kullanımı, varsayılmaması gereken bir şeyi varsaymaktadır: Pavlus'un bu deneyimi yaşamısından önce Hristiyanlığın zaten mevcut olduğu ve bu nedenle gereken tek şey, Pavlus'un zaten var olan bu deneyime 'toplanmasının' gerektiğidir.

--- SAYFA 118 ---

din. Pavlus'un deneyiminin doğru tanımı kendisinin kullandığı sözcüktür: 'vahiy'. Aslında Hristiyanlığın Yahudilikten ayrı bir din olarak ortaya çıkışı da bu olaydan kaynaklanmaktadır. Pavlus'un İsa'ya ilişkin vizyonu, tıpkı Tanrı'nın yanan çalılıklarda ortaya çıkışının Yahudiliği başlatması gibi, Hristiyanlığı başlatan tezahür ya da ilahi görünümdü. Tıpkı Musa'nın yanan çalının ortaya çıkışıyla Yahudiliğin kurucu peygamberi olarak işaretlenmesi gibi, Pavlus da Şam vizyonu ile Hristiyanlığın kurucu peygamberi oldu. Pavlus, Mektupları boyunca 'benim müjdem'den ya da burada olduğu gibi 'benim tarafımdan duyurulan müjde'den bahsetmekte ısrar ediyor (yukarıda, New English Bible çevirisinde 'benim vaaz ettiğimi duyduğunuz müjde' olarak çevrilmiştir; bu kesin değildir ve yanıltıcıdır, çünkü Pavlus'un olduğundan daha mütevazı görünmesine neden olur). Pavlus bu nedenle İsa'ya doğrudan bir soy olduğunu iddia ediyor; yalnızca Şam'daki vahiy nedeniyle değil, aynı zamanda onu takip eden diğer vahiyler nedeniyle de. Pavlus, Kudüs havarileri Petrus, Yakup ve Yuhanna'ninkinden çok daha yüksek bir yetkiye sahip olduğunu iddia ediyor; çünkü onların iddiası dünyevi İsa'yla tanışıklıktan kaynaklanıyordu; Pavlus'un iddiası ise artık bedeninin tüm zayıflığından arınmış ve aşkın bir tanrının her şeyi bildiğini varsayan gökteki İsa'yla tanışıklığından kaynaklanıyordu. 'Kudüs Kilisesi'nin liderleri (daha sonraki bir bölümde tam olarak tartışılacağı gibi) kendilerini yeni bir dinin kurucuları olarak görmüyorlardı. Kendilerini Yahudi kardeşlerinden yalnızca İsa'nın Mesih olduğuna olan inançlarıyla farklılaşan Yahudiler olarak görüyorlardı. Dirilti İsa Dünya'ya geri döndüğünde, ki bunun çok yakında gerçekleşmesini bekliyorlardı, Tanrı'nın, aracılığıyla öyle şaşırtıcı mucizeler gerçekleştireceğine - Romalıların doğaüstü yollarla yenilgiye uğratılması ve Kutsal Topraklardan kovulmaları - tüm Yahudilerin onu Mesih olarak kabul edeceğine ve Ferisi üstatları tarafından yönetilen Sözlü Kanun tarafından yorumlanan Musa'nın Tora'sının talimatlarına göre yönetilen bir teokraside onun kraliyet yönetimi altında birleşeceğine güvenle inanıyorlardı. Onlar, İsa'nın hareketi ile Yahudi inananların ana topluluğu arasında herhangi bir bölünmeyi tasavvur etmediler. Kendileri Yahudi kanunlarına uydular ve Yahudi kardeşleriyle aynı sözlerle dua ettiler; buna ek olarak, Yahudiler arasındaki özel grupların (örneğin Hasidim'in) her zaman hiçbir ayrılık duygusu olmadan yaptığı gibi, normal ibadetlere eklenen belirli dualar (Rab'bin Duası gibi) vardı. Kudüs İsa hareketi, sonunda Hristiyanlığı ayrı bir din olarak belirleyen Efkaristiya, Komünyon veya Ayin olarak bilinen özel töreni yerine getirmede (bir sonraki bölüme bakın). Pavlus, Hristiyanlığı yeni bir din olarak tasavvur eden ilk kişiydi, 104

--- SAYFA 119 ---

ŞAM VE SONRA Yahudilikten farklı. Bunu yapabilmek için, Şam vizyonundan başlayarak, gökteki İsa Mesih'e (ilk kez 'Mesih'i ilahi bir unvan olarak kullanarak bu şekilde hitap ederek) ilişkin bir dizi vizyon aracılığıyla özel otorite iddiasını öne sürdü. Yukarıda alıntılanan pasajda onun Kudüs yetkililerinden bağımsızlığı konusunda nasıl ısrar ettiği görülecektir. Şam vahyinden sonra, 'hiç kimseye danışmadan, Kudüs'e çıkıp benden önceki elçileri görmeye gitmeden, hemen Arabistan'a gittim, sonra da Şam'a döndüm' diyor. Pavlus bu ifadeyle kendisinin Hristiyanlığa geçtiği fikrini reddediyor. Mühtedi, katılmak istediği dinin otoritelerine alçakgönüllülükle yaklaşan ve eğitim almak için kendini teslim eden kişidir. Pavlus, girişiyle ilgili böyle bir açıklamayı tamamen reddediyor: Ne Şam'da ne de Kudüs'te eğitim aramıyor; bunun yerine 'Arabistan'a' gidiyor. Son bilgilerin aktardığı izlenim, Pavlus ile Musa arasındaki benzetmeyi güçlendirmektedir. Tıpkı Musa'nın yasa tabletlerini aldıktan sonra Arap çölünde kırk gün kırk gece kalması gibi (Çıkış 34:28), Pavlus da yeni vahyi özümsemek ve insanlığa aktarmak için geri dönmeden önce çölde emekli oldu. Elbette, Elçilerin İşleri'nde anlatılan hikaye çok farklı. Burada bize Pavlus'un gerçekten de önce Şam'da, sonra da Kudüs'te eğitim aradığı söyleniyor. Şam'da iyileştirildi. daha sonra ona görevi konusunda talimat veren Ananias tarafından körlüğü (Paul'un Galatyalılar dilinde bahsetmediği); ve ardından Pavlus, Şam'dan kaçtıktan sonra hemen Kudüs'e gider; burada Barnabas tarafından Havarilerle tanıştırılır ve burada İsa'nın hareketinde aktif fakat ikincil bir rol üstlenir. Elçilerin İşleri'nde verilen resim aslında yeni bir dinin kurucusunun değil, din değiştiren birinin resmidir; ancak Elçilerin İşleri kitabının amacını ve bakış açısını, Pavlus'un Galatyalılar'daki anlatımıyla arasındaki şaşırtıcı farkı anlamak için dikkate almalıyız. Elçilerin İşleri kitabının, Pavlus'un Galatyalılara yazdığı mektuptan yaklaşık kırk yıl sonra yazıldığını kendimize hatırlatmamız gerekir ve o dönemde İsa'nın hareketinde çok şey yaşanmıştı. Pavlus'un fikirlerini benimseyen, ancak bu fikirleri İsa'nın kendisinden çıkarmakla ilgilenen ve dolayısıyla Pavlus'un özgünlüğünü inkar eden Hristiyan Kilisesi'ne dönüşmüştü. Üstelik Hristiyan Kilisesi, ilk Nasıralılara ilişkin, Pavlus ile Kudüs Havarileri arasında hiçbir ayrılığın olmadığı bir anlatımı benimsemişti: Artık mit, Petrus ve Yakup dahil tüm Havarilerin, Pavlus gibi, ilahi İsa'ya ve onun insanlığın günahları için ilahi bir kurban olma rolüne - diğer bir deyişle, 105. yüzyıldan kalma gizemli din doktrinine - inandıkları yönündeydi.

--- SAYFA 120 ---

tarihsel gerçekte bunun sorumlusu yalnızca Paul'dü. İlk Kilise'nin temel birliği doktrinini (ve dolayısıyla Pavlus'un özgünlüğünün ve tarihsel İsa ile gerçek bağı sağlayan Kudüs Havarileri ile kopuşunun herhangi bir şekilde kabul edilmesiyle ciddi şekilde tehlikeye atılacak olan İsa ile kesintisiz devamlılığını) korumak için, Pavlus'un, kendisine özel bir rol verilmiş olmasına rağmen, Hristiyanlığını Yakup ve Petrus'tan öğrenmiş olan Havarilerden sadece biri, aslında onların en sonuncusu ve en az yetkilisi olarak temsil edilmesi gerekiyordu. 'Yahudi olmayanların elçisi' olarak Elçilerin İşleri kitabı ve aslında İncillerin kendileri, ilk Kilise'nin birliğine dair bu miti pekiştirmek ve aslında Pavlus'un fikirlerine dayanan daha sonraki Kilise'nin fikirlerini İsa'nın kendisinden türetmek için derlendi (ya da daha doğrusu önceki materyallerden düzenlendi). Böylece Pavlus'un mutlak özgünlüğü ve Hristiyanlığın kurucusu olarak statüsü gölgelendi; Pavlus, Elçilerin İşleri kitabının kahramanı ve ana karakteri olmasına rağmen, bu eserde onun Hristiyanlığın kuruluşundaki gerçek konumu ve rolü önemsizleştirilmiş ve dönüştürülmüştür. Pavlus ile Kudüs AJXİStles'ı arasındaki uçurum aslında Elçilerin İşleri'nde tamamen yok değildir: Düzenlenmiş ve gizlenmiştir, ancak daha sonra göreceğimiz gibi hala oradadır. Ancak asıl amaç süreklilik görünümü yakalamaktır. Bununla birlikte, eğer Pavlus'un Şam'daki vahyiyle ilgili kendi açıklamasını, Elçilerin İşleri'ndeki çok daha sonraki kayıtlardan türetilen herhangi bir ön varsayım olmadan okursak, Pavlus'un ne kadar büyük iddialarda bulunduğunu takdir etmeye başlayabiliriz. Yeni İngilizce İncil çevirisinin Pavlus'un iddialarını önemsizleştirdiği bir örneği zaten görmüştük, ancak başka bir ifadeyle bu çeviri onları daha da önemsiz gösteriyor. Çünkü Yeni İngilizce İncil'de 'Tanrı, Oğlunu bana ve benim aracılığımla açıklamayı seçti' (Galatyalılar 1:16) ifadesi yer alırken, Yunanca aslında şunu söylüyor: '... Gözden Geçirilmiş Versiyonun dediği gibi, içimdeki Oğlunu ortaya çıkarmak için. Pavlus oldukça açık bir şekilde kendisinin Tanrı'nın Oğlu'nun enkarnasyonu olduğunu söylüyor. Dolayısıyla o, yeni dininde Musa'nın Yahudiliği için iddia edilenden daha yüksek bir statüye sahip olduğunu iddia ediyor. Pavlus'un burada yalnızca kendisi için, her Hristiyan için mümkün olan şeyi iddia ettiği söylenebilir: İsa'nın ilahi kurtarıcı olarak kişiliğiyle özdeşleşme ve birleşme; Her Hristiyan'ın Mesih'te olduğu gibi, Mesih'in de her Hristiyan'da olduğu söylenebilir. Yine de Pavlus bu mucizevi birleşmenin gerçekleştiği ilk kişi olduğunu iddia ediyor. Dolayısıyla onun 'vahiyi' bir vahiyden daha fazlasıdır: Bu, Tanrı'nın hamile bırakma olgusunun en yüksek tezahürü olarak Pavlus'un kendisinin bir dönüşümü ve tanrılaştırılmasıdır. Diğer Hristiyanlar da, tıpkı diğer Hristiyanlar gibi, Pavlus'un gösterdiği yol sayesinde bu duruma katılabilirler.

--- SAYFA 121 ---

ŞAM VE SONRASI Budistler, Buda'nın yol gösterdiği Nirvana'yı bulabilirler; ancak Pavlus, Buda gibi, üstün ve yarı ilahi olmaya devam ediyor. Pavlus'un kendi eşsizliğine ilişkin düşüncesinin daha fazla doğrulanması onun mektuplarında bulunabilir. Bu nedenle Şam'daki vahiyden oldukça farklı olarak üstün bir mistik deneyime sahip olduğunu iddia eder: "üçüncü göğe götürüldüğünü" ve "cennete götürüldüğünü ve insan dudaklarının tekrar edemeyeceği kadar gizli sözler işittiğini" (11 Korintliler 12:2-3). Pavlus'un kendi statüsüne ilişkin görüşünü anlamak için daha da önemli olan, onun vücudunda, çarmıhtaki İsa'nın çektiği acılarla özdeşleşmesinin derinliğini gösteren, özel işaretler veya damgalara sahip olduğu iddiasıdır (bkz. Galatyalılar 6:17). Bu fenomen, Aziz Francis'ten başlayarak Orta Çağ'daki coşkulu Hristiyanlar arasında yaygınlaştı ve psikologlar tarafından çokça araştırıldı. Ancak ilk Kilise döneminde yalnızca Pavlus'un böyle bir fiziksel tezahürü deneyimlediği biliniyor. Bununla birlikte, antik gizem dininin diğer biçimlerinde dikkate değer paralellikler vardır. Örneğin Attis'in müritleri, coşkularının doruğundayken, kendi tanrılarıyla aynı acıyı deneyimlemek ve böylece bireyselliklerini onun içinde eritmek ve onun "içinde" olabilmek için kendilerini hadım ettiler. Böylece Pavlus'un damgası, ister kendi kendine oluşmuş, ister psikosomatik olarak oluşmuş olsun, onu, kendisinin ve takipçilerinin gözünde, gizemli tanrı Rab İsa Mesih'in gücünün yüce vücut bulmuş hali haline getirdi. Burada, kendileri de ilahi bir gücün vücut bulmuş hâline dayanan yeni bir din kurmaya çalışan Pavlus ile dönemin diğer gizemcileri arasındaki paralelliğe dikkat etmeliyiz. Simon Magus iyi bir örnek. Elçilerin İşleri kitabında onun, 'Büyük Güç' olarak adlandırılan Tanrı'nın gücü olduğunu iddia ederek Samiriyeliler arasında bir hareket başlattığı belirtiliyor. Pavlus ve Simon Magus'un geniş çapta benzer kişiler olarak kabul edildiği, bazı Pauline karşıtı belgelerde Pavlus'tan 'Simon Magus' kod adı altında bahsedilmesi gerçeğiyle kanıtlanmaktadır. Bu bize, Elçilerin İşleri kitabında bulunan Pavlus'un, kendine ait özel bir doktrin iddiası olmayan ya da ilahi, mistik gücün sahibi olarak göze çarpan bir üstünlüğe sahip olmayan, sadece Havarilerden biri olarak resmedilmesinin, tarihsel bir gerçek olarak Pavlus'un kendisini sunuş biçimine aykırı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak Pavlus'u zamanın diğer tüm gizemcilerinden ayıran ve onların dininin aksine onun dininin unutulmamasını sağlayan yönü de unutmamalıyız. Bu, Pavlus'un yeni dinini Yahudiliğe bağlama ve böylece ona 107'ye kadar uzanan tarihsel bir temel verme konusundaki kararlılığıydı.

--- SAYFA 122 ---

zaman içinde dünyanın başlangıcına kadar 7 bunu yalnızca kendi kişiliğine dayandırmak yerine. Bu, Pavlus'un dinine Greko-Romen dünyasının gözünde sağlamlık ve etkileyicilik kazandıran özellikti; böylece takipçileri kendilerini kozmik tarihin akışına sürüklendiklerini hissettiler; ancak yine de Pavlus, Yahudi İncilini kendi amaçları doğrultusunda kullanma konusunda benzersiz değildi, çünkü bu, göreceğimiz gibi, bazı Gnostik mezhepler, özellikle de Setliler tarafından yapılmıştı. Pavlus'un, Yunanca çevirisini özümlediği ve Ferisilerin şöhretine ulaşma hırsı döneminde şevkle incelediği Yahudi İncili hakkındaki duyguları, Şam'daki vahiy hakkında yukarıda alıntılanan anlatımda bile görülebilir. Gördüğümüz gibi sadece dolaylı olarak Musa'ya atıfta bulunmakla kalmıyor, aynı zamanda kendisini peygamber Yeremya ile de açık bir şekilde özdeşleştiriyor. ' diyor. . . Beni doğduğum andan itibaren ayıran ve lütfuyla çağıran Tanrı, Oğlunu bana ve benim aracılığımla açıklamayı seçti. . . ' New English Bible, orijinalin birebir temsili yerine modern İngilizce deyimleri arayarak konuyu bir kez daha bulanıklaştırdı. Gözden Geçirilmiş Versiyonda olduğu gibi birebir çeviri ', ' şeklindedir. Beni annemin rahminden ayıran Allah. ' ve bu hemen Yeremya'nın kehanet çağrısını hatırlatıyor: 'Seni karnında şekillendirmeden önce seni tanıyordum; ve sen rahimden çıkmadan önce seni kutsadım ve seni ulusların peygamberi olarak atadım Keremya 1:5). Pavlus da kendisinin uluslara karşı bir misyonu olduğunu ilan etti, ancak bu misyonun İncil'de onaylanmasını diledi ve bu nedenle kendisini İncil'deki peygamber Yeremya'dan türetilen terimlerle tanımladı. Pavlus kendisini Musa'ya benzettiği ölçüde kendisini yeni bir dinin kurucusu olarak görmektedir; ancak kendisini Yeremya'ya benzettiği ölçüde, mesajı Yahudilere değil tüm dünyaya yönelik olsa da kendisini Yahudiliğin devamı olarak görüyor. Dolayısıyla Pavlus'un Şam'daki vahyi, yalnızca çocukluğunun pagan romantizmini yeniden canlandırarak Yahudi dünyasında ayaklarını bulmaya çalışan bir din değiştirenin çatışmalarını çözmekle kalmadı; aynı zamanda Yahudi geleneğine hayranlık ve kıskançlıkla bakan ve bu gelenekte ustalaşmaya çalışan, ancak başarısızlık ve reddedilmeyle karşılaşan birinin özlemlerini de tatmin ediyordu. Pavlus, gönüllü olarak vazgeçtiği başarılı bir Ferisi kariyerinin hayalini kurdu; bu onu gerçek başarısızlığından dolayı teselli etti. Ama aynı zamanda kendisi için çok daha büyük bir fantezi de yarattı: statüsü Ferisilerin çok üzerindeydi (bunlardan hiçbiri peygamberlik iddiasında değildi), çünkü İncil'deki kehanet armağanı onda yenilenmişti; ve İncil'deki kehanetlerin tüm panoraması, Musa'dan daha büyük bir peygamber ve doruğa ulaşan 108'in başlatıcısı olan Musa'da doruğa ulaşmak için var olmuştu.

--- SAYFA 123 ---

İncil'i aşan ancak onu içeren yeni bir din tipinin gerekli olduğu tarih aşaması. 1 09

--- SAYFA 124 ---

11. BÖLÜM PAVLUS VE EUKARİSTAN Yaygın Hristiyan doktrinine uygun olarak, Efkariya'nın İsa'nın kendisi tarafından başlatıldığı ve bu nedenle Pavlus'un İsa'nın ölümüyle ilgili gizem kült yorumunun yaratıcısı olmadığına, ancak bu yorumun İsa'dan kaynaklandığına dair kanıt teşkil ettiği ileri sürülebilir. Efkariya, inisiyenin Mesih'in bedenini yiyerek ve kanını içerek tanrılığa mistik bir şekilde dahil olmasını ifade eder. Böyle bir tören İsa'nın tanrılaştırılmasını ima eder ve İsa'nın Yahudi anlamında sadece bir Mesih olduğu görüşüyle uzlaşmak oldukça imkansızdır. Üstelik Efkariya, tanrılığa katılım doktrinini ima etmenin yanı sıra, insanlığın kefareti olarak İsa'nın kurban edilmesi doktrinini de ima eder; İbadet eden kişi, kurban edilen İsa'nın bedeninden, Yahudilerin Fısıh kuzusunu yemesi gibi alır (Korintliler 5:7'de İsa buna benzetilmektedir). İsa'nın ölümüyle ilgili böyle bir kavram, Yahudiliğin herhangi bir çeşidiyle bağdaştırılamaz, çünkü bu, Yahudilik için lanetlenmiş olan insan kurban etmenin yeniden uygulamaya konması anlamına gelir - aslında İbranice İncil'in büyük bir kısmı, insan kurban etmeye karşı bir kampanya oluşturur. Hayvan kurban etme kurumunun, insan kurban etmenin tamamen ortadan kaldırılması anlamına geldiği anlaşıldı; ve Tanrı'nın sonunda hayvan kurban etmek uğruna insan kurban etmekten vazgeçtiği akedah veya İshak'ın Bağlanması hikayesi, bu ilerlemenin doğrulayıcı efsanesidir. Vekaleten kefareti fikrinin Yahudiliğe tamamen yabancı olmadığı doğru olsa da, daha önce de belirtildiği gibi, ikincil öneme sahiptir ve kurtuluşun ana modelinin hiçbir parçasını oluşturmaz. Midraşta Haham Yahuda'nın çektiği acıların iyi hasatlar sağladığına dair hikaye anlatılabilir (Genesis Rabbah 33), ancak bu ortalama bir Yahudi'nin 110 yaşında olduğu anlamına gelmez.

--- SAYFA 125 ---

PAUL VE THF. EUCHARIST, günah yükünü Haham Yahuda'nın veya diğer benzer şahsiyetlerin üzerine yüklemeye ve Tevrat'ın rehberliğiyle kötü eğilime karşı kendi bireysel mücadelesini bırakmaya teşvik edilmiştir. İncil'de Musa'nın İsrailoğulları için kendini feda etme teklifini anlatan hikaye bile, kurtuluşa giden bir yolu işaret etmekten ziyade Musa'nın bir İsrail aşığı olarak karakterini öne çıkaran ikincil bir anlatı aracıdır. Her durumda, Musa'nın teklifi, olağan bireysel sorumluluk modelini güçlendiren terimlerle Tanrı tarafından derhal reddedilir: 'Ve Rab Musa'ya şöyle dedi: 'Kim bana karşı günah işlerse, onu kitabımdan sileceğim' (Çıkış 32:33). Efkariyeti'nin, kurtuluşun İsa'nın ölümü ve kanının dökülmesi yoluyla elde edileceğine dair iması, Yahudilikten radikal bir ayrış ve pagan kefareti kavramlarına geri dönüş anlamına gelir. O halde, eğer Efkariyeti gerçekten de İsa tarafından tesis edilmiş olsaydı, Hristiyanlığın kurucusunun Pavlus değil, İsa olduğunu söylemek zorunda kalırdık. Hristiyanlığın temel kutsallığı olan Efkariyeti'nin, onu ayrı bir din olarak Yahudilikten ayırdığı gerçeği de aynı derecede alakalıdır. Eğer Efkariyeti'yı İsa kurduysa, o zaman, sadece burada yer almayan merkezi bir tören sağlamanın kurumsal anlamında da olsa, yeni bir din kurmuş oluyordu. Yahudilik ve Tapınak'ın veya (Tapınak'ın yokluğunda) Şema'nın Yahudi ayinlerinin yerini alan, Yahudi ibadetinin merkezi eylemini oluşturan Tanrı'nın birliğinin tasdiki, daha önce de belirtildiği gibi, İsa'nın Rab'bin Duasını tesis etmesi, Yahudi uygulamasından bu kadar radikal bir sapma teşkil etmiyordu, çünkü Ferisi hareketinin hahamlarının, kendileri ve yakın öğrencileri için ek olarak kullanılacak bazı kişisel dualar hazırlaması oldukça olağandı. normal dualara.' Bu tür duaların bir kısmı Talmud'da korunmuştur ve bunlardan bazıları aslında Yahudi Dua Kitabı'na dahil edilmiş ve bugün tüm Yahudiler tarafından kullanılmaktadır. Ancak Rab'bin Duası, İsa'nın ölümünden sonra, normal Yahudi dualarına eklenmek yerine, günlük ibadetin merkezi bir özelliği haline getirildiğinde, özellikle Hristiyanların ibadeti haline geldi; çünkü kendi içinde Yahudiliğe aykırı hiçbir şey içermez ve aslında karakteristik olarak bir Yahudi duasıdır. İncillerde bazı tanınmış metinler İsa'yı Efkariyeti'nin kurucusu olarak tasvir eder. Bunlardan en eskisi Markos'tadır: 'Ve onlar yemek yerken, İsa ekmeği aldı, kutsadı, kırdı ve onlara verdi ve şöyle dedi: "Alın, yiyin; bu benim bedenimdir." Ve bir kâse alıp şükrettikten sonra onu onlara verdi; ve hepsi ondan içti. Ve onlara şöyle dedi: "Bu, birçokları için dökülen yeni vasiyetteki kanımdır" (Markos 14:22-4). Matthew ve Luke aynı açıklamayı yapıyor, ben

--- SAYFA 126 ---

Bazı küçük değişikliklerle MİT YARATICI. Bu anlatım Son Akşam Yemeği hikayesinin bir parçasını oluşturur. Ancak Yuhanna, garip bir şekilde, Son Akşam Yemeği ile ilgili anlatımında bu olaydan bahsetmez, bunun yerine Efkaristiya fikrini İsa'nın yaşamının oldukça farklı bir aşamasına, onun Celile'deki Kefernahum sinagogunda vaaz etmesine bağlar: Doğrusu, doğrusu, size söylüyorum, İnsanoğlu'nun etini yemediğiniz ve onun kanını içmediğiniz sürece, sizin için hiçbir kaldiraç yoktur. Reş'imi yiyen ve kanımı içen sonsuz yaşama sahip olur; ve onu son günde dirilteceğim. Çünkü etim gerçekten ettir ve kanım gerçekten içecektir. Bedenimi yiyen ve kanımı içen mt'de yaşar ve ben de onun içinde yaşarım. Yaşayan Baba beni gönderdiği ve ben Baba aracılığıyla yaşadığım gibi, beni yiyen de benim aracılığımla yaşayacaktır. Bu, gökten inen ekmektir; atalarınızın man yeyip öldüğü gibi değildir; bu ekmeği yiyen sonsuza dek yaşar. Oohn 6:53-8) Sinoptik İncillerde (Markos, Matta ve Luka), İsa bir tören gerçekleştiren (öğrencilerine ekmek ve şarap dağıtan) olarak temsil edilir, ancak takipçilerinin sonsuza kadar uyması gereken bir ayin başlatan biri olarak temsil edilmez. Bu hikayenin Hristiyan Kilisesi'nde uygulanan Efkaristiya ayini için tarihsel veya etiyolojik bir köken sağladığının tahmin edilmesi okuyucuya bırakılmıştır. Öte yandan, Yuhanna'da İsa bir tören bile gerçekleştirmez: sadece havarileri arasında bile bazı karanlık ve şifreli fikirleri ifade eder, bazıları onlar tarafından yabancılaştırılmıştır (Uohn 6:66). O halde, İsa'nın aslında Efkaristiya ayini Hristiyan Kilisesi'nde düzenli bir kutsal tören olarak başlattığı fikrinin ilk ifadesini nerede buluyoruz? Bunun en eski iddiası Pavlus'un Mektuplarında bulunabilir ve bu aslında Efkaristiya fikrine, yani İsa'nın bedeninde ve kanında kurtarıcı bir gücün olduğu fikrine de yapılan ilk atıftır: Çünkü Rab'den, size de ilettiğim şeyi aldım, Rab İsa'nın ihanete uğradığı aynı gece ekmek aldığını; ve şükrettikten sonra onu kırdı ve dedi: Al kedi, bu senin için kırılan benim bedenimdir; bunu beni anmak için yap. Yemekten sonra da kâseyi alıp şöyle dedi: Bu kâse benim kanımın yeni vasiyetidir; bunu her içtiğinizde beni anmak için yapın. Çünkü bu ekmeği her yediğinizde ve bu kâsedan içtiğinizde, Rabbin gelişine kadar O'nun ölümünü göstermiş olursunuz. Bu nedenle kim bu ekmeği yerse ve Rab'bin bu kâsesini değersizce içerse, Rab'bin bedenine ve kanına karşı suçlu olacaktır. Ama kişi kendini sınısın ve o ekmekten yesin, o kâsedan içsin. Çünkü değersiz yere yiyip içen, Rab'bin bedenini fark etmeden yiyip içen kendine lanet eder. Bu nedenle aranızda pek çok kişi zayıf ve hastadır, birçoğunuz da uyumaktadır. (Korintliler 1 1: 23-30) 1 1 2

--- SAYFA 127 ---

Pavlus ve Efkaristiya Bu pasajdan, hem bir fikir hem de bir Kilise kurumu olarak Euclwrist'in mucidi ve yaratıcısının Pavlus'un kendisi olduğu çok açıktır. Çünkü Pavlus, Efkaristiya'nın kendisinin aldığı bir vahiy üzerine kurulduğunu oldukça açık bir şekilde söylüyor: 'Çünkü size ilettiğim şeyi Rab'den aldım.'

Pavlus'un burada, İsa'nın Efkaristiya'yı (veya Pavlus'un 'Rab'bin Sofrası' olarak adlandırdığı, 20. ayet) nasıl başlattığının ayrıntılarını doğrudan 'Rab'den' (yani, Pavlus'un aklına geldiğini iddia ettiği birçok görünümünden birinde İsa'nın kendisinden doğrudan vahiy yoluyla) aldığını söylemesi, bilim adamları tarafından olağanüstü sayılabilecek bir şekilde örtbas edilmiştir; ama bu gerçekten oldukça anlaşılır bir durum çünkü burada tehlikede olan çok şey var. Pavlus'un Efkaristiya'nın yaratıcısı olduğunu kabul etmek, Hristiyanlığın kurucusunun İsa değil de Pavlus olduğunu kabul etmek olurdu. Bu, Hristiyanlığı Yahudilikten ayrı bir din olarak belirleyen temel kutsallık ve gizemin İsa tarafından tesis edilmediği anlamına gelir. Bu kutsal törenin altında yatan fikirler de - tapınanların tanrıyı yeme süreci yoluyla ilahi Mesih'in bedenine dahil edilmesi - İsa'nın dini bakış açısının bir parçası değildir: aslında o, bu tür fikirleri yabancı olmasa da itici bulurdu çünkü bunlar paganizmin iyi bilinen bir yönüydü, özellikle de gizemli din tezahürleri. Ancak Hristiyan bilginler bile, Pavlus'un burada, İsa'nın Son Akşam Yemeği'nde Efkaristiya kurumuyla ilgili talimatları nasıl verdiğini kişisel olarak İsa'dan vahiy aldığını iddia ettiğini kendilerinden tamamen gizleyemediler. Tipik bir yorum şudur: 'Belki de Aziz Pavlus bu bilgiyi vahiy yoluyla aldığını kastediyor, ancak apo (from) edatı daha ziyade bu bilgiyi yaşlı havariler veya diğer araçlar aracılığıyla Rab'den aldığını ima ediyor' (Evans, Corinthians, Clarendon Bible, 1930). Pavlus'un burada bir vahiy iddiasında bulunmasının mümkün olduğunu kabul ederken (her ne kadar böyle bir yorumun ne kadar önemli olabileceğini ya da neden bu kadar umutsuzca savuşturulması gerektiğini kabul etmeden), bu bilim adamı hafif ağırlığı olan bir gramer yorumuna sığınıyor? O halde Pavlus'un burada, İsa'nın Son Akşam Yemeği'ndeki sözlerini, bazıları aslında Son Akşam Yemeği'nde bulunan Kudüs Havarilerinden alınan herhangi bir bilgi yoluyla değil, doğrudan vahiy yoluyla bildiğini söylediğini kabul etmeliyiz.

Pavlus'un, İsa'nın zamanından bu yana Kilise'de zaten iyi bilinen bir kuruma ait özel bir vahiy atfetmesinin saçma olacağı açıktır. Bu, göreceğimiz gibi, Efkaristiya'nın 'Kudüs Kilisesi' tarafından değil, sadece 1 1 3

--- SAYFA 128 ---

EFSANE YARATICI kiliseler Pavlus'un etkisi altına girmişti. Çünkü eğer İsa'nın kendisi Efkaristiya'yı başlatmış olsaydı, her şeyden önce Son Akşam Yemeği'nde mevcut olanların - İsa'nın sözlerini açıklanamaz bir şekilde unutmamışlarsa ve Pavlus'a verilen özel bir vahiy aracılığıyla onlara hatırlatılmaları gerekmiyorsa - bunun 1M= gözlemlenmesini beklerdik. İnciller elbette Efkaristiya'nın İsa tarafından başlatıldığını ya da en azından bir kurum olarak İsa'nın Son Akşam Yemeği'nde yaptığı ve söylediği bir şeye dayandığını iddia ediyor. Ancak İncillerin hepsinin Pavlus'un Mektuplarından sonra yazıldığını ve Pavlus'un fikirlerinden etkilendiğini bir kez daha kendimize hatırlatmalıyız. Elbette İncillerde Pavlus'tan alınmayan pek çok şey vardır, özellikle de Pavlus'un pek ilgilenmediği İsa'nın dünyevi yaşamıyla ilgili olarak. Ancak burada İsa'nın yaşamında olduğu iddia edilen bir olay var ve bu olay hakkında ilk defa Pavlus'un Mektupları ile İncillerin anlatımı arasında bir benzerlik var. Bu olayın, kurumunu İsa'ya atfetmek için güçlü bir nedeni olan Hıristiyan Kilisesi için bu kadar merkezi bir kurumla ilgili olması anlamlıdır, aksi takdirde İsa'nın yeni bir din kurma niyetinde olmadığını kabul etmek zorunda kalacaktı. İncillerin, Efkaristiya yönleriyle Son Akşam Yemeği hakkındaki açıklamalarını aldıkları kaynağın, aslında Pavlus'un konuyla ilgili Korintliler'deki vahiy anlatımı olduğu sonucuna varmak zorunda kalıyoruz. İncillerin genel olarak İsa'nın son günlerine ilişkin anlatımları için başka kaynakları da vardır. Ancak, Efkaristiya'nın zaten merkezi öneme sahip olduğu bir Kilisenin üyeleri olan ve Efkaristiya kurumu için Pavlus'un anlatımından başka bir kaynağa sahip olmayan İncil yazarları, her zamanki kaynaklarından uzaklaşmak ve Pavlus'un Son Akşam Yemeği vizyonunda gördüğünü iddia ettiği şeye karşılık gelen bir şeyi hikayeye yazmak için doğrudan Pavlus'tan yararlanmak zorunda kaldılar. Bu, Sinoptik İncillerde verilen anlatımlar ile Pavlus'un Korintliler'deki sözleri arasındaki sayısız sözlü yazışmayı açıklamaktadır. Bunlar bir tesadüf olamaz, ancak İncil yazarlarının yazarken Pavlus'un sözlerini önlerinde bulundurdıkları anlamına gelmelidir (Paul bunları herhangi bir kaynaktan değil, kişisel vahiy yoluyla aldığını açıkça söylediği için ortak bir kaynaktan olamazlar). Sinoptik İnciller, Pavlus'un anlatımının ana hatlarını yakından takip etseler de, Efkaristiya töreninin gerçek kurumunu İsa'ya atfederken Pavlus kadar ileri gitmezler; bunun yerine İsa'yı, daha sonra Efkaristiya ayininin temelini oluşturan bir töreni gerçekleştirirken tasvir ediyorlar. Diğer kaynaklarda olayın tamamının yer almaması, Sinoptik yazarlarını, Pavlus'un vizyoner olayının yalnızca kısaltılmış bir versiyonunu ekledikleri ölçüde utandırmış olmalı. 1 14

--- SAYFA 129 ---

Pavlus ve Efkaristiya Öte yandan Yuhanna'nın yazarı, bu olayı Son Akşam Yemeği anlatımından tamamen çıkarmıştır. Bunun nedeni kesinlikle Efkaristiya'ya kayıtsız kalması değildi; çünkü başka bir bağlamda, teorisinin herhangi bir Sinoptik İncil'de bulunandan çok daha uzun ve daha tutkulu bir versiyonunu veriyor, onu sonsuz hayata ulaşmak için gerekli kılıyor ve açıkça onu tıpkı gizem kültlerinde olduğu gibi ilahi olanla bütünleşmenin bir gizemi olarak görüyor. Konunun Son Akşam Yemeği'nde yer almaması, konunun ilk kez Son Akşam Yemeği'ne eklendiği Pavlus'un Mektubu'ndan haberi olmadığı anlamına gelmelidir. Bununla birlikte, Efkaristiya uygulamasının kurtuluş için temel kabul edildiği bir Kilisenin bir üyesi olarak (bu öğretinin Pavlus'tan geldiğinden habersiz olmasına rağmen), İsa'nın vaazının bir parçası olarak kurumun uzun bir savunmasını dahil etti. Dolayısıyla tüm İnciller, İsa'nın tarihsel gerçekte hakkında hiçbir şey bilmediği Efkaristiya ayini için İsa'nın yaşamına ilişkin bir tür temel sağlar. Yuhanna, öğrencilerini bile bundan rahatsız olarak tasvir ederken, Efkaristiya fikrinin Yahudilerin gözündeki şok edici karakterinin çok iyi farkında olduğunu ve bazılarının 'artık onunla yürümeyecek kadar yabancılaşmış' olduğunu gösteriyor. Yuhanna'nın burada tanımladığı şey, İsa'yı dinleyen Yahudilerin yaşadığı şok değil (çünkü İsa hiçbir zaman Efkaristiya ile ilgili herhangi bir fikir belirtmedi), Pavlus'un, yamyamlığın güçlü tonlarını içeren bir prosedürle tanrının birleştirilmesi fikrini içeren, paganizmi çok anımsatan bir ayini Hristiyanlığın uygulamasına aşıladığında onu dinleyenlerin hissettiği şok. Elbette bu, İsa'nın Son Akşam Yemeği'nde öğrencilerine ekmek ve şarap dağıtmadığı anlamına gelmiyor. Festival zamanında olsun ya da olmasın, bir Yahudi yemeğinde bu oldukça normaldi. Masanın başındaki kişi bir kutsama yapar (kutsama, 'Eukaristiya' kelimesinin orijinal anlamıdır) ve ardından somun ekmeği bölerek masadaki herkese bir parça uzatırdı. Daha sonra yemeğin sonunda bir kadeh şarap eşliğinde dua edilir ve duanın sonunda şarap dağıtılırdı. (Bu lütuf şarabı kadehi, ekmekten önce gelen Şabat ve bayramların kiddush şarabından ziyade, Sinoptik kayıtlarda ve 1 Korintliler'de bahsedilen şarap gibi görünmektedir.) Bugün Yahudi sofralarında hâlâ uygulanan bu prosedürün mistik bir önemi yoktur; Bunun tek anlamı, sağladığı yemek için Tanrı'ya şükretmektir. Gizemli din süslerinin eklenmesi (yani, tanrının bedeni olarak ekmek ve onun kanı olarak şarap), sıradan bir Yahudi yemeğini bir pagan ayinine dönüştüren Pavlus'un işiydi. Yahudi yemeklerinde bir hayvanın kanı bile Kutsal Kitap kanunları tarafından yasaklanmış olduğundan (Levililer 7:26), şarabı kan olarak kabul etme fikri 115 olurdu.

--- SAYFA 130 ---

MİT YARATICI Yahudiler tarafından iğrenç bulundu. Burada da Pavlus kendini kasıtlı olarak Yahudi ahlak anlayışından ve zevk kurallarından uzaklaştırıyor ve kendisini paganizm dünyasıyla aynı hizaya getiriyor gibi görünüyor. Pavlus'un Efkaristiya için kullandığı terimin 'Rab'bin Sofrası' (Dere kuriakon dtipnon) olması dikkate değer. Aynı ifade, gizem dinlerinde, kurtarıcı tanrıya adanan kutsal yemekler için de kullanılıyordu. İlk Kilise döneminde bu törenin gerçekten bir gizem olarak kabul edildiğine dair kanıtlar var, çünkü onu çevreleyen bir gizlilik atmosferi vardı ve Hristiyan olmayanların ve hatta katkūmenlerin (Hristiyanlığa kabul edilenlerin) buna tanık olmasına izin verilmiyordu. Pavlus'un 'Rab'bin Sofrası' ifadesi gizemli dini o kadar anımsatıyordu ki, Kilise'nin ilk Babaları bundan utandılar ve onun yerine pagandan ziyade Yahudi çağrışımları olan 'Eucharist' adını koydular. Böylece Babalar, Hristiyan törenini, şarabın ve ekmeğin 'kutsandığı' (ya da daha doğru bir ifadeyle, bunları sağladığı için Tanrı'nın kutsandığı) Yahudilerin mistik olmayan, büyüsel olmayan kuduşlarıyla uyumlu hale getirmeye çalıştılar. Ancak bu isim değişikliğine rağmen Efkaristiya büyülu çağrışımlara sahip olmaya devam etti, çünkü her kutlandığında bir mucizenin meydana geldiğine inanılıyordu: ekmek ve şarap Mesih'in bedenine ve kanına dönüştü. Bu büyülu önem, ayinin uygun şekilde yerine getirilmesinin büyülu etkisine ilişkin ifadelerinden de görülebileceği gibi, ayinin Pavlus tarafından ilk kez uygulanmasından beri mevcuttu: 'Çünkü değersizce yiyip içen, Rab'bin bedenini fark etmeden yiyip içen kendine lanet eder. Bu nedenle aranızda pek çok kişi zayıf ve hasta, birçoğunuz da uyuyor.' Ancak yine de Pavlus'un bile yeni dinini ve yeni cemaat ayinini Yahudilikten tamamen ayırmaya niyeti yoktu. Her ne kadar yeni törene bir görün yoluyla yetki vermiş olsa da, alıntı yaptığı kendi yetkisi değil, İsa'nın yetkisiydi. Dolayısıyla o, Efkaristiya da dahil olmak üzere Pavlus'un öğretilerini İsa'dan çıkarmak ve böylece Pavlus'un rolünü küçümsemek için daha sonra İnciller ve Elçilerin İşleri'nde gösterilen çabayı onaylardı. Pavlus'un yeni bir dinin kurucusu olarak kabul edilmek gibi bir arzusu yoktu; tam tersine, öğretilerinin Yahudiliğin mantıksal devamı olarak kabul edilmesini ve dolayısıyla Yahudi kutsal kitaplarının içerdiği tüm tarih yelpazesinin desteğine sahip olmasını istiyordu. Sonuç olarak, Efkaristiya kurumunda bile İncil'deki öncülleri vurgulamaya çalışır. Böylelikle Efkaristiya kurbanını ve Mesih'in bedeninin ve kanının yenmesini Tapınaktaki kurbanlarla (1 Korintliler 10:18) ve Mesih'in kanının emilmesini İsrailoğullarının çölde mucizevi su içmeleriyle ilişkilendirir (1 Korintliler 10:4). Aslında cüretkar bir pagan olanı çevreleyerek 1 16

--- SAYFA 131 ---

Pavlus, kutsal metinlerden bir göndermeler ağıyla dolu bir törenle, bir kurtarıcı-tanrı olarak İsa kültünü, din değiştirmiş biri olarak hala değer verdiği ve büyük zirvelere ulaşmayı arzuladığı Yahudi geçmişine eklemeyi umuyordu. Bu şekilde kendisinin Yeremya gibi bir peygamber olduğunu düşünebilirdi. Yetenekleriyle fethetmeyi umduğu Ferisilerden kopmamıştı; bunun yerine onları aşmış ve böylece onları farklı bir şekilde fethetmişti. Onun büyük başarısızlığı zafere dönüşmüştü. Gençlik hayranlığının bahşedildiği Gamalieller ve Hillel'ler artık küçük yavrulardı: aralarında Pavlus'un da yerini aldığı peygamberlerin sadece taklitçileriydi. Eğer Ferisiler şimdi herhangi bir saygınlığa ulaşmak istiyorlarsa, bunu ancak kendilerini O'na bağlayarak ve kurtuluşu yalnızca onun gösterebileceği yoldan arayarak yapabilirlerdi. Geriye, Efkariştiya töreninin, İsa'nın kendilerine bu yeni kuruluş törenini verip vermediğini kesinlikle bilen, bizzat İsa'nın müritleri tarafından yönetilen İsa'nın Kudüs'teki takipçileri tarafından uygulanmadığını göstermek kalıyor. Ünlü bilgin Hans Lietzmann'ın uzun zaman önce belirttiği gibi, Elçilerin İşleri kitabında yer alan kanıtlar, Efkariştiya'nın Kudüs Nasıralıları tarafından uygulanmadığı sonucuna işaret etmektedir. Bunun yerine, diğer Yahudi topluluklarında olduğu gibi, yalnızca ortak yemek yiyerek bir topluluk duygusu aşılandı. Böylece şunu görüyoruz: 'Havarilerin öğrettiklerini dinlemek, ortak yaşamı paylaşmak, ekme bölme ve dua etmek için sürekli bir araya geliyorlardı. . . . Tek bir akılla tapınağa günlük ziyaretlerini sürdürdüler ve özel evlerde ekme bölerek, Tanrı'ya şükrederken ve tüm halkın onayını alırken, hiç etkilenmeyen bir sevinçle yemeklerini paylaştılar' (Elçilerin İşleri 2: 42-6). 'Ekmeği bölme' ifadesi (İbranice btt{.o'a) basitçe yemeği törenle başlatmak anlamına gelir; ev sahibi ya da önde gelen bir misafir, bir somun ekmeği kutsar ve ardından somunu bölerek orada bulunan herkese bir parça verir. Bu, Yahudiler tarafından hafta içi veya bayram günü olsun, tüm ortak veya kutlama yemeklerinde yapıldı (ve hala yapılıyor) ve ekmeğin herhangi bir sembolik veya mistik öneme sahip olduğunu öne süren hiçbir şey söylenmiyor. Eğer İsa'nın Kudüs'teki takipçilerinin katıldığı bu ortak yemekler Efkariştiya karakterine sahip olsaydı (yani bunlar, İsa'nın bedenini yemek ve kanını içmek gibi mistik bir anlam taşıyan ayinler olsaydı), bunu gösteren bir şey kesinlikle dahil edilirdi: En azından şaraptan bahsedilirdi, ama öyle değil. İncil'inde Son Akşam Yemeği ile ilgili anlatımında Efkariştiya unsurunu dahil etmekten çekinmeyen Luka'nın neden 11 7'ye cesaret etmediği sorulabilir.

--- SAYFA 132 ---

MİT YARATICI, Elçilerin İşleri'ndeki ortak yemeklerle ilgili anlatımına Efkariştiya'ya özgü bir renk katacak. Elçilerin İşleri kitabının yazıldığı dönemde (MS go hakkında) Efkariştiya kilisenin yerleşik bir ayini olduğundan, Luka'nın kendisi de Efkariştiya uygulamasına aşina olmalıydı. Yine de 'Kudüs Kilisesi'nin Efkariştiya'yı gerçekleştirdikleri uygulamalarını kendi anlatımına eklemeyi düşünmedi. Bu, orijinal hikayenin izlerini bırakmadan tarihi yeniden yazmanın ne kadar zor olduğunun bir örneğidir yalnızca. Bir değişiklik her zaman diğerlerini de beraberinde getirir; ancak redaktör, yaptığı bir değişikliğin sonuçlarını her zaman düşünmez ve bu nedenle eserin diğer kısımlarını değiştirmeden ve orijinali uyarlama modeliyle tutarsız bırakır.³ Böylece kanıtların incelenmesi, Efkariştiya'nın yaratıcısının Pavlus'tan başka hiç kimse olmadığını doğrular. İsa'yı Son Akşam Yemeği'nde gördüğü ve öğrencilerine Efkariştiya ayini gerçekleştirme konusunda talimatlar verdiği şeklindeki bir vizyonu öne sürerek, aslında gizem dininden türettiği bu yeni kuruma yetki verdi. Pavlus'un bu vizyonu daha sonra İncillere, Son Akşam Yemeği ile ilgili anlatılanlara tarihsel bir gerçek olarak dahil edildi ve bu nedenle Yeni Ahit bilginlerinin büyük çoğunluğu tarafından tarihsel bir gerçek olarak kabul edildi. Dindar Yahudiler olan ve İsa'nın Kudüs'teki takipçileri İsa'nın bedenini yeme ve kanını içme fikrini iğrenç olarak değerlendirdiler, bu ayini asla uygulamadılar, ancak Yahudi geleneğinin Yahudiliğin genel topluluğu içindeki arkadaşlıklar için onayladığı şekilde, sadece ekmeğin bölünmesiyle birlikte ortak yemekler yediler.

--- SAYFA 133 ---

12. BÖLÜM 'KÜDÜS MİLİSESİ' Elçilerin İşleri kitabı, Kudüs'teki Nasıralıların, İsa'nın ölümünün hemen ardından gelen günlerde, Tevrat'ın kendileri için hâlâ yürürlükte olduğu, dindar Yahudilerden oluştuğu gerçeğini gizlemiyor. Örneğin, bize 'Tapınağa her gün devam ettiklerini' söylediler (Elçilerin İşleri 2:46). O halde, İsa'nın takipçilerinin, et ve sebze sunumları, Kutsallar Kutsalı, gösteri ekmeği için altın masası ve yedi gezegeni simgeleyen yedi dallı menora veya şamdaniyle Tapınağın hizmetini hâlâ geçerli saydıkları anlaşılıyor. Tapınağa rakip olarak kendilerine ait merkezi bir ibadet yeri kurmak için hiçbir çaba göstermeyen İsa'nın takipçileri tüm bunlara saygı duyuyordu. Ayrıca Tapınak ibadetini kabul etmeleri, Tapınağı yöneten Harun rahipliğini de kabul ettikleri anlamına geliyordu. İsa'nın hareketinin kendine ait bir liderlik sistemi olmasına rağmen bu rakip bir rahiplik değildi. Ferisiler de dahil olmak üzere her Yahudi hareketinin kendi iç liderlik sistemi vardı (örneğin hahamlar), ancak bu, onların yerine değil, Tapınağın rahipliğine ek bir sistemdi. Pavlus'un fikirlerinin etkisi altında gerçek Hristiyan Kilisesi kuruluncaya kadar, kısmen Yahudi ve kısmen pagan modellerine göre şekillendirilmiş rahip kıyafetleri ve Yahudi Tapınağı'nın kutsal törenlerinin yerine geçmeyi amaçlayan ayinler, özellikle de Efkariya ile rakip bir rahiplik tesis edilmedi. Aslına bakılırsa, Hristiyan Kilisesi tapınakların çoğalmasına neden oldu, çünkü Yahudilikte yalnızca tek bir kutsal merkeze, yani Kudüs Tapınağı'na izin verilirken, Hristiyanlıkta her kilise kutsal ayinlerin merkeziydi; geniş katedraller, sıradan dua ve çalışmanın yapıldığı basit manastırlar veya sinagoglar şöyle dursun, Yahudi Tapınağında bile hayal bile edilemeyecek bir süslülüğe ulaştı. Üstelik yeni rahiplik. 1 1 9

--- SAYFA 134 ---

Pauline Hristiyan Kilisesi'nde kurulan MİT YARATICI'ya, Yahudi rahiplerinin hiçbir zaman sahip olmadığı müthiş bir yetki tanındı; çünkü Yahudi rahipler, dini uygulama veya ahlak konularında herhangi bir beyanda bulunma veya günahları bağışlama veya aforoz etme yetkisine sahip olmayan yalnızca görevliler olarak görülüyordu. İsa'nın yoldaşı olan ve çalışmalarını sürdüren Kudüs Havarileri zamanında böyle bir gelişme görünmüyordu. Havariler Tapınağa katılarak kendileri için rahiplik statüsü iddiasında olmadıklarını gösterdiler. Ayrıca onlar ve takipçileri normal Yahudi günlük ibadeti için sinagoglara katılıyorlardı. Bu, Pavlus da dahil olmak üzere, İsa'nın hareketinin vaizlerinin her zaman sinagoglara kolayca ulaşabilmesiyle gösterilmektedir; Yuhanna'da yer alan 'sizi havralardan çıkaracaklar' şeklindeki iddia edilen kehanet bile (Uohn 16:2), İsa'nın takipçilerinin ilk günlerde sinagogda katılımcı olarak kabul edildiğini ve aynı zamanda kendilerinin de sinagoglara katılmaya oldukça istekli olduklarını göstermektedir. Elbette bu onların kendilerine ait bir buluşma yerleri olmadığı anlamına gelmiyor; ancak bu buluşma yerlerinin kendisi de sinagoglardı ve nitelik olarak Yahudilerin uzmanlaşmış gruplarına hizmet veren çeşitli sinagoglardan farklı değildi; Diasporanın aynı bölgesinden gelen Yahudiler için (örneğin bkz. Elçilerin İşleri 6: g: 'Kireneliler ve İskenderiyeliler ile Kilikya ve Asya'dan gelen insanlardan oluşan Azat Edilmiş Adamlar Sinagogu...'). Benzer ilgi alanlarına veya geçmişe sahip Yahudiler için bu tür sinagoglar bugün İsrail'de bile mevcuttur. Böylece İsa'nın takipçileri ayrı bir grup oluşturdular, ancak hiçbir şekilde bir Kilise değiller; dini açıdan Yahudiliğin ayrılmaz bir parçasıydı. Dolayısıyla 'Kudüs Kilisesi' ifadesi bu aşamada yanlış bir isimdir. Şimdi bu, geleneksel Hristiyan inanışı için hemen bir zorluk teşkil eder, çünkü İnciller oldukça açık bir şekilde İsa'nın bir Kilise kurduğunu söyler. O halde neden Kudüs Havarileri sanki hiçbir Kilise kurulmamış ve hala Yahudi dini cemaatinin üyeleriymiş gibi davrandılar? Bu, daha da kafa karıştırıcı bir soruya yol açıyor: Eğer İsa, İncillerin söylediği gibi, Kilise'nin lideri olarak Petrus'u seçtiyse, neden Nasıralılara, İsa'nın ölümünden sonra Petrus değil de, İncillerde İsa'nın hayattayken takipçisi olarak adı bile geçmeyen İsa'nın kardeşi Yakup önderlik etti? Bu, mantıksal olarak ele alındığında, daha sonraki Kilise'nin yaymak istediği resmin aksine, bizi İsa'nın Kudüs'teki hareketinin tarihinin gerçek resmine götürebilecek türden bir çelişkidir. Ayrıca Kudüs 'kilisesi' ile Pavlus arasında çıkan anlaşmazlığın doğasını da çok daha iyi anlayabileceğiz. Matta'da Petrus'un seçilmesiyle ilgili şu anlatımı buluruz: 1 20

--- SAYFA 135 ---

'KUDÜS KİLİSESİ' 'Ya sen,' diye sordu, 'kim olduğumu söylüyorsun?' Simon Pcu:r cevap verdi: 'Sen yaşayan Tanrı'nın Oğlu Mesih'sin.' Sonra İsa şöyle dedi: 'Yunus'un oğlu Simon, sen gerçekten lütuf görüyorsun! Tay dilini ölümlü insandan öğrenmedin; bu sana benim göksel öğretim tarafından açıklandı. Ve sana şunu söylüyorum: Sen Peter'sın, Kaya; ve kilisemi bu kayanın üzerine inşa edeceğim ve ölümün güçleri asla onu yenemeyecek. Sana cennetin krallığının anahtarlarını vereceğim; Yeryüzünde yasakladığınız şey gökte de yasaklanacak ve dünyada izin verdiğiniz şeye de izin verilecektir. (Matta 16:15-19) Yalnızca Matta İncili'nde yer alan bu anlatım, Roma Katolik Kilisesi'nin Hristiyanlık üzerindeki üstünlüğü iddiasına destek sağlamak için Petrus'un Roma'daki ölümünün yerini belirten ikinci yüzyıla ait bir efsaneyle birleştirilmiştir. Petrus, Roma'nın ilk Piskoposu veya Papa olarak düşünülmüştü. ve Petrus, İsa tarafından Kilise'nin üzerine inşa edileceği kaya olarak ilan edildiğinden, bu, Roma'yı Hristiyanlığın merkezi haline getirdi ve papalık verasetini de İsa'nın kendisi tarafından kurulan gerçek hiyerarşi haline getirdi. Bu elbette salt güç politikasıdır ve tarihsel bir gerçek olarak ciddiye alınmamalıdır. Bir Yahudi olan İsa'ya, öğretisinin tüm yaşamının yönlendirildiği askeri gücün başkenti Roma'da olması fikri şaşırtıcı ve dehşet verici görünebilirdi. Tarihsel gerçeklere dönecek olursak, İsa'nın yaşamı boyunca Havarilerin lideri olduğu anlaşılan Petrus ile İsa'nın kardeşi Yakup arasındaki ilişki neydi? Bunu anlamak için, İsa'nın gerçekte ne olduğunu kendimize hatırlatmamız gerekir. Yukarıda alıntılanan pasajda kaydedildiği gibi, Petrus İsa'yı selamlamıştı. 'Mesih', bu kelimeyi daha sonra Hristiyan Kilisesi'nde kazandığı anlamda değil, Yahudi anlamında kullanıyordu. Başka bir deyişle, Petrus, İsa'yı İsrail Kralı olarak selamlıyordu. İsa'nın cevabı, Peter'a 'Kaya' unvanını vermek ve ona 'Cennetin krallığının anahtarlarına' sahip olacağını söylemekti. Yahudi bağlamında bu ifadenin anlamı, Aziz Petrus'un Cennetin kapısında dururken resmedildiği sonraki Hristiyan mitolojisinden oldukça farklıdır. 'Cennetin krallığı', 'Tanrı'nın krallığı' ile aynıdır (çünkü 'Cennet', İbranice'de Tanrı'nın bir unvanı olarak kullanılmıştır) ve burada, ötelerdeki bir cennete değil, İsa'nın kendisinin Kral ilan edilmesine izin verdiği Dünya üzerindeki Mesihsel krallığa - yani, Tanrı 121'deyken Davud hükümdarının anayasal hükümdarı olduğu Yahudi krallığına atıfta bulunmaktadır.

--- SAYFA 136 ---

tek gerçek Kral. İsa, Petrus'a 'krallığın anahtarlarını' vererek onu baş vezir olarak atamıştı. Kral Hizkiya'nın baş vezirinin adı Şebna idi; ve Yeşaya peygamber, bu memurun Elyakim lehine görevden alınacağını öngördüğünde, bunu şu ifadelerle yaptı: Ve ben seni bulunduğun yerden çıkaracağım ve o da seni senin durumundan çekecektir. Ve o çamurda öyle olacak ki, kulum Hilkiya oğlu Elyakim adını vereceğim; ve ona senin kaftanını giydireceğim, ve onu senin kuşağınla güçlendireceğim; ve senin yönetimini onun eline teslim edeceğim; ve o, Yerusolim halkına ve Yahuda evine baba olacak. Ve Davud evinin anahtarını onun omzuna koyacağım; o da açılacak ve kimse kapatmayacak; ve o kapanacak ve hiçbirisi açılmayacak. Ve onu emin bir yere çivi olarak çakılacağım. (İşaya 22:19-23) Bununla İsa'nın Petrus'a yönelttiği suçlama arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Elyakim'e Davut'un evinin anahtarı verildiğinde, Petrus'a Mesih krallığının anahtarları verilir; Eliakim'e 'açılacağı ve kimsenin kapatmayacağı' söylendiği; ve o kapanacak. ve kimse açılmayacak, 'Peter'a aslında kendisinin bağlayacağı ve kimsenin çözemeyeceği, kendisinin çözeceği ve kimsenin bağlayamayacağı söylendi. (Yeni İngilizce İncil, deyimisel İngilizceye duyduğu ilgiyle orijinalin dolaysızlığını yok eder, Yetkili Versiyon ve Gözden Geçirilmiş Versiyonun 'bağlama' ve 'gevşetme' ifadelerini 'yasaklama' ve 'izin verme'ye dönüştürür.) 'Bağlamak' ve 'gevşetmek' terimleri haham literatüründe Sanhedrin ve diğer haham mahkemelerinin yetkileri olarak kullanılır; böylece İsa, Petrus'a bu yetkileri vererek onu sadece kraliyet sarayında baş bakan olarak değil, aynı zamanda Sanhedrin'in başı; Eliakim'in atanmasıyla Petrus'un atanması arasındaki tek fark budur. Belki de İsa'nın Petrus'a 'anahtarları' çoğul olarak vermesinin nedeni budur. O zaman Petrus, Kral İsa'nın baş bakanı olarak atanır. Bu, hareket içinde Petrus ile İsa'nın kardeşi Yakup arasındaki ilişkiyi ve bu noktada Yakup'un neden aniden ön plana çıktığını tam olarak açıklıyor. İsa Kral olduğunda ailesi, en azından İsa'nın Mesih olduğu iddiasına inananlar için kraliyet ailesi haline geldi. Böylece, İsa'nın ölümünden sonra, en yakın akrabası olan kardeşi Yakup, onun halefi oldu; Kral James olması anlamında değil, çünkü İsa'nın hayatta olduğuna, Tanrı'nın bir mucizesiyle diriltildiğine ve Mesih Kral olarak sahneye dönmek için kanatlarda doğru anı beklediğine inanılıyordu. Dolayısıyla James, Jcsus'un yokluğunda tahtı geçici olarak işgal eden bir Prens Vekili idi. Durumun bu olduğuna dair daha fazla kanıt, İsa'nın ailesinin diğer üyeleri hakkında bilinenlerden elde edilebilir. Yakup'tan sonra İsa'nın 122.

--- SAYFA 137 ---

'KUDÜSALİM KİLİSESİ'nin kardeşi, MS 62 yılında Başrahip Saduki Annanus tarafından idam edilmiş, yerine İsa'nın ailesinin başka bir üyesi olan, İsa'nın kuzeni Ciophas'ın oğlu Simeon geçmiştir. Bu yine 'Kudüs Kilisesi'nin yapısının dini olmaktan çok monarşik olduğunu gösteriyor. Üstelik Romalıların meseleyi bu açıdan gördüklerine dair deliller var; çünkü Davud'un evinin tüm torunları hakkında tutuklanmalarını emreden fermanlar çıkardılar; ve Cieophas'ın oğlu Simeon, sonunda Davud'un tahtının taliplisi olarak Romalılar tarafından idam edildi. O halde Petrus'un İsa'nın ölümünden sonraki konumu böylece kolaylıkla anlaşılmaktadır. O, kraliyet kanından olmadığı için İsa hareketinin lideri olamadı. Ancak kraliyet sarayının baş danışmanı ve bakanı, 'krallığın anahtarlarının' sahibi olarak konumunu koruyabilirdi ve korudu. Çoğunlukla böyle bir papaz gerçek yöneticidir ve başlangıçtan beri bir havari ve öğrenci olma yetkisini taşıyan Peter ilk sahneye hakim olmuştur. Ancak James'in de güçlü bir karaktere sahip olduğu görülmektedir ve sonunda Prens Naibi konumunu hareketin etkili yöneticisi olmak için kullanmıştır. Ancak 'Kudüs Kilisesi'nin tamamen dini, politik olmayan bir hareket olarak alışılagelmiş yorumuna göre, İsa'nın on iki baş havarisinden biri olmayan Yakup'un, İsa'nın ölümünden sonra, Petrus da dahil olmak üzere tüm önemli şahsiyetlerin aksine, hareketin resmi lideri olarak neden seçildiği tam bir gizemdir. Bununla birlikte, Yeni Ahit, yukarıda özetlenen durumu belirsizleştiren ve ilk hareketin öncelikle dini bir hareket olduğu ve aslında Yahudiliğin yerini almayı amaçlayan yeni bir din olduğu izlenimini yaratan bazı özellikler içermektedir. Bu özelliklerden birini daha önce ele almıştık: Yahudiliğin cemaatine veya antlaşmasına bağlılıkla bağdaşmayan yeni bir cemaatin temel töreni olarak Efkaristiya töreninin İsa'ya atfedilmesi. Elçilerin İşleri kitabının yazarı bu özellikten faydalanmıyor ve ilk dönem 'Kilise'yi Efkaristiya'nın uygulandığı bir yer olarak tasvir etmiyor. Bunun yerine, görünüşe göre, farklı bir iddia edilen kuruluş olayını, Birinci Pentikost olayını vurguluyor. O halde bu, biraz düşünmeyi gerektirir. Elçilerin İşleri kitabının ikinci bölümü, birinci bölümde dirilen İsa'nın Havarilere görünüşünü anlatan, Yahudilerin Pentekost bayramı gününde meydana gelen mucizevi bir olayı anlatır. Oniki Havari ilham aldı ve 'başka dillerde konuşmaya' başladı. Bu olguya başkaları da eşlik etti: Şiddetli bir rüzgarın sesi duyuldu ve Havarilerin her birinin üzerinde ateş dillerinin durduğu görüldü. Daha sonra bu kişilerin ilgisini çeken bir kalabalık toplandı.

--- SAYFA 138 ---

MİT YARATAN fenomeni ve Peter bu olayın önemini açıklayarak onlara hitap etti. Onlara şöyle der: 'Bu adamlar sandığınız gibi sarhoş değiller; çünkü saat henüz sabahın dokuzu. Hayır, peygamberin bahsettiği şey budur: "Tanrı diyor ki, 'Son günlerde bunlar olacak: Herkesin üzerine ruhumdan bir pay döküleceğim; oğullarınız ve kızlarınız peygamberlik edecek; genç adamlarınız görümler görecek ve yaşlı adamlarınız rüya görecek.' " ' Petrus daha sonra İsa'nın diriltildiğini duyurur: Ey İsrailoğulları, beni dinleyin: Tanrı tarafından seçilmiş ve sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, Tanrı'nın onun aracılığıyla aranızda yaptığı mucizeler, alametler ve belirtiler aracılığıyla size tanıtılmış olan Nasıralı İsa'dan söz ediyorum. O, Tanrı'nın kasıtlı iradesi ve planıyla size teslim edildiğinde, onu çarmıha germek ve öldürmek için kâfir adamları kullandınız. Ama Tanrı onu yeniden dirilterek ölümün acılarından kurtardı, çünkü ölümün onu pençesinde tutması mümkün değildi. Daha sonra Mezmur yazarı Davud'un, kendi soyundan 'bu tahtta oturacak' birinin ölümden diriltileceğini ve 'Rab ve Mesih' olacağını kehanet ettiğini söyleyerek devam ediyor. Kayıt daha sonra birçok Yahudinin Petrus'un konuşmasına ikna olduğunu ve ona ne yapması gerektiğini sorduğunu ve bunun üzerine onun 'Tövbe et ve vaftiz ol' dediğini söylüyor. Daha sonra üç bin kişi vaftiz edildi ve 'sayılarına eklendi'. Yüzyıllar boyunca bu olay, Hristiyanlar tarafından Hristiyan dininin başlangıcı olarak kabul edildi. Bilim adamları, Sina Dağı'nda Tevrat'ın dağıtılmasının bu tarihte gerçekleştiğinin kabul edilmesi nedeniyle, haham hareketinde Pentekost veya Haftalar (Şavuot) bayramının Yahudi dininin kuruluş tarihi olarak kabul edildiğine dikkat çekmişlerdir. Üstelik vaftize yapılan atıf, bu törenin artık Yahudi dininde sünnetin yerini alarak yeni Hristiyan dinine giriş töreni haline geldiğini göstermek için yapılıyor. Hiç şüphe yok ki, Elçilerin İşleri kitabının yazarı meseleyi bu açıdan görmüştür; yine de onun, Kudüs Nasıralılarına ilişkin ilk kayıtlara dayandığı anlaşılan gerçek anlatımıyla bu yoruma ne kadar az destek verilmiş olması dikkat çekicidir. Çünkü burada yeni bir dinin kuruluşu hakkında hiçbir şey söylenmiyor. Daha sonra Pavlus'un etkisi altında gelişen Hristiyanlığın karakteristik doktrinleri mevcut değildir. Dolayısıyla İsa ilahi bir figür olarak değil, 'Tanrı tarafından seçilmiş bir adam' olarak tanımlanıyor. Onun dirilişi, İsa'nın kendi tanrısallığının bir kanıtı olarak değil, Tanrı'nın bir mucizesi olarak tanımlanır; İsa'nın Tanrı'nın oğlu olduğu bile söylenmiyor. 1 24

--- SAYFA 139 ---

Aslında söylenen her şey, kendisini tamamen Yahudi kutsal kitaplarının yerine getirilmesine dayandıran ve Tevrat'ta herhangi bir ilga ya da değişiklik iddiasında bulunmayan bir Yahudi Mesih hareketinin tutumlarıyla tutarlıdır. İsa'nın dirildiği inancı aslında İsa'nın ölümünden sonraki hareketin işaretiydi. Bu inanç olmasaydı, diğer Mesihsel hareketler gibi hareketin de varlığı sona ererdi. Ancak bu inanç, İsa'nın tanrılaştırılmasını ya da kurtuluş aracı olarak Tevrat'ın neshedilmesini içermediği sürece, Yahudiliğin herhangi bir şekilde terk edildiği anlamına gelmiyordu. Bu sadece, liderleri Romalılar ya da onların sinsi uşakları tarafından öldürülen diğer Mesih hareketlerinden farklı olarak, İsa hareketinin daha önce olduğu gibi tamamen aynı hedefle, yani Yahudi monarşisinin yeniden kurulması, Yahudi bağımsızlığının yeniden kurulması ve dünya çapında askeri imparatorlukların sona ermesiyle devam etme niyetinde olduğu anlamına geliyordu. İsa hâlâ hayattaydı ve yakın bir zamanda görevine devam etmek için geri dönecekti; bu arada Yahudi halk efsanesinin diğer figürleri gibi (Enoch, Eliezer, Methuselah, Surlu Hiram, Eved Melekh, Bithiah, Serach, Korah'ın üç oğlu, İlyas ve Haham Joshua ben Levi) o da hayattayken Cennete girmiş ve Dünya'ya döneceği anı bekliyordu. 1 Havarilerin dillerle konuştukları ve hızla esen bir rüzgar ve alev dilleri yaşadıkları inancı, yeni bir dinin kurulduğunu ima etmez; yalnızca hareketin İsa'nın hâlâ hayatta olduğuna dair (şimdiye kadar İsa'nın ölümü üzerine umutsuzluk içinde olan) Mesih umutlarını canlandıran yeni inancın önemini ima eder. Bu tür fenomenler, büyük mistik aydınlanmanın bir anını işaretlemek için haham literatüründe sık sık ortaya çıkar ve kesinlikle Yahudiliğin herhangi bir şekilde terk edildiği anlamına gelmez. 2 Çevredekilerin Havarilerin sarhoş olduğunu düşünmeleri şeklindeki sade dokunuşun korunmuş olması ilginçtir. Bu, hızla esen rüzgârın ve ateş dillerinin yalnızca Havariler tarafından gözlemlendiğini ve dinsel mülkiyeti araştıranların aşına olduğu türden psikolojik olgular olduğunu göstermektedir. (Elbette, çevredekilerin kendi dillerinin konuşulduğunu kabul etmesi, Havarilerin sarhoş olduğu düşüncesiyle tutarlı değildir ve daha sonra yapılan bir eklemedir, ancak yine de Kudüs Nasıralılarının özgün geleneğinin bir parçasıdır.) Petrus'un vaftiz çağrısı da, vaftiz uygulamasına daha sonra Pavlus Hristiyan Kilisesi'nde kazanılan bir anlam katmak dışında, yeni bir dine geçiş çağrısı olarak kabul edilemez. İsa'nın kendisi insanları vaftiz etmeye çağırmıştı ve aynı şey daha önce de yapılmıştı. ondan önce Vaftizci Yahya tarafından yapılmıştır. Bu her zaman, Petrus'un durumunda olduğu gibi, tövbeyle ilişkilendirilmiştir. Vaftiz 1 25

--- SAYFA 140 ---

MİT YARATICI, pek çok anlam taşıyabilecek eski bir Yahudi töreniydi: Ritüel safsızlığın ortadan kaldırılması için kullanılıyordu (birisini kutsal yemek yemeye veya kutsal bölgelere girmeye hazırlamak için değil), ama aynı zamanda sünnete ek olarak (veya kadınlar söz konusu olduğunda sünnet yerine) bir kişiyi Yahudiliğe dahil etme sürecinin bir parçasıydı. Aynı zamanda tövbe ve yenilenmenin bir işareti olarak sembolik olarak da kullanılabilir ve bu anlamda, özellikle genellikle bir tövbe kampanyasıyla (yani Tora'nın ahlaki ve ritüel gerekliliklerinin yerine getirilmesine dönüş) başlayan Mesih hareketleriyle ilişkilendirilir.³ Dolayısıyla Petrus'un vaftizi kullanması, İsa ve Vaftizci Yahya'nın uygulamalarının basit devamıydı: yeni bir dine giriş değil, büyük büyük olaya hazırlık olarak Tanrı'ya dönüşün simgesi. Mesih krallığı olayı - bu durumda yakın gelecekte beklenen İsa'nın yeniden ortaya çıkışıyla başlayacak. Yeni bir din başlatmanın bilincinde olduklarına dair söylediklerinde ve yaptıklarında delil eksikliği göz önüne alındığında, Pentekost'taki olayın salt tarihlendirilmesi, bilim adamlarının buna verdiği ağırlıkla değerlendirilemez. Elçilerin İşleri kitabının yazarının aklında, Yahudi dininin doğuş zamanı olarak Yahudilikteki önemi göz önüne alındığında bu tarihin önemli olduğu yönünde bir fikir olabilir; ancak bu bile şüphelidir, çünkü bu yönde açıkça hiçbir şey söylenmemiştir. Olaya fiilen katılan kişilerin -Petrus ve diğer Havariler- olayın zamanlamasını bu şekilde yorumladıklarını varsaymaya kesinlikle gerek yok. Kutsal Ruh'un kabulü de yeni bir dinin başlangıcına işaret etmez; Petrus'un işaret ettiği gibi bu yalnızca kehanet armağanının yenilendiği anlamına gelir. Bunun Mesih çağında gerçekleşmesi bekleniyordu ve bu beklentinin karşılandığı inancı hiçbir şekilde Yahudiliğe aykırı değildi. Dolayısıyla her şey, sözde 'Kudüs Kilisesi'nin liderlerinin ve üyelerinin, daha sonraki bir tarihte Hristiyanların anlayabileceği anlamda Hristiyan olmadıkları sonucuna işaret ediyor. Onlar Yahudi inancının her maddesine inanan Yahudilerdi. Örneğin, vaftizi, dini topluluğa girişin bir şartı olarak Yahudilerin sünnet törenini ortadan kaldırmak olarak görmek şöyle dursun, erkek çocuklarını sünnet etmeye devam ettiler ve böylece onları Yahudi antlaşmasına dahil ettiler. 'Kudüs Kilisesi'nin ilk on 'piskoposunun' tamamı (Gibbon'un Eusebius'un sağladığı bilgiye dayanarak belirttiği gibi) sünnetli Yahudilerdi. Yahudi beslenme kanunlarına, Yahudi Şabatlarına ve Kefaret Günü de dahil olmak üzere bayramlara uyuyorlardı (böylece ölümü dikkate almadıklarını gösteriyorlardı).

--- SAYFA 141 ---

Til E 'JERUSALEM CHURCH ' of Jesus as atoning for their sins), the Jewish purity laws (when they had to enter the Temple, which they did frequently), and they used the jewish liturgy for their daily prayers. The book of Acts provides plentiful evidence that the above was the case. For example, the first follower of Jesus with whom Paul had friendly contact, Ananias of Damascus, is described as 'a devout observer of the Law and well spokrn of by all the Jews of that place' (Acts 22: 1:2). This shows that not only the jerusalem movement but also those of them who had had to flee abroad because of political persecution were loyal to the Torah. Further evidence is the following passage: Next day Paul paid a visit to james; we were with him, and all the dders attended. He greeted them, and then deserilxd in detail all that God had done <t.mong the Gentiles through his ministry. When they heard this, they gave praise to God. Then they said to Paul: 'You see, brother, how many thousands or eonvens we have among the Jews, all or them staunch upholders of the Law. Now they have lxen given certain information about you: it is said that you teach all the jew! in the gentile world to turn their backs on Moses, telling them to give up circumcising their children and following our way of life. (Acts 2 1 : 18--2 1) It i s abundantly clear from this that James and his followers i n the Jerusalem movement saw no contradiction between being a member of their movement and being a fully observant jew; on the contrary, they expected their members to be especially observant and to set an example in this respect. The corollary of this is that they did not regard themselves as belonging to a new religion, but as being Jews in every respect; their belief that the Messiah had come did not in any way lessen their respect for Judaism or lessen their fellowship with other Jews, even those who did not share their Messianic beli: f. Nineteenth-century New Testament scholarship, on the whole, recognized these facts and gave them due weight. It has been left to twentieth-century scholarship, concerned for the devastating dfect of this recognition on conventional Christian beli: f, to obfuscate the matter. Thus the editor of the prestigious Anchor Bible Acts of tht Apostles, Johannes Munck, states roundly that nineteenth-c--entury research on this subject was 'not correct'. He states further that 'the Jewish element in Jewish Christianity had been devalued to nothing more than popular customs without any reference to salvation'. This is given no solid backing and flies in the face of the evidence adduced a hove. It is not at all surprising, however, that such attempts to tum back 127

--- SAYFA 142 ---

saat yapılmalıdır. Çünkü Kudüs hareketinin inançları bizzat İsa'nın görüşlerine değerli bir ışık tutmaktadır. Eğer İsa'nın öz kardeşi Yakup ve İsa ile birlikte yaşayan ve çalışan havariler, görünüşe göre daha sonraki Hristiyanlığın öğretilerini - Tora'nın yürürlükten kaldırılması ve İsa'nın tanrılaştırılması - ya da (Hristiyan anlamında) Efkariya ve vaftiz gibi temel ayinleri duymamışlarsa, doğal çıkarım İsa'nın kendisinin de bunları hiç duymamış olduğudur. Bu durumda İsa'yı Hristiyanlığın kurucusu olarak göremeyiz ve bu rolü üstlenecek birini başka yerde aramalıyız. Ancak Hristiyan inancı, Hristiyanlığı bizzat İsa'nın kurduğu fikrine dayanır. Bunun mutlaka böyle olmadığını ileri sürmek için (özellikle Rudolf Bultmann⁴ tarafından) girişimlerde bulunulmuştur: Hristiyanlık, Hristiyan mitinden hiçbir haberi olmayan tamamen Yahudi bir figür olabilecek tarihsel İsa'ya değil, "Diriliş sonrası İsa'ya" (yani Pavlus tarafından icat edilen efsanevi İsa'ya) dayanmaktadır. Bu tutum, Hristiyanların İsa'ya duyduğu saygının, mitolojik açıdan kabul edilebilir olsa da, bir uydurmaya değil, gerçek İsa'ya yönelik olduğunu hissetmekten hoşlanan ortalama bir Hristiyan, hatta ortalama bir Hristiyan bilgini için biraz fazla karmaşıktır. İsa'nın Yahudiliğe isyan eden ve yeni bir dinin kurucusu olduğu fikrini korumaya çalışan bir diğer yaklaşım ise, Kudüs hareketinde gördüğümüzün 'Yahudileşme'nin bir örneği olduğunu söylemektir. Hristiyanlığın daha sonraki hareketleri, örneğin Ebionitler, Hristiyanlığın yeniliğine dayanamayıp Yahudiliğe geri dönen, yeniden Yahudileşen mezhepler olarak kabul edilir. İncillerin belirli pasajlarında, özellikle de İsa'nın bir Yahudi haham olarak tasvir edildiği Matta pasajında yeniden Yahudileştirme eğilimleri görülüyor: Bu iddiaya göre, onun Yahudi bir haham olduğu için değil, İncil'in yazarının veya ait olduğu Kilise bölümünün yeniden Yahudileştirme eğiliminden etkilenmiş olması ve dolayısıyla İsa'yı hahamlaştırması ve Yahudiliğe karşı isyanının boyutunu hafifletmesidir. Bu görüşe göre, İncillerde İsa'nın Yahudi olduğuna dair tüm deliller, başlangıçta İsa'yı Yahudiliği reddeden biri olarak tasvir eden metnin sonradan tahrif edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bir zamanlar moda olan ve hala birçok ders kitabında bulunan bir çizgidir. Ancak mantıksızlığı giderek daha belirgin hale geldi.!!> Örneğin Matta İncili, genel olarak Yahudilere ve Yahudiliğe karşı düşmanca bir duruş sergiliyor (örneğin bkz. bölüm 23), dolayısıyla yazarının yeniden Yahudileştirici olması inanılmaz. Tam tersine, İsa'nın Yahudiliğine ilişkin bu İncil'deki kanıtlar anlatının ruhuna aykırıdır ve daha eski bir katmanın ortaya çıkışı olarak görülmelidir. 'Yeniden Yahudileştirme' yaklaşımının mantık dışılığı, 126'nın liderliğindeki Kudüs hareketine uygulandığında olduğundan daha iyi gösterilemez.

--- SAYFA 143 ---

'KÜDÜS KİLİSESİ' Yakup ve Aposdes. Bu, İsa'nın yeni içgörülerinin o kadar çabuk kaybolduğu ve en yakın arkadaşlarının sanki hiç kaybolmamış gibi davrandıkları anlamına geliyordu. Elbette, İsa'nın en yakın arkadaşlarının onu hiçbir zaman anlamadıkları söylenebilir ve bunu desteklemek için İncil'deki çeşitli pasajlar örnek verilebilir; Petrus'un İsa'yla tartışması, kurban niteliğindeki ölümünün gerekliliğini duyurduğu için onu azarlaması; bundan sonra İsa Petrus'a o kadar kızdı ki, 'Senden uzak dur Şeytan; Tanrı'nın düşündüğü gibi değil, insanların düşündüğü gibi düşünüyorsunuz' (Markos 8:33). Ancak burada şu soru yerindedir: Hangisi daha olasıdır, İsa'nın en yakın müritleri onun en önemli mesajını anlayamadılar mı, yoksa İsa'nın ölümünden yaklaşık elli yıl sonra İncil yazar Hristiyanları ve 'Kudüs Kilisesi'nin Pavlus öğretilerinden habersiz olduğu gerçeğiyle yüzleşerek, 'Kudüs Kilisesi'nin etkisini ortadan kaldırmak için İncillerine Havariler hakkında aşağılayıcı materyaller eklemek zorunda mı kaldılar? Markos'un Petrus hakkındaki hikayesi, Petrus'un İsa'yı yanlış anladığını kanıtlamak şöyle dursun, Pavlusçu Hristiyanlığın ikileminin kanıtıdır; bu, İsa hakkında en yetkili insanlar, Kudüs hareketinin liderleri ve İsa'nın arkadaşları tarafından reddedilen bir İsa görüşünü öne sürüyordu. Bu sonradan eklenen bir eklemedir ve bize İsa ile Petrus arasındaki gerçek ilişki hakkında hiçbir şey söylemez.⁶ 'Kudüs Kilisesi'nin 'yeniden Yahudileştirme' teorisini savunanlar, o zaman İsa'nın sözde devrimci fikirlerinin nasıl tamamen kaybolmadığını açıklamak zorunda kalırlar. İstefanos olayının, İsa ile Pavlus'un Hristiyanlığı arasında bir bağlantı sağladığı düşünülür. Elçilerin İşleri kitabının yazarı tarafından böyle bir bağlantı sağlanması amaçlanmış olmasına rağmen, Stephen olayının bu şekilde anlaşılamayacağını daha önce görmüştük. 'Helenistler' olayı da 'Kudüs Kilisesi' taraftarları arasında reformcu bir partinin varlığını varsaymak için kullanılamaz; bu metinden türetilmiş bilimsel bir fantezidir. Ancak Elçilerin İşleri'ndeki bir başka olay da reform yapan İsa ile Pavlus Kilisesi arasında bir bağlantı kurma girişimi olarak işlev görür: Bu, Petrus'un rüyasındaki ilginç olaydır. Elçilerin İşleri kitabının 10. bölümündeki hikaye, İsa'nın Yahudi olmayan bir Romalı yüzbaşı Cornelius'un Kayserya'daki hareketinin kabulüyle ilgilidir. Kendisi şu şekilde anlatılmaktadır: 'Dindar bir adamdı ve kendisi ve tüm ailesi Tanrı'ya tapınmaya katılıyordu' (2. ayet). Bir görüntüde ona Yafa'daki Petrus'u çağırmasını söyleyen bir melek görür. Bu arada Peter'in da 'yürüyen, sürünen veya uçan her türden yaratığı' gördüğü bir vizyonu var. Sonra ona, "Kalk Peter, öldür ve ye" diyen bir ses geldi. Ama Petrus şöyle dedi: "Hayır, Tanrım, hayır; ben hiçbir zaman küfürlü ya da kirli bir şey yemedim." Ses tekrar geldi. 1 29

--- SAYFA 144 ---

MİT YARATICI ikinci kez: "Allah'ın temiz saydığı şeye küfür demek sana düşmez." ' Cornelius'tan haberciler gelir ve Peter'a joppa'ya kadar eşlik eder; Peter burada, yüzbaşının, ailesinin ve arkadaşlarının toplandığı Cornelius'un evine girer. Petrus onlara şunu söylüyor: 'Bir Yahudi'nin başka bir ırktan bir adamı ziyaret etmesinin veya onunla arkadaşlık kurmasının kendi dini gereği yasak olduğunu size söylememe gerek yok; yine de Tanrı bana hiç kimseye saygısız ya da kirli dememem gerektiğini açıkça gösterdi. Bu yüzden beni çağırdığınızda hiç itiraz etmeden buraya geldim.' Petrus topluluğa İsa'nın dirilişi öğretisini öğretir ve kendisinin "Tanrı tarafından yaşayanların ve ölülerin yargıcı olarak atanan kişi" olduğunu söyler. Tüm peygamberler, O'na güvenen herkesin onun adı aracılığıyla günahlarının bağışlanacağını bildirerek ona tanıklık ederler.' Kutsal Ruh şimdi orada bulunan herkesin üzerine gelir ve Petrus ile öğrencileri Yahudi olmayanların bile Kutsal Ruh armağanını aldıklarını görünce hayrete düşerler. Petrus daha sonra onlara 'İsa Mesih'in adıyla' vaftiz edilmelerini emreder. Bir sonraki bölümde Petrus Kudüs'e döndüğünde 'Yahudi kökenli olanlar' tarafından, 'Sünnetsiz erkekleri ziyaret ediyor ve onlarla sofraya oturuyordun!' diyen eleştirilerle karşı karşıya kalıyor. Peter daha sonra Joppa'daki rüyasını uzun uzadıya tekrarlar ve şüpheler susturulur. 'Tanrı'ya övgüler yağdırdılar ve şöyle dediler: "Bu, Tanrı'nın Yahudi olmayanlara da hayat veren tövbeyi bağışladığı anlamına gelir." ' Bu hikaye bir yığın kafa karışıklığı ve çelişki içeriyor ve bunları ortaya çıkarmak faydalı olacaktır, çünkü o zaman Elçilerin İşleri kitabının yazarının Petrinesus hareketi ile Pavlus Hristiyan Kilisesi arasında var olan uçurumu gizleme ve Petrus'u Pavlusçu bir konuma doğru ilerlerken temsil etme girişimindeki yöntemini ayırt edebileceğiz. Hikaye, aslında farklı olan üç sorunun sorulmasını ima ediyor, ancak hikaye onları ayrı tutmuyor. Bunlar: 1 Yahudi olmayanlar, önceden Yahudiliğe geçmemiş olsalar bile, İsa hareketinin üyeliğine kabul edilmeli midir? 2 İsa'nın Yahudi takipçileri Yahudi olmayanlarla sosyal ilişkilere, onların evlerini ziyaret ederek ve onlarla sofraya oturarak mı girmeli? 3 İsa'nın takipçileri Yahudi beslenme kurallarına mı uymalı yoksa tüm yiyecekleri ayırım gözetmeksizin mi yemeliler? Bu pasajın bir bütün olarak, Yahudi olmayanların önceden Yahudiliğe dönmeden İsa'nın hareketine kabul edilip edilmeyeceği sorusuyla ilgili olduğu açıktır; bu konu, Kutsal Ruh'un Yahudi olmayanların üzerine dönüşüme uğramamış bir durumda inmesi gerçeğiyle karara bağlanmıştır. Buraya kadar varılan sonuç şu olacaktır: Yahudi olmayanlar, Tevrat'ın özel hükümlerine uymadan (örn.

--- SAYFA 145 ---

Yasak yiyeceklerden 'J EREŞALEM KİLİSESİ'), ancak İsa'nın hareketine mensup olan Yahudilerin Tevrat'a uymaya devam etmeleri gerekmektedir. Görünüşte Petrus'un rüyasında 'Temiz ve kirli yiyecekler arasındaki ayrım Yahudiler için kaldırılmıştır' mesajı yer almıyordu, çünkü Petrus'un daha sonra rüyayı yorumladığı gibi, rüya temiz ve kirli yiyeceklerle ilgili yalnızca sembolikti{'}' ve aslında temiz ve kirli insanlarla ilgiliydi, bu da kaldırılması gereken ayrımın bu olduğuna işaret ediyordu. Ancak hikayenin mesajı bu kadar net değil. Hikayede Peter'ın rüyasının hem sembolik hem de gerçek düzeyde anlaşılması gerektiğine dair karışık bir niyet var, ancak bu açıkça ifade edilmiyor. Çünkü rüyadaki Petrus'un, kirli hayvanları öldürmeyi ve yemeyi dehşet içinde reddeden, ancak ilahi bir ses tarafından bunu yapmasının söylendiği Peter'ın resmi, çünkü 'Tanrı'nın temiz saydığı şeye küfür demek sana düşmez', yorumlandığı sembolik düzeyin ötesine geçer, ' , , . Tanrı bana hiç kimseye küfür ya da kirli dememem gerektiğini açıkça gösterdi' (ayet 8). Bu, köklü Yahudi kutsallık kavramına yönelik bir saldırıdır; bu bir rüya olmasına rağmen Petrus'un Yahudi kutsallıkları tehdit ediliyor ve 'rüya sembolik olarak temiz ve kirli insanlara atıfta bulunsa da, temiz ve kirli yiyecekler arasındaki gerçek ayrım da varlığını sürdürebilir mi?' düşüncesi ekiliyor. Dolayısıyla hikayenin yöntemi, Petrus'un Yahudi olmayanların İsa hareketine kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmak zorunda kaldığını açıkça söylemek, ancak çok daha radikal bir şeyi ima etmektir: Yahudiler ve Yahudi olmayanlar arasındaki tüm ayrımın ortadan kaldırılması gerekiyordu, çünkü Yahudileri uyulması gereken ayrı bir kutsallık koduyla birlikte bir "rahipler krallığı" olarak işaretleyen Tevrat'ın özel hükümleri kaldırılacaktı. Peter belki bilinçsiz olması dışında henüz bu anlayış aşamasına ulaşmamıştır. Sadece Yahudi olmayanların kabulü sorununa atıfta bulunduğunu anladığı rüyasından sonra bile temiz ve kirli yiyeceklerin kutsallık yasasını uygulamaya devam ediyor. Ancak onun kutsallık kurallarına olan bağlılığı artık sarsılmıştır, çünkü 'yürüyen, sürünen veya uçan her türden yaratık' ile ilgili olarak gökten, 'Tanrı'nın temiz saydığı şeye küfür demek sana düşmez' diyen bir ses duymadı mı? Bu nedenle öykü, yarı yolda kalmış bir aşamayı temsil eder: Petrus, Pavlus'un Yahudi olmayanlar hakkındaki tutumuna giden yolun bir parçası olarak resmedilir, ancak yine de Pavlus'un Yahudiler ile Yahudi olmayanlar arasındaki ayrımın artık mevcut olmadığını ve artık Yahudilerin bile Tevrat'a uyma yükümlülüğünün olmadığını tam olarak anlamaktadır. Bu durum hikayede sanatsal açıdan muğlaklık kullanılmış sayılabilecek bir şekilde aktarılıyor, ancak her ne kadar güzel olmayan unsur sanatsal etkiyi biraz azaltıyor. 131

--- SAYFA 146 ---

MİT YARATICISI Petrus'un Elçilerin İşleri kitabındaki bu hikayede tasvir edildiği gibi yarı yolda kalmış konumu, Pavlus'un Galatyalılara yazdığı mektupta bulunan daha önceki bir hikayedeki belirsiz duruşuna oldukça benzemektedir: Ama Kefas [ör. Peter Antakya'ya geldiğinde onun yüzüne karşı çıktım çünkü açıkça hatalıydı. Çünkü Yakub'un yanından bazı kişiler gelene kadar o, yemeklerini Yahudi olmayan Hristiyanlarla birlikte yiyordu; fakat onlar gelince sünneti savunanlardan korktuğu için geri çekilip uzaklaşmaya başladı. Diğer Yahudi Hristiyanlar da aynı ilke eksikliğini gösterdiler; Barnabas bile diğerleri gibi kendini kaptırdı ve sahtekarlık yaptı. Ancak onların davranışlarının İncil'in gerçeğine uymadığını gördüğümde, tüm cemaatin önünde Cephas'a şöyle dedim: 'Eğer sen, doğup büyüyen bir Yahudi olarak, Yahudi gibi değil de Yahudi olmayan biri gibi yaşıyorsan, Yahudi olmayanların Yahudi gibi yaşaması konusunda nasıl ısrar edebilirsin?' (Galatyalılar 2:1 1-14) Pavlus'un Petrus hakkındaki öyküsü (burada Aramice adı olan 'Kefas' verilmiştir; bu, tıpkı Yunanca 'Petrus' gibi, 'Kaya' anlamına gelir ve Jesl tarafından Simon'a verilen unvandır) Petrus'a Elçilerin İşleri'ndeki öyküden çok daha düşmancadır. Pavlus, Petrus'un Yahudi olmayan Hristiyanlara karşı tutumunda kararsız olduğunu, ilk başta onlarla yemek yemeyi kabul ettiğini, ancak daha sonra Yakub'un elçilerinin Antakya'ya vardığında Yahudi Hristiyanların tepkisinden korktuğu için bu temaslardan çekildiğini anlatıyor. Ancak Elçilerin İşleri'nde Peter kararsız biri olarak tanımlanmıyor ve hiçbir şekilde eleştirilmiyor: İlk başta isteksiz ve şüpheli olsa da, rüyası onu Yahudi olmayanlarla sosyal ilişkiler kurması gerektiğine ve ayrıca onların önceden Yahudiliğe geçmeden Hristiyanlığa kabul edilmesi gerektiğine ikna ediyor. Havarilerin ve Kudüs hareketi üyelerinin sorgulamalarına ve eleştirilerine rağmen bu görüşünü sürdürüyor. Gerçekten öyle görünüyor ki, Elçilerin İşleri'ndeki Petrus'un rüyasının öyküsü, Pavlus'un Galatyalılar'daki öyküsünün yeniden işlenmiş bir versiyonudur. Sahne Antakya'dan Sezariye'ye kaydırılmış olsa da, aynı temalar mevcut: Yahudi olmayanların önceden Yahudiliğe geçmeden Hristiyanlığa kabulü, Yahudi olmayanlarla sosyal ve yeme ilişkilerine girme, 'Kudüs Kilisesi' üyelerinin eleştirileriyle karşı karşıya kalma. Hiç şüphe yok ki, Elçilerin İşleri kitabının yazarının elinde, Cornelius adındaki Romalı bir yüzbaşının Hristiyanlığa geçişiyle ilgili bazı hikayeler de mevcuttu; ancak bu öykünün üzerine Pavlus'un mektubundaki pasajın konusunu aşlamış, böylece Pavlus'un kendisini öykünün sahnesinden çıkarmıştır. Bu yeniden düzenlemenin işlevi, Pavlus ile 'Kudüs Kilisesi' arasındaki, Pavlus'un kendi anlatımında açıkça görülen keskin çatışmayı ortadan kaldırmaktır. Peter'in huzursuzca ikisi arasında gidip geldiği bir uçta 'Kudüs Kilisesi' ve diğer uçta Pavlus yerine, elimizde Peter'in rehberliğinde bütün 'Kudüs Kilisesi'nin bir resmi var.

--- SAYFA 147 ---

'KUDÜS KİLİSESİ' (kendisi ilahi rehberlik altındadır), Pavlus'un bakış açısı doğrultusunda istikrarlı bir şekilde ilerlemektedir. Böylece, Elçilerin İşleri kitabının, ilk Kilise'deki temel birliğin resmini vermek ve Pavlus ile Yakup ve Petrus'un önderliğindeki 'Kudüs Kilisesi' arasında derin bir çatışma olduğu gerçeğini gizlemek olan genel amacına ulaşılmış olur. Kudüs'te çatışma meydana geldiğinde (bir sonraki bölümde ele alınacak), Kudüs liderlerinin Pavlus'a yönelik muhalefetine acısı zaten çekilmiştir ve Pavlus'la hiçbir büyük veya uzlaşmaz çatışma noktası yokmuş gibi gösterilebilir. Tabii ki şu soru hala geçerliliğini koruyor: İncillere göre kendisine zaten İsa tarafından öğretilmiş olan bir şeyi ona anlatmak için Petrus'un özel bir vizyona sahip olması neden gerekiyordu? Petrus neden, İsa'nın Tevrat'ı nesih ettiği varsayılırken, Tanrı'dan gelen bir sese bile karşı çıkacak kadar düşüncesiz bir inançla, 'Hayır, Tanrım, hayır; ben asla küfürlü ve kirli bir şey yemedim' diyor ve böylece Tevrat'a bağlılığını ilan ediyor? Görünen o ki Petrus, Tevrat'ın yürürlükten kaldırıldığını hiç duymamıştı, bu yüzden şimdi, İsa'nın ölümünden birkaç yıl sonra, ona olan sorgusuz sualsiz bağlılığından vazgeçmesi için yavaş ve acı verici bir şekilde eğitilmesi gerekiyor. İncillerde verilen cevap, Petrus ve diğer Havarilerin kalın kafalı olduklarıdır ve bu çözüm, şu anda tartışılmakta olan Elçilerin İşleri'ndeki hikayede de devam etmektedir. Ancak bu kadar kalın kafalı olmak inanılmaz; ve Pavlus yanlısı propaganda yerine tarih düzeyinde çözüm, İsa'nın Tevrat'ı hiçbir zaman yürürlükten kaldırmamasıdır. 'Kudüs Kilisesi' olarak adlandırılan kilisenin liderlerinin Yahudiliğe bağlılığı, İsa'nın hiçbir zaman Yahudiliğe karşı bir asi olmadığını kanıtlamaktadır. Ancak Pauline Kilisesi, Tevrat'ı reddetmesini yalnızca Pavlus'a dayandırmakla yetinmedi; çünkü bu, prestijli 'Kudüs Kilisesi' ile ilişkili otoritenin terk edilmesi anlamına gelecek ve İsa ile Pavlus arasında şüpheli bir boşluk bırakacaktı. Bu, Tevrat'ın neshedilmesinin, tarihsel İsa'dan türetilen herhangi bir gelenekten değil, yalnızca Pavlus'un Diriliş sonrası İsa ile olan temaslarından kaynaklandığını açıkça ortaya koyardı. Bu nedenle 'Kudüs Kilisesi'nin liderleri Yakup ve Petrus'a aşamalı bir aydınlanma süreci atfedilir; bu süreç sayesinde onların kalın kafalılıkları yavaş yavaş giderilir ve sonunda İsa'nın yaşamı boyunca onlara o zamanlar pek anlayamadıkları bir şeyi söylediğinin farkına varırlar. Şimdi şimdiye kadar ertelenen şu soruyu sorabiliriz: Yahudiliğin Yahudi olmayanlarla sosyal ilişkiler ve onlarla yemek yeme hakkındaki öğretisi aslında neydi? Bu, 133'te Gemiles'le ilişkiler konusunda herhangi bir özel zorluğun olup olmadığı sorusuna yol açacaktır.

--- SAYFA 148 ---

İsa'nın hareketi gibi Mesihçi bir hareketin konumu nedir? Yahudi olmayanlarla birlikte yemek söz konusu olduğunda, dindar Yahudiler için üç ayrı zorluk alanı vardı: 1 Bazı yiyecekler (daha doğrusu, belirli et ve balık türleri) İncil tarafından Yahudilere yasaklanmıştı (ancak bu yiyecekler Yahudi olmayanlara yasaklanmamıştır). 2 Yahudilerin, bir puta adak ya da sunum olarak sunulan herhangi bir yiyeceği yemesi yasaktı; Pagan yemeklerinde genellikle bu tür teklifler yapıldı. 3 Belirli zamanlarda, ibadet eden bir Yahudi'nin ritüel saflık durumunda olması gerekiyordu ve bu, ancak yemeğini ritüel saflığı gözlemleyen başkalarıyla paylaşması durumunda mümkün olabilirdi. Cornelius'un durumunda ikinci noktanın önemsiz olduğunu, çünkü onun bir pagan (yani Roma tanrılarına tapan biri) değil, 'Tanrı'dan korkan' biri olduğunu belirtelim (Elçilerin İşleri 10:2). Bu onun bir tektanrı olduğu, Yahudilerin taptığı Tek Tanrı'yı kabul ettiği, ancak sünnet ve Tevrat'a bağlılık nedeniyle tam bir Yahudi olmamaya karar verdiği anlamına gelir. Bu tür 'Tanrı'dan korkanlar'dan, İncil'in Mezmurlar kitabında adı geçen 'Tanrı'dan korkanlar'ın bu kategorideki insanlar olması büyük ihtimalle olmasına rağmen, aksi takdirde yalnızca daha sonraki haham literatüründen bilinecek olan bu sınıfın varlığına değerli tanıklıklar veren Yeni Ahit'te sık sık bahsedilir. 'Tanrı'dan korkanlar' (bir sonraki bölümün tartışmasında önemli olacaklardır) Yahudiler tarafından saygıyla karşılanıyorlardı; Elçilerin İşleri'nde, Cornelius'un tüm Yahudi ulusu tarafından iyi ve Tanrı'dan korkan bir adam olarak kabul edildiğini söyleyen pasajın da gösterdiği gibi (Elçilerin İşleri 10:22). Böyle bir kimseyle, yemeğinden yapılan putperestlik sunuları nedeniyle yemeği paylaşmakta kesinlikle hiçbir zorluk olmayacaktır; çünkü 'Allah'tan korkanlar', putperest olarak değil, Allah'ın kabul ettiği saf ve geçerli bir din biçimine sahip kişiler olarak görülüyordu. 'Tanrı'dan korkanların' da Tanrı ile kendi antlaşmaları olduğu kabul ediliyordu ve kendi açısından Tevrat kadar geçerliydi: yani, Ferisi tefsirinde Yahudi olmayanlar için bir tür Tevrat içeren ve Nuh'un Oğullarının Yedi Yasası olarak adlandırılan Nuh ile yapılan antlaşma (Yaratılış g), (Nuh, tıpkı İbrahim'in ataerkil atası olduğu gibi, Yahudi olmayanların ataerkil atası olarak kabul ediliyordu) Yahudilerin atası). Üçüncü maddede belirtilen ritüel saflık gerekçesiyle Cornelius'la yemek paylaşmakta da herhangi bir zorluk olmayacaktı, çünkü bu, özel durumlar, yani kutsal yemeği yemek üzereyken (örneğin, Fısıh kurbanı) ya da 134 gibi özel durumlar dışında Yahudiler için gerekli değildi.

--- SAYFA 149 ---

'KÜDÜS KİLİSESİ' Tapınak bölgesine girmek üzereyken. Ritüel kirlilik meydana gelse bile, bu büyük bir zorluk teşkil etmiyordu çünkü ritüel banyosunda basit bir abdestle giderilebiliyordu. İlk olarak, her zaman en dikkatli Yahudi için bile ritüel kirliliğin gerekli olmadığını farkına varmak önemlidir; ve ikincisi, ritüel olarak kirliliğin hiçbir günahı yoktu - bu sadece herkesin çoğu zaman içinde olduğu bir durumdu; Tek günah, ritüel kirlilikten arınmadan önce kutsal alanlara girmek veya kutsal yemek yemekti. Yahudi olmayan bir kişi olan Cornelius'un ritüel safsızlık verme kapasitesi, Yahudilerin genellikle içinde bulunduğu normal safsızlık durumundaki sıradan bir Yahudi'ninkinden daha fazla değildi. (Ayrıca, bazen bir Yahudi için, örneğin bir cenazeye katılırken, ritüel kirlilik durumuna girmenin bir dua olduğunu da unutmayın.) Kendilerini normalde gerekenden daha yüksek bir ritüel saflık durumuna adanmış (muhtemelen yardım etmek için) bazı Yahudiler (hauerim olarak bilinir) vardı. Urumah'ın veya rahipler adına kutsal ondalığın ayrılmasıyla⁸), ancak bu Yahudilerin bile her zaman ritüel bir saflık durumunda olmaları gerekmiyordu (ki bu imkansızdı).⁹ Bununla birlikte, haverim, yeminleri süresince birlikte ritüel saflıkta yemek yiyordu ve yalnızca Petrus'un bir haver olması durumunda yemek zamanlarında ritüel saflık konusunda endişelenmesi gerekecekti. Dolayısıyla Petrus'a atfedilen 'bir Yahudi'nin başka ırktan bir adamı ziyaret etmesi veya onunla ilişki kurması kendi dini gereği yasaktır' ifadesi tarihsel olarak doğru değildir. Gerçekten de, eğer hepsi ona bir cüzamlı gibi davransaydı, 'tüm Yahudi milleti' Cornelius'a saygılarını nasıl ifade edebilirdi ya da 'Yahudi halkına yardım etmek için cömertçe verdiği' (ayet 2) gerçeğine nasıl karşılık verebilirdi? Tarihsel gerçekte, birçok eski yazar tarafından yorumlanan ve İncillerde de tasdik edilen, yaygın din propagandası gerçeğinin de gösterdiği gibi, Yahudiler ile Yahudi olmayanlar arasında büyük bir sosyal ilişki vardı. Dolayısıyla bu konuşmanın Petrus'un ağzına yerleştirilmesi, Pavlus Hristiyanlığının evrenselliği ile Yahudilerin iddia edilen tikelciliği arasındaki karşıtlığı vurgulamayı amaçlayan bir Pavlus Hristiyan propagandasının bir parçasıdır. Petrus'un Cornelius'la yemek paylaşmasına olası tek engel, birinci maddede belirtilen gerekçelerle ilgili olabilir; Cornelius'un masasında domuz eti veya belirli balık türleri gibi yasak yiyecekler sorunu vardı ve Petrus'un Tevrat tarafından yemek yemesi yasaklanmıştı. Ancak 'Allah'tan korkan' biri olan Cornelius, bunun çok iyi farkındaydı ve eğer Yahudi bir misafiri olsaydı masasına bu tür yiyecekler koymama nezaketini gösterirdi. Yasaklanan yiyeceklerin tümü et ve balık kategorisine giriyordu; dolayısıyla vejetaryen bir yemek Peter ya da herhangi başka bir gözlemci Yahudi için sakıncalı olmazdı. İncil'deki Daniel kitabı (135 yılında yazılmıştır)

--- SAYFA 150 ---

Helenistik dönem), Yahudi ve Yahudi olmayanlar arasındaki sosyal ilişkiye yönelik bu çözümün düzenli olarak uygulandığını göstermektedir (bkz. Daniel bölüm 1). Öte yandan, eğer Yahudi ev sahibi ve Yahudi olmayanlar da misafir olsaydı, hiçbir zorluk yaşanmazdı. Şimdi İsa hareketi gibi Mesihçi bir hareketin Yahudi olmayanlara göre konumunda herhangi bir özel zorluğun olup olmadığı sorusuna dönelim. Bir yandan Pavlus öncesi İsa hareketinde Mesih, Yahudilerin Kralıydı ve bu nedenle Yahudi olmayanlarla doğrudan alakalı değildi. Mesih, Yahudi monarşisini ve Yahudi ulusal bağımsızlığını yeniden tesis edecek olan Kral Davut'un insan soyundan geliyordu. O, tüm dünyaya hükmedemeyecekti, çünkü her ulus, kendi kralıyla, yönetici senatoyla ya da tercih ettiği hükümet sistemiyle kendi bağımsızlığını koruyacaktı. Yahudi Mesihçiliği, bir Yahudi dünya imparatorluğunun umudu değildi. Öte yandan, dolaylı olarak Mesih, Yahudi olmayanlarla alakalıydı; çünkü Mesih'in gelişi, tüm dünyadaki askeri imparatorlukların, özellikle de Roma İmparatorluğu'nun sonu anlamına gelecekti. Mesih, bir dünya korkusu olmasa da, Mesih çağında tüm dünyanın manevi rehberi olarak ortaya çıkacak bir rahip ulusun lideri olacaktı: öncülüğünü yaptığı tevhit, barış ve komşu sevgisi öğretileri tüm uluslar tarafından kabul edilecek ve bu idealler uğruna yüzyıllar boyunca savaşan bir ulus olarak kendisine özel bir onur verilecekti. Yahudi olmayanların çoğu, Mesih yönüne atıfta bulunmaksızın, yalnızca günlük öğretileri nedeniyle Yahudiliğe ilgi duymuşlardı ve bu nedenle, ya tam Yahudi olarak ya da 'Tanrı'dan korkanlar' olarak Yahudiliğe bağlanmışlardı. Ancak, Mesih çağının (kılıçların saban demirlerine dönüşeceği bir barış çağı) yakın yaklaşımını vaat eden, güçlü bir Mesih yönüne sahip özel bir Yahudi hareketi, kılıç siyasetinden bıkmış Yahudi olmayanlar için özel bir misyoner çekiciliğe sahip olacaktır. Şimdi, Yahudi olmayan bir kişinin tam bir Yahudi olmadan, beklenen yeniden dirilmiş Mesih'e bağlılığını paylaşmasının mümkün olup olmadığı sorusu ortaya çıktı. Bu, Kudüs İsa hareketi için merak uyandırıcı bir soruydu çünkü sorun yeniydi. Diğer Mesih figürleri, Yahudi sınırlarının ötesinde hiçbir çağrıda bulunmamıştı, çünkü hareketleri, politik başarısızlıklarıyla birlikte başarısızlığa uğramıştı; Mesih figürü Romalılar tarafından ezildikten sonra takipçilerinin umutları da onunla birlikte ölmüştü. İsa hareketi, 136'dan sonra bile umutlarını canlı tutan yeniden diriliş doktrini nedeniyle benzersizdi.

--- SAYFA 151 ---

İsa'nın çarmıha gerilmesi. Varlığını sürdüren Nasıralı hareketi, Yahudiliğin artık yakınlarda bir Mesih sunması nedeniyle Yahudiliğe geçmeye özel olarak istekli olan Yahudi olmayanların dikkatini çekmeye başladı. İlk başta, İsa'nın özellikle ilgisini çeken herhangi bir Yahudi olmayanın tam bir Yahudi olması, yani sünnet olması, kendisini Tevrat'a adanması ve Yahudi ulusuna katılması gerektiği açık görünüyordu; aksi takdirde, İsa Yahudilerin Kralı olarak Dünya'ya döndüğünde, hiçbir Yahudi olmayan onun ulusuna ait olmayacak veya onun tebaası olmayacaktı. 'Tanrı'dan korkanlar' haline gelen Yahudi olmayanlar bile Mesih'in milletine ait olmayacaklardı, ancak yine de kendi milletlerine ait olacaklar ve Mesih'e uzaktan saygı duyacaklardı. Üstelik bu konunun acil olduğu düşünülüyordu; çünkü Mesih'in gelişinden sonra Yahudiliğe tamamen geçişin artık kabul edilmeyeceği bir Ferisi doktriniydi (çünkü o zaman Yahudi olmak herkesin yararına olurdu ve samimi dönüşüm imkansız olurdu). 1° Sonuç olarak, Mesih'in gelişinden sonra iç Mesih çemberinin bir parçası olmak isteyen herhangi bir Yahudi olmayan, tam bir Yahudi olmalı ve 'Tanrı'dan korkan' statüsüyle yetinmemelidir. Ancak bu durum, ortalama Ferisi sinagogunun çekirdeğini tam Yahudilerden ve dış çemberini 'Tanrı'dan korkanlardan' içerirken, İsa'nın takipçilerinin Nasıralı sinagoglarının, ister doğmuş ister din değiştirmiş olsun, yalnızca tam Yahudileri içermesi gibi anormal bir durumu ortaya çıkardı. Bu nedenle, 'Tanrı'dan korkanları' İsa hareketinin üyeleri olarak kabul etme yönünde bir baskı vardı; böylece Nasıralı misyonerlik faaliyet modeli genel olarak Yahudiliğinkiyle aynı çizgide olmalıydı; her ne kadar Mesihçilik mantığı, Yahudilerin Kralı diğer uluslar üzerinde de bir kral olamayacağından, yalnızca Nasıralı hareketine tamamen geçmiş olanların kabulünü talep ediyor gibi görünse de. Mesihçi bir hareketin üyeleri olarak Nasıralılar, Kral İsa'nın tebaasına yenilerini eklemekle ilgileniyorlardı; ama Yahudiler olarak, diğer Yahudiler gibi onlar da, ister Tora'nın Yahudileri gözlemlemesi, ister Yahudi olmayan 'Tanrı'dan korkanlar' şeklinde olsun, Tanrı'nın konularına ekleme yapmakla ilgileniyorlardı. Dolayısıyla 'Tanrı'dan korkanlar', Nasıralı için bir sorun teşkil ediyordu ve Cornelius'un öyküsü, 'Kudüs Kilisesi'nin bu soru konusunda bölünmüş olduğunu gösteriyor. Petrus, bu meseledeki iddia edilen kararsızlığı nedeniyle Pavlus tarafından eleştirildi, ancak elbette Pavlus, soruyu tartarken Petrus'tan oldukça farklı bir bakış açısına sahipti; çünkü Pavlus bu sırada Tevrat'ın ilahi İsa tarafından ortadan kaldırıldığına ve dolayısıyla Yahudiler ile Yahudi olmayanlar arasındaki ayrımın ortadan kaldırıldığına ikna olmuştu. Peter'ın aklında oldukça farklı düşünceler vardı: 137 yaşındaydı.

--- SAYFA 152 ---

MİT YARATICI, Kral İsa'nın gelişi üzerine yabancı muamelesi görecekleri ve kendi krallıklarına geri gönderilecekleri ya da en iyi ihtimalle yerleşik uzaylılar olarak görülebilecekleri zaman, onları Nasıralı hareketine kabul etmenin Yahudi olmayan 'Tanrı'dan korkanlara iyilik yapmayabileceğinden endişe ediyordu. 1 1 Onları tam Yahudi olmaya ve böylece Mesih krallığında tam paya sahip olmaya teşvik etmek elbette daha iyi olur mu? Ancak öte yandan Yahudi olmayan bir kişinin, kurtuluşunu Nuh'un döneminde arama hakkına saygı duyulması gerekiyordu. Yukarıdaki tartışma, Nasıralı hareketinin yeni bir din olması nedeniyle değil (ki öyle değildi) Yahudilik içinde monarşik, Mesihçi, siyasi bir hareket olması nedeniyle özel sorunlar yaşadığını göstermektedir. Bu, onun modern anlamda bir siyasi parti olduğu anlamına gelmez; çünkü amaçları her zaman öncelikli olarak diniydi; ancak dini amaçları, genel olarak Yahudiliğin karakteristik özelliği olan siyasi terimlerle ifade ediliyordu. Tıpkı Mısır'dan göç sırasında Yahudiliğin başlangıcından beri siyasi kurtuluşun teması olması gibi, Nasıralı hareketi de Yahudilerin ve dünyanın dini geleceğini Roma İmparatorluğu'ndan kurtuluşa bağlı hale getirdi. Yeni Ahit'te ifade edildiği şekliyle Pavlus Hristiyanlığı, İsa'yı depolitize ederken, aynı zamanda 'Kudüs Kilisesi'ni de apolitikleştirdi; onu bedenlerin veya politikaların değil, ruhların kurtarıcısını bekleyen uhrevi bir dini mezhep olarak temsil etti. Tesadüfi bir sonuç da, Nasıralıların maruz kaldığı çeşitli siyasi zulümlerin dini şehitliklere dönüşmesiydi. Böylece, Zebedi'nin oğlu Yakup'un Kral Herod Agrippa12 tarafından öldürülmesi ve adaşı İsa'nın kardeşi Yakup'un13 MS 62'de Başrahip Ananus tarafından öldürülmesi, aşkın Pavlus Mesih'in şehitlikleri olarak temsil edilir; halbuki onlar aslında Roma işgaline ve onun yandaşları olan Yahudi quisling'lere karşı direnişte kayıplardı. Tıpkı İsa'nın kendisinin, yaşamı boyunca yaptığı işin depolitize edilmesi yoluyla sahte bir şekilde Yahudiliğin bir kurbanı olarak temsil edilmesi gibi, Nasıralı hareketindeki takipçileri arasındaki trajediler de, Roma baskısının anlatımından çıkarıldı ve Yahudiliğin kapısına, aslında kendi dindaşlarıyla arası açık olmayan ama hem Tevrat'a hem de Yahudi milletine sadık olan Nasıralılara yönelik Yahudi zulmüne ilişkin bir mit içinde yerleştirildi. 1 38

--- SAYFA 153 ---

BÖLÜM 13 BÖLÜM Yahudilikten farklı yeni bir din olarak Hristiyanlığın, İsa Mesih'in ilahi kurbanı aracılığıyla bir kurtuluş öğretisi ve yeni vaftiz ve Efkaristiya ayinleri ile, gerçekte bir 'Kilise' olmayan, Yahudilik içinde bir monarşik hareket olan ve insan İsa'nın mucizevi dirilişine inanan 'Kudüs Kilisesi' aracılığıyla ortaya çıktığını gördük. Aynı bir din olarak Hristiyanlığın kurucusu, İsa'yı ilk tanrılaştıran ve bu yeni tanrıdan gelen vahiylerin kendi yeni dininin öğretilerinin temeli olduğunu iddia eden Pavlus'tur. Şimdi Pavlus ile bir dönem huzursuz bir şekilde bağlı olduğu Yerusolim Nasıralıları arasındaki ayrılığın nasıl gerçekleştiğini araştırmalıyız. Gördüğümüz gibi, Elçilerin İşleri kitabının amacı, Pavlus ile 'Kudüs Kilisesi'nin liderleri Yakup ve Petrus arasındaki çatışmayı en aza indirmektir. Daha sonraki Hristiyan geleneğinde Petrus ve Pavlus ikiz azizler, inanç kardeşleri haline geldiler ve onların tarihsel olarak uzlaşmaz dini bakış açılarını savunan sert rakipler oldukları fikri dehşetle reddedildi. Elçilerin İşleri kitabının yazarının çalışması gayet iyi yapılmıştı; Hristiyanlığı, Pavlus'un bireysel yaratımı olduğu suçlamasından kurtardı ve bunun yerine ona, Roma'daki Pavlus Gentile Kilisesi'nin ruhuyla devam eden sözde 'Kudüs Kilisesi'nin otoritesine sahip bir doktrin olarak saygın bir soyağacı verdi. Yine de, tüm çabalarına rağmen, Yeni Ahit kanıtlarını, tüm zorlukları örtbas etme ve ortodoks bir yorumun yararına uyumlu hale getirme kararlılığıyla değil, hikayedeki tutarsızlıkları ve kafa karışıklıklarını göz önünde bulundurarak incelersek, meselenin gerçeğini ortaya çıkarmak zor değildir. Elçilerin İşleri'ndeki anlaşmazlığın ilk ipucu 15. bölümün başındadır: Artık Yahudiye'den gelen bazı kişiler kardeşliğe, 139'a göre sünnet edilmeyenlerin öğretilmesine başladı.

--- SAYFA 154 ---

Mozaik uygulaması kurtarılamadı. Bu onları Pavlus ve Barnabas'la şiddetli anlaşmazlığa ve tartışmaya soktu. Ve böylece, bu iki kişinin ve Antakyalı diğer bazı kişilerin, bu soru hakkında havarileri ve ihtiyarları görmek için Kudüs'e gitmeleri ayarlandı. Pavlus ve Barnabas daha sonra Yerusolim'e giderler ve orada 'kilise, havariler ve ihtiyarlar' tarafından karşılanırlar. Ancak yine bir eleştiri var: 'Sonra iman etmiş olan Ferisilerden bazıları öne çıktı ve şöyle dediler: "Onlar (yani Yahudi olmayanlardan olan din değiştirenler) sünnet edilmeli ve Musa'nın Kanununa uymaları söylenmelidir." ' Daha sonra bu konuyu tartışmak için yapılan toplantının anlatımı geliyor: Yahudi olmayanların İsa'nın hareketine geçip geçmediği tamamen Yahudiliğe geçmeli. Uzun bir tartışma başlar, ancak sonunda Petrus bir konuşma yapar, kendi deneyimini (Kornelius'la) öne çıkarır ve Yahudiliğe geçmenin gerekli olmadığını savunur: 'O [Tanrı] onlarla bizim aramızda hiçbir fark yaratmadı: çünkü onların kalplerini imanla arındırdı. O halde neden şimdi bu din değiştirenlerin omuzlarına ne bizim ne de atalarımızın taşıyamadığı bir boyunduruğu yükleyerek Tanrı'yı kışkırtıyorsunuz? Hayır, biz Rab İsa'nın lütfu sayesinde kurtulduğumuza inanıyoruz, onlar da öyle.' Son söz, Nasıralı hareketinin lideri olarak Yakup tarafından verilmektedir: Bu nedenle benim kararım, Yahudi olmayanlardan Tanrı'ya dönenlere can sıkıcı kısıtlamalar getirmememiz, ancak onlara putlarla temas yoluyla kirlenen şeylerden, zinadan, boğulmuş herhangi bir şeyden ve kandan uzak durmaları konusunda mektup yoluyla talimat vermemiz gerektiğidir. Ne de olsa Musa'nın geçmiş nesiller boyunca her kasabada sözcüleri eksik olmamıştı; Şabat'a kadar sinagogların Şabat'ında okunur. Yukarıdaki anlatım birçok kafa karışıklığı içermektedir ve daha sonraki Pavlus Hristiyan yorumuyla renklendirilmiştir, ancak bundan bu önemli konferansta gerçekte ne olduğunu anlamak oldukça mümkündür. Ana ipucu, İsa hareketinin Yahudi olmayan taraftarlarının davranışlarının temeli olarak Yakup tarafından hazırlanan emirlerin listesidir. Çünkü bu liste, Ferisi hahamlar tarafından tam Yahudi olmadan Yahudiliğe bağlanmak isteyen Yahudi olmayanların davranışlarının temeli olarak hazırlanan Nuh'un Oğullarının Kanunları listesiyle güçlü bir benzerlik taşıyor. Küçük bir yorumla iki listenin ilk bakışta görüldüğünden çok daha benzer olduğu gösterilebilir. Putların kirlettiği şeylerden sakınmak. Bu, ritüel saflığa atıfta bulunmaz, çünkü bu hiçbir zaman Yahudi olmayanları ilgilendiren bir konu olarak görülmedi. Dolayısıyla buradaki 'kirlilik' terimi herhangi bir teknik anlamda değil, yalnızca genel metaforik anlamında, putperestliğin iğrençliğine gönderme yaparak kastedilmektedir.

--- SAYFA 155 ---

tapmak. Dolayısıyla bunun anlamı, Yahudi olmayanların tapınmalarının putlara tapınmayla ilgili olan herhangi bir şeyi yemekten kaçınmaları gerektiğidir. Bu, yalnızca pagan tapınaklarına sunu olarak getirilen yiyecekler anlamına gelmez; çünkü daha önce de belirtildiği gibi, sıradan yemeklerde bile tanrılara içki ikramları ve yiyecek sunumları yapıldı, böylece tüm öğün tanrılara bir hizmet haline gelirdi. Dolayısıyla bu emir, Yahudi olmayanların putlara tapanlarla yemek paylaşmalarını engellemektedir ve dolayısıyla ilk bakışta görüldüğünden daha geniş kapsamlıdır. O halde bu emrin etkisi, Yahudi olmayan 'Tanrı'dan korkanlar' için, 'putperestliğe ortak olmak' başlığı altında tam Yahudilere yasaklanan her şeyin yasaklanmasıdır. Zinadan kaçınmak. Bu, ağır cinsel suçlara atıfta bulunmaktadır: zina, ensest, sodomi ve hayvanlarla cinsel ilişki. Evli olmayan partnerlerin cinsel ilişkiye girmesi, ciddi bir yaşamla bağdaşmadığı gerekçesiyle hoş karşılanmasa da, İncil kanunlarına karşı ağır bir suç olarak görülmüyordu. Boğulmuş olan afi.Jlhing'den kaçınmak için. Bu, etin haram olduğu anlamına gelir. hayvan, kanın akıtıldığı Yahudi usulüne (şehitah) göre öldürülür. Et mümkün olduğunca kansız olmalıdır. Bu emrin Nuh'a (ve dolayısıyla tüm Yahudi olmayanlara) verilen emirle açık bir bağlantısı vardır. . . İçinde canlılık, yani kan olan et yemeyeceksin' (Yaratılış g: 4). Ancak bu, diğer Yahudi beslenme yasalarının Yahudi olmayan 'Tanrı'dan korkanlara' uygulanacağı anlamına gelmez. Nuh'un soyuna izin verildiği için tüm hayvanların etini yiyebilirler ('... her canlı ve sürünen şey size yiyecek sağlayacaktır' Yaratılış g: 3), ancak tüm hayvanların kanından uzak durmalıdırlar. Kandan kaçınmak. Bu, üçüncü emrin tekrarı gibi görünüyor, ancak Nuh'a verilen emirlere bir göz atmak gerçek anlamı ortaya çıkaracaktır. Hayvanların kanının yasaklanmasının hemen ardından, kişinin hemcinslerinin kanının dökülmesinin de yasaklanması gelir: 'İnsanın kanını döken kişinin kanı, insan tarafından dökülecektir' (Yaratılış g: 6). O halde burada kastedilen, genellikle yapılan yorumun aksine, kan dökmenin ve öldürmenin yasaklanmasıdır. 'Tanrı'dan korkanlara' verilen dört emir bu nedenle temel ahlaki zorunluluklardır. Pek çok yorumcu bunları farklı bir şekilde, sosyal ilişkiyi ve Hristiyanlığın Yahudi ve Yahudi olmayan taraftarları arasında yemek paylaşımını kolaylaştırmayı amaçlayan basit beslenme yasaları olarak açıklamaya çalıştı. Bu yorum ikinci emri hiçbir şekilde açıklayamaz, çünkü hiçbir ustalık bunu bir beslenme yasasına dönüştüremez ve aynı zamanda diğer üç emrin yetersiz anlaşılmasına da bağlıdır. Her durumda, bu emirler 141'i kolaylaştırmaz.

--- SAYFA 156 ---

Yahudi ve Yahudi olmayan Hristiyanların yemeklerini paylaşmaları, çünkü Yahudiler tarafından paylaşılamayan domuz eti ve diğer 'kirli' etlerin Yahudi olmayanlar tarafından yenmesine hala izin veriliyor. Bu nedenle, Kudüs Konseyinin burada Yahudi olmayanlar için temel bir ahlaki kural ortaya koyduğu sonucuna varmalıyız ve bunun Konseyin niyetleri hakkında ne anlama geldiğini düşünmeliyiz. Yahudi olmayanlar için temel bir ahlaki yasanın hazırlanmasının Ferisi hahamların meşguliyetlerinden biri olduğunun ve Kudüs Konseyi'nin bu konuda hiçbir şekilde öncü bir çaba göstermediğinin açık olması önemlidir. Böyle bir yasanın hazırlanması, Tevrat'ın Yahudiler için geçerli bir yasa olduğu konusunda hiçbir şekilde şüphe uyandırmıyordu. Ferisi hareketinde, Tevrat'ın hiçbir zaman insanlığın küçük bir azınlığından daha fazlasına yönelik olmadığı tanınmış bir kavramdı: Yahudi olarak doğanlar (doğumdan itibaren onu saklama yükümlülüğü altında olanlar) ve tam Yahudi olmayı seçen ve böylece "rahipler krallığına" katılan (böylece kendileri ve torunları için Tevrat'a tam olarak uymayı üstlenen) Yahudi olmayanlar için. İnsanlığın çoğunluğu, yani 'Nuh'un oğulları', yalnızca Allah'ın Tufan'dan sonra Nuh'a verdiği emirleri yerine getirmekle yükümlüydü. Bu Nuh yasalarının kesin ayrıntıları ve bunların Yaratılış'taki ilgili ayetlerden tefsir yoluyla nasıl elde edileceği konusunda hahamlar arasında (diğer pek çok konuda olduğu gibi) görüş ayrılıkları vardı; ancak bu yasaların sayıca az olduğu, ancak bunlara uyulduğunda Yahudi olmayanların adil sayıldığı ve 'Gelecek Dünyada bir paya' sahip olmaya uygun oldukları konusunda hemfikirler. Nuh'un Oğulları'nın Yedi Kanununun haham kaynaklarında yer alan listesi şu şekildedir: Putperestlik, küfür, zina, cinayet, soygun ve canlı hayvandan kesilmiş uzvun yenilmesinin yasaklanması; ve son olarak adaleti idare edecek hukuk mahkemelerinin kurulması yönünde bir emir. Bunlardan üçü, Kudüs Konseyi tarafından hazırlanan listede yer alan kanunların aynısıdır: putperestlik, fuhuş ve cinayet. Ancak tek beslenme yasası farklıdır: Kudüs Konseyi 'boğulmuş her şeyi' yasaklarken, hahamlar bunun yerine 'canlı bir hayvanın uzuvunu' yasaklıyor. Bu farklılık açıkça 'İçinde can olan et, yani kan yemeyin' (Yaratılış g: 4) ayetinin farklı yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu yorum farklılığı, hahamların anlaşmazlığının sınırları dahilindedir ve bize ulaşan haham yazıları, Yakub ve Kudüs Konseyi tarafından ayete verilen yorumun bir kaydını saklamasa da, bu, hahamların bir azınlığı tarafından pekala benimsenmiş olabilecek bir görüştür. 1 Farklılık, burada verilen, Nuh yasalarının bir versiyonuyla ilgili olduğumuz yönündeki genel açıklamaya aykırı değildir; aksine, bu açıklamayı doğrular, çünkü 142.

--- SAYFA 157 ---

Farklılık açıkça, (Tanrı'nın Adem'e verdiği emirlerle birlikte) Nuh kanunlarının temelini oluşturan İncil pasajının bir parçasını oluşturan aynı İncil'deki VI'rse'nin tefsirinin bir sonucudur. Bu, Elçilerin İşleri pasajımızda Yedi Kanun'dan üçüne değinilmeden kalır: küfür ve soyguna karşı yasaklar ve mahkemeler kurma emri. Aslında, el yazmaları bu konuda önemli farklılıklar göstermektedir. Bazıları 'zinadan' kaçınır, bazıları ise 'boğulmuş herhangi bir şeyden' kaçınır ve hatta bazıları 'kendilerine yapılmasını istemedikleri şeyleri başkalarına yapmaktan kaçınmak' ifadesini ekler (Altın Kuralın, İncillerde İsa'ya atfedilen olumlu biçimi değil, Hillel tarafından kullanılan ilginç bir olumsuz versiyonu). Çeşitli Talmudik listelerde de bazı kanunlar vardı ve Nuh kanunlarının nasıl listeleneceği konusunda oybirliğiyle bir anlaşma yoktu, çünkü bu, sinagoglara bağlı olan 'Tanrı'dan korkanlar' için değil, tek tanrılığa geçen tüm uluslar için geçerli olmak üzere tasarlanmıştı. benzer şekilde 'soygun' yasağının da kan dökme yasağının bir anlamı olduğu düşünülebilir; ancak yine de bunların her ikisi de orijinal listeye dahil edilmiş ve Hristiyan editörlerin listenin aslında Nuh kanunlarının bir versiyonu olduğunu kabul etme konusundaki isteksizliği nedeniyle çıkarılmış olabilir. Dolayısıyla Kudüs'teki tartışmanın yukarıdaki açıklamasında Petrus'a atfedilen konuşma, Yahudi olmayanların Tevrat'ın tamamını benimsemelerinin gerekip gerekmediği sorusunun çok ötesine geçiyor: Tevrat'ın Yahudiler için de gerekli olmadığı iddiasına kayıyor: 'O, onlarla bizim aramızda hiçbir fark yaratmadı; çünkü o, onların kalplerini imanla arındırdı. Ne bizim ne de atalarımızın taşıyamadığı bir boyunduruğu bu din değiştirenlerin omuzlarına yükleyerek Tanrı'yı kıskırtmak mı? Hayır, biz Rab İsa'nın lütfuyla kurtulduğumuza inanıyoruz, onlar da öyle.' Bu konuşma, Elçilerin İşleri'nin başka bir yerde ifade ettiği gibi Tora'yı taşınamayacak kadar ağır bir boyunduruk olarak görmeyen İsa'nın takipçilerinin oluşturduğu Kudüs topluluğuna oldukça yabancı olan Pavlus'un kavramlarıyla doludur.

--- SAYFA 158 ---

ama bunun karşılığında minnettar oldukları Tanrı'nın bir hediyesi olarak. Burada Petrus'a, rüyasına uygun olarak, Elçilerin İşleri'ndeki olağan rolü verilmiştir: o, eski dönem ile yeni dönem arasındaki basamak taşı olarak temsil edilmektedir. James'e ise bu muamele yapılmıyor. Elçilerin İşleri'nin hiçbir yerinde Tora'nın sadık bir takipçisinden başka bir şey olarak temsil edilmez. Tartışılan bu pasajda, Petrus'un Tevrat'ın Yahudiler için bile tamamen neshedilmiş sayılması gerektiği yönündeki önerilerine yanıt vermiyor. James'in nihai kararı tam tersini varsayıyor; Tevrat'ın geçerliliğini koruduğunu, ancak Yahudi olmayanların İsa topluluğuna geçmesinin Yahudiliğe tamamen geçmesi gerekmediğini, yalnızca Nuh yasalarını kabul ettiğini söylüyor. Son sözleri şu şekildedir: 'Ne de olsa Musa geçmiş nesiller boyunca her kasabada sözcülerden yoksun kalmadı; Şabat'a kadar sinagoglarda Şabat'ta okunur.' Bu söz Hristiyan yorumcular için oldukça kafa karıştırıcı olmuştur, ancak anlamı kesinlikle açıktır. James şöyle diyor: 'Yahudiliğin hayatta kalması konusunda endişelenmemize gerek yok. Yahudi halkı, sözlerini sinagoglarda sürekli tekrarladıkları Musa'nın kanununa sadık olduğundan, geleceği güvence altındadır. Bu nedenle, Yahudiliğe yeni üye aramaya veya Yahudi olmayanların Yahudiliğe tam geçiş konusunda ısrar ederek takviye sağlamaya gerek yoktur. Nuh dinini benimseyerek tek tanrılığa bağlılıklarını ilan etsinler.' Dolayısıyla James'in sözleri kendisinin Yahudiliğe sorgusuz sualsiz bağlılığını ve Yahudiliğin devam edeceğine olan güvenini ima etmektedir. Dolayısıyla Kudüs'teki tartışmaya ilişkin iki karşıt yorum arasındaki geçişimizde bir gerilim var. Bir yorum (belli ki Elçilerin İşleri kitabının yazarının yorumu), bu tartışmanın Hristiyan hareketinde Yahudiler ve Yahudi olmayanlar arasındaki tüm ayrımların yıkılmasına işaret ettiği yönündedir. Diğer yorum ise (tartışmanın temeli olarak algılanabilen ve dolayısıyla olayın gerçek ve orijinal anlamı olan), İsa hareketinin iki kategorideki insanlardan oluşması gerektiğine karar verildiği yönündedir: Tevrat'ın tamamını uygulayan Yahudiler; ve yalnızca Nuh'un kanunlarını uygulayan Yahudi olmayanlar. Bu karar bir bakıma normal Yahudiliğe oldukça uygundu; ama başka bir açıdan da emsalsizdi. Tektanrıcılığa inanan iki tür Tevrat uygulayıcıları ve Nuh ides arasında bir ayrım yapmak Yahudiliğe oldukça uygundu. Ancak her ikisinin de tek bir Mesih hareketinde birleştirilmesi daha önce görülmemiş bir şeydi (bkz. sayfa 1 37). Elçilerin İşleri'nde kafa karıştırıcı bir şekilde iç içe geçmiş bulduğumuz tartışmanın iki yorumu, o dönemde geçerli olan iki yorumu yansıtmaktadır.

--- SAYFA 159 ---

Her iki durumda da açıkça olmasa da, tartışmanın kendisi. Çünkü tartışmaya katılmak için Yerus alim'e giden Pavlus, oradan kendi amaçları doğrulanmış olarak ayrılmıştı. Konuyu anladığı kadarıyla, konferans ona Tora'nın taleplerini kendi din değiştirenlere dayatmak zorunda kalmadan Yahudi olmayanlar alanında çalışması için tam yetki vermişti. Her ne kadar Yakup'un bu politikayı kabul etme gerekçelerinin kendisinininkinden oldukça farklı olduğunu çok iyi anlamış olsa da bu, Paul için ileriye doğru atılmış büyük bir adımdı. Pavlus'un zihninde, Yahudiler ve Yahudi olmayanlar arasındaki tüm ayrım geçerliliğini yitirmişti, çünkü şam'daki vahiy, onu, insanlığın ruhsal ikileminin Tora veya başka türde bir ahlaki kuralla değil, yalnızca 'iman' yoluyla, yani ilahi bir figür olarak tasarlanan İsa'nın kozmik kurbanlığıyla özdeşleşme yoluyla   z leebileceğine ikna etmişti. Görünüşe göre Paul bu görüşünü konferansta dile getirmedi. O, Yahudi olmayanları İsa'ya bağlılık konusunda kazanmaktaki başarılarını anlatmakla yetindi. Sonunda James'i bile, Yahudi olmayan taraftarlara, sinagogların çevresinde yalnızca 'Tanrı'dan korkanlar' statüsüne sahip olarak görülmek yerine, hareket içinde resmi bir konum verilmesi gerektiğine ikna eden şey, bu başarıların boyutuydu. Pavlus bu önemli konferansta temkinli taktikler uyguladı. Kendi pozisyonunun tam olarak açıklanmasının James'in (ve tarihsel olarak görüşleri James'inkilerle aynı olan Peter'in) güçlü bir muhalefetine yol açacağını biliyordu, bu yüzden tartışmanın izlediği ana çizgiyi takip etti. Yahudi olmayanların tam dönüşüm olmadan din değiştirmesini kabul etmek için istediği izinle gitti ve bu izinle ilgili anlayışını kendine sakladı. Aslında, Pavlus'un Yerus alim'e gelme ve kendisine yöneltilen suçlamalarla yüzleşme çağrısına uyması, o sırada öğretilerinin tamamını açıkça açıklamadığını gösteriyor. Çünkü gerçekte Pavlus, ne özel düşüncelerinde, ne de Yahudi olmayan din değiştirenlere öğretirken, Yakup'un önderlik ettiği Yerus alim topluluğunun yetkisi altında olduğunu kabul etmiyordu. Tam tersine, kendi otoritesini onlarınkinden daha yüksek görüyordu, çünkü onun öğretileri doğrudan dirilmiş Mesih'ten geliyordu, oysa onlarınki yalnızca dünyevi İsa'dan geliyordu. Yine de çağrıldığında uysal bir şekilde Kudüs'e geldi ve kendisini Yakup'un kararına teslim etti çünkü Yahudi Hristiyanlığından tamamen kopmanın zamanı geldiğini düşünmüyordu. Daha sonra olanlar, Pavlus'un Galatyalılar kitabının ikinci bölümünde verdiği ilginç bir anlatımdan anlaşılabilir. İlk olarak, yukarıda tartışılan Kudüs Konseyi ile ilgili kendi kaydını sunuyor; ve ardından Elçilerin İşleri'nde hiç bahsi geçmeyen bir olayı anlatıyor: Petrus, yaklaşık 145

--- SAYFA 160 ---

MİT YARATICI Kudüs Konseyi'nden bir süre sonra Antakya'yı ziyaret etti ve Pavlus ile Petrus arasında ciddi sürtüşmeler yaşandı. Pavlus, Kudüs Konseyi versiyonunda (kendisine ilham açısından Kudüs liderlerinden daha üstün bir Havari olarak değer verdiğini kabul eden Yahudi olmayan din değiştirenler için yazıyor), Elçilerin İşleri'ndeki anlatımda görüldüğünden çok daha yüce bir rol veriyor kendisine. Pavlus, kendisine yöneltilen suçlamaları yanıtlamak üzere Yerusolim'e çağrılmak yerine, kendisini Yerusolim'e seyahat etmiş olarak tanıtıyor; çünkü 'bunu yapmam gerektiği Tanrı tarafından açıklanmıştı'. Yeni doktrinlerini gizlemek ve kendisini İsa'nın Mesihliğine inananların tam Yahudilere mi dönüştürülmesi yoksa 'Tanrı'dan korkan' statüsünde mi bırakılması gerektiği sorusuyla sınırlamak yerine, Pavlus kendisini yeni doktrinlerini yalnızca özel olarak da olsa Kudüs liderlerine tamamen açıklamış olarak tanıtıyor. Pavlus, nihai kararın İsa'nın hareketinin başı sıfatıyla Yakup tarafından verildiği bir mahkeme yerine, kendisine Yakup'la eşit statüde muamele edildiği, liderler arasında bir konuşma izlenimi veriyor. Bu konuşmanın sonucu şu şekilde ifade edilmektedir: Ancak yüksek şöhrete sahip kişiler olarak (bunun benim için önemi önemli değil: Tanrı bu kişisel ayrımları tanımaz) bu saygın adamlar, diyorum ki, istişareyi uzatmadılar, aksine tam tersine Yahudiler için İncil'in Petrus'a emanet edildiği kadar sağlam bir şekilde Yahudi olmayanlar için İncil'in de bana emanet edildiğini kabul ettiler. Çünkü eylemi Petrus'u Yahudilerin elçisi yapan Tanrı, beni de Yahudi olmayanların elçisi yaptı. Böylece bana bahşedilen iyiliğin farkına varan toplumumuzun saygın sütunları Yakup, Kefas (Petrus) ve Yuhanna, Barnabas ve Mysfas'ın ortaklarını kabul ettiler ve onlar Yahudilere giderken bizim Yahudi olmayanlara gitmemiz konusunda anlaşarak el sıkıştılar. Tek istedikleri bizim yoksulları aklımızda tutmamızdı ki ben de bunu kendime iş edindim. (Galatyalılar 2: 6-10) Bu sonuç, Elçilerin İşleri'nde kaydedilen sonuçtan o kadar dikkat çekici bir şekilde farklıdır ki, bazı bilim adamları bunun aynı konferansa atıfta bulunup bulunmadığından şüphe ederken, diğerleri Pavlus'un açıklamasının Kudüs Konseyi'nde perde arkasında gerçekleşen özel tartışmalarla ilgili olduğu, ancak Elçilerin İşleri'nin yalnızca kamuya açık tartışmalarla ilgili olduğu açıklamasını benimsemiştir. Ancak bu tür açıklamalar gereksizdir. Pavlus'un Galatyalılara mektubu, Kudüs liderleriyle arasının neredeyse tamamlandığı bir zamanda yazılmıştır. Ancak yine de kendi rolü için onların onayını talep etmesi gerekiyor, bu yüzden onları kendileriyle eşit statüsünü kabul etmiş ve kendisini 'Yahudi olmayanların Havarisi' olarak atamış olarak göstermekte özgür hissediyor;

--- SAYFA 161 ---

açıkça ortaya koymaktadır ve diğer kaynaklardan da anlaşılabilceği gibi, Kudüs liderleri Yahudi olmayanlar arasındaki din propagandası faaliyetlerinden hiçbir şekilde vazgeçmemişlerdir ve kendilerini yalnızca 'Yahudilerin havarileri' olarak görmemişlerdir. Kudüs Konseyi Yahudi olmayan misyonerlik alanının tamamını Pavlus'a devretmedi. Yahudi olmayanların tam Yahudiliğe geçişini de yasaklamadı; yalnızca böyle bir dönüşümün bir zorunluluk olmadığına karar verdi. Şimdi Pavlus'un daha sonraki olaylarla ilgili anlatımı geliyor: Ama Kefas [Petrus] Antakya'ya geldiğinde ona karşı çıktım, çünkü açıkça hatalıydı. Çünkü Yakub'un yanından bazı kişiler gelene kadar o, yemeklerini Yahudi olmayan Hristiyanlarla birlikte yiyordu; fakat onlar gelince sünneti savunanlardan korktuğu için geri çekilip uzaklaşmaya başladı. Diğer Yahudi Hristiyanlar da aynı ilke eksikliğini gösterdiler; Barnabas bile diğerleri gibi kendini kaptırdı ve sahtekarlık yaptı. Ancak onların davranışlarının İncil'in gerçeğiyle bağdaşmadığını gördüğümde, tüm cemaatin önünde Cephas'a şöyle dedim: 'Eğer sen, doğup büyüyen bir Yahudi olarak, bir Yahudi gibi değil de Yahudi olmayan biri gibi yaşıyorsan, Yahudi olmayanların Yahudi gibi yaşaması konusunda nasıl ısrar edebilirsin?' (Galatyalılar 2:1 1-14) Bu pasaj, belli bir tutarsızlığa rağmen çok açıklayıcıdır. (Ancak, Yeni İngilizce İncil çevirisinde bir tutarsızlık ortaya çıkıyor, 'çünkü sünneti savunanlardan korkuyordu'. Bu, Gözden Geçirilmiş Versiyonda olduğu gibi, 'çünkü sünnetlilerden korkuyordu' şeklinde olmalıydı. Bu aşamada hiç kimse, İsa'nın Mesihliğine inanmak için toplanan herkesin sünnet edilmesi, yani tam Yahudiliği benimsemesi gerektiğini 'savunmuyordu'. Kudüs Konseyi bunu yasalaştırmıştı. Yunanca sadece 'sünnetliler' diyor, yani Yahudi Hristiyanlar.) Bu pasaj açıklayıcıdır çünkü Pavlus ile İsa'nın Yahudi takipçileri arasında Elçilerin İşleri'nde görülmesine izin verilenden çok daha güçlü bir çatışma olduğunu gösterir. Elçilerin İşleri'nin hiçbir yerinde Petrus'a yönelik herhangi bir eleştiri ya da Pavlus ile Petrus'un tüm konularda aynı fikirde olmadıklarına dair herhangi bir iddia yoktur. Tam tersine, Petrus, Pavlus ile Kudüs topluluğu arasındaki bağlantı adamı olarak temsil ediliyor ve onları Pavlus'un daha aydınlanmış görüşlerine ulaştırmaya çalışıyor. Doğru, Peter, Elçilerin İşleri'nde, bu geçiş rolünü yerine getirirken psikolojik zorlukların üstesinden gelmek zorunda kalan biri olarak temsil ediliyor: Oniki'ye atfedilen aptallık sendromundan bir şeyler hâlâ ona yapıyor. Ancak Galatyalılar'daki bu pasajda Pavlus'un Petrus'a yönelik açık eleştirisi (sonuç olarak Petrus'un fikrini değiştirdiğine dair herhangi bir öneri gelmemiştir) Petrus'un Elçilerin İşleri'ndeki tasvirine oldukça yabancısıdır. Burada Galatyalıların tarihsel açıdan çok daha güvenilir olduğu düşünülmelidir; yalnızca daha eski olduğu için değil, aynı zamanda daha sonraki Kilise'nin gizlemek istediği bir durumu ortaya çıkardığı için; 147'ye giden bir pasajdır

--- SAYFA 162 ---

tahıla karşı. (Öte yandan, Galatyalılar bölümünde Pavlus'un Kudüs Konseyi hakkındaki açıklamasını verdiği önceki pasaj, Elçilerin İşleri'ndeki anlatıma göre tarihsel olarak daha az güvenilir, çünkü Pavlus'un rolünü büyütme için çok güçlü bir nedeni vardır.) Ancak Pavlus ile Petrus arasındaki gerçek çatışma noktası, ciddi bir çatışmanın meydana geldiği ve bu çatışmanın yalnızca Petrus'u değil Yakub'u da kapsadığı gerçeği kadar açık değildir (çünkü Petrus'un ertelendiği elçiler açık bir şekilde anlatılmıştır) "Yakup'tan" gibi, farklı": Pavlus'u eleştirenlerin eleştirileri Kudüs Konseyi'nin kurulmasına yol açmıştır, Elçilerin İşleri 15:t). İlk başta mesele, İsa'nın Yahudi takipçilerinin yemeklerini İsa'nın Yahudi olmayan takipçileriyle birlikte yemeleri gerektiği gibi görünüyor; ancak Pavlus'un son sözleri, konuyu Yahudi olmayan takipçilerin Yahudi beslenme kurallarına uyması gerekip gerekmediği sorusuna kaydırıyor gibi görünüyor. Bu konuyu açıklığa kavuşturmak için aşağıdaki noktalar akılda tutulmalıdır: Kudüs Konseyinin kararıyla, İsa'nın Yahudi olmayan takipçileri bu Yahudi beslenme kurallarına uymak zorunda değillerdi, yalnızca "boğulmuş hayvanların" etinden kaçınmak zorundaydılar. Bu, Yahudilere yasak olan hayvanların etini yemelerine izin verildiği anlamına gelir; domuz ve tavşan, ama yine de hayvanları, kanın akıtıldığı Yahudi yöntemiyle öldürmek zorunda kaldılar. Bu, İsa'nın Yahudi takipçilerinin hâlâ paylaşamayacakları anlamına gelir": Yahudi olmayan takipçilerin yediği yiyecek, eğer bu yiyecek Yahudilere yasak olan ancak Yahudi olmayan 'Tanrı'dan korkanlara' izin verilen etten oluşuyorsa. Öte yandan, bu, İsa'nın Yahudi takipçilerinin Yahudi olmayan takipçileriyle aynı masayı paylaşmalarının mutlaka yasak olduğu anlamına gelmiyordu. Ancak masadaki yiyeceklerin hem Yahudiler hem de Yahudi olmayanlar tarafından yenilebilecek türden olması şartıyla (örneğin vejetaryen yiyecekler veya Yahudilere izin verilen hayvanlardan elde edilen etler veya Yahudilere izin verilen türde balıklar), Yahudilerle Yahudi olmayanların aynı sofrayı paylaşmamaları gerektiğine dair hiçbir neden yoktu. 'Putlara kurban edilen yiyecek' söz konusu olduğunda, bu, İsa'nın hem Yahudi hem de Yahudi olmayan takipçileri için yasaktı, dolayısıyla sofrada arkadaşlık konusunda herhangi bir zorluk oluşturmuyordu. Yahudilere yasak olan yiyecekler Yahudi olmayanlara masada servis edilse ve izin verilen yiyecekler Yahudilere aynı masada servis edilse bile, bu herhangi bir temel yasayı ihlal etmeyecektir; ancak dindar Yahudiler, izin verilen yiyeceklerin yasak yiyeceklerle karıştırılması tehlikesi olabileceğini hissederek bu düzenlemeye şüpheyle bakabilirler. 148

--- SAYFA 163 ---

Yukarıdaki noktalar göz önüne alındığında, Petrus'un İsa'nın Yahudi olmayan takipçileriyle yemek paylaşırken tam olarak ne yaptığı sorulabilir. Yorumcular onun aslında domuz gibi yasak yiyecekleri Yahudi olmayan imanlılarla paylaştığını varsaydılar. Bu, o zamana kadar Pavlus'un Tora'nın geçerliliğini yitirdiği yönündeki görüşünü benimsediği, yerini İsa'nın kurban edilmesi ve onun dirilişiyle özdeşleşmeye dair kurtuluş doktrininin aldığı anlamına gelecektir. Bu görüşe göre, gözlemci Ferisi'den domuz yiyen Hristiyan'a bu radikal geçişi gerçekleştiren Petrus, Yakup'un bazı elçileri geldiğinde birdenbire ürktü ve Yahudi olmayan din değiştirenlerin masasından korkakça uzaklaştı ve yeniden gözlemci bir Yahudi gibi davranmaya başladı. Bunun üzerine Pavlus onu bu tereddütlü davranışından dolayı değil, 'Yahudi olmayanların Yahudiler gibi yaşamaları konusunda ısrar ettiği' için azarladı. Böyle bir ısrar Kudüs Konseyi tarafından reddedilmişti ve her halükarda hiçbir zaman Yahudi doktrininin bir parçası haline gelmemişti, dolayısıyla bunun şimdi mesele haline getirilmesi son derece kafa karıştırıcı. Yorumcuların mecbur kaldığı açıklama, Yakup'un liderliğindeki Kudüs ihtiyarlarının fikirlerini değiştirip Kudüs Konseyi'nin kararını tersine çevirdikleri ve şimdi İsa'nın Mesih gemisine inanan Yahudi olmayan inanlıların Yahudiliğe tam dönüşüm geçirmeleri gerektiği konusunda ısrar etmek için elçiler gönderdikleridir. Bütün bu yorum kafa karıştırıcı ve olasılık dışı. Eğer Petrus Tora ibadetinden kurtuluş dinine uzanan körfezi aşmış olsaydı, ibadete bu kadar kolaylıkla geri dönemezdi. Her durumda, Petrus'un Tevrat'a bağlılıktan asla vazgeçmediğinin kanıtıdır. Olayın muhtemel açıklaması şu şekildedir. Petrus Antakya'ya, Pavlus'un, Yahudi olmayanların putlara sunulan yiyeceklerden ve kan içeren etlerden kaçınacağını öngören Kudüs Konseyinin şartlarına bağlı kaldığına inanarak geldi. Bu inanişaya göre Petrus, kendisine bir Yahudi'ye yasak olan hiçbir şeyi teklif etmeyeceklerinden ve putperestlik veya kan nedeniyle yasaklanmış hiçbir şeyi kendileri yemeyeceklerinden emin olduğu Yahudi olmayanlarla yemek paylaşmakta hiç tereddüt etmedi. Ancak daha sonra James'ten elçiler geldi ve Peter'a güveninin boşa çıktığını bildirdi. Yakup'a, Pavlus'un Kudüs kararına uymadığı, fakat Yahudi olmayanların putlara sunulan yiyecekler de dahil olmak üzere her şeyi kısıtlama olmaksızın yemelerine izin verdiği bilgisi ulaşmıştı (bkz. 1 Korintliler 8, burada Pavlus bu yasağın yalnızca yiyecekleri putperest kullanımlarından ayırt edemeyen 'zayıf' insanlar için geçerli olduğunu beyan eder2). Çünkü Pavlus artık Tevrat ile Nuh'un Oğullarının Kanunları arasındaki ayrıma bağlı kalmıyordu çünkü o, tüm kanunların modası geçmiş ve kurtuluşla alakasız olduğunu düşünüyordu. Yakup'tan bu bilgiyi alan Peter, 149'dan çekildi.

--- SAYFA 164 ---

Artık Pavlus'un Yahudi olmayan din değiştirenlerle sofrada arkadaşlığı vardı, çünkü o artık Nuh'un beslenme kanunlarına uyma konusunda veya Tora'nın beslenme kanunlarına kendi bağlılığına saygı gösterme konusunda onlara güvenmiyordu; dindar bir Yahudi için yasak olduğunu bildikleri yiyecekleri pekâlâ onun önüne koyabilirlerdi. Petrus'un, Pavlus'un Yahudi olmayan mühtedileriyle sofradaki arkadaşlıktan çekilmesi, zayıf bir kararsızlık değildi; aksine, Pavlus'un kendisinden uzaklaşma eylemi ve Pavlus'un hareketi ile Kudüs topluluğu arasında kesin bir kopuştu. Bu, hareket içinde Yahudiler ve Yahudi olmayanlar arasındaki tüm ayrımı ortadan kaldıran Pavlus'un yeni öğretilerinin Petrus tarafından reddedilişinin işaretiydi; ya da daha doğrusu (Petrus'un böyle bir doktrini benimsemesi hiçbir zaman söz konusu olmadığı için) bu, Petrus'un, Pavlus'un gerçekten böyle bir doktrini benimsediğini kabul ettiğini gösteriyordu; bu, onu Yahudiliğin sınırlarının ötesine koyuyordu ve Yakup'un herhangi bir takipçisinin onunla ya da onun din değiştirenleriyle ilişki kurmasını imkansız hale getiriyordu. Pavlus'un Petrus'u azarladığı iddiası bu nedenle hiçbir zaman şahsen Peter'a iletilmedi, ancak Pavlus'un arayla ilgili açıklamasına sonradan eklenen bir fikirdi. Bu sonradan düşünülen şey şu anlama geliyor: 'Petrus, Yahudi olmayan din değiştirenlerle aynı masayı paylaşmaya razı olduğunda, Yahudi olmayanlarla Yahudiler arasındaki ayrımın kaldırılmasını da kabul ediyordun. Ancak şimdi siz, Yahudi olmayanların kendilerine ait bir yasaya uymaları gereken eski gereklilikler üzerinde ısrar ediyorsunuz ve eğer Tanrı'nın halkıyla tam bir paydaşlığa ulaşmak istiyorlarsa, Tora'nın tamamını benimsemeleri gerekir.' Ancak Pavlus'un Petrus'u suçladığı tutarsızlık aslında mevcut değildi, çünkü Petrus Yahudi olmayanlarla bir masa paylaştığında, onların Kudüs kararına bağlı kaldıklarını düşündüğü için Yahudilik için gerekli olan hiçbir noktayı gözden kaçırmıyordu. Şu ana kadar Pavlus ile Kudüs liderliği arasındaki kopukluk, yalnızca Pavlus ile Petrus arasındaki kişisel düzeydeki bir tartışmadan ibaretti. Daha sonra, Pavlus'un bir bütün olarak Kudüs hareketi tarafından resmen reddedildiği son ve kesin kopuş geldi. Pavlus'un Galatyalılara Mektubunda ve aynı zamanda Korintlilere yazdığı iki Mektupta, Petrus'la olan tartışmasını takip eden yıllarda, Pavlus'un Tevrat'ın yürürlükten kaldırılması hakkındaki öğretisine karşı koymak için Yakup ve Pter tarafından gönderilen 'Kudüs Kilisesi'nin elçilerinin sürekli muhalefetiyle karşı karşıya kaldığına dair çok sayıda kanıt vardır. Dahası, öyle görünüyor ki, Pavlus, tarihsel İsa ile doğrudan kişisel bir bağı bulunmadığı ve yalnızca geçerliliği şüpheli olan görüşlere güvendiği için öğretisinde gerçek otoriteye sahip olmadığı suçlamasına karşı kendisini sık sık savunmak zorunda kalmıştı. Ancak bu tedirginlik henüz tam bir bölünmeye yol açmadı. Bir yandan, Yeruşalim liderleri Pavlus'tan derin şüphe duymakla birlikte, onun öyle olduğundan henüz emin değillerdi. 50

--- SAYFA 165 ---

SPLIT aslında Tevrat'a karşı vaaz veriyor. Pavlus'un misyonerlik faaliyetlerinin neredeyse tamamı Tevrat'a uymakla yükümlü olmayan Yahudi olmayanlar arasındaydı. Sonuç olarak, Kudüs'ten araştırma yapıldığında, Pavlus'un onlara öğrettiği öğretinin, herhangi bir temel Yahudi doktrinine aykırı olmadığı konusunda her zaman makul bir şekilde temsil edildiği söylenebilir. O, Kudüs'le olan ilişkilerinde hatırı sayılır miktarda aldatma kullanmaya oldukça istekli görünüyor ve Kudüs'ün Yahudiliğe olan bağlılığını güvence altına almak için elinden gelenin en iyisini yaparken, aynı zamanda Mektuplarının açıkça gösterdiği gibi, yeni din değiştirenlere Tevrat'ın artık tamamen geçerliliğini yitirdiğini öğretiyor. Pavlus, üslubunu dinleyicilere uyarlama ve Tora karşıtı inançlarını Tora'ya sadık olanlardan saklama politikasını bizzat ilan eder: Yahudilere: likt: bir Yahudi, Yahudileri kazanmak için; Onlar Çoğunluğun kanunlarına tabi oldukları için, ben kendim tabi olmasam da, onları kazanmak için kendimi bu kanunun altına koydum. Yasanın dışında olan Tanrılar'ı kazanmak için, kendimi onlardan biri gibi yaptım; oysa gerçekte Tanrı'nın yasasının dışında değilim, Mesih'in yasası altındayım. Zayıflara karşı zayıf oldum, zayıfları kazanmak için. Aslında ben de her türden insanın her şeyi oldum, böylece öyle ya da böyle bazılarını kurtarabilirim. (Korintliler g: 2o-22) Görünüşte bu pasaj, ister Yahudi ister Yahudi olmayan olsun, İsa'ya iman edenleri kazanma politikasını açıklamaktadır: ancak Pavlus, Yahudi mühtedilere yaklaşırken Tevrat'a bağlıymış gibi davranabilseydi, yaptıklarını Kudüs'teki İsa hareketinin merkezi organına bildirirken aynı aldatmacayı kolaylıkla kullanabilirdi. Aslında, Elçilerin İşleri'nde, İx'e kadar kısaca ele alınan bir bölümde, Pavlus'un ayrıntılı bir ritüel eylem gerçekleştirerek Kudüs liderlerini kendi ortodoksluğuna ikna etme çabasının canlı bir tanımını görüyoruz; Bu bölüm, Pavlus'un Tevrat hakkındaki gerçek inançlarını Kudüs liderlerinden gizlemek için ne kadar ileri gidebileceğini gösteriyor. Öte yandan, Pavlus'un Kudüs liderliğinden kopmamak için neden bu kadar ileri gittiği de sorulabilir. Görüşleri Yakup ve Petrus'un görüşlerinden bu kadar radikal bir şekilde farklı olduğuna göre neden sadece kendine ait bir Kilise kurmadı? Pavlus, üç büyük misyonerlik yolculuğunda, birçok Yahudi olmayan Hristiyan topluluğu kurmuştu ve eğer Kudüs'le bağlarını tamamen koparmış olsaydı, kendi liderliği altında bir Yahudi olmayan Hristiyan Kilisesi kurabilirdi; aslında daha sonraki yıllarda, Pavlus'un ölümünden sonra olan da budur. Ancak görünüşe göre Pavlus bu kadar sert bir adımı öngöremiyordu. Tıpkı Eski Ahit'in otoritesinin onun üzerindeki hakimiyetini hiçbir zaman kaybetmemesi ve onu onu yeniden yorumlamaya zorlaması gibi, Kudüs'ün otoritesi de onun için hala üstündü.

--- SAYFA 166 ---

tuhaf, öngörülemez şekillerde, ama bir sonraki yüzyılın daha mantıklı Paulinci'si Marcion'un benimsediği şekilde, kendisini bundan kurtarmasına asla izin vermiyor. Pavlus, Kudüs liderliği aracılığıyla kendisini İbrahim'den bu yana İsrail'in tüm tarihiyle bağlantılı olarak görüyordu; kendini ayırmak, geçmiş ve geleceği olmayan bir Yahudi olmayan olma gibi ümitsiz bir duruma yeniden düşmek anlamına gelir. Onun amacı Yahudiliği dönüştürmekti, onu terk etmek değil. Ferisiliğin ustaları eğitim almak için ona geleceklerdi; ve bu ancak aynı arenayı işgal ettikleri takdirde gerçekleşebilirdi. Bu arada kendisi ile Kudüs liderliği arasındaki bağları sürdürmek için sinsi taktikler benimsemeye de hazır. İlk kriz, Pavlus'a serbestlik tanıyan ve yeni öğretilerini kendine saklayabilen Kudüs Konseyi'nin kararıyla başarılı bir şekilde aşılmıştı. Ancak şimdi ikinci bir kriz geldi. Pavlus kendisi hakkında hesap vermek için bir kez daha Yeruşalim'e çağırıldı. Bu kez suçlamalar daha ciddiye ve ustaca bir uzlaşma olasılığı daha düşüktü. Bu, gelmeyi reddetme ve dolayısıyla tam bir ara verme zamanı olabilirdi. Bunun yerine Paul çağırışı kabul etti. Hâlâ Kudüs liderlerinin kendisine karşı hissettiği şüpheleri gidermeyi umuyordu; ve aynı zamanda Kudüs topluluğunun geçimini sağlamak için kendisi tarafından toplanan önemli miktarda parayı onlara getirerek onları yatıştırmanın güçlü bir yoluna sahip olduğunu hissetti. Pavlus'un Kudüs'teki Nasıralılarla ilişkilerinin bu doruk noktasına ulaşan sahnesi, Elçilerin İşleri kitabının 21. bölümünde sessiz terimlerle anlatılıyor. Kudüs Konsili örneğinde olduğu gibi (yaklaşık beş yıl önce), Elçilerin İşleri kitabının yazarı, Hristiyanlığın gerçek kurucusunun İsa ve onun yakın müritlerinden ziyade Pavlus olduğu ortaya çıkmasını diye, çatışmayı önemsiz göstermeye çalışmaktadır. Ancak Elçilerin İşleri kitabının yazarı bile bu sahnedeki acı çatışmayı gizlemekte zorluk çekiyor: Böylece kardeşliğin bizi memnuniyetle karşıladığı Yeruşalim'e ulaştık. Ertesi gün Paul, James'i ziyaret etti; biz onun yanındaydık ve tüm yaşlılar katıldı. Onları selamladı ve ardından Tanrı'nın hizmeti aracılığıyla Yahudi olmayanlar arasında yaptığı her şeyi ayrıntılı olarak anlattı. Bunu duyunca Allah'a şükrettiler. Sonra Pavlus'a şöyle dediler: 'Görüyorsun kardeşim, Yahudiler arasında din değiştiren kaç binlerce insan var, hepsi de Kanunun sadık savunucuları. Şimdi onlara senin hakkında bazı bilgiler verildi: Yahudi olmayan dünyadaki tüm Yahudilere Musa'ya sırtlarını dönmelerini öğrettiğin, onlara çocuklarını sünnet etmekten vazgeçip bizim yaşam tarzımızı takip etmelerini öğrettiğin söyleniyor. Peki konum nedir? Geldiğinizi mutlaka duyacaklar. Bu nedenle size söylediklerimizi yapmalısınız. Elimizde dört tane 1 52 var

--- SAYFA 167 ---

Yemin altında olan BÖLÜM ADAMLARI burada; onları yanınıza alın ve onlarla birlikte arınma ritüelini gerçekleştirin, masraflarını ödeyin, ardından başlarını tıraş edebilirler. O zaman herkes, kendilerine anlatılan hikayelerde sizin hakkınızda hiçbir şey olmadığını, sizin ibadet eden bir Yahudi olduğunuzu ve Yasayı kendiniz yerine getirdiğinizi bilecek. Yahudi olmayan din değiştirenlere gelince, onlara putlara sunulan etlerden, kandan, boğulmuş her şeyden ve zinadan uzak durmaları yönünde kararımızı gönderdik.' Bunun üzerine Pavlus dört adamı yanına aldı ve ertesi gün onlarla birlikte arınma törenini yaptıktan sonra, arınma döneminin sona ereceği ve her biri için sunuların sunulacağı tarihi bildirmek üzere Tapınağa gitti. (Elçilerin İşleri 2 1:18-26) Elçilerin İşleri kitabının yazarının burada Pavlus ile Yeruşalim topluluğunun ileri gelenleri arasında kaydedilen tartışmanın tonunu oldukça yumuşattığı açıktır. Geldiğinde sıcak bir şekilde karşılandığı ve Yahudi olmayanlar arasındaki başarılarından dolayı tebrik edildiği belirtiliyor. Daha sonra ihtiyarlar, sanki tesadüfen, ihtiyarların Pavlus'un tamamen dindar bir Yahudi olduğuna inanmasına rağmen, binlerce takipçisinin bu konuda şüpheli olduğunu ve Tevrat'a sadakatin ayrıntılı bir şekilde gösterilmesiyle güvence altına alınmaları gerektiğini belirtiyorlar. Aksi takdirde, belirsiz bir tür sorun yaşanacaktır ("Geldiğinizi mutlaka duyacaklar"). Bu, yaşlıların benimsemesi pek mümkün olmayan bir üsluptur. Eğer Pavlus'un Tora'yı terk ettiğine dair haberler bu kadar ısrarcı olsaydı (ve gerçekten de tamamıyla doğruysa), kendi sürülerinden herhangi birinden daha az 'Yasa'nın sadık savunucuları' olmayan ihtiyarlar, özellikle Petrus'un (tuhaf bir şekilde, bu vesileyle özel olarak hazır bulunduğu belirtilmeyen) onlara Pavlus'la kendi anlaşmazlığını ve bunun nedenlerini anlatacağından tamamen endişelenirdi. Bu olayın resmi bir soruşturma, hatta bir duruşma niteliğinde olması ve Paul'ün kendisine karşı yöneltilen tüm suçlamalara ilk ve son olarak yanıt vermek için resmi olarak çağırılmış olması çok daha muhtemeldir. Eğer katılmaz ya da katılan büyükleri tatmin edemezse, Nasıralı hareketinden resmi olarak ihraç edilecekti. Görünen o ki, bu araştırma sırasında Pavlus öğretisinde Tora'nın terk edilmesini savunduğunu kabul etmeyi reddetmişti. Sonuç olarak, James ve diğer büyükler onu test etmeye veya daha doğrusu Tora'nın devam eden geçerliliğine karşı vermiş olabileceği her türlü öğretiyi alenen reddedeceği bir prosedür tasarlamaya karar vermişlerdi. Pavlus'un eski görüşlerini aleni olarak reddettiği haberi, din değiştirenlere hızla ulaşacak ve böylece Pavlus'un öğretisini düzeltmek için çalışan Kudüs'teki elçilerin ellerini güçlendirecekti. İhtiyarlar muhtemelen Pavlus'un 153

--- SAYFA 168 ---

MİT YARATICI gerçekten de Tora karşıtı bir doktrin yaydı ama bunun etkisini Pavlus'un tövbesini sergileyerek ortadan kaldırmayı umuyorlardı. Bu nedenle Pavlus, önceki Kudüs Konseyinde yaptığı gibi, yüzünü kurtaracak herhangi bir uzlaşma formülü bulmayı başaramamıştı. Teslim olmaya ve halkın aşağılanması ve geri çekilmesini kabul etmeye zorlandı. Yorumcular garip bir şekilde Pavlus'un bu aşağılık davranışı hakkında yorum yapmaktan kaçındılar. O zamandan beri. Mektuplarında Tevrat'ın öldüğünü, sünnetin sakatlanmadan başka bir şey olmadığını ve Tevrat'a uymanın ancak İsa'nın kurban edilmesiyle elde edilebilecek kurtuluşa yönelik hiçbir etkisi olmadığını ilan etmiş olsaydı, bunun kendisi için çok önemli olan bu görüşlere tanıklık etmek için mükemmel bir fırsat olduğu düşünülebilirdi. Bunun yerine, Tevrat'ı yeniden yürürlüğe koyan bir eyleme uysal bir şekilde razı oldu ve böylece İsa'yı, kurtuluş amacı olmayan, yalnızca kurtuluş amacı taşıyan bir Yahudi Mesih figürü statüsüne indirdi - Tanrı'nın halkının yabancı egemenliğinden kurtarılması, böylece kendilerini Tevrat'ın çalışmasına ve uygulanmasına daha tam olarak adayabilmeleri. Paul bu olayda James'ten çok etkilenmiş olmalı. Muhtemelen (Elçilerin İşleri'ndeki anlatımda bundan bahsedilmese de). Petrus da soruşturmada önemli bir rol oynadı ve üçüncü lider Yuhanna (Elçilerin İşleri'nde yalnızca geçici olarak anılır) da zorlu bir karakter olmalı. Pavlus, onların huzurunda olmadığı zamanlarda kendilerini onlarla eşit, hatta üstün olduğuna ikna edebilse de, bu tavrını onların yüzüne karşı sürdüremedi. James'i çevreleyen ihtişamın bir kısmı Elçilerin İşleri kayıtlarında bile hissedilebilir, ancak Peter, Undttt'ın zorunlulukları nedeniyle neredeyse komik bir figüre dönüştürülür. Bu, Elçilerin İşleri kitabının yazarının, Paulinizm'in köklerini sözde 'Kudüs Kilisesi'nde bulmasını gerektirir ve bu nedenle Petrus'u, yarısı eski Yahudi dünyasında, yarısı da Hristiyanlığın yeni dünyasında el yordamıyla ilerleyen bir geçiş figürü kalıbına girmeye zorlar. Gerçekte bu adamlar, (Hillel ve Gamaliel gibi) büyük Ferisi öğretmenlerinin ağırlığına ve varlığına sahiptiler ve sonradan görme Pavlus, kendi ortamlarında onlara karşı koyamazdı; boyun eğdi ve aslında bir feragat anlamına gelen şeye razı oldu. Ancak Kudüs liderlerinin muhteşemliğinin dışında, Pavlus'u Kudüs'teyken hoş olmayan acil durum politikaları benimsemeye zorlayan güçlü faktörler de vardı. Bazıları fiziksel tehlikeyle tehdit eden düşmanlarla çevriliydi. Bir grup düşmanın taleplerine uymak, diğerini gücendirmek anlamına geliyordu. Pavlus'un tüm kayda değer esnekliği ve uyum sağlama yeteneği, Kudüs'e yapılan çağrıya itaat ederek içine düştüğü durumdan kurtulmak için gerekliydi. Bir sonraki bölümde inceleyeceğiz ve 1 54

--- SAYFA 169 ---

şimdi ortaya çıkan karmaşık manevraları çözmeye çalışıyordu. Pavlus'un kariyerindeki bu en kafa karıştırıcı döneme ışık tutulabilirse, bu, 'Kudüs Kilisesi'nin, Başrahip'in ve bizzat Pavlus'un çeşitli duruşlarını açıklayan, bu kitapta geliştirilen formülasyonların bir testi olacaktır. ! 55

--- SAYFA 170 ---

14. BÖLÜM PAVUL'UN YARGILANMASI Pavlus Tapınakta Tora'ya halka açık bir sadakat gösterisi yapmayı kabul ettiğinde, bunun, liderleri Yakup gibi Tora'nın sadık taraftarları olan Kudüs'teki Nasıralıların kendisine karşı muhalefetine sonu olacağını umuyordu. Ancak olayda, Elçilerin İşleri'nde anlatıldığı gibi, başka bir çevreden ciddi sorunlarla karşılaştı: Tapınaktayken onu tanıyan ve ona karşı bir isyan çıkaran 'Asya eyaletindeki Yahudiler'den, canını pahasına kurtulma şansına sahip olduğu için. Olay şu şekilde anlatılır: Ancak yedi gün neredeyse sona erdiğinde, Asyalı Yahudiler Pavlus'u tapınakta gördüler ve tüm kalabalığı karıştırdılar ve ellerini onun üzerine koyarak bağırarak: 'Gelin ve yardım edin, İsraililer! İşte her yerde tüm insanlara halka, Kanuna ve bu yere karşı ders veren adam; mon":Yunanlıları tapınağa getirip bu kutsal yeri kirletti.' Çünkü daha önce Efesli Trofimos'u şehrin dışında onunla birlikte görmüşlerdi ve Pavlus'un onu tapınağa getirdiğini sanıyorlardı. Böylece bütün şehir ayağa kalktı ve bir kalabalık toplandı. Pavlus'u yakalayıp mabedin dışına sürüklediler ve kapılar hemen kapatıldı. 'Onlar onu öldürmeye çalışırken (veya: onun ölümü için bağırırken) kohortun tribününe bir rapor verildi: 'Bütün Kudüs kargaşa içinde.' (Elçilerin İşleri 21:27-31) 'Asyalı Yahudiler' kimdi? Neden Pavlus'a bu kadar şiddetle karşı çıktılar? Eğer Pavlus'un misyonerlik yolculuklarında Yahudilere vaaz vermesiyle ilgili söyledikleri doğruysa, onların onun Yahudilikten dönmüş biri olduğuna inanmaları için hiçbir nedenleri yoktu, çünkü Pavlus'un Yahudilere yaklaşırken kullandığı yöntem kendisi tarafından şöyle anlatılıyor: 'Yahudilere karşı Yahudileri kazanmak için Yahudi gibi oldum; Musa'nın Yasasına tabi olduklarından, ben kendim ona tabi olmasam da, onları kazanmak için kendimi bu Yasanın altına koydum' (1 Korintliler g: 20-22). Pavlus, Tevrat'ın geçerliliğini yitirmiş olduğunu düşündüğünü yalnızca Yahudi olmayanlara açıklamıştı; ve 156'da ilerleme kaydettiklerini göz önünde bulundurarak bunu Hristiyanlığa geçen Yahudilere de açıklamış olabilir.

--- SAYFA 171 ---

PAVLUS'UN DİNLENMESİ anlayışı öyle bir seviyeye ulaşmıştı ki, Tora karşıtı öğretilere açık olacaktı. Tora'yı terk ettiği haberi bu nedenle İsa'nın hareketi ile sınırlıydı; burada öyle bir endişe yaratmıştı ki, onun öğretilerine karşı koymak için Yahudi Hristiyan elçiler gönderilmişti ve Pavlus, Nasıralıların yüksek mahkemesi önündeki suçlamaları yanıtlamak üzere iki kez Kudüs'e çağırılmıştı. Genel olarak Yahudiler söz konusu olduğunda, İsa hareketi Romalılara karşı dindar ve aşırılıkçı bir direniş hareketiydi. Bu hareketin iç politikası hakkında Paul'ü diğer önde gelen isimlerinden ayıracak kadar bilgi sahibi değillerdi. Ne zaman misyonerlik gezileri sırasında Pavlus'la karşılaşsalar, o, bir Mesih figürü olarak İsa'ya olan inançla birlikte dindar Yahudiliği vaaz ediyor gibi görünüyordu. Pavlus'un seyahatleri sırasında Yahudilerden karşılaştığı muhalefet, sapkınlık veya irtidat temelinde değil, Pavlus'un, Kudüs'teki Nasıralı arkadaşları gibi, Roma İmparatorluğu ile sorun çıkardığı ve dolayısıyla Yahudi diasporasındaki rahat yerleşimlerini tehlikeye attığı yönündeki siyasi gerekçelerden kaynaklanıyordu. Bu, Pavlus'u yerel yargıçlara şu sözlerle suçlayan Selanik Yahudileri ile ilgili olarak açıkça ifade edilmektedir: 'Dünyanın her yerinde sorun çıkaran adamlar şimdi buraya geldiler; ve Jason onları barındırdı. Hepsini İmparatorun yasalarını hiçe sayıyor ve rakip bir kral olan İsa'nın olduğunu iddia ediyorlar (Elçilerin İşleri 17: 7). Burada bir kez olsun siyasi gerçekliğin kokusunu alıyoruz. Elbette diğer pasajlarda Diaspora Yahudilerinin Pavlus'un Yahudi dinine karşı vaaz vermesine karşı muhalefeti doktrinsel terimlerle ifade ediliyor; ancak bu, Elçilerin İşleri kitabının yazarının Selanik Yahudileri örneğinde uygulamayı ihmal ettiği depolitize edici yaklaşımının bir parçasıdır. Her halükarda Pavlus'un asıl ilgisi Yahudileri din değiştirmek değil, kendisini 'Yahudi olmayanların elçisi' olarak tanımlamasına uygun olarak Yahudi olmayanları bir araya getirmektir. Gerçek düşüncelerini, Yeni Ahit'te korunan Yahudi olmayan din değiştirenlere yazdığı mektuplarda dile getiriyor ve kurtuluşun Tevrat'a uymaktan gelmeyeceği görüşünü ifade ediyor. Bu düşünceler, olayların doğal akışı içinde İsa'nın Yahudi taraftarları tarafından biliniyordu; ancak, bir bütün olarak Yahudiler, onlar hakkında bilgi edinmenin hiçbir yoluna sahip olmayacaktı. O halde güçlü bir olasılık, Pavlus'u Tapınak'tan dışarı sürükleyen ve onu Yahudi kardeşlerine Tevrat'ın, İsrail'in ve Tapınağın muhalifi olarak suçlayan 'Asyalı Yahudiler'in, aslında, örneğin Galatya'daki Asya misyonerlik faaliyetlerinde Pavlus'la çatışan Yahudi Hristiyanlar olmalarıdır. (Asya, Küçük Asya anlamına gelir.) Yakup, bu Yahudi Hristiyanların olası şiddetine karşı zaten Pavlus'u uyarmıştı: 157

--- SAYFA 172 ---

MİT YARATICI Görüyor musun kardeşim, Yahudiler arasında din değiştiren kaç binlerce insan var, hepsi de Yasanın sadık savunucuları. Şimdi onlara senin hakkında bazı bilgiler verildi: Yahudi olmayan dünyanın tüm Yahudilerine Musa'ya sırtlarını dönmelerini, çocuklarını sünnet etmekten vazgeçmelerini ve bizim yaşam tarzımızı takip etmelerini söylediğin söyleniyor. O halde durum nedir? Geldiğinizi mutlaka duyacaklar. (Elçilerin İşleri 2 1: 20-22) Yeni Ahit'in bazı ilk el yazmalarında bu pasajın son kısmı şöyledir: ' . . . kalabalığın bir araya gelmesi gerekiyor: çünkü senin geldiğini duyacaklar' (Gözden Geçirilmiş Versiyon). Bu muhtemelen doğru okumadır ve Yeni İngilizce İncil'in benimsediği okumadan çok daha tehditkardır, her ne kadar onun bile tehditkar bir tonu olsa da. Yakup, Pavlus'u çete şiddetinin olabileceği konusunda uyarıyor ve bahsettiği kalabalık, Kudüs'teki Yahudi Hristiyanların (bunları 'binler' olarak sayıyor, ancak aslında buradaki Yunanca kelime myriades, yani 'onbinler' anlamına geliyor) alt sıralarından oluşuyor. Yakup'un liderliğindeki Nasıralıların Kudüs'te büyük ilerlemeler kaydettiği ve artık nüfusun önemli bir kısmının onlara bağlı olduğu anlaşılıyor. Bunlar, Pavlus'un şiddete başvurmasından korkması gereken kişilerdi; çünkü onlar, Diaspora'daki Yahudi Hristiyanlarla temas halindeydiler ve bu nedenle, düşmanlıkla gördükleri Pavlus'un kişiliğine ve öğretilerine aşinaydılar. Bu Nasıralılardan bazıları, daha önce iddia edildiği gibi (s. 79), daha önce Stephen tarafından yönetilen ve Roma işgaline karşı direnişe katılan aktivistler olan aşırı kanada mensuptu. Bu tür bağnazların (gerçekten Celileli Yahuda tarafından kurulan Zealot partisiyle pek çok ortak noktası vardı), Yahudi vatanseverliğinden ve Tevrat'a saygıdan vazgeçtiği söylenen Pavlus gibi birine karşı şiddete başvurmaları özellikle muhtemeldi. Bu arada, Yakup Pavlus'a, 'Yahudi olmayan dünyadaki tüm Yahudilere' Tevrat'ı terk etmelerini söylediğinin bildirildiğini söylediğinde, yalnızca Yahudi Hristiyanlardan bahsediyor olmalı veya belki de Kudüs'teki Nasıralı arasında yayılan abartılı bir söylentiye aktarıyor. Çünkü gördüğümüz gibi Pavlus, din değiştirmemiş Yahudilerle konuşurken Tevrat'ın geçerliliğine karşı bir şey söylememeye dikkat ediyordu: 'Yahudiler için Yahudi gibi oldum.' O halde Elçilerin İşleri kitabının yazarı neden Pavlus'a saldıran, onu Tapınaktan dışarı sürükleyen, döven ve idam edilmesi için çağrıda bulunan kişileri Yahudi Hristiyanlar olarak değil de 'Yahudiler' olarak sunarak bu meseleyi gizledi? Bunun açık cevabı, Elçilerin İşleri kitabının yazarının, her zaman Pavlus'un öğretilerini atfetmeye çalıştığı Kudüs hareketinde Pavlus'a karşı muhalefeti en aza indirmek istemesidir. Ancak bu resim ile James'in 158'e yaptığı konuşma arasında bariz bir çelişki var.

--- SAYFA 173 ---

Pavlus'ta, Nasıralı topluluğunun 'onbinlerce' üyesinin ona karşı hissettiği düşmanlık nedeniyle Yakup'un Pavlus'un fiziksel güvenliğinden korktuğu açıkça ortaya çıkıyor. Bu tutarsızlık, Elçilerin İşleri kitabının Anchor Bible baskısının editörü tarafından o kadar güçlü bir şekilde hissedildi ki, James'in burada Yahudi Hristiyanlardan değil Yahudilerden söz etmesi için James'in konuşmasını büyük ölçüde değiştirmeyi teklif etti. Aksi takdirde, takipçilerini Pavlus'un çalışmalarının ve tutumunun geçerliliği konusunda ikna edemediği için 'Yakup'un kötü bir Hristiyan ve Kilise'nin güvenilmez ve korkak bir lideri olduğu ortaya çıkıyor' diyor. Yahudi Hristiyanlar tarafından saldırıya uğrayan Pavlus, neden kargaşanın merkezi haline geldiğini bulmakta zorluk çeken, ancak kalabalığı kızdıran bir suçtan suçlu olduğunu anlayan Roma polisi tarafından kurtarıldı ve bu nedenle onu tutukladı. Elçilerin İşleri kitabının 22. bölümüne şimdi eklenen bazı ayrıntılar inandırıcı değil. Bu nedenle Romalı komutanın Pavlus'a kendisinin 'bir süre önce isyan başlatan Mısırlı' olup olmadığını sorduğu söylenir. Yahudi kitleler arasında açıkça seilmeyen ve onun idam edilmesi çağrısında bulunan bir adam için böyle bir sorunun sorulması pek muhtemel değildir. 'Mısırlı' (hakkında ayrıntılar Josephus'ta¹ verilen) gibi bir Mesih liderinin, Baş Rahip ve takipçileri tarafından tehlikeli bir baş belası olarak görülse de, Kudüs kalabalığı arasında popüler olma olasılığı çok daha yüksektir. Elçilerin İşleri kitabının yazarı Luka'nın buraya basitçe 'Mısırlı' sözcüğünü eklemesinin nedeni Josephus'ta bu karakter hakkında bir şeyler okumuş olması ve öyküye daha fazla dramatik bir dokunuş katmak istemesi olabilir: Pavlus yalnızca düşman Yahudiler tarafından nefret edilmekle kalmıyor, aynı zamanda Romalılar tarafından da bir ayaklanma başlatıldığından şüpheleniliyor. Yazarın buraya eklediği, Romalı polis memurunun Pavlus'a polis kışlasının merdivenlerinden kalabalığa nutuk çekmesine izin verdiğine dair açıklama daha da ihtimal dışıdır. Belli ki Luka, Yunan tarihi eserlerinin hevesli bir okuyucusuydu; hayran olunan bir tarihi karakterin ağzından eğitici bir konuşma yapma fırsatını asla kaçırmazdı; bazen uzun bir konuşmanın, bir operada ölmekte olan bir karakterin gürültülü bir aryasından tarihsel olarak daha olası olmadığı durumlarda. Ancak Elçilerin İşleri kitabında aktarılan bir sonraki olaylar dizisi bazı tarihsel bilgiler sunmaktadır: . . komutan onun kışlaya getirilmesini emretti ve kırbaçlanarak muayene edilmesi ve kendisine karşı bu kadar bağırmanın sebebinin ne olduğunun öğrenilmesi talimatını verdi. Ama onu kırbaçlamak için bağladıklarında Pavlus, orada duran yüzbaşıya şöyle dedi: 'Roma vatandaşı olan ve üstelik henüz suçlu bulunmayan bir adamı yasal olarak kırbaçlayabilir misiniz?' 159 ne zaman

--- SAYFA 174 ---

Yüzbaşı bunu duyunca gidip komutana bildirdi. 'Ne yapmayı düşünüyorsun?' dedi. 'Bu adam bir Roma vatandaşı.' Komutan Paul'un yanına geldi. 'Bana söyle, sen Roma vatandaşı mısın?' 'Evet' dedi. 'Komutan, 'Bu vatandaşlığı kazanmak bana büyük bir maliyete mal oldu' diye karşılık verdi.' Paul, 'Ama doğuştan benimdi' dedi. Sonra onu muayene etmek üzere olanlar aceleyle geri çekildiler ve komutan, Pavlus'un Roma vatandaşı olduğunu ve onu zincire vurduğunu anlayınca paniğe kapıldı. (Elçilerin İşleri .n: 24-9) Artık kurnaz bir adam olan Pavlus'un, hayatının bu noktasında Yerusâlim'e gitmek gibi görünüşte aptalca bir şey yaptığını şimdi anlamaya başlayabiliriz. Kudüs onun için bir eşekarısı yuvasıydı: her taraftaki düşmanlar tarafından tehlike altındaydı: İsa hakkındaki tuhaf ve putperest öğretileri hakkındaki haberlere öfkelenen Yahudi Hıristiyanlar tarafından ve ayrıca, göreceğimiz gibi, siyasi-dinsel yelpazenin diğer ucundaki eski ortakları olan Baş Rahip partisi tarafından. Ancak Pavlus'un Kudüs'e gitmekle kazanacağı çok şey vardı: Belki daha önce, Kudüs Konsili sırasında yaptığını yapabilir ve korktuğu acı verici kırılmayı önleyebileceği uzlaşmacı bir çözüm elde edebilirdi. En kötüsü gerçekleşirse ve düşmanları tarafından kuşatılırsa, düşmanlarının kendisinin Roma vatandaşı olduğu konusunda farkında olmadığı kozunu oynayabilirdi. Romalı yetkililerin korumasına başvurabilir ve böylece Kudüs'ten zarar görmeden kaçabilirdi. Gerçekten de Roma polisinin, Elçilerin İşleri'nde verilen anlatımda olduğu gibi, sadece bir gürültü çıktığı için olay yerine gelmemiş olması muhtemel görünüyor; ancak Pavlus, Kudüs'te tamamen yalnız olmadığından, bir sorun olması durumunda polislerin gönderilmesini önceden ayarlamıştı. Görünen o ki, elinde Trophimus adında Yahudi olmayan bir destekçi vardı ve ayrıca yeğeninin Kudüs'te olduğunu ve zorluklardan kurtulmasına yardım etmekte aktif olduğunu da biliyoruz (Elçilerin İşleri 23:16). Böylece acil durum planı uygulamaya konuldu ve destekçilerinden biri polise haber verdi. Bu olasılığa destek, komutan Claudius Lysias'ın olayla ilgili olarak Vali Felix'e gönderdiği mektupta şöyle diyor: 'Bu adam Yahudiler tarafından yakalandı ve öldürülmek üzereyken askerlere müdahale edip onu uzaklaştırdım, çünkü onun bir Roma vatandaşı olduğunu keşfettim' (Elçilerin İşleri 23:27). Komutanın bu raporundan, Pavlus müdahale etmeden önce kendisine Pavlus'un Roma vatandaşlığı konusunda bilgi verildiği anlaşılıyor. Aksi takdirde, Romalılar polis olarak görevlerinde dini bir tartışma sırasında bir Yahudi'nin öldürülmesi ya da dövülmesiyle ilgilenecek kadar vicdanlı olmadıkları için muhtemelen hiç müdahale etmezdi. Ancak Elçilerin İşleri kitabının yazarı böyle bir bilinçlilik izlenimi vermek istemez.

--- SAYFA 175 ---

Pavlus tarafından planlama yapıyor ve böylece Pavlus'un Roma vatandaşlığını açıklamasını kırbaçlanmak üzere olana kadar erteliyor (ancak daha sonra komutanın mektubunu buna göre değiştirmeyi unutuyor). Elçilerin İşleri'ne göre Pavlus, başı dertteyken daha önce yalnızca bir kez Roma vatandaşlığına başvurmuştu. Bu, Pavlus ve arkadaşı Silas'ın Yunanistan'ın Filippi kentindeyken yaptığı ikinci misyonerlik yolculuğu sırasında, kendilerini yargıçlara ihbar eden ve dövülmelerini emreden bazı Yahudi olmayan putperestlerin gazabına maruz kaldıkları zamandı (Elçilerin İşleri 16: 19ff). O olayda hem Pavlus hem de Silas Roma vatandaşı olduklarını iddia ettiler ama tuhaf bir şekilde dövüldükten sonra hiçbir şey söylemediler. Bu nedenle, özellikle sadece Pavlus'un değil, Silas'ın da Roma vatandaşı olması inanılmaz görüldüğünden, bu olayın tarihselliği konusunda bazı şüpheler var. Pavlus'un Roma vatandaşı olması ve arkadaşı Silas'ın da Roma vatandaşı olması yeterince şaşırtıcıydı. Bu nedenle, Elçilerin İşleri kitabının yazarının, Roma vatandaşlığı iddiasını hikayeye sonradan aklı gelen bir fikir olarak eklemiş olduğu anlaşılıyor; bu, Pavlus ve Silas'ın sadece hapisten salıverilmesiyle kalmayıp, aynı zamanda yargıçları da korkuya ve titremeye sevk etmesi sonucunu doğurdu. Pavlus'un daha sonra Kudüs'te Roma vatandaşlığını ilan etmesiyle ilgili hikaye, daha önceki bir bağlamda kullanılamayacak kadar güzeldi. Ayrıca Pavlus'un Hogged olduğu diğer durumlarda Roma vatandaşlığını hiç kullanmamış olması da şaşırtıcıdır. 11 Korintliler 11:25'teki ifadesine göre, üç kez (yani Romalı ruhsat sahipleri tarafından) "sopalarla dövüldü" ve görünüşe göre bu durumlarda cezanın yasa dışı olduğunu söyleyerek itiraz etmedi. Pavlus mektuplarının hiçbir yerinde kendisinin bir Roma vatandaşı olduğundan söz etmiyor, oysa böyle bir söz beklenebilirdi. Bu düşünceler, Pavlus'un Roma vatandaşlığını Yerusolim'e gitmeden kısa bir süre önce almış olabileceği ihtimaline işaret ediyor gibi görünüyor. Bu, hayatında büyük miktarda paranın olduğu bir dönemdi, çünkü Kudüs'e getirmek üzere büyük bir meblağı toplamak için özel bir çaba göstermişti (bkz. 1 Korintliler 16:1-4). Bu, Kudüs Konseyinde, Yahudi olmayan yeni din değiştirenlerden Kudüs'teki İsa hareketinin merkezi organizasyonunun masraflarına önemli bir katkı yapma vaadinin yerine getirilmesi idi. Yakub bunu bir hayırseverlik eylemi olarak (Elçilerin İşleri'nin tasvir ettiği gibi) değil, Nasıralıların başı olarak kendi otoritesine boyun eğme jesti olarak talep etmişti. Bu nedenle Pavlus, Yakup'a ve Tora'ya olan sadakatinin sorgulanacağı Kudüs'e yapacağı önemli ziyaretin arifesinde, bu vaadi yerine getirmenin zorunlu olduğunu hissetti. Ancak bu kadar büyük meblağlara sahipken, bir tür sigorta yöntemi düşünmesi doğal olurdu.

--- SAYFA 176 ---

EFSANE YARATICI, Kudüs'te işler ters giderse bir kaçış yolu hazırlayabilirdi. Bu bağlamda mükemmel bir plan, kendisine Roma vatandaşlığı satın almaktı; bu sayede acil bir durumda Roma'nın yardımına başvurabilirdi. Pavlus, 'Kudüs Kilisesi' için toplanan fonları kendisi için Roma vatandaşlığı kazanmak amacıyla kullanmanın dürüstlük dışı olduğunu düşünmüyordu, çünkü bu sadece kişisel bir avantaj değil, aynı zamanda Hristiyanlığın tüm geleceğini etkileyen yüksek bir saygınlık meselesiydi. Kudüs'teki müzakereler başarısızlıkla sonuçlandığında, kendisinin hayatta kalması, değer verdiği ve tüm insanlığın kurtuluşunun bağlı olduğuna inandığı doktrinlerin devamı için hayati önem taşıyordu. Üstelik bu fonlar ancak koşullar onun kendi sadakatının ve İsa hareketinin resmi merkezi olarak Kudüs liderlerine itaatının devamını mümkün kıldığı takdirde Kudüs'e aitti. Eğer işler bir bölünmeye varırsa, o zaman Kudüs liderliği yerine Pavlus'un kendisi, fonlarını yönetmek onun görevi olacak olan Yahudi olmayan Hristiyan Kilisesi'nin merkezi otoritesi haline gelecekti. Yani bölünmenin gerçekten gerçekleşmesi ihtimaline karşı bir acil durum fonunu bir kenara ayırıyordu. Kendi Kilisesini kurmanın gerekli olması ihtimaline karşı, Roma vatandaşlığı satın almak için harcadığı paraya ek olarak hatırı sayılır bir meblağı da elinde tutmuş olması muhtemeldir. Elçilerin İşleri kitabının yazarının gözden kaçırdığı bir ayrıntıda bunun bir miktar doğrulanması bulunabilir. Romalı Vali Feliks'in 'Pavlus'tan bir mutluluk umudu vardı; bu nedenle onu sık sık çağırıyor ve onunla konuşuyordu' (Elçilerin İşleri 24:26). Bu olay, Paul'un Felix'in tutuklusu olduğu ve davasının çözülmesini beklediği sırada meydana geldi. Artık Romalı bir Vali rüşvet olarak önemsiz bir meblağ beklemezdi, dolayısıyla Pavlus'un emrinde hatırı sayılır miktarda para olduğunu düşünmüş olmalı. Aslında Pavlus daha önce de bu kadar ipucu vermek için elinden geleni yapmıştı (17. ayet). Öyle görünüyor ki, Pavlus, Küçük Asya ve Yunanistan'daki Yahudi olmayan kiliselerden getirdiği paranın tamamını Yakup'a teslim etmemişti; hâlâ pazarlık amacıyla kullanabileceği bir mali tabanı vardı. Yukarıdaki düşünceler, Pavlus ile komutan Claudius Lysias arasında daha önce alıntılanan konuşmaya dokunaklı bir ışık tutmaktadır: Fakat onu kırbaçlamak için bağladıklarında, Pavlus orada duran yüzbaşıya şöyle dedi: 'Roma vatandaşı olan ve üstelik suçlu bulunmayan bir adamı yasal olarak kırbaçlayabilir misiniz?' Yüzbaşı bunu duyunca gidip durumu komutana bildirdi. 'Ne yapmayı düşünüyorsunuz?' dedi. 'Bu adam bir Roma vatandaşıdır.' Komutan Paul'un yanına geldi. 'Söyle bana, Roma vatandaşı mısın?' diye sordu. 'Evet' dedi. Komutan □ katıldı, 'Bu vatandaşlığı kazanmak bana büyük bir maliyete mal oldu.' Paul, 'Ama doğuştan benimdi' dedi. Daha sonra onu muayene etmek üzere olanlar geri çekildiler.

--- SAYFA 177 ---

Acele etti ve komutan, Pavlus'un bir Roma vatandaşı olduğunu ve onu zincire vurduğunu anlayınca paniğe kapıldı. (Elçilerin İşleri - 22: 15-9) Bu konuşmanın tamamı, daha önce de belirtildiği gibi, uydurmadır. Pavlus'un Romalı komutan tarafından kurtarılmadan önce gerçekten Roma vatandaşı olduğu bilindiğinden, aksi takdirde kurtarılması mümkün olmayacaktı. Peki bu konuşmayı eklemenin amacı nedir? Sanki Elçilerin İşleri kitabının yazarı bize Pavlus'un Roma vatandaşlığını satın almadığını anlatmak için elinden geleni yapıyor, aksi halde aklımıza gelmeyecek bir olasılık bu. Bu kurgusal eklemede 'fazla protesto etme' unsuru var. Pavlus'un 'Ama doğuştan benimdi' şeklindeki iddia edilen iddiasının, Pavlus'un bir Roma vatandaşı olarak doğduğuna dair var olan kesin delil olduğu unutulmamalıdır ki bu ilk bakışta pek olası değildir. Pavlus kendisini Roma vatandaşı ilan ettiğinde bu, "Kudüs Kilisesi" ile olan huzursuz ilişkisinin sonu oldu. Bu duyuru James ve diğer Kudüs liderleri için büyük bir şok olacaktı. İsa hareketi esasen Roma karşıtı bir hareketti. Amacı Yahudi halkını Roma'ya esaretten kurtarmaktı. Dolayısıyla üyelerinden hiçbiri Roma vatandaşlığı aramazdı. Ancak Pavlus'un İsa'nın liyatı ve ölümüyle ilgili yeni yorumu, Pavlus'u Yahudilere bağlılıktan koparmıştı. Artık İsa'yı, Yahudi anlamında, Davud Hanedanı'nı ve Yahudi bağımsızlığını yeniden tesis edecek olan Mesih olarak düşünmüyordu; fakat çarmıhta ölümüyle tüm insanlığa bir kurtuluş yolu sağlamaya gelmiş olan kozmik bir figür olarak görüyordu. Böylece öğrencilerini, gücü 'Tanrı'nın emri olan' Roma'ya itaat etmeye teşvik etti ve aynı zamanda köleleri kendi kaderleriyle yetinmeye ve özgürlük için çabalamamaya teşvik etti.² Politikaya yönelik bu küçümseme aslında siyasi bir tutumdur - siyasi statükoya boyun eğme. Sonuç olarak, Pavlus'un Hristiyan doktrini, bir askeri imparatorluğa, Roma İmparatorluğu'nun resmi dini olmaya daha uygundu. İtaat ve rıza göstermeyi öğütler. Sonunda resmi Roma dini haline gelen öğretinin yaratıcısı Pavlus'un kendisini bir Roma vatandaşı haline getirmesi, aynı zamanda, Pavlus'un Roma vatandaşlığının büyük miktarda para karşılığında satın alınmış olması gerektiğini bilen Kudüs'teki Nasıralı topluluğunun liderlerinin, bunun nasıl olduğunu hemen anlayacakları bir durumdur.

--- SAYFA 178 ---

MİT YARATICI Pavlus, 'Kudüs Kilisesi' için yaptığı bağış koleksiyonuyla bu kadar önemli bir miktara sahip olmuştu. Bu da onu yine onlar açısından gözden kaçırdı; Onlara göre bu mesele düpedüz sahtekarlık ve zimmete para geçirme gibi görünebilirdi, ancak gördüğümüz gibi Pavlus'un kendisi için bu fonların gerçek Hristiyanlık olarak kabul ettiği şeyin korunması için kullanılması oldukça haklı görünüyordu. Kendisini Yahudi Hristiyan kalabalığının elindeki tehlikeli bir durumdan kurtaran ve görünüşe bakılırsa Romalıların elinde kendini güvende bulan Pavlus, ironik bir şekilde, şimdi tamamen farklı bir yönden gelen tehlikeyle karşı karşıyaydı. Çünkü Pavlus kendisini karşılaştırmak istediği son kişiyle, Baş Rahiple temas halinde buldu. Romalı komutan Claudius Lysias, Pavlus'un Kudüs kalabalığıyla neden ters düştüğünü keşfetmek için Pavlus'u Başrahabin başkanı olduğu Sanhedrin'in huzuruna çıkarmaya karar verdi: Bunun tamamen Yahudilerin kendi içlerindeki dini bir tartışma olup olmadığı (ki bu durumda daha fazla ilgilenmesine gerek yok) ya da Roma işgaline yönelik bir tehlike olup olmadığı. Bu, Pavlus için son derece tuhaf bir durumdu; Sanhedrin'in huzuruna çıkma zorunluluğundan çok, Başkâhinin huzuruna kişisel olarak çıkma zorunluluğu nedeniyle. Çünkü Başrahabin, bir zamanlar rejimin dayanak noktası olan, ancak önemli bir görev sırasında aniden ve açıklanamaz bir şekilde saf değiştiren Pavlus hakkında acı bir şekilde düşünmek için iyi bir nedeni vardı. Başkâhin açısından Pavlus, Nasıralı devrimci bir örgütün üyesi olduğundan, gerçekten de Roma işgaline ve kendi sinsi rejimine tehlike oluşturan bir kişiydi. Her ne kadar bu hareket birkaç yıldır politik olarak hareketsiz kalmış ve İsa'nın dönüşünü beklemiş olsa da, partinin daha aktivist olan ve onun geçici yokluğunda bile İsa'nın amaçlarını takip etmeyi arzulayan bir kanadının olduğu biliniyordu. Başrahip'in bildiği kadarıyla Pavlus bu aşırı kanada mensuptu; ve her halükarda Başrahabin, resmi bir operasyonun çok önemli bir anında Pavlus'un ayrılmasına kızması için güçlü nedenleri vardı. Pavlus'un Baş Rahip ile bu dönemdeki yüzleşmesinin draması, Pavlus'un Yüksek Rahiplik ile daha önceki ilişkilerini akılda tutmamış gibi görünen yorumcular tarafından tamamen gözden kaçırılmıştır. Doğru, o artık Saul'un hizmet ettiği başkâhinden farklı bir Başkâhindi; ama yine de bürokratik hafıza kısa değildir ve Paul kesinlikle Şam operasyonunu olağanüstü bir şekilde bozan ve fiilen 164'e sığan yüksek rütbeli polis memuru olarak hatırlanacaktır.

--- SAYFA 179 ---

Muhallifler PAUL'UN YARGILANMASI. Başrahip bu nedenle Pavlus'un kişisel düşmanıydı ve bunu takip eden olaylar onu daha da fazlası haline getirdi; çünkü Pavlus, kendisini Sanhedrin'in önünde bulduğunda ve bu topluluğun, daha önce bir olayda Petrus'u Başkâhin'den kurtarmış olan Ferisilerin çoğunluğuna sahip olduğunu bilerek, büyük bir soğukkanlılıkla, ancak bariz bir vicdansızlıkla, kınamadan kaçmak için bu durumu kullanmaya karar verdi. Bu taktik, Başkâhinin Sanhedrin'deki muhaliflerine seslenmeyi içeriyordu; bu da Pavlus'un ona daha fazla sevilmesini sağlamayacaktı. Ancak Roma'ya olan sadakatini ilan etmek olan alternatif yol, kendisini yalnızca bir zamanlar Roma yanlısı rejime bariz bir şekilde sadakatsiz olduğunu kanıtlamış bir çalışan olarak hatırlayan Baş Rahip için işe yaramayacaktı. Böylece Pavlus, bu tür bir kişinin Sanhedrin'in Ferisi çoğunluğundan sempatik muamele göreceğini bilerek, Yakup veya Petrus gibi bir Nasıralı rolünü elinden geldiğince oynamaya karar verdi. İşlemler Elçilerin İşleri kitabında anlatılmaktadır: Pavlus gözlerini Konsil'e dikti ve şöyle dedi: 'Kardeşlerim, tüm hayatım boyunca Tanrı'nın önünde kusursuz bir vicdanla yaşadım ve bugün hala yaşıyorum.' Bunun üzerine Baş Rahip Ananias, görevlilerine ağzına vurmalarını emretti. Pavlus karşılık verdi: 'Tanrı seni vuracak, seni badanalı duvar! Beni Kanuna göre yargılamak için orada oturuyorsun; ve sonra Yasayı hiçe sayarak bana vurulmamı emrediyorsun!' Görevliler, 'Tanrı'nın Başrahibine hakaret mi edeceksiniz?' dediler. 'Kardeşlerim' dedi Paul, 'Onun Baş Rahip olduğuna dair hiçbir fikrim yoktu; Kutsal Yazıların şunu söylediğini biliyorum: "Halkınızın hükümdarına hakaret etmemelisiniz." Pavlus onların bir kesiminin Sadukiler, diğerlerinin ise Ferisiler olduğunun gayet iyi farkındaydı; bu nedenle Kurul'da şöyle seslendi: 'Kardeşlerim, ben bir Ferisi'yim, doğup büyüyen bir Ferisi'yim; ve bu duruşmadaki asıl konu, ölülerin dirilişine dair umudumuzdur.' Bu sözler üzerine Ferisiler ile Sadukiler aralarında anlaşmazlığa düştüler ve topluluk bölündü. [Sadukiler herhangi bir dirilişin, bir meleğin ya da ruhun varlığını inkar ediyorlar, ama Ferisiler bunları kabul ediyor.] Bunun üzerine büyük bir kargaşa çıktı; ve Ferisi partisine mensup hukuk bilginlerinden bazıları açıkça taraf tutarak şöyle dediler: 'Bu adamda hiçbir kusur bulamayız; belki bir melek ya da ruh onunla konuşmuştur.' Anlaşmazlık tırmanıyordu ve komutan Pavlus'un parçalanacağından korkuyordu, bu yüzden birliklere aşağı inmelerini, onu kalabalığın içinden çekip kışlaya getirmelerini emretti. (Elçilerin İşleri 23:1-10) Bu kayıttaki birçok ayrıntı açıkça tarih dışıdır. Sanhedrin, asi bir kalabalık değil, onurlu bir topluluktan ve işlerini yasanın hükümlerine uygun olarak büyük bir nezaketle yürütüyordu: Yeni Ahit'in, Yahudilerin ve özellikle Ferisilerin yasaya aşırı gayretli bağlılık gösterdiklerinden şikayet ederken, onları zaman zaman yasayı hiçe sayan kişiler olarak tasvir etmesi olağanüstü bir durumdur.

--- SAYFA 180 ---

çirkin bir şekilde. Ancak kayıttan tarihsel olarak doğru olan bazı şeyleri çıkarabiliriz: Başrahibin Pavlus'a kişisel düşmanlık gösterdiği; Pavlus'un Ferisilere başvurduğunu ve kendisinin bir Ferisi olduğunu ve özellikle İsa'nın dirilişinde örneklediği gibi diriliş öğretisine inanan biri olduğunu ilan ettiğini; ve konu oylamaya sunulduğunda Ferisiler, Petrus davasında yaptıkları gibi, Nasıralı olmanın kanuna karşı bir suç olmadığını ve Nasıralıların (Gamaliel'in iddia ettiği gibi) büyük olasılıkla Tanrı'dan bir vahiy alan kişiler olduğunu ileri sürerek Pavlus'un beraatine oy verdiler. Petrus ve Gamaliel örneğinde, Elçilerin İşleri kitabının yazarı Sanhedrin'deki tartışma atmosferinden bir parça korumuştur; ancak bu pasajda, Pavlus'un Ferisiler tarafından kurtarıldığını kabul etmek zorunda kalsa da, onların tutumlarını sadece hizipçiliğe atfederek, gülünç kavgaya dönüştürerek onları tüm itibardan mahrum etmeye çalışıyor. Bununla birlikte, bu olay, bu kitapta ortaya konulan Ferisiler tablosunu daha da desteklemektedir. Ferisiler, aslında bir Ferisi hareketi olan İsa hareketine karşı değildi. Ferisilerin adını, Pavlusçuluğun kutsal kitabı olan Yeni Ahit'teki imajını çarpıtarak karalayan, Pauline Hristiyan hareketiydi. Yeni Ahit'te anlatılan dört duruşmada - İsa, İstefanos, Petrus ve Pavlus'un duruşmaları - hepsi de Sanhedrin'in önünde olduğu iddia edilenler, yalnızca iki tanesi, Petrus ve Pavlus'unkiler, gerçek Sanhedrin denemeleri olarak kabul edilebilir ve bunların her ikisinde de Ferisiler insanlığın ve hoşgörünün yanındaydı. Dahası, Pavlus'un duruşması, Elçilerin İşleri'nde daha önce öne sürülen, Pavlus'un bir bütün olarak dindar Yahudilere karşı bir nefret nesnesi olduğu fikrinin kabul edilemezliğini kesin olarak kanıtlıyor. Pavlus'un İsa hakkındaki yeni öğretileri yalnızca Nasıralı hareket içinde biliniyordu. Yahudilerin çoğunluğu için, eğer biliniyorsa, Pavlus'un yalnızca Nasıralı hareketinin bir üyesi olduğu düşünülüyordu ve Yakup ve Petrus'la aynı doktrinlere sahip olduğu varsayılmıştı. Bu nedenle Pavlus'un Sanhedrin'in önünde dindar bir Ferisi ve Nasıralı gibi davranması ve böylece Ferisilerin desteğini alması kolaydı. Çoğu yorumcu bu olayda Pavlus'un ikiyüzlülüğünü görmezden geliyor gibi görünüyor. Onun hâlâ bir Ferisi olduğu iddiası yalnızca bir yalandı ve eğer gerçek görüşleri bilinseydi, Ferisiler onu kesinlikle desteklemezdi. Onun herkes için her şey olma politikasının, İsa'nın Mesihliğine inanacak insanları kazanma açısından bir miktar haklılığı olabilirdi, ancak burada mesele sadece onun canını kurtarmaktı. Stephen'ın hayali öyküsünde, Stephen'ın inançlarına tanıklık ederken kendi hayatını hiçe saydığı iddiası çokça dile getirilir; o zaman neden Paul'un 166'sı olmalı?

--- SAYFA 181 ---

inançlarına tanıklık etmeyi reddetmesi ya da daha doğrusu inançlarını kasıtlı olarak yanlış beyan etmesi sorgulanamaz olarak kabul edilebilir mi? Pavlus'un şehit olmadığını, hatta dikkate değer ölçüde dürüst bile olmadığını kabul etmeliyiz; o her şeyden önce hayatta kalanlardandı. Şam'daki vizyonunun ve daha sonraki vizyonlarının gerçekliğine olan şüphe götürmez inancına rağmen, o tam tersiydi. Bazıları vicdansızdı, özellikle de Tanrı'nın davasının bir aldatma politikası gerektirdiğini hissettiğinde. Pavlus'un duruşmasındaki davranışının ışığında, daha az acil durumlarda da yalan söylemesine şaşırmanıza gerek yok: örneğin, Benyamin kabilesinden geldiğini veya bir Ferisi ve Ferisilerin oğlu olarak doğduğunu veya bir Roma vatandaşı olarak doğduğunu iddia ettiğinde (gerçi bu iddiayı yalnızca Elçilerin İşleri kitabının yazarı Luka tarafından kendisine atfedildiğinden ve Pavlus'un mektuplarında bulunmadığından ikincisini asla iddia etmemiş olabilir). Duruşmasındaki hilesi son derece başarılı oldu ve beraat ederek tahliye edildi. Elçilerin İşleri'nde, ayaklanan Sanhedrin üyelerinin Pavlus'un hayatını tehlikeye atması nedeniyle onun Sanhedrin toplantısından Roma birlikleri tarafından kurtarılması gerektiği şeklindeki anlatım tarihsel değildir. Claudius Lysias'ın Vali Feliks'e yazdığı mektupta Sanhedrin'deki herhangi bir isyandan bahsedilmiyor, sadece Sanhedrin soruşturması sonucunda şunu söylüyor: 'Suçlamanın kanunlarındaki tartışmalı konularla ilgili olduğunu buldum, ancak ona karşı ölüm veya hapis cezası gerektiren bir suçlama yoktu' (Elçilerin İşleri 23:29). Elçilerin İşleri kitabının yazarı şüphesiz bu mektubu arşivlerde bulmuş ve kendi ifadelerinin birçoğunu çürüttüğünü düşünmeden yazıya geçirmiştir. Claudius Lysias'a göre Paul artık gitmekte özgürdü. Sanhedrin onu mahkûm etmeyi reddetmişti ve Pavlus kendisinin bir Roma vatandaşı olduğunu kanıtlamış olduğundan (muhtemelen bunu kanıtlayacak belgelere sahipti), Pavlus'un Roma'ya karşı isyandan suçlu olabileceği komutanın aklına gelmemiştir; aksi halde bu sonucun Pavlus'un Nasıralılarla olan bağlantısından kaynaklandığı kabul edilebilirdi. Muhtemelen Pavlus'un Nasıralıların sessiz kanadına ait olduğu ve siyasi bir tehdit oluşturmadığı ve hatta bir Roma vatandaşı olarak Roma'ya dost olduğunu kanıtlamak için büyük çaba sarf ettiği düşünülüyordu. Ancak Paul hiçbir şekilde tehlikeyi atlatmış değildi, çünkü bundan sonra olanlar ona kararlı bir suikast girişimiydi. Elçilerin İşleri kitabında bu girişimin sorumlusu elbette 'Yahudiler'dir. Bu 'Yahudilerin' kim olduğu açıklanmamıştır, ancak açıklamaya gerek yoktur, çünkü Yeni Ahit'te genel olarak 'Yahudilerin' ışığın düşmanları olduğu ve her zaman İsa'nın taraftarı olan herhangi bir kişiyi öldürmeye istekli oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla daha önce Pavlus'a saldıranlar 'Yahudiler'di ve onlardan gelenler de 'Yahudiler'di.

--- SAYFA 182 ---

Romalılar onu kurtardı, ancak bu saldırganların aslında Yahudi Hristiyanlar olduğunu varsaymak için nedenler gördük. Sanhedrin tarafından beraat ettirilen Pavlus'un, Ferisilerin taraftarı olan ve onların kararlarını takip eden sıradan dindar Yahudiler için neden hala bir nefret nesnesi olduğunu açıklamak elbette zor olacaktır. O halde Pavlus'u öldürmek isteyen bu 'Yahudiler' kimdi? Öncekiyle aynı sonuca varıp bu 'Yahudiler'in Yahudi Hristiyanlar olduğunu söyleyemeyiz, çünkü önceki saldırının bir linç girişimi olduğunu göstermeye yönelik bazı girişimlere rağmen, bunun aslında tam tersine, Pavlus'u mahkemeye çıkarmak için bir girişim olduğu açıktır. Yahudi Hristiyanlar katil ya da linç çetesi değil, dindar Yahudilerdi; kanunlara göre yargılanmadan kimsenin öldürülemeyeceği medeni bir davranıştı. Ancak mevcut olay apaçık bir suikast planıydı: Gün ağardığında Yahudiler bir araya geldiler ve Pavlus'u öldürüne kadar yemek yememeye ve içmemeye yemin ettiler. Bu komploda kırktan fazla kişi vardı. Başkâhinlere ve ileri gelenlere gelip şöyle dediler: 'Pavlus'u öldürünceye kadar yemek yemeyeceğimize dair ciddi bir yemin ettik. Artık Konsey ile birlikte hareket ederek, olayı daha yakından araştırmak bahanesiyle komutana onu size getirmesi için başvurmanız gerekiyor; ve o gelmeden önce onu ortadan kaldırmayı ayarladık.' (Elçilerin İşleri 23:12-15) Bu komplocular, yalnızca katilliklerinden dolayı değil, aynı zamanda 'başkâhinlere', yani Başkâhin ve onun çevresine olan yakınlıklarından dolayı Yahudi Hristiyan olamazlar. Bütün olaya ilişkin ipucu, Baş Rahibin olaya dahil olmasıdır. Pavlus Yahudi Hristiyanlardan, Sanhedrin'den ve Romalılardan kaçmayı başarmıştı. Hâlâ hesaba katması gereken bir düşmanı vardı; aralarında en ölümcül olanı, Pavlus'un kişisel tanışıklığından çok iyi bildiği gibi, Romalılar için GaultiUr olarak konumunu korumak için emrinde linçler ve suikastlar gerçekleştirmeye alışkın bir grup haydut bulunan Baş Rahip. Başkâhin, yaklaşık yirmi yıl önce Pavlus'un ayrılmasının ardından serbest bir şekilde kaçmasına izin vermeye istekli değildi; bu nedenle onun ortadan kaldırılmasını ayarladı. Elbette, Elçilerin İşleri kitabının yazarı, karakteristik bir biçimde, bu olay örgüsünde Baş Rahip'i, 'ihtiyarları' ve 'Konsey'i' ilişkilendirerek meseleyi bulanıklaştırıyor. Az önce Pavlus'un bu "ihtiyarlar" ve bu "Konsey" tarafından beraat ettirildiğini anlattığı göz önüne alındığında, onları takip eden komploya dahil etmekte tereddüt edeceği düşünülebilirdi; ancak tutarlılık veya mantık onun güçlü noktası değil. Ancak Pavlus yine Başrahip için fazla akıllıydı. 168'i öğrendi

--- SAYFA 183 ---

komplot ve bundan kaçınmayı başardı. Muhbir, onun yeğeniydi, ama hiç şüphesiz Pavlus, Başrahabin tehlikesinin farkındaydı, yöntemlerini çok iyi biliyordu ve arkadaşlarına onun için ülkeyi gözetlemeleri ve herhangi bir tehdit edici söylentiye ona bildirmeleri talimatını vermişti. Pavlus daha sonra Romalı komutana galip geldi ve şüphesiz yine Roma vatandaşı statüsünü kullanarak onu silahlı muhafızlar altında Kudüs'ten Kayserya'ya nakleterek onu tehlikeden uzaklaştırdı. Ne var ki, Pavlus Kayserya'da bile, konuyu kendisine karşı suç duyurusunda bulunmak üzere onu orada takip edecek kadar ciddiye alan Başkâhin'den tam anlamıyla kaçamamıştı: Beş gün sonra Başkâhin Ananias, bazı ihtiyarlar ve Tertullus adında bir avukatla birlikte aşağı indi ve Valinin huzuruna Pavlus aleyhinde bir bilgi sundular. Mahkum çağrıldığında davayı Tertullus açtı. 'Ekselansları' dedi, 'kesintisiz bir barışa sahip olmamızı size borçluyuz. Sizlerin ihtiyatlı özeni sayesinde her şekilde ve her yerde bu ilin iyiliği için iyileştirmeler yapılıyor. Bunu minnetle karşılıyoruz efendim. Şimdi çok fazla zamanınızı almamak adına, durumumuzun kısa bir açıklaması için hoşgörünüze sığınıyorum. Bu adamın mükemmel bir baş belası, dünyanın her yerindeki Yahudiler arasında anlaşmazlığı körükleyen bir kişi, Nasıralı mezhebinin elebaşı olduğunu gördük. Hatta tapınağa saygısızlık etme girişiminde bile bulundu; ve sonra onu tutukladık. Eğer onu kendiniz muayene ederseniz, ileri sürdüğümüz tüm suçlamaların doğruluğunu ondan öğrenebilirsiniz.' Yahudiler de olayların anlatıldığı gibi olduğunu öne sürerek saldırıyı destekledi. (Elçilerin İşleri 24: t-g) Başrahabin Pavlus'a karşı suçlamasının dini değil siyasi olduğu, Pavlus'un Roma yönetimi için bir tehlike olduğu iddiasından oluştuğu ve bunun yararları Başrahabin temsilcisi tarafından dalkavuk bir üslupla anlatıldığı yeterince açıktır. Yine de Elçilerin İşleri kitabının yazarı 'yaşlıları' için içine katmaktan kendini alamaz (her ne kadar bu sefer sadece yaşlıların 'bazılarını' söyleme nezaketini gösterse de) ve son olarak 'Yahudiler' daha da fazla. Elçilerin İşleri'nde genel 'Yahudiler' teriminin kullanılması (bu açıdan yalnızca Yuhanna İncili'nde aşılmıştır), birçok ayrıntının, yakından incelendiğinde yazarın niyetiyle çeliştiği gerçeğine rağmen, kitabın genel Yahudi karşıtı etkisine büyük bir katkıdır. Sanhedrin'in Pavlus'u tüm dini suçlamalardan temize çıkarmış olması nedeniyle, bu aşamada Sanhedrin'in 'ihtiyarlarının' davaya dahil olması için hiçbir neden olmayacaktı. Buradaki "Yahudiler"in kim olduğu her zamankinden daha az önemsenmektedir (Kazariye Yahudileri?) ve açıkça sadece genel Yahudi karşıtı suçlamaya katkıda bulunmak için dahil edilmişlerdir. Başrahip siyasi bir suçlamada bulunmasına rağmen (hatta 169'a kadar)

--- SAYFA 184 ---

davada Romalı bir avukatın görevlendirilmesinin boyutu), sonradan aklına gelen bir düşünce olarak, Pavlus'un 'tapınağa saygısızlık etme girişiminde bulunduğu' yönündeki dini suçlamayı da ekliyor. Bu suçlama ilk kez, yine sonradan akla gelen bir fikir olarak, Pavlus'u Tapınak alanında ilk kez suçlayan 'Asyalı Yahudiler' tarafından gündeme getirildi (Elçilerin İşleri 2 1:28). Ancak dikkat çekicidir ki, Sanhedrin huzurundaki yargılama sırasında bu suçlamadan söz edilmiyor. Bu nedenle, bu suçlamanın aslında ilk olarak Kayserya'daki Baş Rahip tarafından ileri sürülmüş olması ve ancak daha sonra Elçilerin İşleri kitabının yazarı tarafından 'Asyalı Yahudiler'in suçlamalarına dahil edilmiş olması muhtemel görünüyor (Pavlus'un Kudüs'te Trophimus adında bir Yahudi olmayanla birlikte dolaştığını gördüklerini ve yanlışlıkla Pavlus'un bu Yahudi olmayanları Yahudi olmayanlara yasak olan Tapınak bölgesine getirdiğini düşündüklerini söyleyen garip bir açıklamayla). Başrahip, Pavlus'u baş belası olmakla suçlarken, Pavlus'un yalnızca Roma'nın yargı yetkisini değil, aynı zamanda Tapınaktaki kendi otoritesini de bir şekilde ihlal ettiğini ekliyor. Bu da, Romalı Valinin anlayacağı üzere, dini görüşten ziyade sorun yaratmanın bir yönü olacaktır. Belki burada, İsa'ya ve daha sonra İstefanos'a, Mesih hareketlerine özgü tipik bir kehanet olan, tapınağın yıkılıp yeniden inşa edilmesinin kaderinde olduğunu ilan ederek Tapınak aleyhinde konuştukları yönündeki suçlamanın bir yankısını bulabiliriz. Başrahip, bu ayrıntıyı yalnızca, Pavlus'un tehlikeli bir Mesihçi muhalefet ve isyan hareketi içinde öne çıkan bir figür olarak resmini tamamlamak için ekliyor. Dolayısıyla Başrahabin suçlaması, Pavlus'un Roma yanlısı kamptan ayrılması nedeniyle ona karşı kişisel bir kan davası peşinde olduğunu doğruluyor. Başrahabin aklına Pavlus'un aslında biraz Roma yanlısı olduğu gelmiyor, çünkü Pavlus'un İsa'ya olan kendine özgü inanç çeşitliliği her türlü politikadan bağımsızdır ve Dünya üzerinde bağımsız bir Yahudiye şeklinde herhangi bir uygulamayı gerektirmez. Baş Rahip, tüm Nasıralıları siyasi baş belaları olarak düşünüyor ve bu özel Nasıralı da işbirlikçi taraftan direnişe kaçan bir kişi olduğu için hepsinden en iğrenç olanı. Baş Rahibin bu konuşması, bu kitapta tartışıldığı gibi, Nasıralı hareketinin bakış açısına dair değerli bir başka kanıttır ve Kudüs İsa hareketinin güçlü siyasi amaçlara sahip olduğunu gösterir. Ancak Vali, kısmen Pavlus'un Roma vatandaşlığı nedeniyle, kısmen de Pavlus'un elinde bir pay almayı umduğu büyük miktarda para bulunduğunun kokusunu aldığı için, onu Başrahip'e teslim etmek yerine Pavlus'a göz kulak olmaya karar verdi. Pavlus'un aslında Feliks'e rüşvet vermiş olması ve böylece iki yıl sonra Feliks'in valiliği sona erene kadar Sezariye'de rahatsız edilmeden yaşaması mümkün olmuş olabilir. 1 70

--- SAYFA 185 ---

Yeni Vali Festus geldiğinde, Baş Rahip, Pavlus'a yönelik suçlamalarını yeniledi ve onlara o kadar şiddetle baskı yaptı ki, Pavlus yeni bir yola başvurmak zorunda kaldı: Roma'da, bir Roma vatandaşı olarak hakkı olan, Sezar'ın huzurunda bir duruşma yapılması için başvuruda bulundu. Şimdi Elçilerin İşleri'nde, Pavlus'un Yahudi Kral Herodes Agrippan'ın huzuruna getirildiği ve görüşlerini o kadar etkili bir şekilde ifade ettiği bir sahne yer alıyor ki, Kral hayranlıkla dolu ve Hristiyan olmanın eşiğindeymiş gibi görünüyor. Bu bölümün tamamı kurgu atmosferindedir ve tarih dışı yönlerle doludur. Bu nedenle, babası Herod Agrippa 1, Nasıralı lider Zebedi oğlu Yakup'u idam ettiren Herod Agrippa, Nasıralı hareketinin kendi rejimini tehdit eden siyasi yönlerinden tamamen habersiz olamazdı (çünkü Nasıralı, Herod hanedanını gerçek krallar olarak tanıımıyordu). Ancak Pavlus'un İsa hareketinin amaçlarına ilişkin siyasi olmayan açıklamasına hiçbir itirazda bulunmaz; buna göre hareketin amacı, Mesih dışı bir figür olarak tasvir edilen İsa'nın istekleri doğrultusunda yalnızca İsrail'i tövbeye çağırmaktır. Elçilerin İşleri kitabının yazarı Luka, bir nevi romancıydı ve Herod ile kız kardeşi Berenice'nin renkli karakterlerini tanıtmaktan ve kahramanı Pavlus'a onlara nutuk çekme ve onların saygılı ilgilerini kazanma fırsatı vermekten kendini alamadı. Böylece Pavlus, kendi isteği üzerine, Başkâhin tarafından tercih edilen, Roma'ya sadakatsizlik suçlamasına yanıt vermek üzere Roma'ya gönderildi. Bu suçlama kesinlikle Yahudi dinine karşı bir suç değildi, çünkü Roma İmparatoru böyle bir suçlamayı duymakla hiç ilgilenmezdi. Ancak Elçilerin İşleri kitabının yazarı, Baş Rahibin suçlamalarını 24. bölümde açıkça siyasi olarak tasvir etmesine rağmen, 25:18 ve 28:20. bölümlerde onları dini olarak tanımlamaya geri dönüyor. Aksi takdirde, tıpkı İsa'nın sorunları için suçlandıkları gibi, Pavlus'un sorunlarından da sorumlu tutulacak olan 'ihtiyarları' ve 'Yahudileri' olaya dahil etmek mümkün olmazdı. Pavlus'un Roma'da başına ne geldiğini bilmiyoruz. Muhtemelen Romalı otoriteleri, Kudüs merkezli kışkırtıcı Nasıralı hareketle tüm bağlantısını kestiğine ikna edebilmiştir. Öte yandan, Şam'daki Roma yanlısı görevini ciddi biçimde ihmal etmesi ona ağır bir yük getirmiş olabilir. Roma vatandaşlığı, bu sapkınlığa rağmen Roma'ya olan bağlılığının devam ettiğini doğrulamaya yardımcı olabilirdi. Kilise efsanesine göre Pavlus Roma'da şehit edildi, ancak bu hikayeye güvenilemez. Yarattığı Yahudi olmayan Hristiyan Kilisesini inşa ederek ve uğruna böylesine bir ustalık ve kaynağa sahip olarak ileri yaşlara kadar yaşamış olması oldukça muhtemeldir. 1 71

--- SAYFA 186 ---

C H A P T E R 1 5 T H E E V I D E N C E O F T H E E B I O N I T E S In the preceding chapters we have built up, from the evidence of the New Testament itself, a picture of Paul that is very different from the conventional one. We have seen that Paul, in describing himself as deeply learned in Pharisaism, was not telling the truth. On the contrary, we ha³ reason to think that Paul reacted to his failure to acquire Pharisee status by creating a synthesis of Judaism with paganism; and that the paganism so deeply embedded in his con ception of Jesus argues a Gentile, rather than a Jewish, provenance. We have seen, further, that the impression of unity between Paul and the leaders of the Jerusalem Jesus movement, so sedulously cultivated by the author of Acts, is a sham and that there is much evidence, both in Acts itself and in Paul's Epistles, that there was serious conflict between the Pauline and the Jerusalem interpretations of Jesus' message. This conflict, after simmering for years, finally led to a complete break, by which the Pauline Christian Church was founded, comprising in effect a new religion, separated from Judaism; while the Jerusalem Nazarenes did not sever their links with Judaism, but regarded themselves as essentially believers in Judaism who also believed in the resurrection of Jesus, a human Messiah figure. Scholars have not been able to deny that the Jerusalem Church, under the leadership of James, consisted of practising Jews, loyal to the Torah, but they have attempted to explain this fact by the concept of 're-Judaization', i.e. a tendency to slip back into Judaism, despite the contrary teaching of Jesus. We have seen that attempts to by-pass the Jerusalem Nazarenes by constructing a different tradition linking Jesus to Paul (through the 'Hellenists' and Stephen) fail under examination. Similarly, scholars have attempted to explain away all the evidence in 1 72

--- SAYFA 187 ---

EBİYONİTLERİN İncillerdeki Kanıtı, İsa'nın kendisinin de aynı 'Yahudileşme' kavramıyla Tevrat'ın sadık bir taraftarı olduğuna dair delildir: örneğin, Matta'da İsa'nın şöyle söylediği anlatılır: 'Eğer bir kimse Yasa'nın taleplerinin en küçüğünü bile bir kenara bırakır ve başkalarına da aynısını yapmayı öğretirse, Cennetin krallığında en alt sıraya sahip olacaktır; oysa Yasayı uygulayan ve başkalarına öyle öğreten herkes, Tanrı'nın krallığında yüksekte yer alacaktır. Cennet' (Matta s: 19), İsa'nın söylediği bir şey değil, bir 're; Yahudileştirici' tarafından Matta'nın metnine eklenen bir şey olarak açıklanmaktadır. Matta İncili bu türden çok sayıda söz içerdiğinden, bir bütün olarak İncil, özellikle Yahudi Hristiyan topluluğu için yazılmış, yeniden Yahudileştirici bir İncil olarak nitelendirilmiştir. Ancak son yıllarda pek çok bilim insanı bu konunun savunulamaz olduğunu görmeye başladı. 1 Çünkü Matta İncili'nin ana eğilimi ve bakış açısı, Yahudiliğin veya Yahudilerin Tanrı'nın seçilmiş halkı olarak devam eden geçerliliğini desteklemekten uzaktır. Bağ benzetmesi gibi pasajlar (Matta 2 1:33-43) Yahudilerin düzeltilemez günahkarlığını ve Yahudi olmayanlar tarafından onların yerine geçildiğini vaaz eder. Yahudilerin tanrıyı öldürme suçlarından dolayı üzerine geldiği iddia edilen laneti belki de diğer İncillerden daha fazla vurgulayan Matta'dır: ör. Matta 23:33-6, 'Yere dökülen bütün masum kanların bedeli sizin üzerinize düşecek' ve Matta 27:26, 'Onun kanı bizim ve çocuklarımızın üzerine olsun.' Yahudilerin bu şekilde aforoz edilmesi, Yahudilerin sonsuza kadar Tanrı'nın rahip milleti olacağını ilan eden Tevrat'a bağlılıkla pek tutarlı değildir. Hiçbir Yahudi Hristiyan topluluğu alıntılanan açıklamalara onay vermeyecektir. Sonuç olarak, eğer Matta İncili, Tevrat'ın geçerliliği hakkında İsa'nın iddialarını içeriyorsa, bu, İsa'nın gerçekten bu iddialarda bulunduğu güçlü bir kanıttır; çünkü yalnızca İsa'nın bunları söylediğine dair ısrarcı ve söndürülemez bir gelenek, İncil'in yazarını, kendi anlatısının ve bakış açısının doğasına aykırı olarak bu tür inatçı materyali dahil etmeye teşvik edebilirdi. Eğer İsa'nın kendisi Tevrat'ın bir taraftarı idiyse, Kudüs'te İsa'nın tutumlarını sürdüren Nasıralıların yeniden Yahudileşmelerine gerek yoktu. Ancak her halükarda, pek çok bilim adamı artık Kudüs hareketinin Tevrat'a olan sadakatinin bizzat İsa'nın da benzer şekilde sadık olduğuna dair güçlü bir kanıt olduğunu düşünmeye başlamıştır. Her şeyden önce, en azından söylemek gerekirse, İsa'nın yakın takipçilerinin, yaşamı boyunca arkadaşlarının ve kardeşinin önderlik ettiği arkadaşlarının onu o kadar yanlış anlamış olmaları ve ölümünün hemen ardından görüşlerini tersine çevirmiş olmaları gerekirdi. 173'teki müritleri karakterize eden 'aptallık' motifi

--- SAYFA 188 ---

MİT YARATICI İnciller, tarihsel bir kalın kafalıktan ziyade, 'Kudüs Kilisesi'nin Yahudiliğe olan bağlılığını açıklamaya yönelik Pavlus'un bir girişimi olarak anlaşılır. Her ne kadar İnciller ve İsa'nın Kudüs'teki takipçileri ile ilgili olarak yeniden Yahudileştirme kavramı açıkça şüpheli hale gelmiş olsa da, delillerimizin daha sonra yer alacağı belirli gruplarla ilgili olarak bu kavramı yeniden düşünmek bilim adamlarının aklına gelmemiş gibi görünüyor. Hristiyanlık döneminin ilk dört yüzyılında var olan çok sayıda Yahudi Hristiyan grubu veya mezhebi olduğunu biliyoruz; en iyi bilinenleri Ebionitler'dir. Bu gruplarla ilgili kanıtlar yetersiz ve bazen çelişkilidir; ancak Yahudi Hristiyanlığı hakkındaki anlayışımız, onların esasen ve her zaman yeniden Yahudileştirici mezhepler oldukları, Pavlusçu Hristiyanlıktan uzaklaştıkları ve Yahudiliğe 'geri döndükleri' varsayımını eleştirme isteğiyle daha da ilerletilebilir. Bu gruplardan en azından bazılarının, Yakub ve Petrus'un önderlik ettiği Nasıralı topluluğunun gerçek tarihsel devamı oldukları ve bu nedenle ruhen İsa'ya, Pavlus'un öğretilerine dayanan resmi Katolik Kilisesi'nden daha yakın oldukları pekâlâ mümkündür. Eğer öyleyse, onların Pavlus'un geçmişi ve yaşamı hakkında söylediklerini daha dikkatli dinleme eğiliminde olabiliriz; çünkü onlar, kopmamış gelenekleri aracılığıyla Hristiyan dininin kökenleri ve onun ilk çatışmalarına erişim sahibi olmuş olabilirler. 'Kudüs Kilisesi'nin hüznü bir tarihi var. Bu, Eusebius'ta ve daha sonra Epiphanius'ta bulunan, MS 66'da Roma'ya karşı Yahudi Savaşı'nın patlak vermesinden önce tüm Nasıralı topluluğunun bir kehanet tarafından uyarılarak Kudüs'ü terk edip Transüdü'deki Pella'ya gittiğine dair Kilise efsanesi tarafından gölgelenmiştir. Bu hikayenin sadece bir efsane olduğu S.F.C. Brandon¹ tarafından iyi bir şekilde ortaya konmuş ve daha sonraki araştırmalarla doğrulanmıştır.³ Kudüs Nasıralıları, Yahudi Savaşı sırasında şehri hiç terk etmemişlerdi; orada kaldılar ve sadık Yahudiler olarak Roma'ya karşı mücadelede üzerlerine düşeni yaptılar. MS 70 yılında Yahudiler Romalılar tarafından kırıldığında ve Tapınakları yıkıldığında, Yahudi Hristiyanlar yenilginin dehşetini paylaştılar ve Kudüs Nasıralıları Sezariye'ye ve diğer şehirlere, hatta Mısır'daki İskenderiye'ye kadar dağıldılar. Ana Kilise ve İsa hareketinin merkezi olarak gücü ve etkisi sona erdi; ve MS 66'ya kadar Kudüs'ün güçlü bir şekilde tasvip edilmemesine karşı hayatta kalma mücadelesi veren Pavlus Hristiyan hareketi artık büyük ilerleme kaydetmeye başladı. Yaklaşık yetmiş yıl sonra, şehir Romalılar tarafından ikinci kez harap edildikten (Bar Kokhba isyanından sonra) ve Aelia Capitolina adında Yahudi olmayan bir şehir olarak yeniden inşa edildikten sonra, Kudüs'te bir Hristiyan Kilisesi yeniden inşa edildi. Bu yeni 1 74

--- SAYFA 189 ---

THE EVIDENCE OF THE EBIONITES Christian Church had no continuity with the early 'Jerusalem Church' led by James. Its members were Gentiles, as Eusebius testifies, and its doctrines were those of Pauline Christianity. • It attempted, however, to claim continuity with the early 'Jerusalem Church', in accordance with the Pauline policy (evinced in the New Testament book of Acts) of denying the rift between Paul and the Jerusalem elders. The Pella legend was developed in order to give colour to this alleged continuity, since some of the members of the new Church had come from Pella. Jerusalem, however, never regained its former centrality. In the now dominant Pauline Christian Church, the centre was Rome; while the descendants of the former proud 'Jerusalem Church', now scattered and poor (for which reason, probably, they acquired the nickname of 'Ebionites', from the Hebrew עֲבִיּוֹנִים, meaning 'poor men') were despised as heretics, since they refused to accept the doctrines of Paul. Another name by which these later Jewish Christians were known, according to the Church historians, was 'Nazarenes'. This name goes back to very early times, for it is found in the New Testament itself, not only applying to Jesus ('Jesus the Nazarene') but also (Acts 24: 5) to the members of the 'Jerusalem Church', in the denunciation by the High Priest. It seems, then, that 'Nazarenes' was the original name for the followers of Jesus; the name 'Christians' was a later development, not in Jerusalem but in Antioch (Acts 11 : 26). In the Jewish rabbinical writings, the name used for Jesus' followers is similar to 'Nazarenes', i.e. נֶזְרִי. Whether this name is derived from Jesus' place of birth, Nazareth, or from some other source, is a matter of scholarly debate. But it is clear that the survival of this name in sects of the third and fourth centuries points to continuity between these sects and the original followers of Jesus in Jerusalem. Various theories have been put forward as to why some Jewish Christian sects were called Nazarenes, while others were called Ebionites. The best solution seems to be that the original name was Nazarenes, but at some point they were given the name Ebionites, as a derogatory nickname, which, however, some of them adopted with pride, since its meaning, 'poor men', was a reminder of Jesus' saying, 'Blessed are the poor,' and also of his and James's sayings against the rich. Nevertheless, it does seem from the rather confused accounts given by the Church historians that the Jewish Christians, as time went on, split into various sects, some of which strayed far from the tenets of the original Nazarenes. Thus we read of certain Gnostic Ebionites, of whom the founding father was Cerinthus, who combined belief in the humanity of Jesus and in the validity of the Torah with a Gnostic belief 1 75

--- SAYFA 190 ---

Bir Demiurge ("yaratıcı") ve Yüce bir Tanrı.⁵ Ayrıca Tevrat'a inanan ama aynı zamanda İsa'nın bakireden doğuşuna ve onun ilahi doğasına da inanan bazı Nasıralıları da okuduk. Ancak bu mezhepler, Nasıralıların orijinal inançlarının yıpranmasıyla ortaya çıktı; Çünkü Nasıralıların hem Hristiyanlıktan hem de Yahudilikten tecrit edilmesi, onları bazı garip karışık veya sentetik biçimlerin ortaya çıkmasına neden olabilecek baskılara maruz bıraktı. Ancak genel olarak Nasıralı veya Ebionitler, Hristiyan kaynaklarımızda tekrar tekrar bahsedildiğini bulduğumuz orijinal inançlarına sıkı sıkıya bağlıydılar: İsa'nın doğal bir süreçle Yusuf ve Meryem'den doğan bir insan olduğu; kendisine Tanrı tarafından peygamberlik yetkileri verildiğini; kendisinin yürürlükten kaldırmadığı ve dolayısıyla hala geçerliliğini koruyan Tevrat'a sadık, dindar bir Yahudi olduğunu; ve mesajının, vizyonları yanıltıcı olan ve İsa'yı yanlış bir şekilde Tevrat'ı yürürlükten kaldırmış olarak temsil eden Pavlus tarafından çarpıtıldığı ve saptırıldığı. Daha önce ileri sürülen, Nasıralıların Yakup'un Vekil Prens ve İsa'nın da beklenen Kral olduğu monarşik bir hareket olduğu tezi göz önüne alındığında, daha sonraki zamanların Nasıralı veya Ebionitlerin İsa'yı Kralları olarak gördüklerine dair kanıt olup olmadığını sorabiliriz. Hristiyan kaynaklarımızın çoğu bu husustan bahsetmemektedir. Bunun yerine, Ebionitlerin, İsa'nın bir insandan başka bir şey olmadığı konusunda ısrar ederken, ilahi bir güç olan 'Mesih'le özdeş olan Kutsal Ruh'un onun üzerine inmesiyle peygamberlik statüsüne ulaştıklarını vurguluyorlar. Elbette ki, bu açıklamaları yazan Yahudi olmayan Hristiyan tarihçiler, Pavlus'un "Mesih" kelimesinin orijinal Yahudi monarşik anlamını yitirip ilahi bir unvan haline geldiği tanımından güçlü bir şekilde etkilenmişlerdi (kısmen Helenistik düşüncede, gizem dinlerinde ilahi figürlerin ortak adı olan "iyi" anlamına gelen Yunanca chrestos kelimesine asimile edildiği için). 'Mesih' kelimesinin bu özgün olmayan kullanımı dışında, rivayetler doğru gibi görünmektedir; Çünkü kehanetin, ilahi bir gücün (Yahudi kaynaklarında 'Kutsal Ruh' veya ru'ah ha-qodesh, bazen de şehinah veya Tanrı'nın mevcudiyeti olarak anılır) bir insana inmesiyle elde edildiği fikri Yahudilikte yaygındır ve Ebionitler tarafından da paylaşılmış olmalıdır. Ancak 'Mesih' (İbranice Mesih) kelimesinin monarşik imaları, bu Hristiyan anlatımlarının çoğunda kaybolmuştur. Ancak monarşik yönün yeniden ortaya çıktığı yer, İsa'nın dönüşünde Dünya üzerinde bin yıl hüküm süreceği inancında olan Ebionitlerin binyılcı veya kiliastik inançlarından ara sıra söz edilmesidir.⁶ Burada Yahudilerin Kralı olarak İsa kavramı (ve rahip rolü sayesinde) 176

--- SAYFA 191 ---

Yahudi milletin) tüm dünyanın ruhani Kralı olduğu açıktır ve Ebionitlerin İsa'yı Davud ve Süleyman'ın halefi olarak gördükleri gösterilmiştir. Bin yıllık saltanat, İsa'nın doğaüstü bir varlık olduğu kavramına işaret etmez, ancak Mesih zamanlarında insanın uzun ömürlülüğünün tufan öncesi boyutuna kavuşacağı yönündeki ortak fikri yansıtır. Elbette bin yıllık inançlar. İlginç bir şekilde gizli bir role sahip oldukları Pauline Hristiyanlığında da tamamen eksik değiller. Başlangıçta bir Yahudi Hristiyan eseri olan ancak birçok kez düzenlenmiş olan Vahiy Kitabı, Yeni Ahit kanonuna dahil edildi ve bu, Pavlus'un Kristolojisi ile bağdaştırılması biraz zor olan bin yıllık inançlardan kaynaklandı. Kral bir İsa'nın her yıl, günlerin sonundaki bin yıllık saltanatına olan inanç, Hristiyan âleminde birçok siyasi isyan hareketine ilham kaynağı oldu ve sıklıkla Papa ve İmparatorun egemenliğini tehdit etti; çünkü bu inançların doğasında, adaletin Dünya'da ulaşılabilir olduğu ve Tanrı'nın krallığının kutsanmışlığın öteki dünyaya ait bir durumu değil, dünyevi bir Ütopya olduğu fikri vardı. İsa'ya karşı çıkan dünyevi güç olan Deccal'in rolü genellikle Yahudilere atfedildi, böylece popülist binyılcı hareketler sıklıkla şiddetli bir şekilde Yahudi aleyhtarı oldu;⁷ ancak zaman zaman Deccal bunun yerine yoksulların gerçek zalimleri olarak tanımlandı ve bu durumlarda Yahudilik ve Yahudi Hristiyanlığından türetilen siyasi özelemler, her zaman onun yanında çalışan diğer dünyevi Paulinist teolojinin aksine, Hristiyan âleminde bir kurtuluş rolü oynama tehdidinde bulundu. olan güçlerden. Papaların ve İmparatorların, Yeni Ahit otoritesine rağmen binyılcılığı her zaman küçümsemiş olmaları ve onu resmi Hristiyan doktrininin dışında tutmaları şaşırtıcı değildir.⁸ Bununla birlikte, Ebionitlerin inançlarında bu, doğal ve ayrılmaz bir rol oynar ve Ebiyonizmi, Yahudiliğin yanı sıra, İsa'nın kardeşi Yakup'un önderlik ettiği 'Kudüs Kilisesi' ile devam eden bir şey olarak nitelendirmeye yardımcı olur. Ebionlular tarafından İsa'ya verilen peygamberlik rolü de bazı yorumları hak ediyor. Yeni Ahit'te bile İsa'nın kendisinin ve takipçilerinin gözünde bir peygamber statüsünde olduğuna dair pek çok kanıt vardır. Dolayısıyla takipçilerinin bir kısmı onu, Vaftizci Yahya'nın da özdeşleştirildiği İlyas peygamberin⁹ reenkarnasyonlu milleti olarak görüyordu. İsa ilk başta kendisini Mesih'in gelişini önceden bildiren bir peygamber olarak gördü; ve, kendisinin peygamberlik ettiği Mesih olduğu inancına ancak kariyerinin oldukça ileri bir aşamasında ulaşmıştı. İsa daha sonra peygamber ve Mesih rollerini birleştirdi. Bu eşi benzeri görülmemiş bir durum değildi çünkü ataları Davut ve Süleyman da Yahudi geleneğinde bahsedilmiş kişiler olarak kabul ediliyordu.

--- SAYFA 192 ---

ilham veren eserler yazmalarını mümkün kılan Kutsal Ruh ile (Davut Mezmurların çoğunun yazarı olarak kabul edilir ve Süleyman, Atasözleri, Vaiz ve Şarkılar Şarkısı gibi kanonik eserlerin yazarı olarak kabul edilir). Ancak bu eserler en yüksek derecede ilham kaynağı olarak görülmedi ve İncil'in 'Peygamberler' yerine 'Yazılar' olarak bilinen bölümüne dahil edildi. İsa ilham edilmiş yazıların yazarı değildi ama kendi gözünde İlyas ve Elişa gibi edebi olmayan, mucizeler yaratan peygamberlerin saflarına aitti. Böyle bir peygamber, daha önce hiçbir zaman peygamberlik görevini Mesih veya Kral konumuyla birleştirmemişti, ancak Mesih'in de bir peygamber olabileceği fikrinde sapkın hiçbir şey yoktu. Böyle bir olasılık, Mesih'in ilham veren bir kişi olarak ve bir peygamber gibi mucizevi güçlere sahip olarak tanımlandığı İşaya kitabının on birinci bölümünde tasavvur edilmektedir. Bu peygamberlik rolü varsayımı, İsa'yı, Celileli Yahuda veya daha sonra Bar Kokhba gibi kendi döneminin daha sıradan Mesih figürlerinden ayırıyordu (her ne kadar Theudas aynı zamanda iki rolü birleştirmeye çalışmış gibi görünse de). Dolayısıyla, İsa'nın bir peygamber statüsüne sahip olduğuna dair Ebionluların inancı, onun dönüşünde Yahudi monarşisini yeniden kuracak olan İsrail Kralı olduğuna dair inançlarıyla hiç de tutarsız değildi. Hem kral hem de peygamber olmak, İsa'nın, Yahudileri başka bir Yahudi olmayan baskı dalgasından kurtarmak için gönderilen Bar Kokhba gibi yalnızca geçici bir Mesih değil, aynı zamanda İbrani peygamberlerin tasavvur ettiği gibi, Tanrı'nın bilgisinin 'suların denizi kapladığı gibi' Dünya'yı kaplayacağı dünya çapında barış ve adaletin zamanı olan, Tanrı'nın Krallığını Dünya üzerinde başlatacak olan nihai, nihai Mesih olduğu anlamına geliyordu (Yeşaya 11:g). Öte yandan, İsa'nın ilham veren bir peygamber olduğuna olan bu inanç, sonuçta Ebionitleri Yahudiliğin ana gövdesinden ayıran şeydir. İsa hayatta olduğu sürece peygamberlik ve Mesihlik statüsüne ilişkin iddiası hiçbir şekilde sapkın değildi; Gamaliel gibi Ferisi liderler, İsa'nın iddialarının gerçekte nasıl ortaya çıkacağını ve bu arada yargıyı askıya alacağını görmeye hazırdılar: Gamaliel'in ifadesiyle, 'eğer onların bu fikirleri veya bunların uygulanması insan kaynaklıysa, çökecektir; ama eğer Tanrı'dan gelmişse, onları asla bırakamazsınız ve kendinizi Tanrı'yla savaşta bulma riskiyle karşı karşıya kalırsınız' (Elçilerin İşleri 5:39). İsa'nın ölümünden sonra bile, hatırı sayılır bir süre boyunca, Ferisiler, İsa'nın hareketinin henüz 'çökmediği' yönündeki Nasıralı iddiayı dikkate alarak, İsa'nın hâlâ hayatta olması ve geri dönüş noktasında olması nedeniyle, İsa'nın ölümünden sonra konuşan Gamaliel'in kanıtladığı gibi, hükmü ertelemeye hazır olacaklardı. Ancak zaman geçtikçe, Yahudi cemaatinin ana gövdesi açısından bu Nasıralı iddiaları çok zayıflayacaktı. 1 78 ne kadar sürdü?

--- SAYFA 193 ---

EBİONİTLERİN KANITLARI Nasıralı hareketinin çöktüğüne dair bir karara varmak için beklemek mi gerekiyor? İsa çarmıha gerilerek başarısızlığa uğramıştı ve Nasıralıların onun geri döneceğine dair verdiği güvence yerine getirilmemişti. Bu nedenle çoğu Yahudinin ulaştığı sonuç, İsa'nın başarısız bir Mesih olduğuydu. Onun iddia edilen kehanet güçlerine gelince, bunların birer yanılsama olması gerekirdi. Sonuçta o gerçek bir peygamber değildi, yoksa kendisiyle ilgili kehanetleri yerine getirilmiş olurdu. Ancak Ebionitler yine de bu sonucu kabul etmeyi reddettiler; ancak şüphesiz İsa'nın dönüşünü beklemekten bıkmış olan bazıları, normatif Yahudiliğin öğretisine geri döndüler ve İsa'nın Mesih ve peygamber olduğuna olan inançlarından vazgeçtiler. Geriye kalan Ebionitler, hâlâ Tevrat'a sadık olmalarına rağmen, (ne yazık ki şimdi kaybolmuş, diğer Ebionit yazılarıyla birlikte Pavlus Hristiyan Kilisesi tarafından gizlenmiş) ek bir kutsal yazı veya müjde inşa ettiler; burada kendilerine İşaya veya Yeremya kadar ilham veren ve bu nedenle kanona dahil edilmeyi hak eden İsa'nın sözlerini kaydettiler. Yahudilerin ana gövdesi için bu yeni kutsal yazı, kutsal kitap kanonuna sapkın bir eklemeydi ve ortaya çıkışı, Ebionitlerin, Samiriyeliler ve Sadukiler gibi sapkın bir Yahudi mezhebi olduğunu gösteriyordu. Üstelik Ebionitler, İsa'nın şahsında kehanet çağının geri döndüğünü düşündüklerinden, İsa'nın ölümünden sonra, İncil'deki peygamberlerin sonuncusu Malaki ile sona eren kehanet çağının sona erdiği varsayımıyla bir öğretiler külliyatı oluşturan Ferisi bilgelerin otoritesini kabul etmeye istekli olamazlardı. Böylece Ebionitler, İsa'nın peygamber ve Mesih olduğuna olan inançlarını sürdürdükleri için, haham Yahudiliğinin gelişen faaliyetlerinden giderek daha fazla kopmuşlardı. Yine de Ebionitlerin nihayet Ferisi hahamlar tarafından sapkın ilan edilmesi MS 1 3510 civarında muhtemelen hiç de kolay değildi. Bu kararda hiç şüphesiz hahamların, Pavlus'un öğretilerini takip eden Hristiyanlığın Yahudi olmayan kolunun Tevrat'ı yürürlükten kaldırdığını ve Yahudi karşıtı tutumlar geliştirdiğini fark etmesi etkili olmuştur. Bu, İsa'nın Mesihlik iddiasının 'Tanrı'dan' olmadığına kesin kanıtıydı. Ancak Yahudi olmayan Hristiyanlık, Ebionit Hristiyanlığından farklı olarak hiçbir zaman sapkın olarak görülmedi, çünkü Yahudilikten onun sapkın bir biçimi olarak kabul edilemeyecek kadar uzaktı. Bu nedenle Ebionitler, hem şu anda Hristiyanların ana topluluğu olan Katolik Kilisesi hem de Yahudiler tarafından dışlanmak gibi mutsuz bir konumdaydı. Bu iki dinden birine veya diğerine katılma baskısı çok büyüktü ve dördüncü yüzyıla gelindiğinde Ebionitler fark edilebilir ayrı bir topluluk olmaktan çıkmıştı. Bu nedenle tarihçiler tarafından göz ardı edilmeye ve küçümsenmeye yönelmişlerdir. Yine de ne 1 79

--- SAYFA 194 ---

Hristiyanlığın kökenleri hakkındaki tanıklıklarının kalıntıları benzersiz bir öneme sahiptir, çünkü Katolik Kilisesi'nin aksine onlar doğrudan 'Kudüs Kilisesi'yle ve dolayısıyla İsa'nın kendisiyle bağlantılıydı. Pavlus ve onun 'Kudüs Kilisesi' ile bağlarını kopardığı koşullar hakkındaki ifadeleri, her zamanki küçümseyici küçümsemeyle değil, saygıyla ele alınmayı hak ediyor. Ebionitlerin tanıklığı iki biçimde korunmuştur. İlk olarak, Kilise yazarları Justin Martyr (ikinci yüzyıl), Irenaeus, Hippolytus ve Tertullian (ikinci yüzyılın sonu ve üçüncü yüzyılın ilk yarısı), Origen (üçüncü yüzyılın ortası) ve Epiphanius ve Jerome'un (dördüncü yüzyıl) yazılarında bulunan Ebionit inançlarının daha önce bahsedilen özetleri bulunmaktadır. Bunların hepsi, Ebionluların Pavlus'un sahte elçi olarak karşı çıktığını doğruluyor. İkinci tip tanıklık daha dolaylıdır ve modern bilim adamlarının dedektiflik çalışmalarına dayanmaktadır, ancak oldukça ikna edicidir. Antik dünyadan ve orta çağların başlarından aktarılan bazı metinler, görünüşte Ebionitlerin değil, diğer dini grupların yazılarıdır; ancak akademisyenlerin özenli analizleri, bu eserlerin her birinde, Ebionlu bir yazar tarafından yazılan ve Ebionlu olmayan bir yazar tarafından devralınan ve uyarlanan bir katman bulunduğunu göstermiştir. Burada en uygun olan iki örnek (çünkü bunlar Ebionluların Pavlus hakkında ne düşündüğünü gösteriyor) şunlardır. Sözde Clemmtine yazıları. Bu yazılar, yanlış bir şekilde, halk arasında Petrus'un öğrencisi olduğu varsayılan Papa 1. Clement'in yazarına atfedildiği için ortodoks ataerkil eserler olarak korundu. Aslında, bu yazıların özü, on dokuzuncu yüzyılda F. C. Baur'un işaret ettiği ve çoğu bilim insanının (Baur'un çalışmalarına yönelik bir ara tartışma ve karalamanın ardından) artık hemfikir olduğu gibi, ikinci yüzyıl Suriye'sinden gelen Yahudi Hristiyan veya Ebionite'dir. Bu öz, Tevrat'a sıkı bir bağlılığı gösterir ve Petrus'a Tevrat karşıtı görüşler atfedene yönelik ateşli bir saldırıyı içerir. Pavlus'un isminden bahsedilmiyor, ancak Peter'in polemikçi olarak temsil edildiği 'Simon Magus' kılığında en büyük düşman olduğu kuvvetle ima ediliyor. Petrus'un bu hafif kılık değiştirmiş Pavlus'a saldırısı, onun sahte bir peygamber olduğu, Petrus hakkında yalanlar yaydığı ve hepsinden önemlisi, İsa'nın gerçek öğretileri hakkında hiçbir şey bilmediği, çünkü onunla hiçbir zaman bedenlen tanışmadığı ve İsa hakkındaki fikirlerini yanıltıcı vizyonlara dayandığı gerekçesiyledir. Bu 'Simon Magus'un gerçekten Paul olduğu, böyle bir durumun sonuçlarının ne kadar derin olacağını fark eden Baur'u eleştirenlerin bu sonuca direnmeye yönelik birçok umutsuz girişimine rağmen, artık bilim adamları tarafından kabul edilmektedir.

--- SAYFA 195 ---

kabul. Çünkü bu, Pavlus'un, Petrus gibi, oybirliğiyle Kilise'nin direği olarak kabul edilen bir kişi olmak şöyle dursun, tartışmalı bir şahsiyet olduğunu ve Hristiyanlığın kuruluşundaki rolü büyük bir çekişme konusu olduğunu gösteriyor. Arapça el yazması Shlomo Pines tarafından açığa çıkarıldı. İsrailli bilim adamı Shlomo Pines, Suriye'deki Yahudi Hristiyan topluluğunun daha sonraki bir tarihte, muhtemelen beşinci yüzyıldaki görüşlerine ilişkin bazı ilginç kanıtlar keşfetti. Abdülcebbar'ın İstanbul'daki bir el yazması içindeki onuncu yüzyıldan kalma Arapça eserini incelerken, bu eserin bir bölümünün aslında bir Yahudi Hristiyan kaynağından alındığını kanıtlamayı başardı. Bu birleştirilmiş bölümün bakış açısı Ebionitlerin bakış açısidir: Tevrat'ın geçerliliğinin devam ettiğine inanç, bir peygamber olarak İsa'nın insan statüsünde ısrar ve İsa'nın öğretilerini tahrif eden biri olarak Pavlus'a karşı güçlü bir muhalefet. Bu kaynağa göre Pavlus, esas olarak Roma'nın desteğini elde etmek ve kendisi için güç ve nüfuz elde etmek amacıyla Tevrat'a uymayı bıraktı. Hatta Pavlus, Yahudi karşıtı propagandası Romalıları Yahudilere karşı kışkırttığı için Tapınağın Romalılar tarafından yıkılmasından da sorumludur. Bu kaynak, onun Hristiyanlığının 'Romanizm' olduğunu söylüyor; Romalıları Hristiyanlığa dönüştürmek yerine Hristiyanları Romalılara dönüştürdü. Bu Yahudi Hristiyan kaynağı aynı zamanda güvenilmez ve kendi kendisiyle çelişen İnciller hakkında da sert eleştiriler içermektedir. Tek güvenilir İncil'in İbranice yazılmış orijinal olduğunu beyan eder, ancak bu kaynağı üreten topluluğun hala bu orijinal İncil'in bir kopyasına sahip olup olmadığı şüphelidir. Kaynağın İncil hikayelerinde İsa'nın Tevrat yasalarını yürürlükten kaldırdığı iddiasıyla ilgili sözleri özellikle ilgi çekicidir. Öğrencilerin açlık durumundan dolayı acil bir durum olarak açıkladığı mısır toplama olayıyla ilgilidir; ve mısır toplamanın yasallığını açıklamak için kullanılan Arapça teknik ifade, Talmud'da insan hayatının tehlikede olduğu durumlarda Şabat yasasının yürürlükten kaldırılmasıyla bağlantılı olarak kullanılan İbranice piqquah nifuh'un ("bir ruhun kurtarılması") doğrudan çevirisidir. Genel olarak, bu metinden ortaya çıkan tablo, beşinci yüzyıldaki, kendi kaynaklarıyla pek çok açıdan bağlantısı olmayan ve yer altı varlığını zar zor korumayı başaran, ancak yine de yüzyıllar öncesinden gelen inanç unsurlarına bağlı kalan ve belirli noktalarda hala en eski Yahudi Hristiyanlara, yani Yakup ve Petrus'un Kudüs Nasıralı cemaatine bağlı olan bir Yahudi Hristiyan topluluğuna ilişkindir.

181

--- SAYFA 196 ---

Ebionitler, Katolik Kilisesi tarafından zulüm görmeleri gibi basit bir nedenden ötürü hayatta kalamadılar. Herhangi bir nedenle bu baskı kalktığında (örneğin bir bölgenin Hristiyan yönetiminden Müslüman yönetimine geçmesi) bazen saklandıkları yerden çıkıp açık bir varoluşa devam ediyorlardı. Yahudi filozof Saadia'nın 11 eserlerinde bunun onuncu yüzyıl gibi geç bir tarihte gerçekleştiğine dair kanıtlar bile mevcuttur. Ancak çoğunlukla Ebionitler koruyucu bir Ortodoksluk kılıfına girmek zorunda kaldılar ve bu da zamanla tam bir asimilasyona yol açtı. Yine de, gizli inançlarını hâlâ muhafaza etmelerine rağmen, genel olarak Hristiyanlık üzerinde derin bir etkiye sahip oldular; Hristiyan tarihinde, Aryanizm de dahil olmak üzere birçok Yahudileştirici sapkınlığın yeraldı Ebionit gruplarından kaynaklandığına inanmak için nedenler var. Etkileri hümanizm ve dünyevi kaygılar yönündeydi ve köleliğin ve baskının uysal kabulüne karşıydı ve Hristiyan antisemitizmi üzerinde kısıtlayıcı bir etkileri vardı. Hristiyanlıkta hiçbir zaman tümüyle yok olmayan alternatif bir geleneği temsil ediyorlardı. Ebionitler bu nedenle hiçbir şekilde ihmal edilebilir veya alay konusu bir grup değildir. İsa'nın orijinal öğretisini temsil ettikleri iddiası ciddiye alınmalıdır. Bu nedenle Pavlus hakkında söylediklerini dikkate alınmaya değer bularak göz ardı etmek oldukça yanlıştır. O halde, Epiphanius'un (dördüncü yüzyıl) eserlerinde bulunan, Pavlus'a ilişkin Ebioncu görüşün günümüze ulaşan en eski formülasyonuna daha dikkatli bir şekilde bakalım. 'Onun Yunan olduğunu beyan ediyorlar. . . Derler ki Kudüs'e gitti ve orada biraz zaman geçirdikten sonra rahibin kızıyla evlenme tutkusuna kapıldı. Bu nedenle mühtedi oldu ve sünnet edildi. Daha sonra kızı alamayınca öfkeye kapıldı ve sünnete, Şabat'a ve Kanun'a karşı yazdı' (Epiphanius, Panarion, 30. 16. 6-g). Bu hesap elbette tarih değil. Bu, Epiphanius'un dördüncü yüzyılda Ebionlular'ın söylediği şeydir ve hem Epiphanius'un Ebionlulara olan düşmanlığı hem de Ebionluların Pavlus'a olan düşmanlığıyla renklenmiştir. Yine de burada doğru olabilecek bir temel var. Önceki tartışmalarımızda hikâyedeki özellikle iki unsurun önemli olduğu ortaya çıktı: Pavlus'un bir 'Yunan' olması (yani Helenistik bir Yahudi olmayan) ve Baş Rahip (burada sadece 'rahip' olarak anılıyor) ile ilişkisi olması. Üçüncü bir özgün unsur tespit edilebilir: Pavlus'un bir hırsla ulaşmadaki başarısızlığı ve bunun sonucunda Başkâhin'i terk etmesi ve İsa hareketine katılması. Pavlus'un hayal kırıklığına uğramış bir aşık olarak tasviri 182'nin tipik bir yaratımıdır.

--- SAYFA 197 ---

EBİONİTİ'NİN Halk Hayal Gücünün Kanıtı, yine de tamamen hedef dışı değil. Pavlus gerçekten de Baş Rahibin kızına değil, Baş Rahibin sembolü (üyesi olmasa da) olduğu Yahudiliğe aşıkı. Pauline Hristiyanlığını yaratan şey, Pavlus'un Yahudilikle yaşadığı hüsrana uğramış aşk ilişkisiydi. Daha gerçekçi bir düzeyde, Baş Rahip gerçekten de Pavlus'un hayatındaki kilit kişiydi: Nasıralıları taciz ettiğinde işvereni, Şam'da kaçarak Baş Rahibin işbirlikçi rejimine olan bağlılığını bıraktığında düşmanı ve Nasıralıların düşmanlığından Roma polisinin gözetimine kaçtığında yine ölümcül düşmanı. Epiphanius'un açıklaması açıkça eksiktir, çünkü Pavlus'un Kudüs'teki Nasıralılarla olan ilişkilerine hiçbir gönderme içermemektedir. Epiphanius'un zamanındaki Ebionitlerin, Pavlus'un Yakup ve Petrus'un yanında nasıl durduğuna dair farklı bir görüşü olmalı. Yine de, Epiphanius'un anlatımı eksik ve romantik olmasına rağmen, birçok açıdan Katolik Kilisesi tarafından aktarılan Pavlus anlatımından veya hatta Pavlus'un Mektuplarında kendisi hakkında verdiği anlatımdan daha doğrudur. Yakup ve Petrus'un arkadaşı ve akranı olan, suçlanamaz Yahudi kökenli saygın Ferisi yerine, Epiphanius'un çarpıtılmış anlatımından gerçek Pavlus'a dair bir şeyler hissedebiliyoruz - işkence gören maceracı, bir dizi fırtınalı olay boyunca kurnazlıkla yolunu bulan ve kendi bireysel yaratımı olan bir din biçimi kuran. 183

--- SAYFA 198 ---

BÖLÜM 1 6 MİT YARATICI Pavlus hakkındaki kitaplar genellikle Pavlus'un teolojisiyle ilgili bir bölümle biter; burada yazarlar Pavlus'un kader, ilk günah, teslis, soterioloji ve eskatoloji gibi konulardaki tutumunu ortaya çıkarmaya çalışırlar. Daha sonraki profesyonel düşünürlere çok fazla malzeme sağlamasına rağmen, Paul'un bu soyut konularda kalıcı bir felsefi duruşunun olmadığı genel olarak ortaya çıkıyor. Pavlus öncelikle bir düşünür değildi, ancak yüksek düzeyde bir dini hayal gücüne sahipti. Bu nedenle Pavlus'u teolog yerine mitoloji uzmanı olarak düşünmek daha verimli görünüyor. Hiçbir din öncelikli olarak teolojiye dayanmaz. Önce hikaye geliyor; ve daha sonra, hayal gücü ateşleri söndüğünde ve efsane yaratma yeteneği sona erdiğinde, ilahiyatçılar hikayeyi bir sisteme dönüştürmeye çalışırlar. O halde Pavlus'un yarattığı yeni hikaye neydi? Çünkü Pavlus'un, İsa'nın basit öğretileri için entelektüel bir çerçeve oluşturan teorisyen olarak kabul edilen resmi, işe yaramayacaktır. Bu resim, İsa'nın Hristiyanlığın kurucusu olduğunu ve Pavlus'un entelektüelleştirici epigon olduğunu varsayar. Ancak gerçek şu ki, gördüğümüz gibi, İsa kesinlikle yeni bir din bulmadı, sadece mevcut bir din olan Yahudiliğin hikayesinde kabul edilen bir rol oynamaya çalıştı. Hristiyanlığı kuran kişi Pavlus'tu ve bunu yeni bir dünya dinini başlatmak için yeterince güçlü ve sürükleyici yeni bir hikaye yaratarak yaptı. Bu yeni hikayede İsa'ya başrol verildi, ancak bu onu Hristiyanlığın yaratıcısı yapmaz; tıpkı Hamlet'in Shakespeare'in oyunlarını yazdığı gibi. Pavlus'un öyküsündeki İsa, kurgusal bir karakterdi; tıpkı Shakespeare'in, Danimarkalı Hamlet'in tarihsel figürünün kemiklerine yeni bir hayal gücü üflemesi gibi. Pauline mitindeki temel tema tek bir cümleyle özetlenebilir: İlahi kurtarıcının inışı. Sözde teolojideki her şey bundan kaynaklanmaktadır; çünkü kurtuluş ya da kurtarma yukarıdan geldiğinden, insanın eylemine ya da girişimine hiçbir etkinlik atfedilemez. 184

--- SAYFA 199 ---

MİT YARATICI Böylece bir tür kader doktrini ortaya çıkar: ilahi kurtarıcı indiğinde, kimin kurtarılmayı hak ettiğine bakmaz, çünkü bu, hak etmeyi içeren ne yaparsa yapsın, insanın kendi çabasıyla yaptığı bir şeye bir tür kurtarıcı etkinlik atfetmek olacaktır. O halde kimin kurtarılacağını nasıl bileceğiz? Yapmıyoruz. Kurtarıcının kurtarmaya karar verdiği kişiler kurtarılacak. O halde kurtarılmak için ne yapabiliriz? İnançlı olmak dışında hiçbir şey. Bu ne anlama gelir? Bu tamamen inen kurtarıcıya güvenmek ve diğer tüm kurtarma umutlarını terk etmek anlamına gelir. Ancak elbette inançlı bir tutuma sahip olmak bile bir tür çaba gerektirir ve eğer öyleyse, her şey kurtarıcının katkısıyla gerçekleşmez. Bu tür bir muamma daha sonraki teologların dikkatini çeker ve Hristiyan teolojisinin kütüphanelerini doldurmaya yardımcı olur, ancak asıl mesele hâlâ hikayedir: kurtarma yukarıdan geldi. İlahi kurtarıcının inışı başka anlatı unsurlarını da ima eder. Bu, Yukarı ve Aşağı olmak üzere iki alem olduğu anlamına gelir. Yukarıda Işık bölgesi ve Aşağıda Karanlık bölgesi, kurtarılmamız gereken ve Aşağıya ait hiç kimsenin bizi kurtaramayacağı karanlık hapisane var. Bu nedenle, Aşağı tipi hiçbir özgürleşme eylemi bize herhangi bir fayda sağlayamaz; Aşağı'nın bir bölgesinden diğerine, örneğin Mısır'dan Filistin'e veya kölelikten özgürlüğe geçiş yapılamaz. Bizi hapseden şey, Kötülüğün güçlerine esaret olan insanlık durumudur. Hikâyenin bu yönünden, ilahiyatçıların İlk Günah doktrini adını verdiği şey geliyor; bu, Adem ile Havva'nın Cennet Bahçesi'nden kovulmasını konu alan İbranice hikâyenin Pavlus tarafından yeniden okunmasıdır; hikâyenin kendisinde ve geleneksel Yahudi yorumunda bu radikal çağrışım yoktu. Buraya kadar hikaye Gnostisizm olarak bilinen din türünde bulunan hikayeye aynıdır. Son keşifler, daha önce iddia edilenin aksine, Gnostisizmin Hristiyanlıktan önce var olduğunu, ancak daha sonra Hristiyan biçimlerini aldığını göstermiştir. 1 Gnostik efsanenin özü, bu dünyanın kötülüğün pençesinde olduğu ve bu nedenle bazı ayrıcalıklı ruhların bu dünyanın esaretinden kaçabilmesini sağlayacak gizli bilgiyi (gnosis) aktarmak için Işık dünyasından bir ziyaretçinin (veya bir dizi ziyaretçinin) gerekli olduğuydu. Gnostisizm'de bu dünya o kadar kötü kabul edilir ki, Tanrı tarafından yaratılmış olamaz. Demiurge ("yaratıcı") adı verilen sınırlı veya kötü bir güç tarafından yaratıldı. Gerçek Yüce Tanrı göklerin ötesinde bir bölgede yaşıyor ama insanlığa acıyor ve onlara kendilerini Tanrı'dan nasıl kurtaracaklarını öğretmesi için bir elçi gönderiyor. Bazı Gnostik mezheplerde Demiurge, Yahudilerin Tanrısı ile özdeşleştirilir ve Yahudi kutsal kitabı Tevrat'ın bu kötü tanrı tarafından verildiği düşünülür. Yahudiler bu nedenle 185 olarak kabul edildiler.

--- SAYFA 200 ---

MİT YARATICI, bu mezhepler tarafından Demiurge'nin özel insanları olarak ve tarihte Yüce Tanrı'nın elçilerinin kurtarma çalışmalarını engelleme rolüne sahip olarak. Anti-Semitizm (yahudilere karşı duyulan yoğun nefret anlamında) antik dünyada alışılmadık bir durum olmasa da, anti-Semitizmin en radikal biçiminin, Yahudilerin kozmik kötülüğün, yani Şeytan'ın halkının temsilcileri olduğu görüşünün ortaya çıkması muhtemelen Gnostik mezhepler arasındaydı. Pavlus'un Mektupları, daha sonra geleceğimiz Gnostik olmayan diğer mitolojik unsurlarla birleştirilmiş olsa da, Gnostisizmin izole edilmeye değer bir biçimini göstermektedir. Gnostisizmin temel algısı kesinlikle Pavlus'ta mevcuttur: Bu dünya o kadar kötülüğe gömülmüştür ki, yukarıdan kurtarılma bir zorunluluktur. Ancak mitolojik ayrıntılar değiştirildi. Pavlus dünyanın aslında kötü bir güç tarafından yaratıldığını düşünmüyor; Yaratılış'taki dünyanın Tanrı tarafından yaratıldığına dair anlatımı kabul eder. Ancak dünyanın kötü bir gücün kontrolü ve hakimiyeti altına girdiğine inanıyor; Dünya ele geçirilen bölgedir. Bu nedenle dışarıdan başka kurtuluş umudu olamaz. Pavlus'un düşüncesinde, daha doğrusu mitolojisinde kötü güç ya da Şeytan kavramının önemi göz ardı edilemez. Bu güç veya güçlerden söz ederken genellikle Yahudilikten ziyade Gnostisizm'den türetilen ifadeleri kullanır. Böylece kozmik kötü güçlerin İsa'ya saldırısının resmini şu sözlerle verir: 'Bu dünyanın yöneticilerinden hiçbiri bu bilgeliği bilmiyordu; çünkü bunu bilselerdi yüce Rab'bi çarmıha germezlerdi' (1 Korintliler 2:8). 'Bu dünyanın hükümdarları' (archonton lou aionos toutou) ifadesi, Romalılar veya Başrahip gibi dünyevi hükümdarları değil, 'bu kozmik çağ' anlamında 'bu dünyayı' yöneten doğaüstü güçleri kastediyor. Benzer şekilde, İsa'ya ve kendisine karşı çıkan doğaüstü güçlere atıfta bulunmak için 'prenslikler ve güçler' ifadesini ve Gnostik bağlantılı diğer ifadeleri kullanır (örneğin Romalılar 8:38). Hatta bir keresinde, en üstün kötü güce 'tanrı' adını vermiştir (Korintliler 4:4). Pavlus bu nedenle kötülüğün güçlerinin bir hiyerarşi içinde örgütlenmiş olduğunu ve en azından kozmik tarihin bir dönemi için Tanrı'dan bağımsız bir güce sahip olduğunu düşünüyor. İsa'nın dünyaya gelmesi öncelikle bu güçlerin gücünü kırmak içindi; Her ne kadar ona karşı çıkan dünyevi güç, yani Yahudiler onun ana düşmanları gibi görünse de, bu sadece yüzeydeydi, çünkü gerçekte o, dünyevi düşmanlarının kötü doğaüstü güçlerin piyonları olduğu geniş bir kozmik mücadeleye girişmişti. Gnostiklerin düalizminin nihai olarak kaynaklandığı İran dininde bile, kötü doğaüstü güç, bir tanrı olarak görülüyordu.

--- SAYFA 201 ---

iyinin gücünden daha düşük olan şey, sonuçta iyinin galip gelmesidir. Yani Pavlus'un düalizmi İran ya da Gnostik dinin düalizminden pek de daha az aşırı değildir. Son zamanlarda Pavlus'un bu ikiliği Helenistik kaynaklardan değil, Yahudi kaynaklarından türettiği iddia edildi; çünkü Yahudi Apokrif ve Psödepigrafik kitaplar Şeytan'a önemli bir rol veriyor; ve Kumran yazıları (Ölü Deniz Parşömenleri) dünyadaki kötülüklerin çoğunu Belial adlı kötü bir meleğin faaliyetlerine atfeder. Elbette ki bu yazılar, düalizme şiddetle karşı çıkan ve Şeytan'ı Tanrı'nın yalnızca O'na isyan etmeyen, ister Ölüm Meleği ister ilahi mahkemede insanların savcısı olarak emirlerine itaat eden meleklerinden biri olarak gören Ferisiler tarafından kutsal metinlerin dışında tutuldu. Tamamen Yahudi terimleriyle bile olsa, Pavlus'un düalizmi onu Ferisi düşünce tarzından dışlayacaktır. Fakat her halükarda, Pavlus'un ikiciliği ile sözü geçen Yahudi yazılarının ikiciliği arasında büyük bir fark vardır; bunlar, umutsuzluktan etkilenmiş olsalar da, Pavlus'un yazılarının çıktığı derinliklere asla inmezler. Yahudi Pseudepigrapha ve Kumran yazılarında kozmik bir kötülük hissi olmasına rağmen, onlar hala Tevrat'ın ve İsrail'in seçilmişliğinin etkililiğine inanıyorlar; insan yaşamını yaşanabilir kılmak için üst dünyadan bir kurtarıcıya ihtiyaç duymazlar. Kötülüğün gücünün sonunda kırılması Tora'nın uygulanması yoluyla olur; ve bu, insan iradesinin iyilik yönünde kullanılmasının tarihte hâlâ en önemli faktör olduğu anlamına geliyor. İyiyle kötü arasındaki savaşın sahnesi hâlâ insan ruhunun içindedir; insanlarla çatışmanın çaresiz ve pasif yansımaları olarak göklere taşınmamıştır. Tam tersine doğaüstü güçler arasında yaşanan savaş, dünyadaki savaşın bir yansımasıdır; ve savaşın sonucu Dünya'nın dönüşümü olacak, ondan organize bir kaçış değil. Pavlus'un düalizm tipi için makul bir Yahudi modeli bulunamaz; tek çağdaş paralellik Gnostisizm'dedir. Elbette bazı farklılıklar var, ancak farklılıklarda bile temel bir benzerliğe dikkat çekiyoruz; ve burada Gnostisizmin pek çok çeşidinin bulunduğunu ve bu dünyanın kötülüğüne ve dünya dışı kurtuluş ihtiyacına ilişkin temel öğretilerin neredeyse sonsuz çeşitlilikte mitolojik ayrıntılara sahip olabileceğini aklımızda tutmalıyız. Pavlus'un çeşitliliği, kötü gücün dünyayı ve Tevrat'ı yarattığı fikrini içermiyor; ancak aynı tür işlevi yerine getiren kavramları içerir. Pavlus, Yahudilere ve Yahudiliğe hayran olan ve genellikle Yahudi karşıtı etkiyle ikisini de kendi modeline dahil etmeye çalışan Gnostisizm türüne mensuptur. Bu tür bir şemada Tevrat'ın doğaüstü bir kökene sahip olduğu kabul edilir, ancak bu yanlış kaynaktan gelmektedir.

--- SAYFA 202 ---

doğaüstü kaynak. Ancak Tevrat, bu tür bir Gnostik için gizli bir mesaj içerir: Kendisine rağmen, gerçek irfan geleneği hakkında bilgi verir. İbranice İncil'de yer alan resmi geleneğin yanı sıra, Yahudilerin ve Yahudiliğin otoritesini devre dışı bırakan alternatif bir geleneğin ipuçları da vardır. Böylece Gnostiklerin İncil'de Yahudi olmayan ama yine de otoriteye sahip görünen kişiler üzerinde yoğunlaştıklarını görüyoruz: örneğin Habil'in Kabil tarafından öldürülmesinden sonra doğan Adem'in oğlu Şit; veya canlı olarak cennete alındığı söylenen Enoch; ya da Yahudi Levili rahipliğinden olmayan Yüceler Yücesi'nin rahibi Melkisedek. Bunun gibi figürler üzerinde, Yahudi Tanrısından değil, mesajı Yahudiliği çok aşan Yüce Tanrıdan kaynaklanan alternatif bir geleneğin fantezisini inşa etmek mümkündür. Hatta bazı Gnostik mezhepler bundan çok daha ileri giderek, İncil'de saygıyla anılan Yahudi olmayan şahsiyetlerden alternatif bir gelenek oluşturmak yerine, İncil'in değerlerini tamamen tersine çevirerek, İncil'in kötü olarak nitelendirdiği şahsiyetlerden kendi alternatif geleneklerini inşa ettiler. Böylece Cainites, Cain'e ve İncil hikayelerindeki diğer tüm kötü adamlara saygı duyuyordu. Ancak bu bile İncil destanının gücüne bir tür övgüdür; Gnostikler ancak asalak bir şekilde İncil'den beslenerek mitlerine içerik sağlayabilirlerdi. Bu tür Gnostikler Yahudiliğe karşı ikircikli bir duyguyla harekete geçmişlerdi. Yahudiliğin ve özellikle de onun geniş insanlık tarihi tablosunun çekiciliğini hissettiler, ancak Helenistik kültürün gururu onları 'barbar' bir dini kabul etmekten alıkoymuştu için bunu kabul edemediler; ve ayrıca Yahudiliğin temel iyimserliği ve bu dünyanın armağanı için Tanrı'ya şükran duyması onlara itici geliyordu. Pavlus, gördüğümüz gibi, dünyanın Demiurge tarafından yaratıldığına dair Gnostik mitleri benimsemedi; ancak o, dünyayı kendisi yaratmamış olmasına rağmen ele geçiren şeytani güç olan 'bu çağın hükümdarı' efsanesine neredeyse eşdeğer bir efsaneyi benimsedi. Benzer şekilde Pavlus, Tevrat'ın kötü bir güç tarafından verildiği ve dolayısıyla kötü bir iş olduğu yönündeki Gnostik mitleri benimsemedi; bunun yerine Tevrat'ın sınırlı otoriteye sahip bir eser olduğu görüşünü ortaya attı. Bu görüşüne mitolojik bir ifade vererek Tevrat'ın Tanrı tarafından değil, melekler tarafından verildiğini ileri sürmüştür. Tevrat'ın statüsünün düşürülmesi şu şekilde ifade edilmektedir: 'Bu, vaat edilen "sayı"nın gelişine kadar alınan geçici bir tedbirdir. Melekler aracılığıyla neşredildi ve bir aracı vardı; ancak bir tarafın tek başına hareket etmesi için bir aracıya ihtiyaç yoktur ve Tanrı birdir' (Galatyalılar 3: 1 9-20). Çeşitli bilim adamlarının 188'i var.

--- SAYFA 203 ---

Yahudi kaynaklarında Tevrat'ın Tanrı tarafından değil, melekler tarafından verildiği fikrinin yer aldığı ve bu nedenle Pavlus'un bu pasajda şaşırtıcı veya yeni bir şey söylemediği iddia edilmeye çalışıldı. Yukarıda alıntılanan Yeni İngilizce İncil tercümesinin, Yunanca 'diatagtis' kelimesini, (Gözden Geçirilmiş Versiyonda bulunan) doğru tercümesi 'emredilmiş' yerine 'yayınlanmış' olarak tercüme ederek Pavlus'un ifadesinin katılığına gizlediğine dikkat edin. Eğer Tevrat melekler tarafından 'yazdırıldıysa' bu, onu onların ortaya çıkardığı anlamına gelir; eğer onlar onu sadece 'yayınladıysa', Tanrı'dan gelmiş olabilir. Pavlus, Tevrat'ın yazarlarının Tanrı değil, melekler olduğunu kesinlikle söylüyor. Akademisyenlerin karmaşık argümanlarına rağmen, Yahudi kaynaklarında buna benzer bir paralellik yoktur; hepsi de Tevrat'ın tek yazarının Tanrı olduğu ve Tevrat'ı 'veren' sesinin Sina Dağı'nda melekler değil, Tanrı'nın kendisi olduğu konusunda ısrar etmektedir.² Pavlus'un ifadesine tek paralel, Tevrat'ın daha aşağı bir güç olan Demiurge tarafından verildiğini belirten Gnostik literatürde bulunabilir. Pavlus böylece Tora'nın aşağılık olduğuna dair Gnostik doktrini uyarlıyor: Aşağı ve aynı zamanda kötü bir güç tarafından emredilmek yerine, aşağı ama hayırsever güçler tarafından emrediliyor. Bu, Pavlus'un Tora'nın yalnızca geçici olduğu ve onun yerini alacak daha büyük bir şeyin, kurtarıcının gelişinin habercisi olduğu yönündeki görüşüyle uyumludur. Yeni Ahit'te Tevrat'ın yazarları olarak meleklerle yapılan diğer iki atıf (Elçilerin İşleri 7:53 ve İbraniler 2:2) sadece Pavlus'un buradaki ifadesine dayanmaktadır. Tevrat'ın babası olan meleklerle ilgili bu efsanenin tek yaratıcısı Pavlus'tu. Burada yine Hristiyan geleneğinde ve biliminde Pavlus'u Hristiyanlığın mucidi olarak özgünlüğünden mahrum bırakma yönündeki baskıyla karşılaşıyoruz. Pavlus'un bahsettiği 'aracı' Musa'dır, ancak onun 'bir tarafın tek başına hareket etmesi için aracıya gerek yoktur ve Tanrı tektir' şeklindeki açıklaması biraz gizemlidir. En iyi açıklama, Pavlus'un Tevrat'ın iki taraf, Tanrı ve İsrail arasında bir anlaşma veya sözleşme oluşturduğuna işaret etmesi gibi görünüyor. Öte yandan, Tanrı'nın İbrahim'e bereket beyanı tek taraflıydı; İbrahim pasif bir alıcıydı ve yalnızca 'inanç'a sahip olması gerekiyordu: sonuç olarak hiçbir 'aracıya' ihtiyaç yoktu. Pavlus'a göre, bu tek taraflı bereket bahşedilmesi, insanla Tanrı arasında çok daha üstün ve daha doğrudan bir iletişim şeklidir; tamamen yukarıdan gelen kurtuluşa bağımlı olan insanın çaresiz durumunu yansıtır. Dolayısıyla Pavlus, Tevrat'ın iki ortak, Tanrı ve İsrail arasında bir anlaşma ve anlaşma oluşturduğunu ileri süren Yahudilerin insan doğasının saygınlığı kavramını aşağılık bir düşünce olarak reddeder. Pavlus'un Galatyalılar ve başka yerlerdeki tartışmasında İbrahim'i kullanması, onun 189'a yakınlığını değerlendirmemiz bağlamında ilginçtir.

--- SAYFA 204 ---

MİT YARATICI Gnostisizm. Gnostiklerin, Seth, Enoch ve Melchizedek gibi Yahudi olmayan İncil karakterlerini, ahernatif bir gnosis geleneğinin iddia edilen temsilcileri olarak kullandıklarını gördük. Pavlus İbrahim'i de aynı şekilde kullanıyor. İbrahim, İsraililerin atası olmasına rağmen, aynı zamanda diğer ulusların da atasıydı ve Tevrat'la ilgisi olmayan, Musa öncesi bir şahsiyetti. Pavlus bu nedenle ona 'iman' yolunun bir temsilcisi olarak davranır ve Tora'nın verilmeden önce bile eskimiş olduğunun habercisidir. Bu eğilim İbranilere Mektup'ta geliştirilmiştir (Pavlus'un daha sonraki bir öğrencisi tarafından yazılmıştır, ancak Kilise geleneği tarafından yanlışlıkla Pavlus'un kendisine atfedilmiştir), burada Melkisedek figürü de aynı şekilde, Yahudi Harunitçilerinkinden daha üstün bir alternatif rahiplik olduğunu göstermek için kullanılmıştır. Ancak İncil'deki Yahudi olmayan figürlerin Gnostisizmi anımsatan bu şekilde kullanılması, Pavlus'un ve Pauline Kilisesi'nin İbranice İncil ile ilgili ana stratejisi değildir. Gnostikler kendilerini yabancılar olarak gördüler ve bu nedenle İncil'deki materyallerden 'yabancı' bir gelenek inşa ettiler, İncil'deki hikayenin Demiurge halkıyla ilgili olan ve dolayısıyla dünyevi pisliklerle kirlenmiş ana çizgisini reddettiler. Ancak Pavlus ve Hristiyan Onu takip eden gelenek, çok daha cesur bir çizgiyi benimsedi. İbranice İncil'deki tüm ana peygamberlerin ilk Hristiyanlar olduğunu iddia etti. Hiçbiri (hatta Musa bile) Tevrat'ı kalıcı olarak bağlayıcı olarak görmemişti; hepsi Tevrat'ı yürürlükten kaldıracak ve iman ve kurtuluşun gerçek yolunu gösterecek olan kurtarıcının gelişini dört gözle beklemişlerdi. İbrahim'in, Musa'nın ve İsa'nın ilk Müslümanlar olduğunu ilan ederek hem Yahudilik hem de Hristiyanlık üzerinde aynı gasp operasyonu. Ancak İslam, Yahudi ve Hristiyan kutsal metinlerini kendi kanonuna uyarlamadı; bu nedenle, örneğin Akedah veya İshak'ın Bağlanması hikayesinde İsmail'in yerine (Arapların atası olduğu düşünülen) ayrıntıları serbestçe değiştirebildi. Eski Ahit'i bütünüyle Tanrı'nın sözü olarak kabul eden Pavlus'a açık değildi, bunun yerine ona kendi anlamlarını kattı ve onu Pavlus mitolojisinin şifreli bir mesajına dönüştürdü. Bu şekilde, İbrani peygamberler dizisi, İncil'in Gnostik yorumcuları tarafından tasavvur edilen, gnosis taşıyan "yabancılar" dizisinin yerine konuldu. 190'da ısrar eden Yahudiler

--- SAYFA 205 ---

Tevrat'ın kalıcılığını sağladılar ve peygamberlere daha sonra İsa'ya davrandıkları gibi davrandılar. Yahudiler ile yabancılar arasındaki ayrım, Gnostisizm'de olduğu gibi muhafaza edilmiştir, ancak çizgiler farklı şekilde çizilmiştir; bunun sonucunda Pavlus'un Hristiyanlığı, peygamberlik niteliğindeki Yahudiliğe karşı çıkmak yerine onu kendi amaçları doğrultusunda benimsemiştir. Pavlus'un Gnostik antinomianizme olan yakınlığını göstermek için şimdi Tevrat'a karşı tutumu incelenmelidir. Yasanın kurtaramayacağı şey, Pavlus'un dini duruşunun özüdür; çünkü eğer öyleyse, söylediği gibi, İsa'nın kurban edilmesine ne gerek vardı? Yahudilikte bu alternatifler anlaşılır bile değildir, çünkü Yahudilikte mesele kurtuluş değildir, çünkü kişi yalnızca antlaşmaya dahil olarak kurtulur ve o zaman mesele Tevrat'ı uygulayarak Tanrı ile birlikte çalışmaktır. Yahudi için, yalnızca aşırı derecede kasıtlı davranışlar onun 'kurtulmuş' olma durumunu tehlikeye atabilir ve dolayısıyla 'kurtulmuş' ifadesi Yahudi dini sözlüğünde bile yer almaz. Ancak Pavlus'a göre insanlığın durumu umutsuzdur ve tek sorun kurtuluştur. Bu nedenle hukukun bir önemi yoktur, çünkü boğulan bir adamla nasıl davranması gerektiği hakkında konuşmanın faydası yoktur; bunun yerine ona bir ip atılmalıdır. Pavlus, Galatyalılar'da ve başka yerlerde4 yasanın veya Tora'nın amacının bize nasıl davranmamız gerektiğini öğretmek değil, ahlaki durumumuzun umutsuz doğası konusunda bizi ikna etmek olduğunu söylüyor. Bize iyi davranışın ne olabileceğine dair bir model vererek, insan doğasının kötü durumunda bu tür davranışlardan ne kadar aciz olduğumuzu gösterir ve dolayısıyla bizi yeni bir doğa edinmenin bir yolunu aramaya iter. İnsanlığın durumu değiştirilmeli çünkü bu durum geçerli değil. Hukuka yönelik bu tutum Gnostisizmin tutumuna karşılık gelir. Çünkü Gnostisizm'de de mesele nasıl davranılacağına dair talimat değil, kurtuluştur. Öte yandan Pavlus'un antinomyanizmiyle Gnostisizmin antinomianizmi arasında bazı farklılıklar vardır. Gnostikler, Pavlus'un yaptığı gibi yalnızca hukuktan ümit kesmediler; aslında marifetten daha aşağı bir şey olarak hukuku küçümsediler. Çünkü hukuk, ruhun (pneuma) aksine, bedenin faaliyetleriyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılıydı. Manevi varlık, 'pnömatik', ahlâk yasasının işleyişinin üstündeydi ya da Gnostiklere biraz yakınlığı olan modern bir düşünür olan Nietzsche'nin ifadesiyle, 'iyinin ve kötünün ötesindeydi'. Nietzsche gibi Gnostikler de bu tutumla, insanlığın yalnızca azınlığının gerçek maneviyata muktedir olduğu bir insan tipolojisi geliştirmeye yönlendirildiler; çoğu insan geri dönüşü olmayan bir şekilde bedene ve materyalizme bağlıydı. Pavlus da 'ruh' (pneuma) ifadesini Gnostiklerin kullanımına benzer şekillerde kullanır; bu nedenle zaman zaman yalnızca 'ruh'a yatkın olanların İsa'nın kurban edilmesinden yararlanabileceğini ve burada 191'de içkin olan kader eğiliminin olduğunu ileri sürer.

--- SAYFA 206 ---

MİT YARATICI Pauline öğretileri kişilik ve karakterden oluşan bir kader tarafından pekiştirilir. Ancak Pavlus'un yasaya karşı tutumu doğrudan Gnostik değildir. Her halükarda, zaman zaman, Tevrat'ta en üst düzeyde somutlaştırılmış olan yasayı nihai hedef olarak görür, ancak bu, 'kurtuluş' ve yeniden doğuş dışında gerçekleştirilemez. Yalnızca yeniden doğan kişilik Tora'yı gözlemleme amacına ulaşabilir. Pavlus'un burada sadece 'gelecek dünyada' Tanrı'nın 'kötü eğilimi' yok edeceğini ve insanlığın psikolojik engel veya mücadele olmadan Tevrat'ı uygulayabileceğini öngören haham Yahudiliği düşüncesini tekrarladığı açıkça görülmüştür. Bu, peygamber Hezekiel'in formüle ettiği kavramdır: 'Onlara farklı bir yürek vereceğim ve içlerine yeni bir ruh koyacağım; Taştan yüreği bedenlerinden çıkarıp onlara etten bir yürek vereceğim' (Hezekiel t t : tg). İddiaya göre, Pavlus ile hahamlar arasındaki tek fark, Pavlus'un, İsa'nın gelişiyi birlikte gelecek dünyanın çoktan geldiğine inanmasıydı. Pavlus, İsa'ya 'iman' ederek ve onun çarmıha gerilmesini paylaşarak, 'taştan kalbin' ortadan kaldırılacağına ve sonunda Tora'nın uygulanabileceğine inanıyordu. Ancak bu, hahamların bu konudaki tavrının inceliğini yanlış anlamaktır. Hahamlar 'kötü eğilimin' en sonunda yok edileceğine inanıyorlardı, ancak bu, kötülüğe karşı verdiği uzun mücadelenin insanlığa bir ödül olacaktı. Bu dünyanın ve insanlığın görevi olan günah sorununun çözümü değildi; İnsanlığı bir kutluluk durumuyla ödüllendirmek için sorunun ortadan kaldırılmasıydı. Böylece hahamlar Mişna'da şöyle derler: 'Bu dünyada bir saatlik tövbe ve iyi işler, tüm dünya hayatından daha iyidir; ve gelecek dünyadaki bir saatlik mutluluk, bu dünyanın tüm yaşamından daha iyidir' (Mişna, Avot 4:17). Bu, Paul'un anlayamadığı bir tutumdur: Paul'un ergenlik çağındaki umutsuzluğu ve mükemmellik konusundaki sabırsızlığıyla güçlü bir tezat oluşturan bir incelik ve olgunluğu gösterir. Hahamlar için hayatın amacı ödülün ziyade mücadeledir. Paul için ödül, umutsuz ve dolayısıyla anlamsız olarak gördüğü mücadelenin vazgeçilmez ikamesi haline geldi. Böylece, Pavlus Tora'yı ahlaki davranışın gerçek standardı olarak kabul etme havasında olsa bile, onun etkinliğini yok eder: Düşmüş bir durumda insanlık onu uygulayamaz, 'kurtulmuş' bir durumda ise insanlığın ona ihtiyacı yoktur, çünkü hükümleri o zaman ikinci doğa haline gelir ve otomatik olarak itaat edilir. Ancak Pavlus Tevrat'a karşı bu nispeten saygılı tutumu tutarlı bir şekilde benimsememektedir. Bazen (özellikle Kudüs İsa hareketinin etkisiyle mücadele ederken) Tevrat'a karşı düşmanca bir tavır takınır ve onu materyalist olmakla suçlar.

--- SAYFA 207 ---

MİT YARATICI ve ruhani olmayan, oldukça Gnostik damarda. Böylece Tora'nın Şabat ve bayramlarını yerine getirmek isteyenlerin, doğanın aşağı güçlerini ifade eden Gnostik bir ifade olan 'elementlerin kötü ve dilenci ruhlarına' (Galatyalılar 4: g) boyun eğdiklerini beyan eder. Zaman zaman, Tora'nın yürürlükten kaldırılmış ve her zaman kusurlu olan eski yasanın yerine geçen, 'Mesih'in Yasası' adı verilen yeni bir yasanın var olduğunu söylüyor gibi görünüyor. Ancak bu sadece bir reform meselesi değildir, çünkü yeni 'Mesih'in kanunu' işlere değil, lütuf ve inanca dayalı olarak farklı bir şekilde işler. Bu, ahlaki hükümlerini korurken, eski yasanın törensel hükümlerini bir kenara bırakmak da meselesi değildir; çünkü Pavlus, Efkariya ve Pavlus'un Hristiyanlığı, eğer varsa, Yahudiliğin şimdiye kadar olduğundan daha tam olarak ritüellerle donatılmış yeni törenleri tanıtmıştır. Gerçek şu ki, Pavlus, tüm Gnostikler gibi, kanunu kendi şemasına anlaşılır bir şekilde oturtmayı beceremiyor ve yine de bunu yapmaya çalışmak zorunda çünkü kanun ortadan kaybolmayacak. Tüm Gnostikler yasayı ortadan kaldırmak ve onun yerine bir tür içgüdüsel, 'kurtarılmış' davranışı koymak isterler; bu da yasanın tüm taleplerini, bir yasaya sahip olma zorunluluğu olmaksızın yerine getirir. Ancak pratikte işler hiçbir zaman bu şekilde yürümez. 'Kurtarılması' gereken insanlar, açıklanamaz bir şekilde, kurtarılmadan önceki kadar kötü davranıyorlar, bu yüzden onları dizginlemek için Jaw'ın yeniden devreye sokulması gerekiyor. Ayrıca, eğer 'kurtarılırlarsa' tüm davranışlarının doğru olması gerektiğini söyleyen, mantıklı düşünen insanlar her zaman vardır, böylece yaptıkları hiçbir şeyin yanlış olamayacağı güveniyle kendilerine çekici gelen her türlü davranışı (cinsel alemler veya cinayet gibi) yapabilirler. Başka bir deyişle, insanlar 'kurtularak' daha iyi olmak yerine daha kötü davranabilirler. Pavlus bu 'kurtulmuş' çapkınlıkla başa çıkmak zorundaydı ve yalnızca inanç ve 'işler'den 'lütuf'a geçiş nedeniyle geçerliliğini yitirmiş olduğu varsayılan ahlaki öğüt yöntemlerini kullanabiliyordu. Karpokratlar gibi Gnostik çapkın mezheplerin de gösterdiği gibi, aynı sorun Gnostisizm boyunca da hissedildi. Bu nedenle, Pavlus'un baskı altında yasanın geçerliliğini kısmen kabul etme tutumu, bazılarının iddia ettiği gibi, onu Gnostisizm kategorisinden dışlamaz; çünkü istemeyerek de olsa, yasayı şemaya oturtma konusunda bir şeyler yapma zorunluluğu, her biri konuyu kendi yöntemiyle ele alan tüm Gnostik mezhepler için ortaktır. Örneğin Valentinianus Gnostisizmini Pauline Hristiyanlığıyla karşılaştırmak ilginçtir. Temel teori düzeyinde her biri çelişkilidir, ancak her biri pratik zorunluluktan dolayı hukuka yer sağlar. Bu, Hristiyanlıkta, en sonunda, 193'e karşı bir isyan olarak başlayan bir dinde büyük bir kanon hukuku bütünü'nün oluşması gibi ironik bir sonuca yol açtı.

--- SAYFA 208 ---

kanun. Yeni yasanın, bir lütuf yasası olması nedeniyle eski Tora yasasından temel olarak farklı olması gerekiyordu, ancak gerçekte tamamen aynı şekilde uygulanıyordu, tek fark, yüzyıllar süren hahamların gelişiminin Tora'ya kazandırdığı insanlık ve incelikten yoksun olmasıydı. Örneğin, Ferisi hukukunda kadınların konumu için geliştirilmiş olan tüm güvenceler, yeni Pavlus kanunu tarafından bir kenara atılmıştı.⁵ Hristiyan hukuku, Ferisi hukukunun uzun süredir kesin olarak kabul ettiği acı verici içgörülerini sıfırdan başlayarak yeniden keşfetmek zorunda kaldı. Örneğin Ferisi hukuku, zorla elde edilen tüm delilleri geçersiz sayıyordu. Pavlus'un Tevrat'ı çöpe atıp 'İsa'nın yasasını' tesis etmesinden on altı yüzyıl sonra bile, Hristiyan hukuku, yasal olarak geçerli kabul edilen delilleri elde etmek için hâlâ insanlara işkence ediyordu. Karmaşık bir hukuk sistemi ile antinomist bir dinin paradoksu, Hristiyan tarihinde sürekli olarak, orijinal antinomist tutumları yeniden tesis etme girişimlerine yol açtı; Reformasyon bunun en büyük örneğiydi. Ancak Reformasyon kiliseleri çok geçmeden kendilerini tamamen aynı ikilemde buldular ve kendilerine ait kanon hukuku sistemleri geliştirdiler. Hukukun çatışkılı bir çekirdeği ile hukukun dış kabuğu arasındaki ikilik, hukukun en iyi şekilde gelişmesine yardımcı olmaz; aksine, Yahudi hukukunda bulunan sıcaklık ve coşkudan çok farklı, kurumuş bir biçime yol açar. Hristiyan mitindeki kuru 'Ferisiler'in en iyi örneğinin Hristiyan din hukukçuları arasında bulunması ironiktir. Pavlus, alçalan kurtarıcıya dair Gnostik mitleri benimseyerek, ikiciliği, Yahudi kutsal metinlerini Yahudi karşıtı kullanımı ve antinomianizmiyle Gnostisizmin tipik öğretilerini üretti; ancak her durumda, Pavlus'un İbranice İncil'i Tanrı'nın sözü olarak kabul etmesiyle Gnostisizmin daha aşırı biçimleri dışlanmıştır. Bu incelemeden ılımlı bir Gnostik olarak çıkıyor, ama yine de bir Gnostik. O, dünyayı kötü bir Tanrı'nın yaratımı olarak temsil etmez; Tevrat'ın kötü bir Tanrı'dan çıktığını da söylemiyor; kanunun yalnızca beden için bir reçete olarak tamamen kınanması gerektiğini de söylemez; ancak onun, göksel bir ziyaretçi tarafından sağlanan Gnostik kurtuluş sistemine katkıda bulunan, tüm bunlara benzer öğretileri vardır. O halde neden Pauline Hristiyan Kilisesi kendilerini Hristiyanlığa bağlayan Gnostik gruplara sapkın muamelesi yaptı? Tek başına bu gerçek, pek çok bilim insanının Pavlus Hristiyanlığının Gnostisizm'e hiçbir şey borçlu olduğunun kabul edilemeyeceğini iddia etmesine yol açmıştır. Ancak bu sonuç takip edilmemektedir. Pavlus'a göre Hristiyanlık yalnızca Gnostisizm'den oluşmuyordu; Gnostik Hristiyanların kabul etmeye hazır olmadığı diğer önemli unsurları da içeriyordu. Bu 194'ün birleşimidir.

--- SAYFA 209 ---

Pavlus'un mitolojisinin benzersizliğini oluşturan Gnostisizm ile diğer unsurlar. Pavlus, mitolojisini oluşturan unsurların hiçbirini icat etmedi; onun icat ettiği şey, yeni ve güçlü bir mit yaratmak için tüm unsurların bir araya getirilmesi idi. Gnostik olmayan başlıca unsur gizem dinlerinden türetilmiştir. Pavlus, ölümünde ve dirilişinde mistik bir paylaşım yoluyla kurtuluşu ve ölümsüzlüğü bahşeden, ölmekte olan ve dirilen bir tanrı olarak İsa fikrini bu ikincisinden türetmiştir. Gnostik mitte, irfan taşıyıcısı, Demiurge'nin manevi olmayan takipçilerinin düşmanlığıyla karşılaşabilir ve hatta onlar tarafından öldürülebilir, ancak onun gelişinin asıl amacı bu değildir. Onun başlıca amacı, inisiyenin kendisini alt güçlerin tahakkümünden uzaklaştıracak ruhsal yolculuğa çıkabileceği, mistik veya majikal nitelikteki gizli bilgi olan gno.si.leri getirmektir. Dolayısıyla Gnostisizm'de kurban motifi yoktur. Kurtarıcı Dünya'ya insanlık için bir kurban olarak hareket etmek için değil, eğer almaya uygunlarsa onlara bilgi getirmek için gelir. Öte yandan Pauline Hristiyanlığında, kurtarıcının getirdiği bilgi, kendi ölümünün kurtarıcı gücünün bilgisinden başka bir şey değildir. O bir kurban olarak işlev görür, ancak yalnızca inisiye kendi fedakarlık gücünün farkındaysa ve 'inanç' yoluyla kurtarıcının fedakarlık deneyimini paylaşıyorsa. Bu fikir tamamen gizem kültlerinden türetilmiştir; burada tanrının ölümünde ve dirilişinde tam olarak aynı gizemin paylaşılması merkezidir. Bu, Gnostik Hristiyanların neden sapkın olarak kınandıklarını açıklıyor; çünkü onlar, Pavlus'un kurtuluş doktrininin, gizem kültlerinden türetilen bu kurbandsal yönünü asla kabul edemeyeceklerdi. Onlara göre Mesih, fedakar bir figür değil, gizli bilginin taşıyıcısıydı. Bu nedenle onun çarmıhta öldüğünü inkar ettiler ve bunun sadece bir görünüş olduğunu söylediler; sonuç olarak onların sapkınlıkları, Yunanca 'görünmek' veya 'görünmek' anlamına gelen bir kelimedenden gelen 'Docetizm' olarak biliniyordu. Gnostikler, ruh ve madde arasındaki radikal karşıtlıkları nedeniyle, Mesih'in bir kurban deneyimi yaşayacak kadar maddi olduğunu kabul edemiyorlardı; bu onun gerçekten ete kemiğe büründüğünü iddia ederdi, çünkü yalnızca et böylesine gerçek bir acıya maruz kalabilirdi. Ancak Pavlus için, Mesih'in sadece görünüşte değil, gerçek bir kurban olması çok önemliydi. Aksi takdirde tüm insanlığın ölümü hak ettiği günahın yükü üzerinden atılamazdı. Sonuç olarak, Mesih'in böyle bir ölüme katlanabilecek kadar maddi hale getirilmesi gerekiyordu. İlahi kurtarıcının maddeye inşi her iki mitin de parçasıydı; ancak Gnostikler için bu inşi yeterince fedakarlıktı ve yalnızca gnostiklerin aktarılmasının daha kolay olması nedeniyle üstlenildi.

--- SAYFA 210 ---

onsuz imkansızdır. Ancak zihni kurban imgeleriyle dolu olan, kan dökmenin ve işkenceye maruz kalmanın kurtarıcı gücüne olan inancıyla (korkunç Attis tarikatıyla ilgili gençlik deneyiminden kaynaklanan) Paul için sırların bu kadar kansız bir şekilde açıklanması tatmin edici değildi. Kendi ruhunun acısına cevap verebilmek için kozmik bir acının olması gerekiyordu. Bu nedenle Gnostiklerin bilgililiğinden ve entelektüelliğinden, tarihöncesi insan kurban etme ayinlerinden türetilen gizem kültlerinin ilkel tasvirlerine yöneldi.⁶ Böylece Pavlus'un zihninde Gnostisizm ile gizem dini arasında gerçek bir karışım vardı ve bu daha önce görülmemiş bir şeydi. Gnostisizm'den, cehennem karanlığında, kurtuluşa özlem duyan, içine ışık dünyasından bir figürün indiği bir dünyanın resmi geldi. Bu figür, şifreli kurtarıcı bilgelik dağıtarak dünyanın her yerinde dolaşıyor, birkaç kişinin ilgisini çekiyor, ancak etrafı kötülüğün uluyan güçleriyle çevrili. Kurtarıcının ölümünün hikayesi gizemli dinden gelir: kötülüğün güçleri tarafından ezilerek acımasız bir ölüme maruz kalır, ancak bu ölüm, onun öğrettiği her şeyden çok daha fazla kurtuluşun kaynağıdır (ve öğrettiği şeyin yalnızca yaklaşan ölümünün kurtarıcı etkisi olduğu ortaya çıkar). Kurbanlı kurtuluşun paradoksu da gizem dininden kaynaklanır: bu, kötülüğün başarısının sonucudur. Yalnızca kötülüğün güçleri kurtarıcıyı alt etmeyi başardığı için kurtuluş dünyaya gelir; çünkü ölümün yeniden dirilişten önce gelmesi gerekir ve ölüm olmadan, böyle bir fedakarlık görevine layık hiç kimseyi kendi sayısından sağlayamayan insanlık için hiçbir kefarete olamaz. Yani, gizem dininde ölmekte olan ve dirilen tanrının, Osiris'e karşı, Mot Baal'a, Loki'ye Balder'a karşı kötü bir rakibi vardır; bu da hikayenin temelidir, çünkü o olmadan kurtuluş olmaz, her ne kadar onun kaderi lanetlenmek ve lanetlenmek olsa da; o, İyi Mesih'i öldürme günahını taşıyan Kötü Mesih'tir. Ne tek başına Gnostisizmin, ne de tek başına gizem dininin bu güçlü efsaneyi üretemeyeceğini vurgulamak gerekir. Çünkü Gnostisizm, gördüğümüz gibi, ilahi kurban kavramından yoksundur. Öte yandan gizem dininde Pavlus'un mitinin çeşitli unsurları yoktur. Dünyayı tanrının içine indiği karanlık bir cehennem olarak tasavvur etmez, sunduğu kurtuluşu da cehennem azabından bir kurtuluş olarak tasavvur etmez.⁷ Tipik olarak gizem dini, ölümsüzlüğü inisiyeller için bir tür bonus olarak sunar; İnisiye olmayanlar lanetlenmiş sayılmazlar, sadece fazladan bir faydayı kaçırmış sayılırlar. Gizemli dinin inisiyasyonuna aciliyet katan, korkunç bir felaketten kaçış duygusunu veren, Gnostisizmin karışımıdır.

--- SAYFA 211 ---

kıyamet. Bu nedenle, tamamen yok olmasa da, gizem dininde enkarnalasyon unsuru önemsizdir.⁸ Bazen tanrı, enkarnasyon olmadan veya Dünya'ya inmeden (Balder gibi) ölür. Bunun nedeni, Pavlus Hristiyanlığının, (bazı Hristiyan savunucularının iddia ettiği gibi) gizem dininden ziyade bedene değer vermesi değil, kurbanın tamamlanması için Gnostiklerin aşağılık maddeye inmesinin Pavlus için gerekli olmasıdır. Dünya, ıstırap verici bir cehennem olduğu için Mesih'in oraya inmesinin nedeni, bedenın kutsanması gerektiği için değil. Benzer şekilde, Pavlus'un, Mesih'in Gnostiklerin iddia ettiği gibi görünüşte çarmıha gerilmesi değil, gerçekten çarmıha gerilmesi gerektiği konusundaki ısrarı, Pavlus'un bedene daha yüksek bir değer biçtiğini ileri sürmez; daha ziyade, kendi acıları yeterli olmayan ve salt aydınlanmayla kurtarılamayan insanlık adına bedenın tamamen işkence görmesi ve böylece şeytandan çıkarılması gerektiği endişesini savunur. Ancak Pavlus'un efsanesi yalnızca Gnostisizm ve gizem dininden ibaret değildir; Onu insanlığın bildiği en ilgi çekici efsane haline getirmek için üçüncü bir bileşen gerekliydi ve bu da Yahudiliğin bileşenidir. Pavlus'un kendi karışımına tarih boyutunu da eklediği Yahudilik'ten geliyordu. Yahudilik, dünyanın yaratılışından son günlere kadar geniş bir tarih panoraması içerir ve Yahudiliğin antik dünyadaki gözlemciler için etkileyiciliğinin bir kısmı, Yunan tarihçilerinin yıllık yaklaşımından oldukça farklı olan amaca yönelik tarih şemasıydı. Gizem dini tamamen tarih dışıydı; kurtuluş teklifi yalnızca birey içindi. Öte yandan Gnostisizm, Yahudi şemasına asalak olan bir tür tarihsel şemaya sahipti; Seth'ten başlayarak bir marifet geleneği sağlayan yabancılar silsilesi. Ancak bu yine bireyciydi ve bir topluluğun gelişimi hakkında çok az fikir veriyordu - aslında Gnostik şemada iyi formüle edilmiş tek topluluk Demiurge'nin yani Yahudilerin topluluğuydu. Gnostik tarih bir tür tarih karşıtlığıydı. Ancak Pavlus, çeşitli çağlar boyunca kendi kendine işlediğini düşündüğü kurtuluş öyküsünün bir çerçevesi olarak, Adem'den son günlere kadar tüm Yahudi tarih planını cesaretle devraldı. Ancak bu tarihsel çerçevenin asıl içeriği Yahudilikten türetilmemiştir. Mısır'ı terk eden ve çölü geçerek Vaat Edilmiş Topraklara giden özgür bir ulus hakkındaki Yahudi efsanesi - Yahudiliğin siyasi ve toplumsal ütopyacılığının bir örneği - Pavlus'u hiç etkilemedi; bunun yerine bunu, Mesih'in kurban edilmesi yoluyla birey için kendi kurtuluş planının bir benzetmesine dönüştürdü. Ancak Yahudiliğe olan ilk hayranlığı onu salt bireysel kurtuluş arayışına girmekten alıkoymadı; 197'yi tasarladı

--- SAYFA 212 ---

Tarih boyunca ilerleyen bir topluluk olarak Kilise ve bu amaçla, seçilmiş bir halkın işlevini devralan yeni bir 'İsrail'in mantığı olarak Yahudilerin İbrahim'e verdiği 'vaatleri' birleştirdi. Eski Ahit'in Hristiyan kanonuna dahil edilmesi, geçici Gnostik mezheplerin ve gizem kült gizli topluluklarının aksine, Pavlus Hristiyanlığının sağlam temellere dayanan bir insan kurumu olarak geleceğini güvence altına aldı. Yahudilik, Gnostisizm ve gizem dininin bu üçlü sentezi, Pavlus tarafından bilinçli olarak inşa edilmedi; ancak önceki bölümde tartışıldığı gibi, şimdiye kadar başarısız olan ruhani arayışına çözüm olarak Şam yolunda Pavlus'un ruhuna hazır bir şekilde sıçradı. Bu, muazzam bir şiirsel gücün yaratıcı bir yaratımıydı ve Yunan-Romen dünyasındaki ilerlemesine şaşılacak bir şey yok. Başlıca bileşenleri aslında Yahudi olmaktan çok Greko-Romen'dir ve çekiciliği, kendi çok farklı mitlerinin ve dünya görüşlerinin imalarını enerjik bir şekilde çözmeye çalışan Yahudilere değil, yönelim bozukluğu ve umutsuzluktan kaçmanın özlemini çeken, dünyadan bıkmış Helenistlere yönelikti. Pavlus Hristiyanlığı, Yahudi dini-tarihsel şemasını gasp ederek kendisini Yahudiliğe bağlama çabasına rağmen, ton olarak Yahudilikten uzaktır. Temel dünya tutumu, gizemli dinden türetilen güçlü sado-mazoşist unsurlarla desteklenen ve ilkel fedakarlığın yankılarını çağrıştıran Gnostisizm tutumudur. Pavlus'un dinsel tutumunun Gnostik tonunun önemli bir özelliği onun cinsiyete dair olumsuz görüşüdür. İlgili bir pasaj şudur: Bir erkeğin kadınlarla hiçbir ilişkisinin olmaması iyi bir şeydir; ama ahlaksızlık o kadar çok ki, her erkeğin kendi karısı, her kadının da kendi kocası olsun. . . . Bütün bunları emir olarak değil taviz olarak söylüyorum. Hepinizin benim gibi olmanızı isterim; ama herkesin Tanrı'nın kendisine bahşettiği armağanı vardır; biri bu, diğeri bu armağandır. Evlilere ve dullara şunu söylüyorum: Benim gibi kalmaları iyi bir şey; ama kendilerine hakim olamıyorlarsa evlenmelidir. Boş arzularla serseri olmaktansa evli olmak daha iyidir. Evli olanlara, benim değil, Rabbin olan şu hükmü veriyorum: Bir kadın, kendisini kocasından ayırmamalı; eğer öyleyse, ya bekar kalmalı ya da kocasıyla barışmalıdır; ve koca, karısını boşamamalıdır. (Korintliler 7:1-11) Bu pasaj, Pavlus'un cinsel aktiviteyi maneviyat dışı olarak değerlendirdiğini, ancak iffet 'armağanı'nı oldukça ender görülen bir şey olarak gördüğünü ve bu nedenle herkese iffeti emretmediğini göstermektedir. Bu pasaj ve buna benzer diğerleri, Hristiyan aleminde bekarlık düzeninin kurumuna ve genel olarak Hristiyanların bekarlığa ve bekarete ideal olarak hayran kalmasına yol açmıştır; bu nedenle İsa'nın kendisi İncillerde cinsiyetsiz veya bekar olarak tasvir edilir ve doğumu 198'dir.

--- SAYFA 213 ---

mucizevi derecede cinsiyetsiz olarak tanımlanıyor. Dahası, Paul, kendi 'yeteneğine' sahip olmayanlarda cinsel aktiviteye izin vermesinin gönülsüz doğasını vurgulamak için, izin verilen cinsel aktiviteyi bile yasaklarla çevreliyor: boşanmayı ve yeniden evlenmeyi yasaklıyor. Bu yasak Pauline Hristiyanlığında da kurumsallaşmıştır. Bunların hiçbirisi Yahudilikten kaynaklanmamıştır. Yahudi geleneğinde evli olmayan insanlara hayranlıkla değil, merhametle yaklaşılır. Evlenmek bir görev olarak görülüyordu. Hahamların hepsinin evli olması bekleniyordu ve birkaç istisnanın tam insanlıktan yoksun olduğu düşünülüyordu. Meryem Ana kültü Yahudiliğe tamamen yabancıdır ve Pavlus'un iffet 'armağanı'ndan bahsetmesi anlaşılabilir olarak değerlendirilecektir. Yahudi mistisizmi (İncil'deki Şarkıların Şarkısı'na dayanan), cinsel ilişkiyi yüksek mistik öneme sahip ve Tanrılığın mutluluğunun dünyevi benzeri olarak görür. Yahudilikte boşanma ve yeniden evlenmeye izin verilmektedir. Boşanmanın kadınlara değil, yalnızca kocalara caiz olduğu çoğu zaman yanlış söylenir. Bu yalnızca teknik anlamda doğrudur; Boşanma töreni gerçekleştiğinde koca, imzaladığı boşanma belgesini karısına verir. Ancak haham hukukuna göre bir kadın mahkemelerde boşanma davası açabilir ve mahkemeler de kocayı boşanmaya zorlayabilir. Boşanma gerekçeleri liberaldir: Bir kadın, örneğin kocasının kendisinin yaşamak istemediği bir yere taşınmak istemesi nedeniyle boşanma davası açabilir. Boşanmak isteyen koca ise kadının hakları korunur: Evliliğe getirdiği tüm mallar kendisine iade edilmelidir ve kadının bir miktar nafaka alma hakkı vardır. Yahudi hukukunda boşanma kolay olsa da, bu durum evliliğe karşı hafif bir tutuma yol açmamıştır; Yahudi evliliklerinin istikrarlı olduğu biliniyor. Ancak Yahudilerin boşanmaya karşı tutumu rahat ve sansürsüz. Boşanmaya karşı bu tür bir tutum genellikle cinsiyete olumlu bir bakış açısıyla ilişkilendirilir ve burada insanları cinsel açıdan mutsuz bir hayata mahkum etmenin zulmü tam olarak takdir edilir. Bununla birlikte, Helenistik dünyada cinsiyete karşı düşmanlık tutumları alışılmadık bir durum değildi ve genel olarak cinsiyeti bedenin kirlenmesiyle ilişkilendiren ve cinsel aktiviteyi inisiyenin ruhsal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir olay olarak gören Gnostik mezheplerde özellikle belirgindi. Birkaç Gnostik mezhepte, cinselliği kovma girişimi, olağan cinsel perhiz yerine vahşi, ayırım gözetmeyen bir idrar kaçırmaya neden oldu. Bu fenomen münzevi mistik gruplarda iyi bilinmektedir. Pavlus'un cinsel çileci tutumu Gnostik mezheplerde iyi anlaşılırdı; bunlardan bazıları (örneğin Valentinianusçular) 199'a karşı Pavlus'un tamamen aynı hoşgörüyü gösterdi.

--- SAYFA 214 ---

'yeteneğe' sahip olmayan daha zayıf kardeşler. Dolayısıyla, Pavlus'un öğretisinin bu yönü, Gnostik görüşlere olan genel yakınlığı göz önüne alındığında, Gnostisizmin etkisine atfedilmelidir ve kesinlikle Yahudiliğin bakış açısına güçlü bir şekilde karşıdır. Ancak Pavlus'un kadınlara karşı tutumu çoğu zaman Yahudiliğin etkisine atfedilmektedir. Yaygın bir formülasyon şu şekildedir: İsa, 'kadınların hiçbir hakka sahip olmadığı' Yahudilik'in aksine, kadınlara karşı yeni bir saygı tutumu sergiledi; Ancak Pavlus tekrar haham Yahudiliği tutumuna geri döndü ve kadınlara küçümseyerek baktı. Bu formülasyon yanlış anlaşılıyor. İsa'nın kadın öğrencileri vardı ve sözlerini erkekler kadar kadınlara da aktarıyordu. İsa, kadın öğrencilerine sahip olmakla Yahudilikten ayrılmıyordu; İbranice İncil'de İlyas ve Elişa hakkındaki öykülerde gösterilen, iyi bilinen peygamberlik modelini izliyordu. Öğretilerini erkeklere olduğu kadar kadınlara da aktarırken, İsa sadece peygamberlik modelini değil aynı zamanda hahamlık modelini de takip ediyordu; çünkü hahamların, hacimli Midraş yazılarında hâlâ korunan vaazları hem erkeklerin hem de kadınların huzurunda gerçekleştiriliyordu. Yahudilikte 'kadınların hiçbir hakkı olmadığı' iddiasına gelince, bu, kadınlara daha sonra Hristiyan dünyasında tamamen kaybettikleri hakları veren haham yasalarının kararlı bir şekilde göz ardı edildiğini gösteriyor; çünkü Ferisi yasasının kaldırılması, Pavlus'un amaçladığı gibi, kendiliğinden aziz davranışının yeni bir çağını yaratmak yerine, kadınların yasal korumadan yoksun olduğu yasal bir boşluğa yol açtı. Paul'un kadınlara karşı tutumu aslında biraz karmaşıktı ve onun sekse karşı olumsuz tutumundan basit bir şekilde çıkarılamaz. Gerçekten de, cinsiyet karşıtı bir tutum sıklıkla kadınların eşitliği doktrinine yol açabilir, çünkü cinsiyetin yok edilmesi aynı zamanda cinsiyet farklılıklarının da ortadan kaldırılmasını sağlar, böylece tüm insanlar nötr bir cinsiyete ait kabul edilir. Cinsiyetin aşılmış sayıldığı ve böylece kadınların asexual insanlar, hatta erkekler veya erkeklerden ayırt edilemeyen varlıklar olarak görülebildiği bazı Gnostik gruplarda durum böyleydi.⁹ Feminist yanlısı birçok ayrıntı ve açıklamalar Pavlus'un yazılarından derlenebilir. Mesela şöyle diyor: 'Yahudi ve Yunan, köle ve hür, erkek ve kadın diye bir şey yoktur; çünkü hepiniz Mesih İsa'da tek kişisiniz' (Galatyalılar g:28). Pavlus'un mektupları onun misyoner ve havari olarak görevlerinde önde gelen yardımcıları olan birçok kadınla dost olduğunu gösteriyor. Öte yandan, aşağıdaki pasaj ciddi bir anti-feminizm örneği göstermektedir: 'Tanrı'nın halkının tüm cemaatlerinde olduğu gibi, kadınlar da feminizm karşıtlığını göstermemelidir.

--- SAYFA 215 ---

MYTHMAKER toplantıda konuşma yapıyor. Konuşma ruhsatları yoktur ve yasaların gerektirdiği şekilde yerlerini korumalıdır. Bilmek istedikleri bir şey varsa evde kendi kocalarına sorabilirler. Bir kadının cemaate hitap etmesi çok şaşırtıcıdır' (I Korintliler 14:34-5). Bu pasajla ilgili genel açıklama, Pavlus'un burada, kadınlara sinagogda aşağı bir konum verdiği varsayılan Ferisi Yahudiliğine geri döndüğü yönündedir. Dolayısıyla Pavlus sözlerini 'yasaya' ("yasanın emrettiği şekilde") başvurarak desteklerken, bu düşüncesiz ama yaygın görüşe göre aklında olan şey Ferisi hukukuydu. Pavlus mektuplarında enerjisinin büyük bir kısmını bu yasanın artık yürürlükte olmadığını açıklamaya adanmış olduğundan, bu açıklama en azından itiraza açıktır. Ancak eğer Pavlus, bazılarının iddia ettiği gibi, 'yasanın emrettiği gibi' derken kutsal yazılara atıfta bulunuyorsa, aklında kutsal yazılardan hangi pasaj var? Onun Yaratılış 3:16: 'ayetini düşündüğü ileri sürülmüştür. . . ve senin arzun senin soyundan olacak ve o seni yönetecek.' Eğer gerçekten Pavlus bu ayeti düşünüyor, onu yeni bir şekilde uyguluyordu çünkü Ferisi hukukunun hiçbir yerinde bu ayetin anti-feminist mevzuatın temeli olarak kullanıldığını görmüyoruz. İncil'in hukuki bir kısmı değil, anlatısal bir kısmı olarak kabul edildi. Bu, kadınların nasıl erkeklere tabi hale geldiklerini, ancak düşmemiş bir durumdayken erkeklerle eşit olduklarını açıklayan bir tür 'Aynen öyle Hikaye'ydi. Ferisi mevzuatı, İncil'in anlatılarına değil, açıkça yasal olan kısımlarına dayanıyordu. Yani eğer Pavlus bu pasajı kadınların kilisede nasıl davranması gerektiğine ilişkin yeni bir 'yasa' türetmek için kullanıyorsa, bu Ferisi yasası değil, zaman zaman atıfta bulunduğu 'Mesih'in yasası'ydı: Pavlus, kısmen gökteki Mesih tarafından kendisine verilen kişisel vahiylerden, kısmen de Havari olarak konumunun ona verme yetkisi verdiği kendi insani kararlarından türettiği yeni bir Hristiyan halakha sistemi olduğunu iddia ediyor. Üstelik eğer Pavlus bu konuda rehberlik almak için İbranice Kutsal Kitap'a başvursaydı, kadınların dini bağlamda konuşmaması gerektiği yönündeki kararıyla çelişecek pek çok şey bulabilirdi. İncil'de çok sayıda vokal kadın bulunur: örneğin, peygamberler Miriam, Deborah ve Hulda ile çeşitli noktalarda öncü bir rol üstlenen ve açıkça İncil dönemlerinde bir kurum olan 'bilge kadınlar'.¹⁰ Ayrıca, Ferisi dininin sinagogda kadınlara aşağılayıcı bir rol verdiği varsayımı doğru değildir. Son araştırmalar, örneğin kadınların sinagogdaki ayrı bir galeriye hapsedilmesinin Pavlus'un zamanından çok daha sonra olduğunu göstermiştir. Kazılarda ortaya çıkan yazıtların gösterdiği gibi, kadınlara archimagogî\$sa ('sinagog başkanı') ve pmbytera ('yaşlı') unvanları verildi. 201

--- SAYFA 216 ---

MİT YARATICI Yahudi toplumunun genel örgütlenmesi şüphesiz ataerkil olmasına rağmen, bu, özel yeteneklere sahip kadınların dini bağlamda yüksek nüfuzlu pozisyonlara yükselmesini engellemedi ve Pavlus'un burada önerdiği gibi, bunu önleyecek genel bir yasak yoktu.¹¹ Pavlus'un, erken Hristiyan Kilisesi'ndeki kadınların konumuna ilişkin diğer kanıtlar göz önüne alındığında, bu kadar liberal olmayan bir karar vermesi gerçekten de oldukça kafa karıştırıcı. Elçilerin İşleri Kitabı, kehanet yeteneğine sahip kadınlardan söz eder; örneğin, müjdeci Philip'in dört kızı (Elçilerin İşleri 21: g). Pavlus'un kadınların kilisede konuşmasına ilişkin yasağı onlar için de geçerli midir? 'Dillerde konuşma' yeteneğinin hem erkeklere hem de kadınlara ait olduğu açıktır (Elçilerin İşleri 2: t8-tg). Cevap şu gibi görünüyor: İlk başta kadınlara olduğu kadar erkeklere de kilise toplantılarında ruh onları harekete geçirdiğinde konuşma yapma izni verilmişti. Teorik olarak bunun kendiliğinden ve coşkulu bir tapınma yaratması gerekiyordu, ancak pratikte, Pavlus'un antinomianizminin diğer alanlarında olduğu gibi, sonuç kaos olma eğilimindeydi. 1 Korintliler'de Pavlus'un kadınlara karşı öfkesine yol açan pasajın incelenmesi, onun kendiliğinden 'dillerde konuşma' nedeniyle kilisede ortaya çıkan düzensizlik sorunuyla ilgilendiğini gösterir. Antinomist hareketlerde sıklıkla olduğu gibi, kaosa karşı gösterilen tepki, baskıcı yasalar üretir; bu, ilk etapta hukuka değer veren topluluklarda bulunandan çok daha baskıcıdır. Böylece Pavlus, ibadette cinsiyetler arasında hiçbir ayrımın yapılmadığı başlangıç konumundan, düzenin çıkarları doğrultusunda son baskıcı bir konuma geçti. Dolayısıyla onun 'Ferisiliğe geri döndüğü' açıklaması yanlıştır. Pavlus'un Ferisilikten gerçekte etkilendiği nokta, cinsiyetler arasındaki ilişkilerle ilgili daha liberal ve insancıl sözlerinden bazılarıydı. Örneğin: ' . . . koca, vücudunun kendisine ait olduğunu iddia edemez; bu, karısınınkidir (1 Korintliler 7:4), bir kocanın, cinsel ilişki engellenirse veya düzensiz bir şekilde gerçekleşirse boşanma hakkına sahip olan karısından cinsel ilişkiyi esirgememesi gerektiği şeklindeki Ferisi kavramına karşılık gelir ("düzensizlik" kocanın koşullarına ve mesleğine göre tanımlanır). 12 Benzer şekilde, 'Her biriniz karısını kendiniz gibi sevmelisiniz' (Efesliler 5:33) kuralı birçok hahamın sözleriyle paralellik gösterebilir; ancak ne yazık ki Efesliler'e Mektup muhtemelen Pavlus tarafından yazılmamıştır. Dolayısıyla Pavlus'un kadınlara karşı tutumu tamamen tutarlı değildi. Kadın yardımcılarla olan arkadaşlıkları, kadınların konuşmasının şok edici olduğu yönündeki daha sonraki liberal olmayan görüşüyle örtüşmüyor. Olası bir açıklama din propagandası bağlamında yatmaktadır. Aristokrat doğumlu pek çok kadın Yahudiliğe ilgi duydu ve din değiştirdi; ve din değiştirenlerin yüksek 202'si

--- SAYFA 217 ---

rütbe onlara yerli Yahudi kadınların sahip olmadığı bir statü kazandırdı. Aynı olgu hiç şüphesiz Pavlus'un misyonerlik çalışmalarında da meydana geldi ve onun din değiştiren bazı kadınlarına gösterilen yüksek ilginin nedenini açıklıyor. Ayrıca Gnostik etki de şüphesiz kendini hissettirdi: Cinsiyetin yok edilmesi kadınları, özellikle de iffeti yaşam biçimi olarak seçenleri kısır varlıklara dönüştürdü. Son olarak, bizzat İsa'yı etkileyen peygamberlik modeli, kadınlara bir peygamber figürünün yardımcıları olarak özel bir statü verdi (İlyas ve Elişa'nın durumunda olduğu gibi) ve bir peygamber olarak Pavlus da bu etkiyi hissetmiş olabilir. Bu modellerden hangisinin Paul için en önemli olduğunu söylemek zor. Böylece, Pavlus'un kadınlara yönelik tutumlarında, yeni bir hareket kurmanın çelişkilere yol açan baskılarını ve zorluklarını görüyoruz. Pavlus'un mitolojisinin önemli bir yönü, Gnostisizm ile paylaştığı güçlü Yahudi karşıtlığı potansiyelidir. Pavlus Hristiyan mitinin yaratıcısıysa, aynı zamanda bu mittten ayrılamaz olan ve sonuçta 'kan ıftırası' ve Ev Sahibi'ne yapılan sözde saygısızlık hikayelerinde açıkça görülen, Yahudilerin ortaçağda şeytanlaştırılmasına yol açan anti-Semitizmin de yaratıcısıydı. Pavlus'un Mektuplarında Yahudilere yönelik en açık patlama (1 Selanikliler 2:1 5-16) daha sonraki bir ekleme olarak kabul edilse de (ve bu hiçbir şekilde kanıtlanmamıştır), Yahudiler hakkındaki daha ılımlı ifadelerinde ve mitinin genel konfigürasyonunda anti-Semitizme yol açacak oldukça yeterli şeyler vardır. Yahudilere 'kutsal cellat' rolünü, yani Kurtarıcı'nın ölümüne yol açacak kaderi olan şahsiyeti ilk veren odur. Yahudilere 'sizin iyiliğiniz için Tanrı'nın düşmanları muamelesi yapıldığını' söylüyor (Romalılar 11:28), bu ifade, Hristiyan mitindeki Yahudilerin, onsuz kurtuluşun mümkün olmayacağı kanlı eylemin suçunun yükünü üstlenen Kara Mesih rolünü özetliyor. Pavlus'un Hristiyan anti-Semitizmindeki sorumluluğu, Pavlus'un oldukça Yahudi bir kökenden geldiği yönündeki yerleşik önyargı nedeniyle gözden kaçırılmıştır. Benyamin kabilesinin soyundan gelen bir 'İbrani İbranisi'nin ve saygın bir Ferisi'nin Yahudi karşıtı tutumların yaratıcısı olması imkansız görünüyordu. (Zaman zaman Pavlus'un kendinden nefret eden bir Yahudi olduğu yönünde öne sürülen çözüm anakroniktir. Otto Weininger gibi kendinden nefret eden Yahudiler, yüzyıllarca süren Hristiyan küçümsemesinin ürünüdür; bu, dayanılmaz baskı altındaki bazı bireysel Yahudilerin durumunda içe yansıtılmıştır. Antik dünyada böyle bir evrensel aşağılama baskısı yoktu ve kendinden nefret eden Yahudiler de yoktu.) Ancak bu çalışmadan ortaya çıkan Pavlus'un resmi Hristiyan karşıtlığının yaratıcısı olduğunu anlaşılır kılıyor.

--- SAYFA 218 ---

Efsane Yaratan Semitizm. O, Yahudiliği çevreleyen, Yahudilikten etkilenen ve Yahudilikten etkilenen ancak daha yakın bir yaklaşıma giriştiklerinde yetiştirilme tarzına ve duygusal yapısına karşı mücadele etmek zorunda kalan insanlardan biriydi. Çoğu zaman bu tür insanlar tüm zorlukların üstesinden gelmeyi başarır ve ya 'Tanrı'dan korkanlar' ya da din değiştirenler olarak Yahudiliğe tamamen bağlanırlardı; Talmud'un söylediği gibi bu tür insanlar tüm Yahudilerin en iyisi oldular.¹³ Ancak bazen çocukluk kültürünün etkisi çok güçlüydü; paganizme geri dönebilirler ya da alternatif olarak, kısmen Yahudilikten, kısmen de Yahudilerin kahramanlardan ziyade kötü adamlar olarak görünme eğiliminde olduğu Helenizm'den türetilen tuhaf dini fanteziler uydurabilirler. Bu fantezilerin arkasında belli bir başarısızlık veya reddedilme duygusu yatmaktadır. Paul gelmiş geçmiş en büyük fantaziciydi. Gerçek amaçları Yahudi siyasi Ütopyacılığı düzleminde olan bir Yahudi Mesih figürü olan İsa'yı tanrılaştırarak Hristiyan mitini yarattı. Pavlus, İsa'nın ölümünü, kötülüğün güçlerinin iyiliğin gücünü alt etmeye çalıştığı kozmik kurbana dönüştürdü, ancak onların iradesine karşı yalnızca kurtarıcı bir olay yaratmayı başardı. Bu aynı zamanda, Pavlus'un yazılarının da gösterdiği gibi, Yahudileri, farkında olmadan kurtuluşun araçlarına dönüştürür; onların İsa'nın ölümüne neden olan kötülükleri iyiliğe dönüştürür çünkü bu ölüm, günahkar insanlığın kurtuluşu için gerekli olan şeyin ta kendisidir. Burada anlatılan kötülük ve körlük kombinasyonu, İskandinav mitolojisindeki Balder mitinin tam bir benzeridir; burada kötülük, kötü tanrı Loki ile, körlük ise kör tanrı Hother tarafından kişileştirilir ve her ikisi birlikte, tek başına iyi bir mahsulü ve kıtlıktan kaynaklanan ölümden kurtuluşu garanti eden kurtarıcı ölümü meydana getirir. Pavlus, iyinin ve kötünün kozmik dramasını Gnostisizm'den aldı ve böylece Yahudilerin kozmik kötülüğün temsilcileri olarak dramatisasyonunu da üstlendi. Fakat Pavlus, Gnostisizm mitini (kendileri Yahudi karşıtı olmayan) gizem kültürleri mitiyle birleştirerek, Gnostisizm'de halihazırda mevcut olan Yahudi karşıtlığını keskinleştirdi ve yoğunlaştırdı. Yahudiler sadece ışık dünyasından gelen figürün muhalifleri değil, aynı zamanda göksel ziyaretçinin kurtuluş getirdiği kozmik kurbanın icracıları da oldular. Böylece Yahudiler, tanrıların ölümüyle ilgili mitlerde kurtarıcı ölümü getiren karanlık figür olarak tanımlanırlar - Set, Mot, Loki; ve Hristiyan tahayyülündeki Yahudilerin Şeytan'ın halkı olarak uzun kariyerine sahne hazırlanıyor. Pavlus'un mitini süslemek için Yahudilikten devraldığı unsurlar -İsa'nın ölümünü dünya tarihinin bir panoramasına yerleştiren dinsel-tarihsel unsur- yalnızca sonuçta ortaya çıkan Yahudi karşıtlığını yoğunlaştırdı, çünkü artık bir gasp boyutu söz konusuydu.

--- SAYFA 219 ---

Pavlus mitindeki MİT YARATICI, Hristiyanların İbrahim'in "vaatlerini" devralmasını haklı çıkarmak için Yahudi kayıtlarını karalamaya yönelik bir teşvik. Yahudilerin tarihteki kariyeri, onların merkezi rolünün, yani ilahi kurbanın öldürülmesinin bir ön örneği olarak görülmeye başlandı; 14 Artık proto-Mesih sayılan ve Yahudiler tarafından İsa gibi takip edilen peygamberlerinden ayrılmışlardı. Pavlus'un örnek aldığı efsane, daha sonra Pavlus'un fikirlerinin etkisi altında ve Pavlus Hristiyan Kilisesi'nin kullanımı için yazılan İncillerde tam anlamıyla hayal ürünü bir hayata dönüştürüldü. Artık, iyi ve kötünün melodramını sunmak üzere uyarlanan tarihi materyaller temel alınarak, mitolojik boyutların tam kapsamlı bir anlatısı detaylandırılıyor. Judas Iscariot'un güçlü imajı yaratılmıştır: kaderinde kurbanı İsa tarafından kötü eylemi gerçekleştirmek üzere belirlenmiş, Şeytan tarafından ele geçirilmiş ve kötü rolünü zorla yerine getiren, ancak lanetlinin kaderine katlanan bir kişi - kan eylemini gerçekleştirmekle görevlendirilen, ancak bunu yaptığı için lanetlenen kutsal cellat rolünün mükemmel bir somut örneği. 14 Yahuda bu rolü kişisel düzeyde üstlenirken, İncil mitindeki Yahudi halkı bunu toplumsal düzeyde yerine getirir: dönüşümlü olarak körlük ve kötü niyetle harekete geçirilir, can alıcı Barabbas sahnesinde İsa'nın çarmıha gerilmesi çağrısında bulunur ve 'O'nun kanı bizim ve çocuklarımızın üzerine olsun' diyerek kurbanın sorumluluğunu kabul eder (Matta 27:25). Pavlus'un mektuplarında sadece bir mitin taslağı olan şey, kesin ve anlatı kalitesiyle dolu, kültürel beyin yıkamanın bir aracı ve hikaye anlatılan çocuklara silinmez izlenimlerin iletilmesi için bir araç haline geldi. Pavlus'un yarattığı efsane böylece dünyadaki kariyerine başlamış oldu: İnsanlığı umutsuzluğu içinde teselli eden ama aynı zamanda bol miktarda kötülük üreten bir hikaye. Pavlus kendi umutsuzluğundan ve ıstırapından kendi efsanesini yarattı. Efsaneyi gökteki İsa'dan aldığı olan inancı, Pavlus'un bu efsaneyi yaratmadaki rolünü gölgelemiştir. Kendi geçmişi hakkında beslediği yanlış anlamalar, Yeni Ahit okuyucularının Pavlus'un mitini İsa, sözde Kudüs Kilisesi ve Pavlus'un kendi maceraları ve çağdaşlarıyla çatışmaları hakkındaki tarihsel gerçeklerden ayırmasını engelledi. Pavlus'un karakteri Hristiyan dindarlığının tasvir ettiğinden çok daha renkliydi; gerçek hayatı bir azizin geleneksel hayatından çok pikaresk bir romana benziyordu. Ancak zihnini karıştıran dini etkilerden, iyi ya da kötü Batı kültürünün temeli haline gelen yaratıcı bir sentez yarattı. 205

--- SAYFA 220 ---

NOT Yeni Ahit biliminin tarihçesi aşağıdaki gibi özetlenebilir. Her ne kadar Orta Çağ'da Yahudi akademisyenler ve on sekizinci yüzyılda İngiliz ve Alman Deistler tarafından Yeni Ahit'in incelenmesine bilimsel ilkeleri uygulamak için ara sıra bazı çabalar gösterilmiş olsa da, bu çabalar ancak on dokuzuncu yüzyılda büyük çapta başlatıldı. Kutsal metinlerin yanılmazlığı yönündeki dini dogma terk edildi ve anlatılardaki çelişki ve tutarsızlıkların 'uyumlulaştırılmaması' gerektiği, bunun yerine insanın yanılabilirliğinin sonucu olarak ele alınması gerektiği tamamen kabul edildi. Yeni Ahit kitaplarının çeşitli kaynaklardan türetildiği, editörlerin becerebildiği en iyi şekilde bir araya getirildiği ve editörlerin, ilk Kilise'deki tartışmalarda dini bakış açılarına uymayan şeyleri bastırarak veya değiştirerek, çalışmalarındaki önyargı ve propaganda düşüncelerinden çok etkilendikleri kabul edildi. Tüm bu çalışmanın eğilimi, İsa'nın kendisinin ve 'Kudüs Kilisesi'ndeki ilk takipçilerinin, daha sonra Hristiyan Kilisesi'nin karakteristik özelliği haline gelen öğretiler (İsa'nın tanrısallığı, Tevrat'ın ilgası ve Tevrat'ın yerini alan bir kurtuluş ve kefarete aracı olarak çarmıha gerilme) hakkında hiçbir şey bilmeyen oldukça Yahudi şahsiyetler olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktı. Julius Wellhausen'in dediği gibi, 'İsa Hristiyan değildi.' İncillerdeki editöryal çalışmanın analizi, bunun Kilise'nin daha sonraki bakış açısının orijinal materyaline (hala editöryal revizyonlarda fark edilebilir) dayatılmasından oluştuğunu gösterdi. Kendilerini Yahudilikten ayrılmış olarak görmeyen ilk 'Kudüs Kilisesi'nin yoğun Yahudi bakış açısı, felaket niteliğinde bir bölünme olduğu gerçeğini örtbas etmek için gizlendi. Kudüs Kilisesi'nin Yahudi olduğunu vurgulayanlar F. C. Baur (179-1860) ve 'Ti. ibingen okulu'nun takipçileriydi, ancak onlar İsa'nın kendisi söz konusu olduğunda bunun ne anlama geldiğini tam olarak anlamamışlardı. 206

--- SAYFA 221 ---

Ancak yirminci yüzyılda bu nahoş eğilimi durdurmanın ustaca bir yolu bulundu. Bu, Yeni Ahit'in tarihi değeri olan herhangi bir malzeme içerip içermediği konusunda şüphe uyandırmak içindi. Rudolf Bultmann'ın önde gelen savunucusu olduğu 'biçim eleştirisi' okulu, Yeni Ahit'te herhangi bir temel tarihsel katmanın bulunduğunu reddetti, çünkü anlatı çerçevesi yalnızca birinci yüzyılın sonları ve ikinci yüzyılda Kilise yaşamında çeşitli işlevlere hizmet eden öğeleri birbirine bağlamak için bir araçtı. Bu yoğunlaşan şüphecilik dindar bir amaca hizmet etti; çünkü İsa'yı tarihsel araştırmalardan çıkararak onun fazla Yahudi bir taslak benimsemesini engellemek mümkündü. İncillerin editoryal bakış açısını yeniden öne sürmeye çalışarak geleneksel İsa'yı savunmak yerine (ondokuzuncu yüzyıl savunucularının düştüğü bir tuzak), artık tarihsel İsa arayışının imkansız olduğunu ilan eden aşırı şüphecilik yoluyla ortodoks bir bakış açısını savunmak mümkündü. İncillerde İsa'nın Yahudiliğine ilişkin tüm kanıtlar, Kilise tarihindeki bir 'yeniden Yahudileştirme' aşamasına atfedilebilir: bu da Kilise'nin bir işlevine hizmet ediyordu. Her ne kadar tarihsel İsa, tarihsel bir yaklaşımın ötesinde olsa da, iman yoluyla hâlâ saygıyla tahmin edilebilirdi; ve genel olarak yapılan tahmin, onun Kilise'nin sonunda ulaştığı doktrinlerle bir miktar yakınlığı olması gerektiği yönündeydi. Böylece aşırı şüpheciler büyük bir güçle kendilerini en başa dönmüş buldular. Bultmann'ın kendisi de daha önceki çalışmalarında biraz farklı bir bakış açısı benimsemişti: yani, tarihsel İsa'nın gerçekten de tamamen Yahudi kökenli bir figür (Roma'ya karşı isyan bayrağını yükselten bir Mesih figürü) olabileceği yönündeydi. Bu kanıtlanamaz ya da çürütülemezdi ama her halükarda bunun bir önemi yoktu, çünkü Hristiyanlık, Filistin'de yaşayan ve ölen tarihsel İsa'ya değil, gizem kültlerinin tanrıları gibi diriltile ve dirilişle kurtuluşu getiren efsanevi İsa'ya dayanıyordu. Bu Helenistik mit, İsa'yı, ne olursa olsun, tarihsel bağlantılarından uzaklaştırdı ve din, gerçekler üzerine değil, mitler üzerine kurulduğundan, onu çok daha büyük manevi öneme sahip tamamen mitsel bir figüre dönüştürdü. Daha sonra Bultmann bu radikal tutumu terk etti (kendi ana içgörüsünden vazgeçtiği için onu suçlayan Jaspers'i fazlasıyla tiksindirdi) ve son paragrafta ana hatlarıyla belirtilen stratejiye başvurdu; bu stratejiyle, bilimsel düzlemde tarihsel İsa arayışının reddi, onun nasıl biri olduğuna dair oldukça ortodoks bir tahminle birleştirilebilirdi. Bununla birlikte, yirminci yüzyılın Yeni 207'sinden çok ilginç ve önemli bir olguyu Bultmann'ın başlarından çıkarabiliriz.

--- SAYFA 222 ---

THE MYTHMAKER Ahit bursu, S. G. F. Brandon. Bultmann, tarihsel İsa'nın teolojik bir öneme sahip olmadığını beyan ettiğinden, Brandon gibi biri için, "tarihsel İsa arayışının" imkansız olduğu (fakat tam tersine, İncillerin tarihsel İsa hakkında yükümlülüklerle dolu olduğu) konusunda hemfikir olmayan, onu herhangi bir teolojik balta olmaksızın yalnızca bir tarihçi olarak aramanın yolu açıktı. Bultmann'ın tarihsel İsa'nın önemsizliği konusundaki ısrarı, Brandon'ı, her zaman böyle bir araştırmaya eşlik eden ve Bultmann'ın ilk etapta tarihsel İsa'nın önemini göz ardı etmesine yol açan teolojik kaygılar olmaksızın, İncillerdeki kanıtlardan yola çıkarak onun bir resmini oluşturma özgürlüğüne kavuştu. Brandon'ın yazılarına dağılmış çeşitli görüşlerden de anlaşılacağı üzere teolojik görüşleri Bultmann'inkine benziyordu: Pavlus'un mitolojik planının ruhsal açıdan Kudüs Nasıralılarınınkinden ve aslında Kudüs Nasıralılarınıninkiyle aynı kabul ettiği İsa'ninkinden çok daha üstün olduğunu düşünüyordu. Burada Brandon'dan kişisel olarak ayrılıyorum. Bu kitaptan da görüleceği gibi, Pavlus'un mitoloji planının, hem İsa'nın hem de Kudüs'teki Nasıralıların inancı olan Yahudilik üzerinde ruhsal bir gelişme olduğunu düşünme eğiliminde değilim. Ancak Brandon'a, Tfibingen'in içgörülerini muhteşem bir şekilde yeniden şekillendirdiği, onları felsefi ve metodolojik ilgisizliklerden kurtardığı ve yirminci yüzyılın tarihsel ve metinsel araştırmalarının sağlam bir temeli üzerine kurduğu için minnettarım. Bu nedenle, görüşlerim birçok açıdan Tfibingen okulu ve Brandon'inkilerle örtüşse de, kendimi bu okulun bir üyesi olarak görmüyorum, daha ziyade 'İsa'ya dair Yahudi görüşü' olarak adlandırılan okulun bir üyesi olarak görüyorum. David Catchpole'un The Trial of Jesus (1971) adlı eserinde bu ekol hakkında ilginç ve düşmanca da olsa bilimsel bir açıklama verilmektedir; bu eser, on sekizinci yüzyıldan bu yana 300'den fazla yazarın (bazıları Yahudi olmayan) bu okula katkıda bulunduğunu göstermektedir. Ancak Catchpole, ilk katkıların Orta Çağ'daki Yahudi yazarlar tarafından, özellikle Joseph Kimchi, Profiat Duran ve Isaac Troki tarafından yapıldığından bahsetmiyor. Yirminci yüzyıldaki önde gelen katkıda bulunanlar Joseph Klausner, Robert Eisler, Solomon Zeitlin, Samuel Sandmel, Paul Winter, Hugh J. Schonfield, Haim Cohn, David Flusser, Geza Vermes, Robert Graves ile Joshua Padro, Joel Carmichael ve H. J. Schoeps olmuştur. Tüm bu yazarların bireysel yaklaşımları olmasına rağmen, Talmud'u İsa'nın yaşamının ve öğretisinin kendi zamanının Yahudiliği, özellikle de hahamlık veya Ferisilik Yahudiliği açısından tamamen anlaşılabilir olduğunu göstermek için kullanmak bir bütün olarak okulun karakteristik özelliğidir. Bunun doğal sonucu şudur: İsa 208'de yaptığından beri

--- SAYFA 223 ---

Ölümü Yahudilikle çelişmediği için siyasi nedenlerle gerçekleşti ve daha sonra İsa'nın Roma'ya karşı bir asi olduğu gerçeğini örtbas etme kaygısıyla Hristiyan Kilisesi tarafından dini olarak kamufle edildi. O halde 'Yahudi konumu' Pavlus'u nereye koyuyor? Ne yazık ki, Klausner ve Schoeps gibi 'Yahudi tutumunun' pek çok taraftarı, İsa'nın Yahudiliğini gösterdikten sonra Pavlus'un Yahudiliğini 'kanıtlamaya' devam etmenin yalnızca doğal ve uygun olduğunu düşündüler. Ancak bu, Hristiyan Kilisesi'ni doğuran Yahudilikten kopuşu ve onun İsa ile Yahudilik arasında sahte bir ayrılık yaratma motivasyonunu açıklanamaz halde bırakıyor. 'Yahudi konumu' taraftarlarının tümü bu yanlış adımı atmadı: Örneğin seçkin Talmud bilgini ve Yahudi Ansiklopedisi'nin editörü Kaufmann Kohler, 1902'de şöyle yazmıştı: 'Pavlus'un yazılarındaki hiçbir şey onun hahamlık öğrenimiyle herhangi bir tanışıklığı olduğunu göstermedi' - bu karara tamamen katılıyorum (bkz. bölüm 7). Sorun, iyi niyetli veya evrensel düşüncelerin gerçeklerin algılanmasına müdahale etmesidir. Pek çok Yahudi (ve örneğin W. D. Davies gibi Yahudi olmayan pek çok kişi), Pavlus'un haham Yahudiliğini öne sürerek kendilerini Yahudiler ve Hristiyanlar arasında bir köprü inşa ettiklerini düşünüyorlardı (gerçi daha önceki zamanlarda, Pavlus'un iddia edilen "haham Yahudiliği", İsa hakkında "Romantik liberal" anlayışı benimseyen ve dolambaçlı Pavlus tarafından İsa'nın mesajının tatlı sadeliğine getirilen zorluklardan üzüntü duyan Renan gibi bilim adamları tarafından ona karşı tutulmuştu). Genel olarak Hristiyan akademisyenler arasında Bultmanncı yaklaşım hala en etkili yaklaşımdır ve 'Yahudi tutumu', tarihsel İsa'nın bir kimera olduğu ve İncil metinlerini kullanarak tarihsel İsa'yı yeniden inşa etmeye yönelik tüm girişimlerin 'biçim eleştirisinin' karmaşıklığını hesaba katmada başarısız olduklarından dolayı saf olduğu iddiasıyla mücadele edilmektedir. Bu yaklaşım, efsanevi Yahudiler tarafından kovalanan efsanevi bir İsa'nın, tarihi Yahudiler tarafından kovalanan tarihi bir İsa kadar antisemitizme yol açabileceği gerçeğini göz ardı ederek, tarihsel İsa'nın ortadan kaybolmasının aynı zamanda Hristiyan anti-Semitizminin de ortadan kalkmasına işaret edeceğini uman bazı Yahudi akademisyenler (örneğin Trude Weiss-Rosmarin) tarafından bile memnuniyetle karşılanmıştır (Venedik Taciri gibi kabul edilen kurgular antisemitizmi ne kadar beslemiştir?). Öte yandan, son yıllarda giderek artan sayıda Hristiyan bilim adamı Bultmanncı yaklaşıma isyan etmiş ve tarihsel İsa'yı yeniden öne sürmüş, aynı zamanda da görevini açıkça 'Yahudilerin İsa hakkındaki görüşünü' parçalamak olarak görmüştür. Bu "geri tepme" hareketinin, benim adlandırdığım şekliyle, kesin hacimleri David 209'dur.

--- SAYFA 224 ---

MİT YARATICI Catchpole'un İsa'nın Tlu Davası (yukarıda bahsedilmiştir) ve İsa ve onun Günü'nün Ptjitics'i, Ernst Bammel ve C.F.D. Maule tarafından düzenlenmiştir (1 g84). 'Tepki' hareketi, 'Yahudilerin İsa'ya bakışını', Bultmann'ın yaptığı gibi (metodolojik bir Buhmann'ı olmaktan çok teolojik bir Buhmann'ı olan Brandon hariç) 'biçim eleştirisi'nin ultra-profesyonel gizemlerini kullanmada başarısız olduğu için onu bir kenara atmak yerine, en zorlu rakibi olarak ciddiye alma erdemine sahiptir. Tam tersine, 'tepki' veren akademisyenler (örneğin K. Schubert), suçlanamaz bir metodolojinin en küçük uygulaması kılığına girerek, 'biçim eleştirisi'nin eksikliklerine, özellikle de sık sık öznelciliğe ve dogmatizme işaret etme eğilimindedirler. Bu durumda, mysfas'ı 'geri tepme' bilimi ile aynı çizgide görmekten ve aynı zamanda tarihsel İsa'nın form eleştirmenlerinin istediği kadar kolay bir şekilde sahneden kovulamayacağına dair inançlarından dolayı mutluyum. Öte yandan, Talmudik bilgiyi uygulayarak "Yahudi görüşü"nün taraftarlarını geride bırakmaya yönelik "geri tepme" girişimlerinde, ancak tam tersi bir sonuçla, Billerbeck ve Schi. irer gibi Ferisi Yahudiliğini ilk Alman eleştirmenlerinin eksiklikleriyle karşılaştırılabilecek büyük bir yetersizlik ve önyargı buluyorum. Ayrıca aşırı profesyonelliğin duruşu, biçim eleştirmenlerinde olduğu kadar 'tepkilerde' de belirgindir ve aynı derecede sahtedir. Her ne kadar "tepkili" akademisyenler biçim eleştirisinden kaçınırsalar da, Hristiyanlığın ilk katmanlarında ve İsa'nın öğretisinde güçlü Yahudiliğe işaret eden kanıtların görüldüğü her yerde, biçim eleştirisiyle güçlü bir şekilde ilişkili varsayımları, özellikle de yeniden Yahudileşme varsayımını kullanırlar. Bu varsayımı desteklemek için, müthiş bilim havasına rağmen, biçim eleştirisinin ayrıntıları kadar öznel ve tartışılabilir olan kaynak eleştirisinin ayrıntılarına başvurmak gerekir. Örneğin, aslında hiçbir şeyi kanıtlamayan üslup ölçütleri büyük rol oynar, çünkü eski bir kaynaktan bir pasajı kopyalayan daha sonraki bir yazarın, kopyalama sırasında kendi üslubunun özelliklerini ithal etmesi oldukça muhtemeldir: bu tür üslup özellikleri, dolayısıyla, üslup analizi geçerli olsa bile, istatistiksel analiz için materyalin azlığı nedeniyle sıklıkla şüpheli olan, bir pasajın amacının erkenliğini çürütmez. Bu çalışmada, sözde bilimsel ayrıntılara başvurmadan, Yeni Ahit çalışmasının temel ilkeleri kullanılmıştır. Bu prensipler önyargı veya tmdeA'nın tespiti ve eğilimle çelişen pasajların izolasyonudur; ve böylece eğilim tam olarak kurulduğunda eklenemeyecekleri için daha önceki bir tabakaya ait oldukları tespit edilebilir. Bu çalışmada 210 yılından bu yana ana kaynakların tarihlendirilmesi özellikle Markos'un önceliği önemlidir.

--- SAYFA 225 ---

YÖNTEM HAKKINDA NOT Böyle bir tarihleme olmadan, İncil'in gelişimini değiştirmek veya tahmin yoluyla İncillerin yazılmasından önceki duruma ulaşmak mümkün olmayacaktır. Yirminci yüzyıl bilimi pek çok alanda, özellikle de ana belgelerin tarihlendirilmesinde büyük ilerleme kaydederken, on dokuzuncu yüzyılda yapılan muhteşem başlangıca rağmen, çoğu zaman UndtD eleştirisinin temel ilkelerini gözden kaçırmıştır. Bu miyopluğun ana nedeni programatik, yani teolojiktir: İsa'nın Yahudiliği ve 'Kudüs Kilisesi' üzerine yapılan araştırmaların sonuçlarıyla yüzleşme konusundaki isteksizlik ve bunun sonucunda giderek daha karmaşık kaçış yöntemlerinin geliştirilmesi. Bu, mevcut çalışmanın ilaveye ihtiyaç duymadığı anlamına gelmez. Amacım kitabı uzman olmayan okuyucu için tamamen anlaşılır kılmaktır ve bu, bazı yönlerin bir ölçüde basitleştirilmiş bir biçimde sunulduğu anlamına geliyor. Bu yönlerin daha akademik bir şekilde ele alındığını görmek isteyen okuyucular, Pavlus, Pkarisaizm ve Gnostici.sm başlıklı (Kudüs İbrani Üniversitesi Uluslararası Anti-Semitizm Çalışmaları Merkezi'nin himayesinde yazılan) yakında çıkacak kitabıma başvurabilirler. 2 1 1

--- SAYFA 226 ---

NOTLAR Bölüm 1: Pavlus'un Sorunu 1 Bkz. Maccoby (1g82:1). 3. Bölüm: Ferisiler 1 Bu bölümün ve sonraki iki bölümün konusunun daha kapsamlı bir değerlendirmesi için bkz. Maccoby (t g8o). 2 Bkz. Moore (1927), Herford (1924), Parkes (tg6o), Sanders (1977), Sanders (tg8s). 3 Antikite, XIII. 294. 4 Babil Talmudu, Bava Metzi'a, sgh. 5 Mişna, Avot, 5: 23. 6 Haham Hillel (ünlü Yaşlı Hillel değil). Bkz. Babil Talmud'u, Sanhedrin, gga. 7 Mişna, Horayot, 3: 8. 8 Örneğin Tesniye 4:g; 6:7; 11: rg; Mezmurlar 78: 4-6. 9 Antikite, XVII. 41. 10 Josephus (Antiquities, XIII. 372), halkın bir Saduki Başrahibine karşı öfke gösterdiği bir olayı anlatır. Olay, Mişna, Sukkah 4:g'de Ferisi kanunları çerçevesinde daha ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Ayrıca bkz. Tosefta, Sukkah 3:t ve Babil Talmud, Sukkah 43b. Bu pasajlarda halk (ammei lw.-'ant-<), Sadukiler'e karşı Ferisilerle ittifak halinde gösterilmektedir; bu, çoğunlukla İncil'e ve aynı zamanda bağlamdan çıkarılan bazı Talmud pasajlarına dayanarak halk ve Ferisiler arasındaki düşmanlığa ilişkin çizilen resmin yanlışlığını göstermektedir. 1 1 Bkz. Baumgarten (1g80). Bölüm 4: Wu Jesus Ferisi mi? 1 Babil Talmudu, Berakhot 1 3b. 2 Babil Talmudu, Şabat 31a, burada sevgi ilkesi 2 1 2

--- SAYFA 227 ---

NOTLAR komşusu, thB GoldBn RuB'nin thB formundaki BxprBssBd'dir; 'Sana kötü gelen şeyi, o tatlı yaratığına yapma.' 3 Sifra 8gb, GBnBsis Rabbah 2:F 7. 'Haham Akiba dedi ki, "Komşunu kendin gibi seveceksin" Kanunun en büyük ilkesidir.' 4 Su Elçilerin İşleri: 36 ve Josephus, A111iquitils, xx. 97, ThBudat için. SeB Acts 2 t: 38 ve Josephus, A11tiqulies, xx. 167, 'Mısırlı' için. 5 sBB Maccoby {agBo}, s. '39-49. 6 Örneğin, Mar bar Ravina'nın duası (Babil Talmudu, BBakhot 17a), 'mB'yi lanetleyen tho.sB'ye ruhum dilsiz olsun', bBBn'yi BJBdilek ayinine dahil etmiştir (SingBr, s. 110, BCc.). 7 Babil Talmud'u, Yoma, 85b, Haham Jonathan ben JosBph kutsal metinlerdeki şu ifadeden alıntıdır: 'Çünkü o sizin için kutsaldır' (Çıkış, 31:14). 8 Babil Talmudu, M nahot g6a. 9 'OnB, .savB lifB, BxcBpt putperestlik, ensest veya cinayetle ilgili tüm kanunları ihlal edebilir.' PalBstinian Talmud, ShBviit, 4:2 (35a); Babil Talmud'u, Sanhedrin 743. 10 BBcau.sB, kurbanlarını bulmanın zorluğundan dolayı. Hayır kurumlarına veya kamu işlerine para vermenin çözümü Tosefia, Bava MBtzi'a, 8:26'da sunulmaktadır. Bölüm 5 • Wu İsa Neden Çarmıha Gerildi? 1 VermB'ler (1973). 2 Hibe (1977). 3SeB. HowBvBr, FreynB (1g8o), Bx'in bu yönde abartılmasına karşı uyarıda bulunuyor. Bölüm 6: Wu Paul bir Ferisi mi? 1 Theudas'ın takipçilerinden bazıları wBrB coo'yu öldürdü ve scmB W'yi esir aldı (Antiquities, xx. 97). Ancak JBsus'un takipçilerinden bazıları, Gospel anlatımlarına göre kaçmalarına izin verildi. Buradan yola çıkarak Sanden, JBsus'un siyasi amaçlarının olmadığını (Sanders, tg85, s. 231) ve sahip olamayacağını savundu. Romalılara siyasi bir tehdit oluşturduğu düşünülse de, İncillerin amacı, JBsus'un takipçilerinin tutuklanmasına ilişkin ayrıntıların atlanmasına yetecek kadar depolitize etmektir. Ancak, HB'nin tutuklanan tek kişi olmadığını gösteren bazı izler kaldı. çarmıha gerilmiş iki 'soyguncu' (GrBBk, Itstai, ABD'de rBbd'leri belirtmek için kullanılan bir sözcük) ve büyük olasılıkla, onun hareketinin diğer üyeleri tarafından (bu konuda en son söylenenlere karşı, İsa ile Barabbas arasındaki ilişkinin gizemi ortaya çıkmıştır). SBvBral yorumcuları, samB hareketinin bir parçası olduklarını veya hareketlerle bağlantılı olduklarını öne sürüyorlar (.seB Brandon, rg68, s. toll).

--- SAYFA 228 ---

Barabbas, İsa'nın politik yönlerinin bölünmüş vücut bulmuş haliydi. 2 Bkz. Townsend (tg68), Haaker (1971-2), Hiibner (1973). 3 Bkz. BUchler (1902), Mantel (1965), s. 54-101. 4 Örneğin Markos 7:13, ' . . . Geleneğiniz aracılığıyla Tanrı'nın sözünü etkisiz kılmak'. Bkz. Maccoby (1980), s. 118. 'Tanrı'nın sözü' (yani İncil) ile 'gelenek' arasındaki karşıtlık Sadukiler'e özgüdür ve ciddiye alındığında, Ferisilerin kutsal kitap yasalarını sert hale getirdiği tüm reformları geçersiz kılacaktır. 5 Münck (1967). 7. Bölüm: Pavlus'un Mektuplarında İddia Edilen Haham Tarzı 1 'Rab' terimi, elbette, herhangi bir kimseyi gücendirmeden insani anlamında kullanılabilir. Bkz. Vermes (1973), s. 101-28. İbranice'de iki anlam ayırt edilir; adon 'insanın efendisi' anlamına gelir ve adonai, İlahi Efendi anlamına gelir. 2 Örneğin, 1 Korintliler 1:23, Galatyalılar 5: 11 . 3 Pavlus'un zamanında Ferisiliğin nasıl bir şey olduğunu bilmediğimiz söylenebilir, çünkü tüm Ferisi veya haham yazıları daha sonraki bir döneme aittir (bu agnostik görüş için bkz. Sandmel, 1970, s. 14-15 ve 44-6). Buna karşı olarak, İsa ve Pavlus'un zamanına ilişkin hahamların verilerini saf gerekçelerle göz ardı etmenin çılgınlığını gösteren Vermes'e (1983) bakınız. Agnostik görüş en azından Pavlus'un haham anlamında çok az Ferisilik belirtisi gösterdiğini kabul eder, ancak Pavlus'un bir Ferisi olduğu görüşünü başka bir (kanıtlanamaz) anlamda değiştirmeye çalışır. Bu argümanın asıl amacı, eğer Pavlus'un Ferisi olup olmadığını yazılarından kanıtlayamazsak, onun bir Ferisi olduğuna dair kendi iddiasına dayanmamız gerektiğidir. Bu, en azından Pavlus'un yazılarının onun tipik bir haham olduğunu gösterdiği yönündeki dogmatik görüşe göre bir ilerlemedir. 4 Profesyonel bir mantıkçı tarafından yapılan mükemmel bir tartışma için bkz. Guggenheimer (1967), s. 181-5. Mişna'da (Bava Qamma 2:5), bilgiler ile Haham Tarfon arasındaki tartışma dayo sorununa döner. Bununla birlikte, Haham Tarfon'un bile dayo ilkesine karşı çıkmadığı, ancak iyi tanımlanmış belirli bir a fortiori argüman türünün bundan muaf tutulabileceğini düşündüğü açıktır (bkz. Gemara, ad loc.). 5 Tosefta, Sanhedrin 9:5, 'Mahkeme tarafından idam edilenlerin gelecek dünyadan payı vardır.' 6 Haham Meir'in açıklaması, Babil Talmud'u, Sanhedrin 46b. Mişna (Sanhedrin 6:4) başka bir yorum daha verir: Bu ceza yalnızca, sanığın 'Tanrı'nın ismine lanet ettiği' küfür durumunda verilir (yani çeviri, 'Tanrı'ya karşı lanet ettiği için asılır' şeklindedir). Bu yorum da günahının kefaretiyle ölümüyle ödeyen idam edilen adama yönelik bir lanet içermez. 7 Joseph Klausner (1942, s. 453-4) açıkça şunu belirtmektedir: 'Bu zor olurdu'

--- SAYFA 229 ---

NOTLAR, Pavlus'un Mektuplarındakilerden daha tipik olarak kutsal metinlerin Talmudik açıklamalarını bulur.' İkna edici olmayan altı örnek arasına burada tartışılan örneği de dahil ederek şu sonuca varıyor: 'Bundan daha doğal olmayan bir yorum olabilir mi? Gerçekten yalnızca Yahudi Pavlus tüm öğretisini Tora'nın bunun gibi radikal yeniden yorumlarına dayandırabilirdi.' Klausner burada Pavlus'un bir Ferisi olması gerektiğini, çünkü yalnızca bir Ferisi'nin bu tür saçma argümanları kullanabileceğini söylemeye yaklaşıyor. Aslında, varsayımları sıklıkla sorgulanabilse de, hahamların argümanları hiçbir zaman mantıksal karışıklıklardan sorumlu değildir. 8 Pavlus'un hukuki tartışma girişimi, onun ölüm ve yeniden doğuş konusundaki hayali takıntısıyla boğuldu. Böylece hukuki bir tartışma yerine karışık bir şiir üretiyor. Onun argümanını 'şiirsel hakikat' temelinde savunmak için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur, ancak bu tür bir analizin Pavlus'un haham düşüncüsü olarak resmini doğrulama eğilimi yoktur. 9 1. Korintliler 15:33'te Menander'den bir alıntı yapıyor: 'Kötü arkadaşlıklar iyi alışkanlıkları bozar' (Thais, 218). Ancak çizginin izi Euripides'in (1024) bir parçasına kadar uzanmaktadır. 10 Bu, Mektuplarda değil, Pavlus'un Elçilerin İşleri 1 7:28'deki konuşmasıyla ilgili bilgide yer alır: 'Çünkü biz de onun soyuyuz.' Bu, Stoacı şair Aratus'tan (M.Ö. 270 civarı), Pluunomnus, satır 5. Pavlus'un konuşmasında da yer alan 'O'nda yaşıyoruz, hareket ediyoruz ve varlığımıza sahibiz' sözleri, Diogenes Laertius'un (Filozofların Yaşamları, i. 112) küçük bir değişikliklerle aktardığı gibi, M.Ö. altıncı yüzyılın şairi ve peygamberi Epimenides'ten gelmektedir. Dörtlüklerin ikinci satırı Pavlus tarafından Titus t: 12'de alıntılanmıştır: 'Giritliler her zaman yalancı, gaddar vahşiler, tembel oburlardı,' dolayısıyla Luka, Pavlus'u bu satırlara aşına biri olarak tasvir etmekte kesinlikle haklıydı. 1 1 Pavlus'un İbranice metin yerine kasıtlı olarak Septuagint metnini kullandığı, çünkü İbraniceye erişimi olmayan Yunanca konuşanlar için yazdığı ileri sürülmüştür. Alternatif olarak, Pavlus'un Septuagint'i kendisini İbranice'den yeniden tercüme etme zahmetinden kurtarmak için kullandığı ileri sürülmüştür (Klausner, 1942, s. 305). Bu argümanların her ikisi de, herhangi bir argümanı hiçbir zaman İbranice'de bulunmayan ama Yunanca'da bulunan bir okumaya dayandırmayacak olan Filistinli akademisyenler için kanonik İbranice metnin önemini hesaba katmakta başarısız oluyor. Dolayısıyla Septuagint'in kullanımı, Sandmel'in iddia ettiği gibi (Sandmel, 1970) Pavlus'un en azından Philo türünden bir Helenistik Yahudi olduğunu ve kesinlikle haham kalıbında olmadığını damgalar. Başka bir iddia ise Pavlus'un İbranice metni kullandığı, ancak daha sonra editörlerin onun alıntılarını Septuagint'e uygun olarak değiştirdiği, ancak İbranice metni kullandığına dair izler kaldığı yönündedir. Bu görüşü oluşturmaya yönelik sürekli bir girişim için bkz. O'Neill (1975). Eleştiri için! Bundan eminim.! Görünüm için, Puukko'nun Pavlus'un İbranice metni kullandığını tespit etmeye yönelik daha önceki girişiminin (Puukko, 1928, s. 34 3) eleştirildiği, yakında yayınlanacak olan Paul, Plulrisaism and Gnosticism'e bakınız. 12 Bkz. Sözde Philo, 12C ve 1 3A. 215

--- SAYFA 230 ---

Bölüm 8: Paul ve Stephen 1 Bkz. Maccoby (ag80), s. 1 35-6. Şimdi ayrıca bkz. Sanders (a98s), s. 71-6. Sander, İsa'nın Tapınağı yıkma ve yeniden inşa etme tehdidinin onun eskatolojik 'restorasyon' umutlarının kaçınılmaz bir özelliği olduğunu doğru bir şekilde ileri sürer. Ancak daha sonra tutarsız bir şekilde (s. 270) Yahudilerin çoğunluğunun İsa'nın Tapınağa yönelik tehdidini 'o!Gergin' bulduğunu iddia eder. Yalnızca İsa'nın Mesih olmadığından emin olanlar bu tür Mesihsel davranışlara içerleyebilirdi; çoğu şüpheli ama Gamaliel gibi umutlu olurdu. Ayrıca Hezekiel'in eskatolojik Tapınakla ilgili açıklamasının, Son Günlerde yeni bir Tapınağın olacağına inanmayı sapkınlık haline getirdiğine de dikkat edin. 2 Bkz. Cadbury (1933), Hengel (t983), s. 1-29. 3 Eusebius, Justin Martyr'den alıntı, &clesiastical History, av, 8. Ayrıca, Latince versiyonu, Hadrianus'un Yıl 17, Bölüm g: Damucus'a Giden Yol I Gaston (1970), Stendhal (1976), Gaston (1979), Gager (1983). 2 Gaston (1979), s. 56-8, İbn Meymun'dan (!) önce Nuh yasalarının Yahudi olmayanlar için kurtuluş/antlaşma ile hiçbir ilgisi olmadığını, yalnızca İsrail'de ikamet eden Yahudi olmayanlar için bir yasa olduğunu kanıtlamaya çalışır. 'Bu yasanın amacı yalnızca toprağın kirlenmesini önlemektir' (s. 57). Yahudi olmayanlara ait bir yasa fikrinin en azından M.Ö. ikinci yüzyıldan itibaren geçerli olduğunu gösteren Jübileler Kitabı'ndaki kanıtları görmezden geliyor. Ubilees 7: 2 39). Daha önce, Kutsal Kitap'ta yer alan Yunus kitabı Yahudi olmayanların (Niniveh sakinleri) Yahudiliğe geçmeden tövbe ederek Tanrı'nın lütfunu elde edebileceklerini gösteriyordu. Ancak Gaston, Yahudi olmayanların tövbe etme fikrinin Pavlus'tan önce bilinmediğini savunuyor! 3 Babil'den dönüş sırasında (MS 536), geri dönen sürgünler hâlâ Yahuda ve Benyamin arasında ayrım yapıyor (Ezra:5, Nehemya 11:7, 31-6 ve Nehemya 7:6) ve hatta eski bölgelerine yerleşiyorlardı. Ancak daha sonra bu ayrım kaybolmuştur (Babil Talmudu, Berakhot t6b, '... Rachel'ın mı yoksa Leah'ın mı soyundan geldiğimizi bilmiyoruz'), Apokrif'te Benjamitlerin farklı olduğuna dair hiçbir belirti yoktur (II Maccabees 3:4'te 'Benjamin' bir kopyacının miniamitt hatasıdır; bkz. Yahudi Ansiklopedisi, s.v. 'Benjamin'). Benyaminoğullarının Pavlus döneminde hayatta kaldıklarını destekleyen tek bir pasajdan alıntı yapılmıştır: Yaratılış Rabbah 33:3'te Benyamin kökeninin Hillel'e atfedilmesi. Bu, tarihsel olarak gerçek olarak kabul edilemez. Klausner (1942, s. 304) bunu kabul eder, ancak Pavlus'un Ferisi olduğu iddiasının Benyamin olduğu iddiasıyla aynı kategoride olabileceği aklına gelmez. 4 En olası teori, 'Paul' adını patronu ve din değiştiren Kıbrıs Valisi Sergi us Paulus'a saygı göstergesi olarak benimsemiş olmasıdır. 216. yüzyılda 'Paul' ismiyle ilk kez karşılaştığımız Elçilerin İşleri 13'e bakınız.

--- SAYFA 231 ---

NOTLAR Kıbrıs bağlamı. 5 Peşitta (Yeni Ahit'in Süryanice tercümesi) 'koşum işçisi' olarak tercüme edilir (Latince lorariws'in harf çevirisi olan bir kelimeyi kullanarak). Chrysostom, Theodoret ve Origen, Paul'ü 'deri işçisi' olarak adlandırdılar. Bu kanıt, Elçilerin İşleri 18:1-3'te Pavlus için kullanılan Creek sktnDpoios sözcüğünün (her ne kadar kelimenin tam anlamıyla 'çadırcı' olsa da) 'deri işçisi' anlamına geldiğini gösteriyor. En eski Latince tercümede Paul Itct4rius olarak anılır, bu kelimenin tam anlamıyla 'yatak yapımcısı' veya 'bedstf!'ads' anlamına gelir, ancak aynı zamanda 'deri yastık yapımcısı' anlamına da gelebilir. 51!'1!' /DB, s.v. Bölüm 1 1: Pavlus ve Efkariستی 1 Bkz. Petuchowski (1978). 2 Bkz. Higgins (1952:), s.:25. Alternatif para edatının kir türetme için daha uygun olduğu kabul edilmiştir, ancak apo bu ayetin başka yerlerinde de bulunur (örneğin Koloseliler t: 7). Loisy {t9QS), ii, s. 532, n. t, Pavlus'un doğrudan bir vahiyden bahsettiğini kabul eder. Lietzmann (1955), s. 255, 'Pavlus, İsa'nın kefareti edici ölümünü vurgulayarak, sözde Jr'rusalem tipinden farklı olan bir Efkariستی tipinin gerçek yaratıcısıydı.' 3 Modern zamanlardaki bir örnek, Rus Devrimi tarihinin Sovyetler tarafından yeniden yazılmasıdır. Sovyet tarihçilerinin Troçki'nin rolünü küçümsemek ve Stalin'in rolünü abartmak yönündeki tüm çabalarına rağmen, başka hiçbir bilgi kaynağı hayatta kalmamış olsa bile, geleceğin tarihçisinin olayların gerçek akışını yeniden yapılandırmasını sağlayacak tutarsızlıklar varlığını sürdürüyor. Kırk ila elli yıllık bir dönemi kapsayan tarihlenebilir ders kitaplarının birbirini takip etmesiyle, bu iş çok daha kolay olacaktır, çünkü eğilim ya da son dönem daha kolay gözlemlenebilir olacaktır - ve bu da Dört İncil ile ilgili durum. Bölüm u: 'Kudüs Kilisesi' 1 Derekh Eretz Zutta, t; Yalqut Shimoni u, 367. Ayrıca bkz. Maccoby (1982:: 1), s. t), 'göklerden ateş indi ve tarladaki tüm ağaçları sardı.' 3 Daha sonraki öğretici bir örnek, on yedinci yüzyıldaki Mesih figürü Sabetay Sevi'nin Mesihlik kampanyasıdır. Bu kampanya hem toplu tövbeyi hem de vaftizi içeriyordu. Bkz. Scholem (1973). 4 Bkz. Buhmann (tg2 t), 5 Bkz. Sanders (tg85), s. 268, 'İsa'nın söylediği ya da yaptığı, yasayı ilgilendiren hiçbir şeyin onun ölümünden sonra öğrencilerini yasayı göz ardı etmeye yöneltmediği gerçeğine tekrar tekrar döndük. Tüm diğerlerini geçersiz kılan bu büyük gerçek, İsa ve yasa hakkında söylenebileceklerle kesin bir sınır koyar.' 6 Baştan sona bozulmuş bir kitap (görünüşte bilimsel duruşuna rağmen) 211

--- SAYFA 232 ---

'yeniden Yahudileştirme' varsayımıyla Bammel'dir (1g84). 7 Bu genellikle belirsiz çeviriler nedeniyle gölgelenir; Elçilerin İşleri 13:16, burada Pisidia Antakya'sında Pavlus hem Yahudilere hem de Tanrı'dan korkanlara açıkça hitap ediyor. 8 Bkz. Spiro (tg80), 9 Ritüel saflık yasalarının tam tartışması için bkz. Maccoby (tg86). 10 Babil Talmud'u, Yevamot 24b: 'Mesih'in günlerinde hiçbir din değiştiren kabul edilmeyecektir. Aynı şekilde Davud'un veya Süleyman'ın günlerinde de hiçbir din değiştiren kabul edilmiyordu.' t 1 Yerleşik yabancı statüsü (gtr toshav) Yahudilikte iyi tanımlanmıştı ve buna saygı duyuluyordu (bkz. Talmudic Ansiklopedisi, s.v. 'Gtr'). Bununla birlikte, yerleşik bir yabancıнын durumunda Mesih ile kişisel bağın bir Yahudi vatandaşının durumunda olduğu kadar güçlü olmayacağı açıktır. 12 Bkz. Elçilerin İşleri 12:1-3, MS 42'den +h'ye kadar hüküm süren Herod Agrippa'nın Yakup'un 'kafasını kestiğini' söyler ve şunu ekler: 'Yahudiler onayladı' (Nasıralılara yönelik zulme ilişkin tüm konularda Yahudilere karşı olağan genel suçlama). Tarihsel gerçekte, Nasıralılara Herod Agrippa tarafından yapılan zulüm, en iyi, Nasıralıların onun saltanatına karşı siyasi muhalefetiyle açıklanmaktadır. Nasıralılar (bkz. s. 79) İsa'nın dönüşünü bekleyerek siyasi açıdan hareketsiz hale gelmişlerdi, ancak (Romalılar tarafından) bir Yahudi Kralının atanması, onların gözünde yeni Kral İsa'nın tahtını gasp ettiği için onları siyasi durgunluktan aktif muhalefete uyandırabilirdi. Benzer şekilde, Nasıralılar Mesih figürü Bar Kokhba'nın hükümdarlığına karşı çıktılar (bkz. s. So). 13 Bkz. Josephus, Antiquities, xx. 197-203. Josephus, bunun bir Saduki şiddet eylemi olduğunu ve Romalı Albinus'a ve Kral'a şikayette bulunan Ferisilerin ("yasalara uyma konusunda katı davrananlar") şiddetle karşı çıktığını ve bunun sonucunda Ananus'un görevinden alındığını vurguluyor. Bu olay, Ferisilerin Nasıralılara karşı dostluğunun kanıtı olarak Petrus'un duruşması ve Pavlus'un duruşmasının yanına konulmayı hak ediyor. Sadukiler'in Nasıralılara karşı düşmanlığı her üç duruşmada da görülüyor, ancak bu, dini değil siyasi bir karakter taşıyordu. James'in ölümüne ilişkin daha sonraki ve daha az güvenilir bir anlatım Hegesippus'ta bulunur (alıntı: Eusebius, Ecclesiastical History, 11, 23= 4-18). Bölümler: Bölünme I Yaratılış g: 4'ün farklı yorumlarının varlığı Jübileler 7: 28-3 1'de gösterilmektedir; bu ayet aslında ayeti, Elçilerin İşleri 15'te olduğu gibi, kanın akıtılmadığı etin yasaklanması olarak yorumlamaktadır. Yahudi olmayanlar için yaşayan bir hayvan. Yahudi olmayanların canlı bir hayvanın yalnızca bir uzuvunu yemesinin yasak olduğu ve kanı akıtılmamış et yemenin yasak olmadığı şeklindeki Talmudik görüşe yol açan zorluk Tesniye 14:21'in açıkça 218 olmasıdır.

--- SAYFA 233 ---

NOTES bu tür etlerin Yahudi olmayanlara (yani yerleşik bir yabancıya veya gtr toshal'a) verilmesine izin vermektedir. Bu nedenle Yaratılış g:4'ün canlı etten söz etmesi gerektiği görüşü hakim oldu. 2 Pavlus, 'zayıflar için bir tuzak' haline gelmesi durumunda 'bu özgürlüğün' dikkatli kullanılması gerektiğini savunuyor (g ayeti). Bu, putlara adanan yiyeceklerin, putlara yeniden tapınmaya ayarlanabilecek kişilerin yanında yenmemesi gerektiği anlamına gelir. 3 Tavsiye edilen prosedür, adaklarının sonunda arınma sürecinde olan dört Nezir'in masraflarını Pavlus'un ödemesiydi. Bu, dindarlığı ve yardımseverliği göstermenin alışılmadık bir yolu değildi (bkz. Josephus, Antiquities, XIX.294 ve Genesis Rabbah XCI.g). Pavlus'un Nezirlerle birlikte arınma işlemine tabi tutulması gerektiği yönündeki ek gereklilik, (bazı yorumcuların söylediği gibi) Pavlus'un da bir Nezir yemini etmesi gerektiği anlamına gelmez (çünkü bu en az otuz gün sürerdi), ancak Pavlus'un Kutsal Topraklara yurtdışından gelen biri için olağan arınma sürecinden geçmesi, bunu Nezirlerle aynı anda Tapınağa girebilmesi ve onlar adaklarını tamamlarken sunularını sunarken özgür iradeyle bir sunu sunabilmesi için zamanlaması gerektiği anlamına gelir. Bkz. Strack-Billerbeck (1g22) a.l. Bölüm 14: Pavlus'un Duruşması 1 Josephus, Antiquities, xx. 16g; Savaş, 11. 261-3. 2 1 Korintliler 7: 20-22. Ayrıca bkz. Efesliler 6:5, Titus 2:g. Bölüm 15: Ebionitlerin Kanıtı 1 Örneğin, Gager (1g8g), s. 1 29, 141. 2 Bakınız Brandon (1951), s. 168-73. 3 Bkz. LUDemann (1g80). 4 Eusebius, Kilise Tarihi, 111. v. 2-3. Ayrıca bkz. Epiphanius, Dt Mtmsuris et Pondaibus, XV (Patrologia Gratca, ed. Migne, t.xliii). 5 Bkz. Irenaeus, Advtrsus Hatrtsts, 1, xxvi. 1, 2. 6 Bu özellik yalnızca Cerinthus ile bağlantılı olarak korunmuştur (bkz. Irenaeus, 1 xxvi, Epiphanius, Haer. xxviii), ancak muhtemelen tüm Ebionit gruplarında ortaklı. 7 Bkz. Maccoby (1g82:2), s. 1 71-5. 8 Bkz. Cohn (1957). 9 Matta 16:14, Markos 6:15, Luka g: 19. 10 Nasıralıların MS ile ilgili olarak 'Javneh Sinodunda' onlara karşı birrl.at ha-minim formülasyonu ile sinagogdan dışlandığı yönündeki yaygın bilimsel görüş, Kimelman tarafından reddedilmiştir (tg8t). Nasıralıların fiilen dışlanması, Nasıralıların katılmayı reddettiği Bar Kokhba isyanı zamanına kadar gerçekleşmedi (bkz. s. Yani). 2 19

--- SAYFA 234 ---

MVTHMAKER 11 Landauer (t880), s. Gitmek. Bkz. Pines (tg68), s. 2']6. Bölüm 16: Efsane MacRae (1976), s. 618.2 İbranice İncil oldukça açık bir şekilde Tanrı Hitruelf'in Tora'yı verdiğini belirtir: ör. ' . . ve Rab sizinle ateşin ortasında konuştu' (Tesniye 4:12); 'O, sana sesini gökten işittirdi' (Tesniye 4:36). Bazıları Tesniye 33:2 ve Yeşaya 63:g ayetlerinden alıntı yaparak, Tevrat'ı verirken Tanrı'nın meleklerin verdiğini değil, yalnızca meleklerin eşlik ettiğini söylüyor. Bazı alıntılar: Josephus, Antiqu. itils, xv. 136, ancak bu yalnızca Musa ve diğer peygamberlerin aracılığına atıfta bulunur (bkz. W. D. Davies, 1g84, ss Ss-ti). Ancak Davies hatalı bir şekilde 'Yasanın melekler tarafından verildiğine dair çok saygın bir geleneğe' atıfta bulunuyor. Bu sözde gelenek, Hristiyan bilginler tarafından yanlış anlaşılan Rabbah 1:2 ilahilerinden türetilmiştir. Haham Johanan adına yazılan bu Midraş pasajı, Tevrat'ın melekler tarafından verildiğini veya emredildiğini söylemiyor; yalnızca meleklerin, Tanrı'dan her İsrailiye her kelimenin taşıyıcısı olarak hareket ettiğini söylüyor; Aslında her kelimenin Tanrı'nın kendisinden türetildiğini ve aynı zamanda Tanrı'nın her kelimenin ayrı ayrı alınıp kabul edilmesi yönündeki ilgisini vurgulayan bir kavram. Bununla birlikte, Haham Johanan'ın bu fikri bile, taşıyıcı olarak bir melek kullanılmadan, her kelimenin doğrudan Tanrı'dan her bireye iletildiği konusunda ısrar eden diğer hahamlar tarafından reddedildi. 3 Kuran, Sure 37: de-1 1 1 . Bkz. Torrey (1967), s. 102-4. 4 Romalılar 3: tg; Galatyalılar 2:24.5 Örneğin kadınların boşanma hakkı ve evli kadınların kendi mülküne sahip olma hakkı. Bkz. Amram (18g7), Kahana (tg66), Falk (1 973). 6 Elbette Gnostiklerin sapkın olarak kınanmasına yol açan başka faktörler de vardı: Eski Ahit'in Demiurge'nin eseri olduğunu reddetmeleri, dünyanın ilahi kökenini reddetmeleri ve genel olarak aşırı kozmik düalizmleri. Ancak onların Kristolojileri bu aşırı düalizmin en bariz sapkın sonucuuydu. 7 Böylece, Hristiyanlık ve gizem dini ile diğer yanda Hristiyanlık ve Gnostisizm arasındaki farkları vurgulayan Hristiyan savunucuları, Hristiyanlığın ikisine de borçlu olmadığını kanıtlamaya çalışırlar. Bununla birlikte, Hristiyanlığın tüm özellikleri (Yahudilikten türetilenler dışında), gizem dini ile Gnostisizm arasındaki bir kaynaşma varsayımıyla açıklanabilir ve bu kaynaşmanın kendisi, Hristiyanlığın tek gerçek orijinal özelliğidir. 8 Bazıları, İsa'nın tarihsel bir kişilik olması nedeniyle Hristiyanlığın gizem dinlerinden temel olarak farklı olduğunu ileri sürdü. Ancak Osiris'in de bir zamanlar tarihi bir kişilik, Mısır Kralı olduğu ileri sürülüyordu. 220

--- SAYFA 235 ---

NOTLAR Bunun gerçekte doğru olup olmadığı konunun dışındadır; Mısır efsanesi, tarihsel bir ñonage'ın acı çekmesi ve yüceltilmesi kavramını ve bundan kaynaklanan tüm enkarnasyonel sonuçları içerir. 9 Bkz. Thomas'ın İncili, 1 14: 'Kendisini erkek yapacak her kadın Cennetin Krallığına girecektir.' 10 Örneğin, 1 Samuel 25:3-35 (Abigail), 11 Samuel 14:1-20 (Tekoa'nın bilge kadını), 11 Samuel 20:t&.-2'2 (Habil'in bilge kadını). 11 Bkz. Brooten (1g82). 12 Sn Mişna, Kctuvot 5: 6. 13 Sn, örneğin Levililer Rabbah 4:5, 'Kral ve Geyik' benzetmesi için, Tanrı'nın, mühtedilerin Tanrı'nın halkına katılmak için kendi doğal çevresini terk ederek kendilerini feda etmeleri nedeniyle, Tanrı'nın mühtedileri doğmuş Yahudilerden daha çok sevdiği mesajını içerir. 14 Bkz. Maccoby (19B2: 2). 15 Yahuda mitinin Pavlus'un zamanında henüz gelişmemiş olduğu, dirilen İsa'nın On İki Havari'ye gelişinden söz eden 1 Korintliler 15:5'ten görülebilir - daha sonraki Hristiyan mitinde o dönemde yalnızca on bir Havari vardı, Yahuda günahı yüzünden ölmüştü. Yahuda mitinin bir analizi için bkz. Maccoby (1g82:2), s. 121-33 ve (tamamen edebi bir analiz için) Kcrmodc (tg80). 221

--- SAYFA 236 ---

B I B L I O GRAFY Amram, D.W., Tlu JewUh Uw of Divorce, Londra, 1 Bg7 Baeck:, Leo, Tlu Plujrisus, New York, 1947 Bammd, E. ve Maule, C.F.D. (c:d.), Jesus and tlu Politu of His Day, Cambridge, 1 g84 Bauer, W., Rtchtgltiuhigkeit und Ktt<.erei im tiltesltn Chri.Jtmtum,:znd ed., Tllbingen, 1964. Eng. tr. İlk Hristiyanlıkta Ortodokslik ve Sapkinlik, Philadelphia, 1971 Baumgarten, Joseph M., 'Saflik Hakkında Ferisi-Saduki Tartismalari ve Kumran Metinleri', Jouma/ of jewish Studies, XXXI. 2 (Sonbahar lg8o) Baur, F.C., Kirchggeschichte, TUBingen, 1853· Eng. tr. Tlu Church Hisstry oftlu First Thrtt Cmturiu, Londra, 1878 Birkeland, H., 'The Language of Jesus', Norveç Akademisi AvMruiNger, 1954-55 Bonsirven,J., Exigist Rahhinique tl Exigtse Paulinimnt, Paris 1939 Brandon, S.G.F., Tlie Fall of)erwalnn ve 1M Christian Church, Londra, 1951 tsus and tht Zealots, ManchBstBr, 1g67 Tlrt Trial of tsus of Njartlh, Londra, 1968 Braude, William G., 2. İlk Beşinci Cmlurinofllrt Common Era'da twish Prougling, Providence, R.I., 1940 Brooten, lkmadette J., Kadınlar Ltadm in llrt Alltiml Synagogue, Chico, 1g82 BlichlBr, Adolf, DasSyMtdrion in}trusaltm unddas Grosst Beth-Din in dn Quatrkr Kammtr dtsjnwa/nniulrm Temptll, Viyana, 1902 Buhmann, Rudolf, Der Slit der Paulinisthm Prtdigl uM dit kynisculoischt DitJlribt, Göttingen, 1910 Gmillici!U dtr Sytopliscltr Tradition, Göttingen, 1921 Eng. tr. History of llrt SyttOpIU Tradition, Oxford, 19.)8 Gmuiss, Londra, 1952 jwu and lire Word, Londra, 19.:8 Bkz. Jaspers, Karl Cadbury, H. J., 'The Hellenists', Lake and Cadbury, 1933, s. 59-74 Carmichaeli, Jod, Tht Dtalh of Jmu, Londra, 1g63 222

--- SAYFA 237 ---

KAYNAKÇA Catchpole, David, Tire Trisl oj}esll.l i11}ewijit HUtoriotrsplty, Leiden, 1971 Chilton, Bruce (ed.), Tire Kintdbm of God, Londra, 1g84 Cirlot, Fdix L., Tlitt E12r/y Eqt:Mrst, Londra, 1939 Cohn, Haim, Tlrt Trisl srui Destlt of}esra, Londra, 1g67 Cohn, L., 'İskenderiyeli Philo'ya atfedilen Apokrif Bir Çalışma', Jewish Q}lsrlerly Review, x, 18g8, s. 277-332 Cohn, Norman, Tlitt Pursuit riftht Millm11ium., Londra, 1957 Dahl, N.A., 'The Kibirli Archon ve Ahlsaksız Sophia: Gnostik İsyanda Yahudi Gelenekleri', Layton, 1 g82, s. 599-71 2 Danidou,J., Tju Yahudi Tlreolojisi Cltritis11i9, Londra, 1g64 Daube, David, The New Ttslsntal srui Rabbiiuudsism, Londra, 1956 'He That Cometh' (konferans), Londra, rg66 Davies, Alan T. (ed.), ThetUemitism srul the Foundsloru of ChristiMrig, New York, 1979 Davies, W. D., Psul tJNi Rsbillicjudsism, Londra, 1g65 jtwisl-Psul'flt Studies, Londra, 1g84 Dix, GregO!'), Tlitt SMpe oftire Liturg}, Londra, 1945 Eckardt, Roy, Elderarui Younger Brotlwrs: tlitt E'lf€rlt11terof}ewsarul Cltristiatu, New York, 1973 Eisler, Robert, Tlu Messialttjll.l aruljoh11 tyre BspiUt, Londra, 1931 English, George Bethune, The Groutub of ChristUuti!J, Boston, 1813 Epiphanius, P1JNjrio11 {Rtfottjfirm of All Heruits), Migne, 1857-66, xlii-xliii Eusebius, EcduitulictJl HUIDry, tr. K. Lake (Loeb Classical Library), Londra ve Harvard, 1926 Falk, Z. W., Tlitt DifjOrct Actio11, tlitt Wife ill}twisl Law, Kudüs, 1973 Flusser, D.,jtsUJ, New York, 196g Freyne, S., Galilttfrom Alexsrui tr tire Grttjll Ill HtdriiJl, Notre Dame, 1g8o Friedlinder, M., Dtr. fjOrcltristIU:lttjiidilcht GMstkism.w, Göttingen, 1898 Gager, John G., Tht Origi ru rif AQtti.Semitism, New York/Oxford, 1983 Gardner, P., Tht Origi11 of the Lord's Supper, Londra, 18g3 Ga.sjnrrro, C.S., Sottrioillgy snd Mystic Aspecu i'll tlu Cybele Kültü srui Allis, Leiden, 1g85 Gaston, Lloyd, No Stone D1l AMthtT: tAt Ftjll tjj trusslem'in Anlamı Üzerine Çalışmalar i'll the S..JMPtic Gospels, Lciden, 1970 'Pavlus ve Tora', Davies, 1979, s. 48-71 Glasson, T. Francis, Jesus arui tAt End of tlitt World, Edinburgh, 1g8o Goguel, M., L 'Ew:htjristU göğüsleri Origin.tS 6}usli11 MtJrlp, Paris, 1910 Goosens, W., Lts OrigiMs tit l'EucMrstie, StJ&rtJmntl tl Sacriju, Paris, 1931 Grant, F.C., Romtj'll HtlImi.sm. tJrui tire Ntw Ttstam.t,t, Edinburgh/London, 1g62 Grant, Michaci,Je.nu, Londra, 1977 Stjill Psul, New York, 1976 Graves, Robert, ve Podro, Joshua, TluNtjt.tJrtM Gosptl Rtstortd, Londra, 1953 Gruenwald, I., 'Yahudi-Gnostik Tartışmanın Aspecu'su', Layton'da, 1g82, PP 713-23 223

--- SAYFA 238 ---

:Jewish Merkavah Mysticism and Gnosticism', Studies in Jewish Mysticism, ed. J. Dan ve F. Talmage, Cambridge, Mass., 1981, s. 41-55 Guggenheimer, Heinrich, 'Jewish Tradition'daki Mantıksal Sorunlar', Yahudilikle Yüzleşmeler içinde, ed. Philip Longworth, Londra, 1967 Haaker, K., 'War Paulus Hillelist?', Das Institutum Judaicum der Universität Tübingen, 1971, s. 106-20 Harris, H., The Tübingen School, Oxford, 1975 Hengd, Martin, Among Jesus and Paul, Londra, 1983 Herford, R. Travers, The Ferisiler, Londra, 1924 Higgins, A.J. B., Yeni Ahit'te Tlu Rab'bin Sofrası, Londra, 1952 Hübner, H., 'Gal. 3,10 und die Herkunft des Paulus', Kerygma und Dogma, 19 (1973), s. 215-31 Irenaeus, Heresies'e Karşı, Early Christian Fathers'da, tr. ve ed. C. C. Richardson, Londra, 1953 James, William, The Varieties of Religious Experience, New York, 1902 Jaspers, Karl ve Buhmann, Rudolf, Myth and Christian, Londra, 1958 Jeremias, Joachim, Jerusalem in the Time of Jesus, Londra/Philadelphia, 1969 Jonas, H., The Gnostic Religion, 2. baskı., Boston, 1963 Philosophical Essays: From Ancient Creed to Technological Man, Englewood Cliffs, 1974 Kahana, K., The Theory of Marriage in Jewish Law, Londra, 1966 Kiisemann, E., Essays on New Testament Themes, London/Nashville, 1964 Kermode, Frank, The Genesis of Secrecy, Harvard, 1980 From Jesus to Paul, Londra, 1942 Kimdman, Reuven, 'Birkat ha-Minim and the Lack of an Anti Christian Jewish Prayer in Late Antiquity', Sanders, 1981, s. 226-44, 391-403 Klausner, Joseph, Jesus of Nazareth: His Life, Times and Teaching, Londra, 1929 Klijn, A.F.J. ve Reinink, G.J., Yahudi-Hristiyan Mezhepleri için Eşli Kanıtlar, Leiden, 1973 Kohler, Kaufmann, 'Tarsuslu Saul', yahudi Ansiklopedisi, New York/London, 1905 Kraabel, A.T., 'The Disappearance of the "Tanrı korkanlar"', Numm, 28, 1981, s. 113-26 Kummel, W. G., The New Testament: the History of the Investigation of its Problems, Londra, 1972 Introduction to the New Testament, Londra, 1975 'Eskatolojik Beklentiler in the Proclamation of Jesus', Chilton, 1984 Lake, K. ve Cadbury, H.J. (ed.), The Beginnings of Christianity, Londra, 1933 Lange, N. de, Origin and the Jews, Cambridge, 1976 Layton, B. (ed.), The Rediscovery of Gnosticism, cilt. 2, Leiden, 1982 Leane, A.R.C., The Jewish and Christian World 200 BC to AD 200, Cambridge, 1984 Leipoldt, J., Sterbende und aufstehende Götter, Leipzig, 1923

--- SAYFA 239 ---

KAYNAKÇA Lieberman, Saul, Hellenism in Jewish Palestine, New York, 1919 Greek Jewish Palestine, New York, 1965 Lieu, Martin, H., Messianism in Jewish Palestine, 3rd ed., Berlin, 1955 Loisy, A., Les Évangiles Synoptiques, Paris, 1908 Longenecker, Richard N., The Christology of Early Jewish Christianity, Londra, 1970 Luedema, Cerd, 'The Succession of Pre-70 Jerusalem Christians: A Critical Evaluation of the Palestinian Tradition', Sanders, 1980, s. 161-73 Maccoby, Hyam, 'The Parting of the Ways' (Cardinal Bea Memorial Lecture), European Judaism, 19 (1) Resolution in Judaism, 2nd ed., New York, 1980 (2) Judaism on Trial: Jewish-Christian Disputations in the Middle Ages, E. Brunswick/London, 1982 (1) The Second Temple Executioner, Londra, 1982 (2) 'Bardak Yıkama!', Journal for the Study of the New Testament, 14, s. 3-15, 98 (3) Jewish Rabbinic Writings, Cambridge, 1986 MacGregor, C.H.C., Eucharistic Origins, Londra, 1928 MacRae, G.W., 'The Jewish Ark of the Gnostic Sophia Myth', Novum Testamentum 12 (1970), s. 81-101 'Nag Hammadi', Interpreter's Dictionary of the Bible (Ek Cilt), Abingdon, 1976 Maier, J., Jesus von Nazareth in der Talmudischen Oberliteratur, Darmstadt, 1978 Mantel, Hugo, Studies in the History of the Sanhedrin, Cambridge, Mass., 1965 Meeks, W. A. (ed.), The Writings of St Paul, New York, 1972 The First Urban Christianity: the Social World of the Apostle Paul, Yale, 1983 Michel, O., The Jewish Bible, Göttingen, 1929 Migne, J. P. (ed.), Patrologia Graeca, Paris, 1857 Patrologia Latina, Paris, 1844-64 Montefiore, C.G., 'Rabbinic Judaism and Paul's Epistles', Jewish Quarterly Review, XIII (1901), s. 161 ve Moore, George Foot, Hristiyanlığın İlk Yüzyıllarında Judaism Era, Cambridge, Mass., 1927 Morgan, W., The Religion of the Talmud, Edinburgh, 1917 Munck, Johannes (ed.), The Acts of the Apostles (Anchor Bible). William F. Albright ve C. S. Mann, New York, 1967 Nickelsburg, George W. E., Jewish Literature Between the Bible and the Mishna, Londra, 1991 Oesterley, W. O. E., The Jewish Ark of the Christian Liturgy, Oxford, 1925 O'Neill, J. tarafından revize edilmiştir. C., The Jews and the Romans' Epistle, Harmondsworth, 1975 Pagels, Elaine, The Gnostic Paul, Philadelphia, 1975 The Gnostic Gospels, New York, 1979 Parkes, James, The Church and the Synagogue, Londra, 1934 Jesus, Paul and the Synagogue, Londra, 1936

--- SAYFA 240 ---

MİT YARATICI Tlu Foundations of Judaism and Christianity, Londra, 1960 Pearson, B.A., 'Friedlander Revisited: Alexandrian Judaism and Gnostic Origins', *Studia Philonica*, 2 (1973), s. 23-39 'Gnostik Edebiyatı Yahudi Kaynakları', in: *ewi:rh Writings rjthe &cond Temple Perirxi*, ed. Michael E. Stone, Assen/Philadelphia, 1984 Perrin, Norman, *Rediscovering the Teaching fJl Jesus*, Londra, 1967 Petuchowski, Jakob. ve Brocke, Michael (ed.), *The Lord's Prayer and Jewish Liturgy*, Londra, 1978 Pines, S., 'The Jewish Christians by a New Source', *Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities*, cilt 2, Jerusalem, 1968 Podro, Joshua, bkz. Graves, Robert Pseudo-Clementine, *Recognitions*, ed. B. Rehm, Berlin, 1965 Homilies, ed. B. Rehm, Berlin, 1969 Pseudo-Philo, *Liber Antiquitatum Biblicarum*, ed. M.R. James, Prolegomenon, Louis H. Feldman, New York, 1971 Puukko, A.F., *Paulus und das Judentum*, Helsingfors, 1928 Reinink, G.J., bkz. Klijn, A.F.J. Reitzenstein, R., *Die Hellenistische Mystik*, 3. baskı, Leipzig/Berlin, 1927 Rivkin, Ellis, 'Fetisleri Tanımlamak: Tannaitik Kaynaklar', *İbrani Birliği Koleji A11nual*, 40 (1969-70), s. 234 ve ff *The Hidden Revolution*, Londra, 1975 Robertson, J. M., *Pagan Christ*, 2nd ed., London, 1911 Robinson, J.M. ve Meyer, M. (ed.), *The Nag Hammadi Library in English*, Londra/San Francisco, 1977 Rowland, Christopher, *Tlu Opm Hea'/Jln: a Study rJl AfHKalyptic in Judaism artd Early Christianity*, Londra, 1982 Christian Origins, Londra, 1985 Rudolph, K., *Gtwsis* (ed. R. Mel. Wilson), Edinburgh/New York, 1983 Ruether, Rosemary, *Faith artd Fratricide*, New York, 1974 Safrai, S. ve Stern, M., *The Jewish People in the First Christian Century*, Assen, 1974-6 Sanders, E.P., *Paul and the Jewish People*, Londra, 1977 (ed.), *Jewish and Christian Self-Definition*, cilt 1: *The Shaping of Christianity in the Second and Third Century*, Londra, 1980, Baumgarten, A.I. ve Mendelson, Alan, *Jewish and Christian Self-Definition*, cilt 2: *Graeco-Roman Christianity and the Jewish People*, Londra, 1981 Paul, *The Law and the Jewish People*, Philadelphia, 1983 Jesus and Judaism, Londra, 1985 Sandmel, Samuel, *The Genius of Paul*, New York, 1970 Schiffman, Lawrence H., *Who Was a Jew?*, Hoboken, 1985 Schoeps, H. J., *Theologie und Geschichte des Judentums*, Tübingen, 1949 Paul: *Theology of the Apostle in the Light of Jewish Dini* / *isUJry*, Londra, 226

--- SAYFA 241 ---

•96• Scholem, Gershom, *Major Trends in Jewish Mysticism*, Londra, 1955 Yahudi. Knollizm, Merkabah. Mistisizm ve Tefilimud Geleneği, New York, 1960 Sabbatai Stavi: *The Mystical Messianism*, 1666/6, Londra, 1973 Schonfield, Hugh], *The Jewish Mystical Tradition*, Londra, 1946 *The Jewish Mystical Tradition*, Londra, 1968. Schwarzchild, Steven S., 'Noachites', *Jewish Quarterly Review*, LII, s. 297-308; LIII, s. 30-65, 1961-62 Schwab, Al], *Paul and His Predecessors*, Londra, 1912 *The Jewish Mystical Tradition*, Londra, 1948 Segal, A.F., *The Jewish Mystical Tradition*, Londen, 1978 Shepherd, M.H., Junior, 'Lord's Supper', *Interpreter's Dictionary of the Bible*, Abingdon, 1968 Sherwin-White, A.N., *Roman Society and Roman Law in the New Testament*, Oxford, 1963 Silver, A.H., *A History of Messianic Speculation in Israel*, New York, 1927 Simon, M., *St. Paul and the Hellenists in the Palestinian Church*, Londra, 1958 Venu Israel, 2nd ed., Paris, 1964 Singer, S. (tr.), *The Authorized Daily Prayer Book*, Londra, birçok basım Smallwood, E. Mary, *The Jews under Roman Rule*, Leiden, 1976 Spiro, Solomon J., 'Haber Kimdi? Antik Bir Kuruma Yeni Bir Yaklaşım', *Journal of Jewish Studies*, 11, 1980, s. 18fi-216 Stendahl, Krister, *Paul Among Jews and Gentiles*, Philadelphia, 1976 Stem, Menahem, *Jewish and Christian Self-Definition*, Yunan ve Latin Yazarlar, Londen, 1974 Bkz. Safrai, S. Strack, Hermann L. ve Billerbeck, Paul, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, 4 cilt., München, 1922 Strecker, G., *Das Judentum in der Pseudepigraphenliteratur*, Berlin, 1958 Stroumsa, G., *Antiochene Sethian Gnosticism: Üzerine Çalışmalar*, Londen, 1985 Talmon, R. *Qadapaedia* (İbranice), Jerusalem, 1947- Toland, John, *NaolDrtnu.s: or Jewish, G111tilt and Mahometan Christian*, Londra, 1718 Torrey, C.C., *The Jewish Foundations of Islam*, ABD, 1967 Townsend, J. T., '1 Corinthians 3; and the School of Shammai', *Harvard Theological Review*, 61, 1968, ss 300-4 Unnik, W.C. van, *Tarsus and Jerusalem*, Londra, 1962 Vermaseren, M.J., *Cybele ve Attis: The Myth and the Cult*, Londra, 1977 Vermes, Geza, *Jesus the Jew*, Londra, 1973 *Scripture and Tradition in Judaism*, Leiden, 1973 Juus and the Jewish World of Judaism, Londra, 1983 Weiss, J., *Early Christian Literature*, 2 cilt., New York, 1959 Weiss-Rosmarin, Trude (ed.), *Jewish Expressions on Jesus*, New York, 1977 Wells, G.A., *The Jesus of the Early Christianity*, Londra, 1971 Whiteley, D.E.H., *The Theology of St Paul*, Oxford, 1964 227.

--- SAYFA 242 ---

THE NYTHNAKER Williams, A.L., Advtmujutbuos, Cambridge, 1935 Wilson, R. MeL., Tkt GNJstic Problnn., Londra, 1958 Winter, Paul, On tju Tritll of tsus, Berlin, 1g61 Yadin, YigacI, 8dr-Xo4/tbQ1Jerusalem, 1971 Yamauchi, E. M., Prt-Christiml Gnosticism: A Survtyoftht Proposed Evidtncts, 2nd ed., Grand Rapids, 1g83 Zeitlin, S., 11u Rlst tlrui Ftl/1 oflttjudutln Sttltt, cilt. 2, Philadelphia, ag62 228

--- SAYFA 243 ---

INDE X Aaron, 23, 24, 96 Abba Hilkiyah, 4.5 'Abd Al-Jabbar, 181 Abel, 188 Abraham, 1 90 Acts, Book of, 4, .5, I I, 87, 133 Adem, 18.5, 188 Adonis, 101 Aelia Capitolina, 174 A fortijri, bkz. q!JltuJ-Jutmer Aua44/1, 22 Agrippa II, 10 AU6DA, 1 10, 190 Akiba, 3 1 Albinus, 218 Am ram, D.W., 220 Analoji (mantıkta), 66 Ananias, 89, 10.5, 127, 169 Ananus, 123, 138, 218 Angeb, 188 Deccal, 177 Antinomianizm, 191 Antakya, 132, 17.5 Antisemitizm, 1 77, 186, 203, 209 Apocrypha ve Pseudepigrapha, 187 Tyanalı Apollonius, I 7 Havariler, 120 Arabistan, 104, 10.5 Aramice (dil), 70 Aratus, 21.5 Aretas tv, 86, 87 Aristoteles, 64 'Asyalı Yahudiler', 156-7 Attis, 101, 102, 107, 196 Baal, 196 Baal-Taru:, 100, 101 Balder, 196, 20+ Bammd, Emst, 210, 218 Vaftiz, 124, 125-6 Barabba.s, 20.5, 2 13--4 Bar Kokhba, 37, 49, 55, 80, 1 78, 218, 219 Barnabas, 105, 140, 146, 147 Baumgarten, Joseph M., 212 Baur, F.C., 180, 206 Bdial, 187 Benjamin, kabilesi, 95--6, 216 Berenice, 1 7 1 İncil, 25, 70 Bihlieai AlltquitUs (Sözde Philo), 7 1, 215 Billerbeck, Paul, 210 Birt!Jl ..U-minim, 219 Bithiah, I25 Brandon S.F.G., 1 74, 208, 213, 219 'Breaking Bread', 1 1 7 BÜchler, Adolf, 214 Bultmann, Rudolf, 128, 207--8, 217 Cadbury, H.J., 216 Caesarea, 132 Kabil, 188 Cainites, 188 Caligula, 86 Canon Law, 193 Carmichael, Joel, 208 Karpokratlar, 193 Catchpole, David, 208 Katolik Kilisesi, 182 Cephas (Peter'in adı), 132 Cerinthus, 175, 219 Che Guavara, 49 İsa {başlığı}, 62, 105 Hristiyan Kilisesi, 78 Chrysostom, Yuhanna, 2 1 7 229

--- SAYFA 244 ---

Sünnet, 124, 12.-6, 140 Claudius Lysias, 160, 162, 164, 167 Clement t, Pope, 180 Cohn, Haim, 208 Cohn, Norman, 219 Yahudiliğe Geçiş, 94 Cornelius, 129-31 Şam, 9, 86, 88 Daniel, Book of, 135 David, 41, 177 Davies; (W.D.), 13, 209, 220 Dayo, 66, 214 Kefaret Günü, 32 Ölü Deniz. Parşömenler S«t, bkz. Esseneler; Deborah, 20 I Demiurge, 176, 185 Devil, 186 Dietary Laws, 130, 135, 148 Diogenes Laertius, 215 Boşanma, 45, 199, 220 Doceti.sm, 195 Dualism, 92, 220 Duran, Profiat, 208 Ebionites;, xii, 5, 14, 17, 60, 81, 95, 96, 128, 174--83 Eğitim, 24 'Mısırlı', The, 37, 159 Onsekiz Kutsama, 20 Eisler, Robert, 208 Eliakim, 122 Elieter (İbrahim'in hizmetkârı), 125 Elieur, Haham, 22 İlyas, 62, 125, 177, 200 Elişa, 200 Hanok, 125, 188, 190 Epimenides, 215 Epiphanius, xi, xii, 17, 174, 180, 182 Essene.s, 27, 187 Efkariستیya, 104, 1 10-18, 217 Euripides, 215 Eusebius, xi, 126, 174, 175 Havva, 185 Eved-Melelth, 125 Kötü Mesih, 196 Mısır'dan Çıkış, 138 Ezeltiel, 43, 215 Falk, Z.W., 220 Felix, 160, 162, 167, 1 70 Festus, 171 Flusser, David, 208 'Form Eleştirisi', 207 Francis, St, 107 Freyne, S., 213 Gager, John G., 94, 216, 219 Galatyalılar (Bölüm), 4 Celile, 46 Gamaliel, 7, 9, 20, 33, 48, 51-7, 77, 98, 154, 178, 216 Gaston, Lloyd, 94, 216 Genes;is, 9, 134 Gentiles, 94, 130-1; ile sosyal ilişkiler, 133-6; Yahudi-Hristiyanlıkta, 13&-0 CtT/4sluju, 218 Gibbon, Edward, 126 Gideon, 53 GMSis, 188 Gnostisizm, 13, 16, 93, 101, 108, 185ft, 220 'Tanrı'dan Korkanlar', 96, I I4, 141 pel, 4, 29; yorumlanması, 32 Grant, Michael, 213 Graves, Robert, xii, 208 Yunanca (dil), 70 Guggenheimer, Heinrich, 214 Haaker K., 214 HdIujmim, 23 HaldIta, 22, 201 Hamlet, 184 Hanina ben Dou, 45 Hasidim (1. yüzyıl hareketi), 4.-6 Hasidim (18. yüzyıl hareketi), 104 Hasmoneans, 2.-6 Haverim, 135 İbranice (dil), 70 İbraniler, Epistle to the, 190 Hegesippus, 218 'Helenistler', 17, 79, 129 Hengel, Martin, 216 Herford, Traven, 212 Herod 1, 38 Herod Agrippa 1, 138, 1 7 1 Herod Agrippa 11, 171, 218 Herod Antipas, 34, 35, 41 Herodians, 34 Hezeltiah, 22 Higgins, A.j. B., 217 230

--- SAYFA 245 ---

DİZİN Baş Rahip, 8, 9, 10, 15, 17, 25, 26, 27, 34, 38-9, 48, 51, 58, 73, 76, 85, 164-7 Hillc:, 31, 98, 143, 154 Hillel, (Hilddites Evi), 45, 54-5 Hillel, Haham, 212 Hippolytus, 180 Surlu Hiram, 125 Hojy Spirit, 130, 176 Çember Oluşturan Honi, 45 Hother, 204 HÜbner, H., 214 Hulda, 201 İnsan kurban etme, 110, 196 Enkarnasyon, 197, 220 İran dini, 186 Irenaeus, 180 İshak, 110, 190 Yeşaya, 75 İsmail, İbrahim'in oğlu, 190 İsmail, Haham., 20 İslam, 190 İsrail, 198 Yakup (İsa'nın kardeşi), 3, 5, 79, 87, 12C3, 14Q, 144, 154; ölümü, 138, 15x9, 161 Yakup, Zebedi oğlu, 138, 171, 218 Yakup, William, 89 Jaspers, Karl, 207 Yeremya, 108 Yeremya, 180 Kudüs, 6, 9, 17, 174 'Kudüs Kilisesi', 4, 14, 33, 113, 119-38, 139-55; sessizlikçiler ve aktivistler, 79, 86 Kudüs Konseyi, 140-5 Jesus ve Paul, 3; 5 yaşındaki erkek kardeşler; ainu of, 14-5, 50; bir Ferisi, 29-44; Ferisiler tarafından uyarıldı, 36; denemesi, 36; Mesih iddiası, 37; ve Temple, 38, 47, 75; 39-41'in yeniden düzenlendiği iddiası; ve mısır toplama, 40-42; 44'ün benzetmeleri; çarmıha gerilme, 4D9. 102; ve Stephen, 75-8; dirilişi, 101, 125; peygamber olarak, 177:Yahudilerin İsa'ya bakışı, 208 Yahudiler, suçun aktarılması, 47, 49, 50; 'rahipler krallığı' olarak, 131, 142; İsa'yı başarısız bir Mesih olarak kabul etti, 179 Yohanan, Haham, 220 Vaftizci Yahya, 126, 177 Yuhanna (Zebedi'nin 10n'u), 3, 154 Yuhanna (İncil), 44, 48 Yunus, 216 Jonathan benJoteph, Haham, 213 JotephofArimathea, 57 Jotepbus, xi, 19, 52 Yeşu ben Levi, Haham., 125 Yahuda, Haham, 110 Yahuda, kabile veya, 96, 216 Yahudilik, 16, 49, 197, 199; kadınlar, 200-1 'Yahudileştiriciler', 79 Galike'li Yahuda, 37, 46, 48, 52-3, 178 Judas Iscariot, 205, 221 Justin Martyr, 180 Kahana, K., 220 Kermode, Frank, 221 'Krallığın Anahtarları', 121-2 Kldft.Jit, 115, 116 Kimchi,Joseph,208 Kimelman, Reuven, 219 Kingdom of God, 31 Klausner, Joseph, 64, 208, 214--5, 216 Xolwtitft, bkz. Rahiplik Kohler, Kaufmann, 209 XoiM, 70 Korah, oğulları, 125 x.n.u, bkz. 'Rab' Son Akşam Yemeği, 112 'Mesih'in Yasası', 193, 201 'Avukat', 30 Laurus, 102 Levililer, 96 Lietzman, H., 117, 217 Loisy, A., 217 Loki, 196, 204 Rab (unvan), 63, 214 Rab'bin Duası, 104, 111 'Rab'bin Sofrası', 116 LUdemann, Gerd, 219 Luke, 4, 51, 56, 159 Maccoby, Hyam, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 221 MacRae, G.W., 220 Maimonides, 216 Malaki, 179 231

--- SAYFA 246 ---

DİZİN Mantel, Hugo, 214 Mar Bar Ravina, 213 Marcion, 12, 152 Markos (İncil), 29, 32 Manhew (İncil), 128, 173 Meir, Rabbi, 20 Melchiudek, 188, 190 Menander, 70, 215 Mesih, Yahudi anlamı, 15, 37, 62, 77; çeşitli görüşler, 22; Hristiyan anlamı, 38; ve Temple, 75; Yahudi-Hristiyanlık, 13&-8 'Mesih Sırrı', 38 Methuselah, 125 Mitblatlr4sidim, 91 Midrash, 11, 12, 23, 67-70 Millenarianism, 177 Miriam, 65, 66, 201 Mişna, 7, 21, 70 Moore, G.F., 212 Musa, 20, 24, 49, 62, 65, 102, 104, 105, 106, 111, 189 Mot, 196 Moule, C.F.D., 210 Zeytin Dağı, 15, 37 Munck, Johannes, 59, 127, 159, 214 Gizem-din, 13, 16, 102, 195-6, 220 Nabataea, 86 Nanrenes (ayrıca bkz.: Kudüs Kilisesi), 51, 55, 73, 88, 119, 158, 164, 171, 174, 175, 218, 219 Nazareth, 175 Nezir yemini, 219 Samuel ben Nahman'ın oğlu Nehemya, 92 Yeni İngilizce İncil, xii Yeni Ahit bursu, 206-11 Nicodemus, 57 Nietzsche, F. W., 191 Noah, 94, 134, 141 Noahide Laws, 94, 134, 216; ve Kudüs Konseyi, 140-5 Nflk.trim, 175 Obadiah, 98 O'Neillj. C., 215 Onkelos, 98 Sözlü Tora (Sözlü Kanun), 20, 22 Origen, 180, 217 Orijinal Günah, 185 Osiris, 101, 196, 220 Cennet, 125 Parkes, Yakup, 212 Part İmparatorluğu, 6, 98 Pavlus (ayrıca bkz. 'Saul') ve İsa, 3, 46, 102; Ferisi olup olmadığı, 6, 50-61, 62-71; Roma vatandaşı, 9, 97, 159--62; psikolojisi, 89-91, 100; ve Yahudi olmayanlar, 95; Eucharist'in mucidi, 113-8; ve 'Kudüs Kilisesi', 139-55; ve Peter, 145-8; 156-71, 218 sayılı duruşma; efsane yaratıcısı olarak, 184-205; ve Gnostisizm, 186--a; ve Tevrat, 188; ve klt, 198-9; ve antisemitizm, 203-4 Pauline Christian, 129, 166, 199 Pavlus'un yeğeni, 97, 169 Pella, İH Pentecost, 123-6 Peshina, 217 Peter, 3, 51, 78, 79, 87, 120--3, 1-4(), 143, 218; rüyası, 129-31; kavga veya Paul'la, 145-8; yanlış beyanı, 154 Petuchowski,Jakobj., 217 Ferisiler, 6, 14, 1g....oj.5, 48, 51, 67, 90, 92, 165--6, 218 Philip, 202 Philippi, 161 Philo, 64, 215 Ph.yta, 98 Pilatus, 47 Pines, Shlomo, 181, 220 Piqquai! Nefesh, 181 htuma, 93, 191 Podro,Joahua, xii, 208 Polis, Baş Rahipler, 60, 81, 86 PQIU, 98 Papa, 121 Kader, 185 Rahiplik, Rahipler, 23, 27, 76, 85, 96 Rahiplik (Hristiyan), 119 Pseudo-Ciementines, 180 Pseudo-Philo, bkz. BiblUat Aşetiquitits Ptolemaic Greeks, 25 Publicans, 42, 43 Puukko, A.F., 215 qal va-h.omtr (argüman), 64-7 232

--- SAYFA 247 ---

Kumran st:cl,bkz. E.uenes Kuran, 220 Rabbia, 85 Reformation, 194 'Re-Judaiulion', 128, 172 'Re-Judaizeu', 17 Renan, Emesl, 18 Repenlance, 91, 94, 125 Ölülerin Dirilişi, 34, 165 Revdalion, Kitap veya, 177 RiiUal Purity, 134-5 Roma İmparatorluğu, Romalılar, 6, 15, 25, 42, 46, 47, 76, 98, 157 Roma, 121, 171 Rus Devrimi, 2 1 7 Saadia, 182 Sabbatai Scvi, 217 Şabat şifası, 33, 36 Kurban, 3 1-2 Sadukiler, 8, 14, 22, 25, 26, 34-5, 51, 58, 165, 218 Kurtuluş, Yahudi anlamı veya, 102; imanla, 185; Pavlus'un doktrini veya, 191 Samiriyeliler, 107 Sanders, E.P., 212, 213, 216, 217 Sandmd, Samuel, 208, 2 14, 215 Sanhedrin, 10, 51, 73, 74, 122, 164 Sdu, 93 Şeytan, 187 Saul (isim) Pavlus), 5, 7, 58, 60, 95; ve Stephen, □l; Şam misyonu, 86-8; parenu veya, 96; Ferisi hahamın isteği, 98 Saul, Kral, 95 Kurtarıcı, soy veya, 184-8 Günah Keçisi, 32 Schoeps, H.J., 64, 208 Scholem, Genhom, 217 Schonfield, Hughj., 208 Schubert, K., 210 Schiirer, Emil, 210 Sdeucid Greelr.s, 25 Septuagint, 68, 7 1, 215 Serah, 125 Sergius Paulus, 216 Set, 196 Sc!h, 188, 190 İskitler, 108 ScliO, 198-9 Şalmaneser, 96 Şammai, 98 Şammai, (Stuommaiites Evi), 45, , ... , Shebna, 122 Sluhitall, 141 Shmw, Jj I Silas, 161 Simeon ben Gamaliel, Rabban, 20 Simeon, oğul orCJeophas, 123 Simon Magus, 1 7, 107, 180 Solomon, 39, 177 'Tanrı'nın Oğlu', 77 'Oğul ya da insan', 42, 74, 7&-7 Spiro, Solomon J., 218 Stalin, 217 Slendahl, Krister, 94, 216 Stephen, 7, 16, 72-81, 129, 158, 166 Stigmata, 107 Stoacılık, 67, 70 Strack-Billerbeckr., 219 Acı Çeken Hizmetkar, 102 Üstünlük erdem, 91 Sinagog, 24, \20 'Javneh Sinodu', 219 Talmud, I I, 1 2, 25, 44, 64 Tarfon, Haham, 214 Targum, 70 Tanus, 6, 7, 9, 17, 70, 96 Tapınak, 24, 38, 74, I I I, 1 1 9; imha veya, 76 Tt111it1ll., 210 Tertullian, 180 Tertullus, 169 Ttrÿmall, 96, 135 Tetragrammaton, 63 Theodore, 217 Theua\onica, 157 Theudas, 37, 52-3, 1 78, 213 Tithes, 58 Torah, 16, 17, 91, 92, 185, 187 Torrey, C.C., 220 Torture, 194 Townsend, J. T., 214 Troki, Isouc, 208 Trophimus, 156, 160, 1 70 Troçki, 2 1 7 'Tiibingen okulu', 206 Oniki Mürit, 'aptallık' veya, 4 233

--- SAYFA 248 ---

Valentinianus, 193, 199 Vermes, Geza, 208, 213, 214 Vekaleten acı çeken, 101, 1 10-1 1 Weininger, Otto, 203 Weiss-Rosmarin, Trude, 209 Wellhausen, Julius, 206 Winter, Paul, 208 'Bilge kadınlar', 201 Womeu, 194, 200-1; Yahudilikte, 201 Ytutrha-r'4, 92 Ytutrha-tov, 92 Zacchaeus, 43 Zealotlar, 48, 53, 158 Zekeriya, 15, 37 Zeitlin, Solomon, 208 234

--- SAYFA 249 ---

ALINTI DİZİNİ H1lIrtw8ibl• 1 3: 1 4 71 !'1:36 2/J (O\ Isaiah !'1:39 178 Trstamem) 1 1 178 6:1 79 Daniel 1 1 :9 178 6:9 79, 120 1 /37 22:19-23 /22 6: 1 3-14 74 7 : 1 3 77 63:9 22({ 6:!'11-) U 7:53 /89 Tesniye Yeremya 7:!'i9-60 IKJ 4:9 2/2 4:12 120 l:!'i l08 8:1 7 4:36 120 • Kralx 8:2 78 8:3 7 6:4!10 8:27 7« 9 8 6:7 212 1 1 : 1 9 212 Levililer 9:1-31 81J-.9 14:21 2/8 7:26 //j 9:2 ol5 1 9: 1 8 30 9:1 1 6 1 7:20 62 9:Z2-!i87 21 :23 67, /02 Nehemya 23:2- 42 1:6 216 10 129-31 10:2 /!H 30: 1 1-14 91 1 1 : 1 216 10:22 lJ« 30: 1 2 21 1 1 :31-6 2/6 1 1 :26 /75 33:2 120 Sayılar 12: 1-3 218 12:14 65 1 3 216 Ecdniastn Mezmurlar 1 3:16 2/8 4:492 18:4--6 212 1 5 / Dönem 1 1 5:16 f9 1 5 : 1 U8 16:19 /6/ 2 1 : 1 9 .39 • Samuel 1 1 :6-7 /Sl 2 1 :2 4 39 3 1 : 1 4 213 21 W-#1 !7:28 215 32:33 lJj 2!i:3-3!i221 18: 1-3 2/7 34:28 /{jj u Samud 21 /\$2-5 2 1 : 9 202 Hezekiel 7:14 77 2 1 : 18-21 127 1 217 14: 1-20220 21 :20-2 /58 1 1 : 1 9 /92 20:16-22 220 2 1 :27-3 1 /56 Gcnelis Ntw Ttstllltlfl 2 1 :38 213 A<U 2 1 :39 6 3:16 201 2 12U 2 1 :40 70 9:3 U1 2:18-9 202 22 8--9 9:4 U1, U2, 2:42-6 117 22:3 6-7 218 2:46 /19 22: 1 2 /27 9:6 141 5 7, 11, 48, 22:2+-9160, Hoşea 51-7, 77 163 235

--- SAYFA 250 ---

ALINTILAR DİZİNİ 22:2897 2:2 /89 1 1 : 1 96 1 1 : 2 6 23: 1-10 /65 Yuhanna 1 1 : 1 ® 65 23: 12-1® 168
 6:53-8 112 1 1 :24 65 23: 16 97, 160 6:66 112, 115 13:1 /63 23:27 /60 7:23 33 Titus 23:29 /67 16:2 /2()
 24: 1-9 /69 19:12 47 1 : 1 2 2/5 24:5 /75 2:9219 24: 1 7 162 Luka 24:26/62 6:29 39 Nu11-Kt1.11Unictl " '
 9:19 219 dünyanın 13:31 15 Koloselilerin İncili 17:21 31 Tomas 1 : 7 2/7 19 43 1 1 4 220 ! Korintliler
 22:38 51 jubiltts 1 :23 2/4 23:2 47, .56 7:28--31 2/8 2:8 /86 Mark u Maccai),es 5:1 110 1 :43 1() 3:4 216
 7:1-1 1 /98 2:23-S fo--2 MijhMh 7:4 2()2 2:27 34 Aw< 7:2Q-22/9 3:6 l1, 34 4: 1 7 /92 8 149 6:1® 219
 5:232/2 9:2Q-2 H/, 1,56 7 : 1 3 2/4 BoiVaQiilmma 10:4 7/, //6 7:19 W 2:® 214 10:18 Jj6 8:33 129
 BiilvaMetU'a 1 1 :23-30/12 10:25 44 7:2 42 1 1 :30 /16 1 2 : 18--27 35 Eduyot 14:3+-52()1 12:28--3430
 1:5 2/ 1 5:5 221 14:22-4 /// Horayot 15:33 215 14:59 75 3:8 212 1 ®:5® 71 14:60-4 76 Ketuvot 16:1--4
 161 Matta 5:6 221 Koriyutlular 4: 1 7 3/ Sanhedrin 4:4 /86 510 6:4 2/4 1 1 :2® 161 5:19 /73 Sukkah 1 1
 :32-387 7:3 44 4:9 2/2 12:2-3 /07 1 2 : 1 4 33 T(stfta Efesliler 16: 14 2/9 AvodahZarah 16: 1 5- 1 9 12/ 8:6
 218 ®:33 2fj2 2 1 :33-+3 /73 Bavii Metcti'a 6:5 219 22:3+--4030 8:26213 Galatyalılar 23 /28 Sanhedrin i
 : lQ- 17 103 23:33-6 173 9:5 214 1 : 1 5 108 27:24 47 Sukhh 1 : 1 6 100 27:2® 205 3:1 212 2:1 1--4 /32
 27:26 173 Otlrer}miş 2:2422() 3:lQ-12 9/ Filipililer Yazılar 3: 1 3 67 3:5 6, 96 İlahiler 3: 1 4 95 Romalılar
 Rabbiiih 3:19-20 /88 3: 1 9 220 1:2 220 3:28 20Q 5 : 1 0 65 DerekhEretz 4:9 /91 ®: 1 7 65 Zuttiil 5: 1 1
 2/f 7:1-6 68-9 1 217 6: 1 7 /07 7:14-8: 1 90 Ecclaiutes İbraniler 8:38 /86 Rabbiiih 236

--- SAYFA 251 ---

ALINTILAR DİZİNİ 4:4 92 14&211 Biblkal G(nctit.Rabbah Shabbu AntiquitM-s 24:1 213 3 la 212 (Psc:tjdo.
 33 110 Sukhh Philo) 33:3 216 43b 212 l 'k 215 9 1 : 3 2/9 vÖamot 1 3a 2/j Lcviticut 24b 2/8 Epiphaniu1,
 Rabbah Yoma P4MI'WI 4 :) 22/ 8Sb 213 28219 30. 16. 6-9/82 Si(ra Eutcbius, 89b 211 Jouplw &duWtic-f
 YalqutShimoni Eski Eserler HisUty u, 367 21"1 xiii.294 2/2 11. 23:4-18 218 xiii. 372 2/2 111.):2-3 219
 84byf"i.tt" T•IrtUUİ xv. l 36 220 111. 8 216 BavaMetzi'a xvii.41 2/2 In:nuua, 59b212 xix. 194 219 A'unsiU
 lkrakhol u. Clementine Hagigah 197-203 R«ORnitiont 1-tb III 1/8 i. 10 86 Mcmdwt w., Q"" 96a213 u.
 261-32/9 Sanhedrin Suresi 37: 1 00- 1 1 46b 2H Otlitr wrili,.gs "" 237

--- SAYFA 252 [Görsel / Boş] ---